[illegible] 25 [illegible]

[illegible]

l'anno [illegible] 16[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Prof. [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] 181[illegible] [illegible]

[illegible]

Prof. [illegible]

68
3 B
23

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

8-7. C. 194

IOANNIS MEVRSI

GVLIELMVS AVRIACVS.

SIVE,

De rebus toto Belgio tam ab eo, quam ejus tempore, geſtis; ad exceſſum Ludouici Requeſenſij.

Bibliotheca Sec.

LIBRI X.

Coll. Rom. Soc. Jesu

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI BATAVORVM,
Apud ABRAHAMVM ELZEVIRIVM,
Anno cIↄ Iↄ CXXII.

ILLVSTRISSIMIS,

ET POTENTISSIMIS,

DOMINIS,

ORDINIBVS GENERALIBVS

FOEDERATARVM
BELGII PROVINCIARVM, HISTORIÆ
DE LIBERTATE REIP.
PATRVM SVORVM
FELICI AVSPICIO,
GVLIELMI AVRIACI
INVICTA VIRTVTE,
RESTITVTA,
PARTEM PRIMAM,
IOANNES MEVRSIVS
DEDICO, CONSECROQVE.

BIBLIOTECA NAZ.

ILLVSTRISSIMIS,
ET CELSISSIMIS,
PRINCIPIBVS;

MAVRITIO,

D. G. PRINCIPI
AVRIACO, COMITI
NASSOVIO, ETC. MARCHIONI VERIÆ, ET
VLISSINGÆ. BARONI
BREDÆ, ETC. DYNASTÆ
POLANÆ, ETC. PRÆFECTO GELRIÆ, HOLLANDIÆ, ZELANDIÆ,
WESTFRISIÆ, ZVTPHANIÆ, VLTRAIECTI, ET
TRANISVLANIÆ; SVPREMO EXERCITVS IMPERATORI, PRÆFECTO
MARIS GENERALI, ET
AVREÆ PERISCELIDIS
EQVITI:

ITEM

HENRICO
FRIDERICO,
NATO PRINCIPI
AVRIACO, COMITI
NASSOVIO, ETC. DY-
NASTÆ GERTRVDIS-
BERGÆ, ETC. PRÆ-
FECTO FLANDRIÆ,
ET EQVITATVS
FOED. PROVINC.
VNIVERSI,
HVIVS PATERNARVM
VIRTVTVM, ET MAXI-
MORVM IN REMP. ME-
RITORVM, MONVMENTI
PARTEM PRIMAM
IOANNES MEVRSIVS
DEDICO, CON-
SECROQVE.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ILLVSTRISSIMI, POTENTISSIMI, ET CELSISSIMI, DOMINI, AC PRINCIPES.

M*Os antiquus hactenus obtinet, vti viri literati lucubrationes ſuas aut Principibus, in obſequij teſtimonium, aut amicis, in affectus certi pignus, dedicarent. is me tenuit, ne ſine vllo patrocinio Opus iſtud diuulgarem. Itaque, cum patronum mihi capiendum exiſtimarem, vos hic implorandos eſſe aduertebam. Quippe quæ à Patribus veſtris in Rempublicam beneficia, juncta opera, & conſilio, ſunt collata; illa, in literas relata, junctim quoque eorum heredibus conſecranda arbitrabar. Neque dubitare audebam, quin acceptum hoc monumentum etiam habituri eſſetis. nam eorum, quibus vos debetis plurimum, cum memoriam veneremini, quonam modo ſcriptis illam celebratam, & Poſteritati traditam, non libenter videatis? Eſtis autem,* ILLVSTRISSIMI POTENTISSIMIQVE DOMINI, *in hoc Opere inuenturi, quæ ab Auis, Patribuſue, aut Conſanguineis veſtris, geſta; vt antiquam Reip. libertatem vindicare, ac vindicatam vobis tradere in manus poſſent. Vos quoque,* ILLVSTRISSIMI ET CEL-

Celsissimi Principes, *non quæ Pater tantum veſter, immortalitate dignus, nunquam moritura, fecit; verum Patrui etiam veſtri, Ludovicus, Adolphus, & Henricus: qui, cum ſeſe pro Rep. tanquam Curtij, Decijue, deuouiſſent, glorioſa omnes morte ceciderunt. tum Bergenſis quoque, Avunculus, memoratur; qui initio cum libellum etiam ipſe obtuliſſet, mox in Gelria, & Tubantibus, ſumptis armis, poſtquam preces nil valerent, vrbes multas expugnauit. & Guntherus Svvartſenburgicus, ac VVolfgangus Hohenlous, item Avunculi, hic leguntur; qui afflictæ Reip. pacem reddere, in conuentu Bredæ habito, maximopere ſunt conati. Horum omnium virtuti, meritiſque, ſi, quod poſui, monumentum non ingratum vobis fuerit, quæ ſuperſunt, porro abſoluam. Quare enixè valde rogo, ut benignitate veſtra me deinceps foueatis, Reip. veſtræ ciuem, vobis ſubditum, clientemq;, deuotiſſimum. Ita vobis,*

Illustrissimi, Potentissimi, et Celsissimi, Domini, ac Principes,

Vitam Deus quam longiſſimam largiatur; faciatque, quod vouetis, ac ſperatis, vt Remp. ſemper ſaluam, & florentem, habeatis. Lugd. Bat. ad diem XXI. *Decembris, Anno* CIↃ IↃ CXX.

IE MAINTIENDRAY
GUILELM . D.G . PRIN . AURAICÆ .
COMES NASSAVIÆ . &c.

IOANNIS MEVRSI

GVLIELMI AVRIACI

Partis Primæ

LIBER I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VIRORVM principum vitas ſcribere, vſitatum, & laudatum, ab omni æuo; ac viſa adiuuari virtus, dum deſcribitur: acuitque generoſiores animos, ſi repræſentata videant, quæ præclare ab alijs geſta; dum, exemplis ſtimulati, in exemplum ſibi quoque viuendum putant. adde, quod res ea mores etiam emendare ſolet; & virtutem fere diſcit, quiſquis legit. quin prudentiam item affert, dum conſilia, eventuſque, & momenta eorum omnia, conſiderate perpenduntur: ac præcepta bene gerendæ rei publicæ, aut agendæ vitæ ſuæ, vnicuique Hiſtoria præbet, cum alienam ob oculos ponit. Itaque mihi, quæ Gulielmo Auriaco geſta pro Reip. libertate, Ordinum fœderatorum auſpicijs, cum memoria poſterorum ſint digniſſima, ne hæc illi ignorare vnquam poſſint, monumento hoc conſecrare viſum fuit. Intereſt enim Reip. vt fundata conſilijs ejus, & firmata eſt, reſtituta ſumma animi magnitudine, & conſtantia plane invicta, libertate; ita etiam memoriam tan-

ti beneficij, cum quo aliud comparari nullum poteſt, ſempiternam conſeruari.

Gens Naſſouia in Germania antiquiſſima, & illuſtriſſima. Non incerta temporum dicam, & hiulca, quæque fabulis propiora. ab indubitato principio annos plus nongentos habet. Multi in ea pace iuxta, ac bello, clari; inter quos Adolphus præſtat. qui virtute, quam fortuna, multo melior, ad Imperium euectus fuit. Inde hic Gulielmus Auriacus ſeſe offert, nulli maiorum ſecundus; Imperio ſi non potitus, tamen dignus. qui prudentia longe maxima, armis modicis, vim Hiſpaniarum regis, toto orbe potentiſſimi, poſtquam diu ſuſtinuiſſet, cum nequaquam vinci poſſet, interfectus, inſtauratam à ſe Belgij fœderati libertatem Mauritio filio porro conſummandam tradidit. Natus autem eſt Dillemburgi, anno à Chriſti natiuitate cIↃ IↃ XXXIII. ad diem XVI Aprilis, patre item Gulielmo, Naſſouiæ, Viandæ, Dietzæ, Dillemburgi, & alibi, comite; matre vero Iuliana Stolbergenſi, fecunditatis adeo felicis femina, vt, cum decederet, anno LXXVII ætatis ſuæ, prognatos ex ſe filios pariter, filiasque, nepotes, neptes, pronepotes, & proneptes, centum ſexaginta haberet. In prima ætate Carolo V Cæſari traditus, annos nouem in cubiculo eius egit. qui in puero cum ingenium, rerum maximarum capax, indolemque, ad ſuprema laudum factam, animaduerteret; dignum cenſuit, quem cum cura ad res quaslibet capeſſendas educaret, & inſtrueret. itaque ad arcana quamuis negotiorum etiam adhibuit; ac frequenter, cum legati prin-

gati principum audiendi eſſent, clam habenda oratione, remotis cæteris, vnum hunc admiſit tamen; & abire vna cum alijs cupienti, *Mane princeps*, inquiebat. Iſto modo educatum, cum ſpem ejus impleuiſſet, mox honoribus ſummis auxit. Anno cIↃ IↃ L vxorem ſibi duxit Annam, filiam vnicam, & heredem, Maximiliani Egmundani; Buræ, & Lerdami, comitis: è qua prolem geminam ſuſtulit, Philippum, & Mariam. Ex eo tempore rebus maximis applicatus ætatem egit. Anno cIↃ IↃ L V. cum aduerſus Gallos bellum, diſceſſuro à caſtris Sabaudo, ipſe huic ſucceſſor datus, qui cum ſummo imperio eſſet; annos tantum vnum & viginti natus, & quidem ab aula abſens, in qua multi tunc virtute militari celebres viri, Boſſuuius, Lalanius, Roſſumius, Egmundanus, Megenſis, Arenbergicus, aliique; quos Senatus, & regina item Maria, commendabant. quique ob ætatem, adhuc tanto oneri immaturam, aut abſentiam, numerumue aliorum, qui imperio iſti pares, præteriri non iniuria potuiſſe, aut debuiſſe, videretur; magnam adeo in animo Cæſaris ſpem virtutis ſuæ accenderat, vt iuuenis, abſens, & à nemine commendatus, etiam præter voluntatem, multis aliis præferretur. Itaque cum hac poteſtate legatus Cæſaris, deſinente menſe Auguſto in caſtra venit, nouis Germanorum auxiliis pridem aucta. vbi ita ſeſe geſſit, vt abunde exſpectationi Cæſaris ſatisfaceret, & inuidiam inimicorum facile vinceret. ac prima ſane cura fuit, inchoatam Carolomontij munitionem latius pandere, & ad vallem vſque extende-

cIↃ IↃ L.

cIↃ IↃ L V.

cIↄ Iↄ LV. re,in qua Galli,propulſatis Cæſarianis,ſubſtitiſſent. inde medio fere Septembri eductis copijs, tanquam Marienburgum petere deſtinaſſet, Fagnolium caſtellum adortus, quod à Gallis tenebatur, expugnauit, perbenigne militem præſidiarium habens; qua re ipſius etiam hoſtis laudem obſtrinxit. occupato jam Fagnolio, & exercitu præter Marienburgum ducto, Conuinium petijt, vbi aliquod à Niuernio præſidium erat. quo dilapſo, turrim ibi munitam diruit, caſtraque ad Solturium duxit; nec ante mouit, quam Philippopolim contra impetum Gallorum permuniret. quod maioris laudis fuit, quia Niuernius, & Colignius, præſtantiſſimi belli duces, obiecti eſſent; inſuperque exercitum peſtis infeſtaret. His peractis, collocato Carolomontij, & Philippopoli, præſidio, reliquo milite in hiberna diſtributo, reuocante Cæſare, Bruxellas redijt. Animum enim is induxerat, regna Philippo filio tradere, & vitam porro à regnandi curis liberam, raro principum exemplo, inſtituere. id, cum magni Auriacum faceret, niſi coram illo voluit; itaque, è caſtris reuocatum, adeſſe juſſit. quin, quod ſummi affectus ſignum omnibus habitum, in conſeſſum cum veniret, ejus humero nitebatur: ceu non parum in fide ipſius, ac virtute, ſe acquieſcere teſtaretur. & mox item, cum jam regna tradidiſſet, præcepta imperandi addit, coram ipſo, quaſi eum in præſens teſtem, olim vero, ſi negligeret, etiam monitorem vellet. tum ſeorſim commendata quoque prudentia, adhortatur, ne in rebus maxime arduis quicquam ſine eo gereret, neu conſilio quen-

quenquam ante ipſum poneret. Anno cIↃ IↃ lvi rex Philippus, cum aurei velleris feſtum Antuerpiæ Ianuario menſe ageret, in equeſtrem iſtum ordinem etiam ipſum cooptauit. moxque Cæſar, vna cum Gregorio Sigiſmundo Seldio, qui tunc vicem Cancellarij obtinebat; & Wolfgango item Hallero, qui ab epiſtolis, in Germaniam ire jubet: vt Imperij coronam Ferdinando fratri ferret, cui Imperium iam tradiderat. quam legationem etſi detrectaret, valde obnitens, deprecanſque, & apud Cæſarem, & Mariam, eius ſororem; ne Imperij illa inſignia, egregia progenitorum opera capiti olim ipſius impoſita, auferre ad alium cogeretur: obtinere tamen preces minime potuit; arbitrantibus, ad honorem id pertinere. itaque obſequendum fuit. Verum tamen res dilata in biennium; ſeu quod, poſtquam è Belgio Cæſar diſceſſiſſet, ruptis inter Galliæ regem, & Philippum, iam inducijs, de belli exitu animi ſuſpenſi eſſent; ſeu quod tres tunc è Septemuiris, Palatinus, Treuirenſis, & Colonienſis, recens diem obijſſent; quique ijs ſubſtituti, rebus ſuis ordinandis tenerentur. Anno cIↃ IↃ lvii. reuerſo ex Anglia Philippo, menſe Iulio, cum Sabaudo, Arſcotano, alijſque, collecto exercitu, ceu Guiſæ obſidendæ, San-Quintini obſidionem, Gallorum clade memorabilem, adiutum iuit. Annus ſequens cIↃ IↃ lviii per initia ſatis grauis, mox benignior. Luctu eum, & honoribus, varie affecit. Nam & menſe Februario vxorem amiſit, quæ tunc in Bredana arce diem obijt; &, defuncto Maximiliano

cIↃ IↃ lvi.

cIↃ IↃ lvii.

cIↃ IↃ lviii.

cIↄ Iↄ LVIII. Burgundo, in Hollandiæ, ac Zelandiæ, Friſiæque, & Vltraiecti, præfecturam eſt ſubrogatus. quin legationem etiam, ante biennium imperatam, & reiectam, vti ſupra commemoraui, tunc obiuit; ac coronam, Imperij inſigne, Ferdinando Cæſari tulit. dein, cum belli Gallicani rex Philippus iam pertæſus, quia iter in Hiſpaniam cogitaret, finem illi imponere vellet, huius prudentiæ rem commiſit. iſque, cum rex adeo in pacem propenderet, vt quouis eam pretio cuperet impetratam, nec ſe magis vllo officio deuinciri ab ipſo poſſe teſtaretur; Momorantij, & Sant-Andreani, opera tantum effecit, vt de illa mox colloquium haberetur; ad quod ipſe cum Albano, Meliteſi, Perenotto, Viglioque, delegatus menſe Octobri, & negotio per Mariam, Angliæ reginam, quæ Caletum reddi vrgebat, interrupto; anno proximo

cIↄ Iↄ LIX. cIↄ Iↄ LIX, menſe Aprili ineunte, tandem etiam in caſtello Cameracenſi conſtituta eſt; quanto cum Henrici damno, tanto cum Philippi honore, atque fructu. quippe illi, & Sabaudo, pro Quintini tantum fano, item Hana, Caſtelleto, ac Taruenna, loca ſupra quadringenta, aut, vt hi, qui minimum tradunt, centum nonaginta octo, quæ præſidio tenebantur, reſtituta. ipſi certe Galli faſſi, nullam terræ ſuæ pacem magis turpem, aut pudendam, fieri vnquam potuiſſe. Atque vt pacis huius auctor, ac promotor, ſummus fuerat; ita obſes quoque eius, quando ſic conuentum erat, cum Albano, Arſcotano, & Egmundano item, datus: ſimul etiam, vt ſolennibus nuptiarum Henrici

Henrici filiæ, regi Philippo deſponſatæ, intereſ- CIƆ IƆ
ſet. Quà de cauſa dum in Gallia commoratur, LIX.
clam Henrico cum Albano agitante de tollendis paſſim omnibus, qui per Galliam, Belgiumue, immo orbem Chriſtianum vniuerſum, reformatæ religioni addicti eſſent; ipſum quoque, qui negotijs tantis additus, nihil horum ignorare exiſtimante; ideoque, de induſtria conſcientiam ſimulanti, hoc conſilium exponente: ille, quam ægerrime ferens homines multos, famæ integros, opibuſque in his excellentes quoſdam, neci inſtar victimarum deſtinari; &, ſortem miſerorum dolens, ſubueniendum ipſis ratus, ſi qua poſſet, concepto in Hiſpanos odio, de ejiciendis ijs Belgio toto, cui obſtrictum ſe putaret, cogitare ſerio cœpit. neque prius conquieuit, quam, Sabauda intercedente, ac fide data, Rhemis ſeſe adfuturum, cum Franciſcus, eius nominis ſecundus, regno inaugurandus eſſet, redeundi in Belgium veniam impetraſſet. Pace ita conſtituta, cum Philippus in Hiſpaniam cogitaret, Belgiumque Margaretæ Parmenſi ſorori gubernandum tradidiſſet, conuocatis menſe Auguſto in vrbe Gandauenſi Ordinibus, etiam hunc adiunxit illi, qui cum Antonio Perenotto, Egmondano, Glaionæo, Barlamontio, Viglioque, fœminam principem, ſexu ſuo, ac natione, Reipublicæ Belgioque adminiſtrando minus parem, in negotijs longe maximis ſua prudentia adiuuaret: turmæ etiam ordinariæ præfecturam, & tribunatum Hiſpani militis, quo is cum minore inuidia relinqui in Belgij limite poſſet, capere iuſſit.

Ac cum

cIↄIↄ LIX. Ac cum multa, in perniciem certam Belgij, agi cerneret; obuiam ire malo cupiens, rogare equeſtris ordinis proceres, & nonnullos è Senatu Belgico, inſtituit, *Vti Hochſtratam convenirent: illic ſe, quæ rei publicæ expedirent, indicaturum. in diſcrimen ſummum adductum Belgium eſſe, & ciuile illi bellum impendere; ſe obſtrictos ſacramento ordinis ſui, munerisque ratione, vt prouiderent, ne quid detrimenti capiat. idque in procliui etiam, ſi remedia neceſſaria adhibere tantum vellent. ante omnia Granuellani reprimenda eſſe conſilia; eorumque, qui hunc ducem ſequerentur: quibus vnum hoc propoſitum videatur, vti cædibus, relegationibusque, & bonorum publicationibus item, Belgium vniverſum perdant. quæ ſi illi porro agant, neque ipſi obnitantur, eventurum, vt, quibus diſpliceant iſta, ducem reſiſtendi inveniant.* Hæc quantumvis multis explicaret illis, atque eandem Svvartzenburgici, & Hollani, ſententiam diceret; qui vterque bene de re Belgica meritus, valere etiam gratia plurimum: tamen obtinere haud potuit. Mox, cum de externo milite removendo ageretur, etſi tribunatu ejus pridem ornatus, operæ multum hic nauauit, cum offenſa regis maxima, etſi ſerio tunc in tempus diſſimulata. etenim ille, ceu tuendæ dignitatis maximum hoc momentum eſſet, vehementer rem vrgebat. idque Granuellanus ſuaſerat; qui ambitionem ſuam, ac potentiam, armis regijs communire ſatagebat. ſed, dum inde privilegia, juramento confirmata, implorantur; hinc diſcrimen Reip. demonſtratur. ægre quamvis, rex promit-

promittit. Et hujus facti ſumma ſane offenſa fuit: decretumque, exſpectata occaſione, gladio in illos animadvertere, qui libellum obtuliſſent, juuiſſentue. quod arcanum, ſedulo diſſimulatum, à primate quodam Hiſpano, qui Auriaco, Egmundano, aliiſque, clam faueret, indicatum. nam progreſſus ſalutatum, cum latrunculis ludentes offendiſſet, ceu ſecuritatem carpens, *ecquid nulla de libello iam exhibito ſollicitudo anxios haberet*, percunctari. cuius dicti negligentioribus cæteris, prudentior Auriacus aduertendum animum ratus, Egmundano, qui familiarius eo vteretur, auctor eſſe; *vti & officij cauſa viciſſim ſalutatum iret, & occaſionem dicti, ac ſententiam, exploraret*. quod cum faceret Egmundanus, ille ſine vlla ambage rem exponit; *viſum regi, & Senatui, remouere Hiſpanum militem: ſed libellum adeo diſplicuiſſe, vt auctoribus, pariter atque adiutoribus, capitis pœna ſit ſtatuta. id ſe, qui faueret ipſis, clam monere voluiſſe; itaque deinceps providerent*. Ab hoc tempore, alias cautus, magis circumſpicere Auriacus, ſuaſque ita actiones inſtituere, vt nec muneri deeſſet, nec inimicis ſe exponeret; vbique obſequij pariter promptus, & inſidiarum cauens: nunquam offenſo ſemel regi, etſi valde blandienti, ſe permittens. Egmundanus, Hornanuſque, dum non cauent, circumventi periere. diſcedente ſub hæc rege, anni aliquot ipſi per quietem acti; qua dum fruitur, de ſecundis nuptijs cogitans, anno CIↃ IↃ LXI Annam alteram matrimonio ſibi iungit, Mauritij Septemviri Saxonis filiam; habitis ſumma cum ſo-

CIↃ IↃ LIX.

CIↃ IↃ LXI.

cIↄ Iↄ lennitate nuptijs, quibus Daniæ rex Fredericus,
LXI. & plerique Auguſtanæ confeſſionis item Princi-
pes, Neoburgi per id tempus congregati, inter-
cIↄ Iↄ eſſe. deinde anno cIↄ Iↄ LXIV ambitione, ac
LXIV. ſuperbia, intoleranda in Rep. graſſante Granuel-
lano, cum diſſimulari vltra res non poſſet, palam ei cum Egmundano, & Hornano, ſe oppoſuit; nec venire in Senatum, nec conſilia communicare etiam voluit. quin & apud regem ipſum in Hiſpania accuſauit, effecitque, vt diſcedere à Rep. juberetur. Atque hæc tempora turbæ ingentes excepere; quibus quia deinceps vitam adeo implicatam habuit, vt ſine iſtis nemo illam ſcribere poſſit, eas fuſius attexemus. Ergo cum anno ex-
cIↄ Iↄ eunte cIↄ Iↄ LXV, datis ad Parmenſem literis, rex
LXV. decreta de hæreticis inquirendis, puniendiſque,
& concilio Tridentino admittendo, vrgeret acriter; atque morem ſine vlla exceptione geſtum cuperet: illa, cum rem in ſenatu expoſuiſſet, ac deliberatum eſſet, etſi Viglius ſupprimendas paullum literas cenſuiſſet, quoad regem de diſcrimine Reip. monuiſſent; vicit tamen eorum numerus, qui hanc voluntatem Regis ſine mora exequendum ſentiebant. itaque die XVIII menſis Decembris ad provincias cæteras ſcribit, ad Brabantos XXXI, & *mandata regis ſtricte exſequi* iubet, *neque vſquam vt conniveant, niſi pœna, in his expreſſa, ſubiacere ipſi velint.* quod vt magis facile eſſet, placuit, *vti vrbes quæque vnum è ſenatu ſuo conſtituerent, in ſemeſtre permutandum; qui id ſolum animadverteret, an concilio Tridentino ſatis fieret. iſque ſaltem*

tem ad trimeſtre vnumquodque, vt cognoſci religionis cIↄ Iↄ
ſtatus poſet, ſiue ipſam, ſiue aliquem conſiſtorij ſanctioris, LXV.
huic negotio deſtinandum, de quibuſvis accurate admoneret. tum inquiſitoribus mandat, *quæ ad diem* XI *Maij ſuperioris juſſi eſſent, vti facerent.* nempe *in omnes, qui ſuſpecti hæreſeos eſſent, aut prohibitos libros legerent; quiue concionem haberent, aut de ſacris etiam literis diſſertarent, vt inquirerent, comprehenderent, litem intenderent, caſtigarent, deſecrarent, judici ſecularij traderent; tum carceribus vterentur, litem quoque terminarent, etſi non ſervato ordine. nam ſufficere, ſi conſiliarium regis vnum tantum advocarent, qui jus dicere ex ipſorum arbitratu, ſecundum literas Apoſtolicas, teneretur. neque etiam neceſſe eſſe, vt judicem loci ordinarium, aut diœceſeos, exſpectarent. quin citare cunctos poſent, ſubditos regis, ſine vllâ exceptione dignitatis, ſiue præſides, ſiue item conſiliarios, conſuleſque, & vrbanos ſenatores; denique alios, in quocunque tandem munere conſtitutos; &, exacto juramento, ad reſpondendum de quæſitis etiam cogere, pœna in nolentes dicta, ceu fautores hæreticorum.* dein præfectis, magiſtratibuſque imperat; *vt rogati opem inquiſitoribus ferrent: aut ſupplicium, ſi negarent, idem ſibi promtum ſcirent.* In decretis Tridentinis iſta erant. *vti clerum reformarent; tum vt in parœcia ſua quiſque curio percenſeret, quot in ea familiæ eſſent, & in vnaquaque earum quot perſonæ, atque ibidem à quo tempore habitaſſent. ſi quæ pridem adveniſſent, à priore curione teſtimonium ſecum ferrent, quo probarent; religionem ſe Catholicam profiteri; inde quando, & quo modo, matrimonium*

cIↃ IↃ LXV. *contraxiſſent. porro in confeſſionibus nomina quoque confitentium, ac cognomina, quaſque habitarent ædes, adnotarent; hoc indicio, an perſeverarent omnes, cognituri. deinde illos vt inſcriberent, qui pro pueris in baptiſmo fidem ſuam interponerent, ad eoſque, vbi mox adoleuiſſent, erudiendos ne qui vſquam admitterentur, niſi qui maiorum more ſacra colerent. denique vt egenos etiam, quique e ſtipe collectitia alerentur, explorarent, qualem illi religionem ſectarentur; item an confeſſionem, ac rem diuinam, frequentarent: quique hic negligentes eſſent, ijs vti ſtipis nihil largirentur.* Archiepiſcopus Cameracenſis, Synodo prouinciali conuocata, reformationem cleri ægre obtinuit. Machlinienſis, pariter atque Vltrajectinus, fruſtra fuit. Vrbes quoque Brabantinæ, qui prouinciæ tertius ordo, grauiter angi. & in his Antuerpia maxime, quæ libello indicabat magiſtratui, *hæc contraria ijs literis, quas ſuperiore Iulio à Parmenſi accepiſſent. ac teſtari, non ſe modum inuenire, quo immunem à ſeditione vrbem porro ſeruent. inquiſitionem iſtam motuum fundamentum eſſe; & non multo poſt futurum, vt regionem deſolatam, atque inprimis vrbem, habeant. contra priuilegia iri; & infringi introitus læti capita, primum, ſecundum, tertium, vltimumque. ideoque, ceu tutorem, implorare; vellet de tam obſtinata regis ſui voluntate certiorem S. Imperij cameram facere, & ad illam prouocare. nam ſecundum auream bullam, terræ Brabantiæ anno* cIↃ CCCXLIX *datam, & ab Imperatoribus cunctis, in Imperium ſuccedentibus, confirmatam; dein tractatu Auguſtano anni* cIↃ IↃ XLVIII, *id licere. huc accedere de religione acta; cum*

Paſſa-

Paſſauiæ,anno cIɔ Iɔ LII: *tum Auguſtæ,* cIɔ Iɔ LV. *per* cIɔ Iɔ LXV.
quæ omnia neque inquiſitione, nec concilio Tridentino,
ſubjacerent. ac potiſſimum, cum tractatu Auguſtano anni cIɔ Iɔ XLVIII *pars Imperij facti eſſent; ideoque priuilegijs, patrociniiſque omnibus, frui neceſſario debeant, quibus cætera membra Imperij: cui Belgium, quantum duo Electores, contribueret. quam ob rem enixe orare, vti intercedere vellet, haſque à Parmenſi literas reuocari procuraret. quod ni fieret, tum querelam ſibi ad Ordines referendam.* Eodem modo aliæ quoque prouinciæ queſtæ: quæ à curijs quæque ſuis hoc reſponſum accepere. *nihil noui intentari; ac de inquiſitione hoc tenendum, vti illis tantum locis, quibus vſitatum foret, ac recepto pridem more, haberetur. & priuatim Antuerpienſes tam ab ea, quam epiſcopo, liberi eſſent. quod concilium Tridentinum attineret, id non vltra valiturum, quam mox palam explicarent.* Sed cum vrbes etiam inſiſterent, voluerunt perſuadere; *temere eſſe, quod Brabanti de nouitate quererentur: quippe dudum inquiſitionem illic vſitatam, & Pontifices Romanos inquiſitores generales iure, ac merito, quouis tempore in hoc Belgio habuiſſe.* Hoc reſponſo magis omnes angi vbique; & inprimis, cum aduerſos comperirent, quorum erat adiuuare. ideoque nulli operæ, aut pecuniæ, parci eſſe, vt arcana explorarent. quin & famoſos libellos, rhythmos, carmina, quæque talia, paſſim ſpargere, & ad loca publica affigere. etiam Parmenſi ipſi in manus tradere; *quo edicta, inquiſitionem, epiſcopos, & concilium Tridentinum, inhibere animum induceret.* tum ſolerter eos, qui muneribus publicis fungebantur, ad-

cIↃIↃ LXV. hortari, *meminiſſent ſacramenti, quo prouincijs dixiſſent; neve, officij ſui obliti, contra fidem, patriamve, quid committerent.* ac terrendis minæ additæ. Ex his omnibus cum Reſpublica in præcipiti, & mutatio impendere, videretur; Parmenſis, ani-
cIↃIↃ LXVI. mis tranquillandis, ad diem XXIV Martij anni cIↃ IↃ LXVI edicit; *quando ab anno eius ſeculi quinquageſimo in Brabantia nulla inquiſitio fuerit, ne nunc quidem velle regem, vt illic eſſet: verum priuilegia ſua ſalua haberet, nec concilio Tridentino, niſi quantum ea ferrent, ſubiaceret.* ita læti rurſum Belgæ. ſed cum Ordines Brabantini, paullo magis hoc edictum expendentes, ne quis ſcrupulus ſupereſſet, acta à Parmenſi peterent, regis nomine ſubſignata, quibus caueretur ipſis, *non deinceps vllam in prouincia ſua inquiſitionem fore; neve alium vnquam iudicem de delictis quibuſcunque, etiam hæreſeos, præter ſolum ſecularem, cogniturum; tum edicta vti mitigare vellet: hæc reſpondet, cum proceribus aurei velleris, ac præfectis provinciarum, ſe acturam.* moxque egit de edictis mitigandis, integra religione, & auctoritate regis, ad ſedandos populi animos. fama enim inualuerat, nobilitatem paſſim concitatam eſſe. quippe vt ſacrorum præſules, ob epiſcopos conſtitutos, aliaque reformata, æque ac populus vniuerſus, indignari; ita illa pertimere, *ne in neruum res erumperet; & in ipſam, ruri paſſim habitantem, ideoque iniuriæ expoſitam, faba quoque cuderetur.* vt timeret, minæ populi faciebant, precibus mixtæ, quibus ille impellere iſtam ſatagebat, *vt, quemadmodum deberet, apud regem,*

regem, non omnino gratiæ eius nil daturum, interce- cIↃIↃ
deret. ergo, cum prætextu vario aliquoties con- LXVI.
veniſſet, fœdus ictum; primo à paucis, mox compluribus, dum amicum quiſque ſuum illuc trahit, ſubſignatum. adeoque numerus auxit, vt poſtremo ſupra quadringentos eſſent. fœderis autem iſta ſumma. *quando homines peregrini, Deo, regi, ac Reip. inimici, quique vnum iſtud agerent, vt ambitionem ſuam, atque auaritiam, ſub prætextu religionis aſſerendæ, & tranquillitatis publicæ confirmandæ, regis, Belgarumque, impenſa explere poſſent, apud regem effeciſſent, ne edicta violenta, quod pollicitus, mitigaret; dein tyrannicam inquiſitionem etiam imperaſſet, quam mox Belgij omnis vaſtitas, populi oppreſſio, fidei quoque Chriſtianæ exſtirpatio, regij nominis imminutio, incolarum plane intoleranda ſeruitus, priuilegiorum ereptio, ſumma denique Reip. perturbatio, ſecutura: vt præverterent ex officio malis iſtis, ſacramento ſeſe mutuo obſtrinxiſſe, ne hanc inquiſitionem, ſub quocunque tandem nomine, vnquam admitterent. nihil vero aut aduerſum honorem Dei, aut ſupremam regis ſui poteſtatem, Ordinumve, agitare; ſed inprimis cum Rep. ſalua hæc velle, ac conſilij huius ſui Deum ipſum teſtem capere.* Fœderis eius, quamquam multi ſubſcripſiſſent, magnum tamen ſecretum fuit; clamque præſtitutus dies, quo Bruxellas, ad libellum offerendum, convenirent. Primi inter eos erant, Brederodius, genus ſuum ad Hollandiæ Comites referens: Culemburgicus, ac Bergenſis: Ludouicus quoque Naſſouius, Auriaci frater, alijque. Quamquam autem in arcano conſilium eſſet, non

tam

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

cIↄ Iↄ LXVI. tam occultari tamen apparatus rei potuit, quin proceribus nonnullis aurei velleris innoteſceret: ex quibus Megenſis primus ad Parmenſem partim retulit. quæ non parum conſternata, grauiora, quam propoſitum fœderatis, metuebat; tanquam vrbes, ac munita quædam loca, vti fama ferebatur, occupare agitarent. ea propter, datis paſſim ad vrbes literis, admonebat: *ſumma cura, necubi opprimerentur, prouiderent.* Menſe Aprili, ad primum, ſecundum, tertium diem, cum Bruxellas vndequaque ſatis multi, & in illis Brederodius, ſine armis conueniſſent, quarto ſenatum dari ſibi à Parmenſi poſtulare. quo permiſſo, quinto proximo è Culemburgenſi domo numero fere quadringenti, in quaternos diſtributi, ordine omnes proceſſere. in ſenatum cum veniſſent, vbi eos & Parmenſis, ſanctiuſque conſiſtorium, proceresq; aurei velleris, & præfecti prouinciarum, excepere; Brederodius, vbi conſeſſum veneratus primum eſſet, cauſam aduentus memorare: *vt libellum iſtum ſupplicem exhiberent. temere vero facere quoſdam, qui ſeditionis ipſos, à qua quam longiſſime abeſſent, accuſarent. ideoq; enixe orare, vti illi caſtigentur.* ac Parmenſis, *ſe libellum cum ſenatu inſpecturam, moxq; reſponſuram*, edicit. ad quę verba receſſere. In libello hoc exponebant; *ſat Belgarum in principes fidem claram eſſe: ac nobilitatis maxime. quæ nec opum, neque vitæ, vnquam parca, laudem hanc tueri certa. qua de cauſa, cum præſentem rerum ſtatum animaduerterent, maluiſſe offenſam aliquam nunc incurrere, quam ſilentio damnum regi, ac Reip. conciliare. neque enim dubitare, quin hac olim*

inter

inter merita cenſerentur. ac quantumuis non ignorent, quæ de inquiſitione, decretiſque de religione exacte obſeruandis, ſtatuiſſet, recte facta, ad exemplum Caroli patris; qui hæc pridem, publicæ tranquillitati confirmandæ, imperaſſet: tamen temporis rationem habendam eſſe, quod haud parum immutatum, & remedia item alia poſtularet. nam ſi, dum decreta exequi modice tantum annituntur, turbæ adeo graues ortæ; quantas, ſi ſeuere agant, imminere arbitrentur? ideoque ſe vereri, ne, tam alienis populi vbique animis, in ſeditionem Belgæ vniuerſim concitentur. ſperaſſe quidem hic remedium à prouinciarum ordinibus; verum, quando hactenus illi neglexiſſent, malo indies valeſcente, ac præſenti jam periculo, officij ſui exiſtimaſſe, ne diutius tacerent. ac confidere, quod monerent, non id male acceptum iri; ſiquidem ipſi, ruri ædes, bonaque alia, poſſidentes, magis cæteris in diſcrimine verſarentur. ad hæc, ſi mandatis regis ita rigide mos geratur, vitam omnes, fortunaſque, ad libidinem delatorum, prout quemque auaritia, aut inuidia, ad calumniam ſtimularet, in ancipiti habituros. quam ob rem orare ſupplices, vti malo occurratur. quando autem rei grauitas poſtularet, ablegari ad regem preces, apud ipſum intercederent, in perpetuum vt proſpiceret; idque quia, niſi ſublatis edictis, mali cauſis, fieri nullo modo poſſet, ea abrogari ſinat: quæ ſeruari, niſi perdita republica, minime queant. ac ne forte, qui in regem ſuum obſequium inter prima reputarent, legem illi ponere velle, quod maligni per calumniam dicturi eſſent, viderentur: ſupplicare quam humillime, vt prouinciarum ordines conuocaret, habitoque cum his conſilio, alia rurſum, magis Belgio profutura,

CIↃIↃ LXVI.

cIↄIↄ LXVI. *tura, & periculoſa minus, ſubſtitueret. interim ipſam oratam cupere, dum hæc regi exponerentur, iſque etiam conſultaret, inhibere edicta vellet. ſe feciſſe pro virili, quod officij ſui eſſet; nec ſilentij olim omnino culpam vllam impingi poſſe, ſi ad turbas inde, aut cædes, quod abominentur plane, veniretur. ac proinde Deum, regem, item ipſam, & ſenatum vniuerſum, conſcientiaſque ſuas, teſtes capere, pro clientum fide egiſſe.* Cum nobilitas fœderata, hunc libellum oblatura, proceſſiſſet, Barlaimontius ad Parmenſem conſternatam, vt erigeret, per contemptum lingua Gallica *Geuſios* illos dictitabat; *neque eſſe, quod metueret.* hoc vocabulo nebulones, ac mendici, apud Gallôs nominantur; & deinceps Proteſtantes ita vulgo nominati. illi vero, cum de dicto hoc accepiſſent, *non pudori ſibi* dicunt, *regis cauſa, patriæque, iſto nomine nuncupari.* tum de collo nummum aureum mox ſuſpendunt, cujus in antica parte effigies regis expreſſa erat; in poſtica, fidei ſignum, manus duæ, inter ſe junctæ, perque mediam peram exertæ. circum ſcriptum, REGI AD PERAM VSQVE FIDI. quin è ligno paruas lances, mendicorum vtenſilia, pileis nectunt; & ſubcinericea veſte ſe, familiamque, induunt. Poſtero die, cum deliberatum eſſet de reſponſo, reuocati à Parmenſi fœderati, ad quos jam Bergenſis quoque, ac Culemburgicus, ſe adjunxerant; ordinatim procedentes, vti pridie, rediere. poſtquam ventum in ſenatum, hic Parmenſis & libellum ijs reddit, & compellat perbenigne; *inſpexiſſe poſtulata, ac ſatisfactum illis cupere: itaque legationem decreuiſſe, qua præſentem rerum*

rum

rum ſtatum regi exponeret; à quo nihil inclementius ex- cIↄ Iↄ
ſpectare ſibi debeant. et jam ante, quam veniſſent, cum LXV
proceribus, ac ſenatu, de edictis mitigandis conſultaſſe;
nec reſtare, quam vt voluntatem regis, ſine qua nil ip- cIↄ Iↄ
ſa poſſet, ſuper ijs ſcitaretur. quod de inquiſitione inhi- LXV.
benda propoſuiſſent, id in ſua poteſtate minime ſitum, ne-
que illos ignorare. deinde indecorum etiam, ſine aliqua
de religione lege Belgium eſſe. verum, dum ad regem
mitteret, mandaturam Inquiſitoribus tantam mode-
rationem, vti gratiam ei omnes ſint habituri. interim
autem ſe confidere, ita acturos ipſos eſſe, ne quid noui
conſtituere ſit neceſſe. ac ſperare, interceſſione ſua apud
regem effectum iri, ne deinceps inquiſitione vlla vexa-
rentur. cujus quidem operæ ipſa tanto magis prompta
foret, quod non dubium haberet, quin religionem anti-
quam ſartam tectam ſecum cuperent. Hæc ad ſextum Aprilis acta. die octauo redeuntes, *gratias ſe Parmenſi agere, pro reſponſo tam benigno, magnas* dicunt; *verum optare, vti clarius, ampliuſque, iſtud eſſet. tum dolere, quod ſuſpendi abs ſe poſſe edicta neget; atque orare, quorum id munus, admonere moderationis vellet. ſe his omnibus, quæ à rege, atque ordinibus, ad ſacrorum priſtinum cultum conſeruandum, decernantur, parituros: & interea vitam procul ab offenſa, ac juſta culpa, habituros. iterum autem teſtari, ſi quid ſecius Reipublicæ eveniret, quod officij ſui eſſet, ſat ſuperque id feciſſe; nec vertendum vitio eſſe. denique, quando accepiſſent, iſthoc aduerſarios agere, vt libellum, abs ſe oblatum, typis vulgent, oratam cupere, vti is typographo regio, nullo apice immutato, excudendus traderetur.* Ad hæc Parmenſis, cum deliberaſſet paulum, *ſe da-*

cIↄIↄ pit; & Bergenſis, crure læſo, impeditus ne vna
LXVI. iret, mox ſubſequitur. illuc poſtquam aduenisſent, coram rege, ac ſenatu, Belgij turbas exponunt; *& earum cauſam eſſe à literis regis, ſuper inquiſitione, & edictis exequendis, pridem ſcriptis. nec remedium adhiberi vllum poſſe, niſi illam aboleret; iſta vero, prout concepiſſent ipſi, mitigaret: tum præteritorum veniam indulgeret. neque tamen compertum habere, an hæc probaturi eſſent fœderati; qui conſilium adhiberi, & conſenſum, ordinum generalium vellent. nihilominus proceres aurei velleris omnes conſtituiſſe, ſi hæc tria concedantur, pacem, ac quietem publicam, inſtaurare; adnitentibuſque bonis, qui complures in prouincijs paſſim eſſent, malos armis coërcere. nec neceſſe regi fore, nimis iter per incommoda præcipitare.* quæ cum diſceptari cernerent, addunt; *affirmare proceres, ſi hæc tria denegentur, non ſe modum inuenire, quo honeſte aut equum inſcendere, aut arma capere, deinceps poſſent: ſed neceſſitatem imponi à Rep, diſcedendi.* hæc cum regi, & ſenatui, explicaſſent, mox ſeorſim apud amicos conqueruntur, *ſe contemni in Hiſpania; & Hiſpanos in nobilitatem Belgicam, proceresſque, dominatum affectare, quem Neapoli, in Sicilia, & Mediolani haberent: idque non ferendum eſſe.* inter hæc Parmenſis ſcribit; *ſpiſſe magis conveniri, & iam palam conciones ad Tornacum, Inſulaſque, S. Audomari fanum, item Ypras, frequentari; & ſe Gallos concionatores immiſcere. tum Antuerpiæ idem fieri. quam ob rem orare regem, tria iſta vt permitteret; cæteroquin non ſe, proceres, aut ſenatum, tranquillare motus poſſe.* Auriacus, futuri prudens, cum offenſam regis ſciret,

ſciret, & turbarum nullum finem, diſcedendi à Rep. quam perire ſentiebat, conſilium capit. itaque ad XXVII menſis Maij, iterum XIV Iunij, literis datis, commeatum à rege petit. *curam omnem, operamque, à ſe impenſam, quo res Belgicas fulciret; ac dolere, quod nequicquam laboraſſet. atque id æquo animo ferre. nam vim mali, fato adiutam, ſæpe recto prævalere; neque eventum, vt conſilia, in cuiuſquam poteſtate ſitum eſſe. verum ſe, poſt omne obſequium, per calumniam traduci, tanquam motus adiuuiſſet, quos pacatos maxime omnium voluiſſet, non ferendum omnino eſſe. itaque, quando laboraret fides eius, reciperet munera, quæ dediſſet: & abire nunc permitteret, ad res ſuas ordinandas, quæ inprimis illud poſcerent.* Ad hæc die primo Auguſti è Segouienſi ſilua rex reſpondet. *accepiſſe binas literas; & iam pridem ad ſororem perſcripſiſſe, quam nil tale animum ipſe inducere debeat. nam profecto, quod non plenam ſibi fidem haberi putet, multum falli; neque cauſæ, cur exiſtimet, quicquam eſſe. ac ſi forte id conatus quiſquam foret, non ſe ita animatum, vt tam temere ad calumniam aures daret. ſatis fidem, & obſequium, exploraſſe; atque hortari, vt in illis perſeueret. tum in literis, olim ſcriptis, ac virtute iſta ſua, conquieſcat; neque ab ijs, qui ad alia inſtigarent, neutri bene cupientes, ſe impelli patiatur. quod abeundi veniam petat, & impoſita munera reddat, dolere ſibi vehementer, eo loco res ipſius conſtitutas; ſed, Rep. ita grauiter laborante, periniquum exiſtimare, vt virtute iſta vlri, ac prudentia, & in quibus acquieſceret, ſe ſubtraherent: cum neceſſe potius foret, vt periculo tam inſigni auertendo,* ad

CIↃIↃLXVI.

cIↄ Iↄ LXI. lennitate nuptijs, quibus Daniæ rex Fredericus, & plerique Auguſtanæ confeſſionis item Principes, Neoburgi per id tempus congregati, interesſe. deinde anno cIↄ Iↄ LXIV ambitione, ac ſuperbia, intoleranda in Rep. graſſante Granuellano, cum diſſimulari vltra res non poſſet, palam ei cum Egmundano, & Hornano, ſe oppoſuit; nec venire in Senatum, nec conſilia communicare etiam voluit. quin & apud regem ipſum in Hiſpania accuſauit, effecitque, vt diſcedere à Rep. juberetur. Atque hæc tempora turbæ ingentes excepere; quibus quia deinceps vitam adeo implicatam habuit, vt ſine iſtis nemo illam ſcribere poſſit, eas fuſius attexemus. Ergo cum anno exeunte cIↄ Iↄ LXV, datis ad Parmenſem literis, rex decreta de hæreticis inquirendis, puniendiſque, & concilio Tridentino admittendo, vrgeret acriter; atque morem ſine vlla exceptione geſtum cuperet: illa, cum rem in ſenatu expoſuiſſet, ac deliberatum eſſet, etſi Viglius ſupprimendas paullum literas cenſuiſſet, quoad regem de diſcrimine Reip. monuiſſent; vicit tamen eorum numerus, qui hanc voluntatem Regis ſine mora exequendum ſentiebant. itaque die XVIII menſis Decembris ad provincias cæteras ſcribit, ad Brabantos XXXI, & *mandata regis ſtricte exſequi* iubet, *neque vſquam vt conniveant, niſi pœna, in his expreſſa, ſubiacere ipſi velint.* quod vt magis facile eſſet, placuit, *vti vrbes quæque vnum è ſenatu ſuo conſtituerent, in ſemeſtre permutandum; qui id ſolum animadverteret, an concilio Tridentino ſatis fieret. iſque ſaltem*

tem ad trimeſtre vnumquodque, vt cognoſci religionis cIↄ Iↄ
ſtatus poſſet, ſiue ipſam, ſiue aliquem conſiſtorij ſanctioris, LXV.
huic negotio deſtinandum, de quibuſvis accurate admoneret. tum inquiſitoribus mandat, *quæ ad diem* XI *Maij ſuperioris juſſi eſſent, vti facerent.* nempe *in omnes, qui ſuſpecti hæreſeos eſſent, aut prohibitos libros legerent; quiue concionem haberent, aut de ſacris etiam literis diſſertarent, vt inquirerent, comprehenderent, litem intenderent, caſtigarent, deſecrarent, judici ſeculari traderent; tum carceribus vterentur, litem quoque terminarent, etſi non ſervato ordine. nam ſufficere, ſi conſiliarium regis vnum tantum advocarent, qui jus dicere ex ipſorum arbitratu, ſecundum literas Apoſtolicas, teneretur. neque etiam neceſſe eſſe, vt judicem loci ordinarium, aut diœceſeos, exſpectarent. quin citare cunctos poſſent, ſubditos regis, ſine vllà exceptione dignitatis, ſiue præſides, ſiue item conſiliarios, conſuleſque, & vrbanos ſenatores; denique alios, in quocunque tandem munere conſtitutos; &, exacto juramento, ad reſpondendum de quæſitis etiam cogere, pœna in nolentes dicta, ceu fautores hæreticorum.* dein præfectis, magiſtratibuſque imperat; *vt rogati opem inquiſitoribus ferrent: aut ſupplicium, ſi negarent, idem ſibi promtum ſcirent.* In decretis Tridentinis iſta erant. *vti clerum reformarent; tum vt in parœcia ſua quiſque curio percenſeret, quot in ea familiæ eſſent, & in vnaquaque earum quot perſonæ, atque ibidem à quo tempore habitaſſent. ſi quæ pridem adveniſſent, à priore curione teſtimonium ſecum ferrent, quo probarent, religionem ſe Catholicam profiteri; inde quando, & quo modo, matrimonium*

cIↃ IↃ LXV. *contraxiſſent. porro in confeſſionibus nomina quoque confitentium, ac cognomina, quaſque habitarent ædes, adnotarent; hoc indicio, an perſeverarent omnes, cognituri. deinde illos vt inſcriberent, qui pro pueris in baptiſmo fidem ſuam interponerent, ad eoſque, vbi mox adoleuiſſent, erudiendos ne qui vſquam admitterentur, niſi qui maiorum more ſacra colerent. denique vt egenos etiam, quiq; e ſtipe collectitia alerentur, explorarent, qualem illi religionem ſectarentur; item an confeſſionem, ac rem diuinam, frequentarent: quique hic negligentes eſſent, ijs vti ſtipis nihil largirentur.* Archiepiſcopus Cameracenſis, Synodo prouinciali conuocata, reformationem cleri ægre obtinuit. Machlinienſis, pariter atque Vltrajectinus, fruſtra fuit. Vrbes quoque Brabantinæ, qui prouinciæ tertius ordo, grauiter angi. & in his Antuerpia maxime, quæ libello indicabat magiſtratui, *hæc contraria ijs literis, quas ſuperiore Iulio à Parmenſi accepiſſent. ac teſtari, non ſe modum inuenire, quo immunem à ſeditione vrbem porro ſeruent. inquiſitionem iſtam motuum fundamentum eſſe, & non multo poſt futurum, vt regionem deſolatam, atque inprimis vrbem, habeant. contra priuilegia iri; & infringi introitus læti capita, primum, ſecundum, tertium, vltimumque. ideoque, ceu tutorem, implorare; vellet de tam obſtinata regis ſui voluntate certiorem S. Imperij cameram facere, & ad illam prouocare. nam ſecundum auream bullam, terræ Brabantiæ anno* cIↃ CCCXLIX *datam, & ab Imperatoribus cunctis, in Imperium ſuccedentibus, confirmatam; dein tractatu Auguſtano anni* cIↃ IↃ XLVIII, *id licere. huc accedere de religione acta; cum*

Paſſa-

Paſſauiæ, anno cIↄ Iↄ LII: *tum Auguſtæ,* cIↄ Iↄ LV. *per* cIↄ Iↄ LXV.
quæ omnia neque inquiſitione, nec concilio Tridentino,
ſubjacerent. ac potiſſimum, cum tractatu Auguſtano anni cIↄ IↄXLVIII *pars Imperij facti eſſent; ideoque priuilegijs, patrocinijſque omnibus, frui neceſſario debeant, quibus cætera membra Imperij: cui Belgium, quantum duo Electores, contribueret. quam ob rem enixe orare, vti intercedere vellet, haſque à Parmenſi literas reuocari procuraret. quod ni fieret, tum querelam ſibi ad Ordines referendam.* Eodem modo aliæ quoque prouinciæ queſtæ; quæ à curijs quæque ſuis hoc reſponſum accepere. *nihil noui intentari; ac de inquiſitione hoc tenendum, vti illis tantum locis, quibus vſitatum foret, ac recepto pridem more, haberetur. & priuatim Antuerpienſes tam ab ea, quam epiſcopo, liberi eſſent. quod concilium Tridentinum attineret, id non vltra valiturum, quam mox palam explicarent.* Sed cum vrbes etiam inſiſterent, voluerunt perſuadere; *temere eſſe, quod Brabanti de nouitate quererentur: quippe dudum inquiſitionem illic vſitatam, & Pontifices Romanos inquiſitores generales iure, ac merito, quouis tempore in hoc Belgio habuiſſe.* Hoc reſponſo magis omnes angi vbique; & inprimis, cum aduerſos comperirent, quorum erat adiuuare. ideoque nulli operæ, aut pecuniæ, parci eſſe, vt arcana explorarent. quin & famoſos libellos, rhythmos, carmina, quæque talia, paſſim ſpargere, & ad loca publica affigere. etiam Parmenſi ipſi in manus tradere; *quo edicta, inquiſitionem, epiſcopos, & concilium Tridentinum, inhibere animum induceret.* tum ſolerter eos, qui muneribus publicis fungebantur, ad-

regem, non omnino gratiæ eius nil|*daturum, intercederet.* ergo, cum prætextu vario aliquoties convenisſet, fœdus ictum; primo à paucis, mox compluribus, dum amicum quiſque ſuum illuc trahit, ſubſignatum. adeoque numerus auxit, vt poſtremo ſupra quadringentos eſſent. fœderis autem iſta ſumma. *quando homines peregrini, Deo, regi, ac Reip. inimici, quique vnum iſtud agerent, vt ambitionem ſuam, atque auaritiam, ſub prætextu religionis aſſerendæ, & tranquillitatis publicæ confirmandæ, regis, Belgarumque, impenſa explere poſſent, apud regem effeciſſent, ne edicta violenta, quod pollicitus, mitigaret; dein tyrannicam inquiſitionem etiam imperaſſet, quam mox Belgij omnis vaſtitas, populi oppreſſio, fidei quoque Chriſtianæ exſtirpatio, regij nominis imminutio, incolarum plane intoleranda ſeruitus, priuilegiorum ereptio, ſumma denique Reip. perturbatio, ſecutura: vt præverterent ex officio malis iſtis, ſacramento ſeſe mutuo obſtrinxiſſe, ne hanc inquiſitionem, ſub quocunque tandem nomine, vnquam admitterent. nihil vero aut aduerſum honorem D i, aut ſupremam regis ſui poteſtatem, Ordinumve, agitare; ſed inprimis cum Rep. ſalua hæc velle, ac conſilij huius ſui Deum ipſum teſtem capere.* Fœderis eius, quamquam multi ſubſcripſiſſent, magnum tamen ſecretum fuit; clamque præſtitutus dies, quo Bruxellas, ad libellum offerendum, convenirent. Primi inter eos erant, Brederodius, genus ſuum ad Hollandiæ Comites referens: Culemburgicus, ac Bergenſis: Ludouicus quoque Naſſouius, Auriaci frater, alijque. Quamquam autem in arcano conſilium eſſet, non tam

CIↃIↃ LXVI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CIↃ IↃ LXVI. tam occultari tamen apparatus rei potuit, quin proceribus nonnullis aurei velleris innoteſceret; ex quibus Megenſis primus ad Parmenſem partim retulit. quæ non parum conſternata, grauiora, quam propoſitum fœderatis, metuebat; tanquam vrbes, ac munita quædam loca, vti fama ferebatur, occupare agitarent. ea propter, datis paſſim ad vrbes literis, admonebat: *ſumma cura, necubi opprimerentur, prouiderent.* Menſe Aprili, ad primum, ſecundum, tertium diem, cum Bruxellas vndequaque ſatis multi, & in illis Brederodius, ſine armis conueniſſent, quarto ſenatum dari ſibi à Parmenſi poſtulare. quo permiſſo, quinto proximo è Culemburgenſi domo numero fere quadringenti, in quaternos diſtributi, ordine omnes proceſſere. in ſenatum cum veniſſent, vbi eos & Parmenſis, ſanctiuſque conſiſtorium, proceresq; aurei velleris, & præfecti prouinciarum, excepere; Brederodius, vbi conſeſſum veneratus primum eſſet, cauſam aduentus memorare: *vt libellum iſtum ſupplicem exhiberent. temere vero facere quoſdam, qui ſeditionis ipſos, à qua quam longiſſime abeſſent, accuſarent. ideoq; enixe orare, vti illi caſtigentur.* ac Parmenſis, *ſe libellum cum ſenatu inſpecturam, moxq; reſponſuram*, edicit. ad quę verba receſſere. In libello hoc exponebant; *ſat Belgarum in principes fidem claram eſſe: ac nobilitatis maxime. quæ nec opum, neque vitæ, vnquam parca, laudem hanc tueri certa. qua de cauſa, cum præſentem rerum ſtatum animaduerterent, maluiſſe offenſam aliquam nunc incurrere, quam ſilentio damnum regi, ac Reip. conciliare. neque enim dubitare, quin hæc olim*

inter

inter merita cenſerentur. ac quantumuis non ignorent, quæ de inquiſitione, decretiſque de religione exacte obſeruandis, ſtatuiſſet, recte facta, ad exemplum Caroli patris; qui hæc pridem, publicæ tranquillitati confirmandæ, imperaſſet: tamen temporis rationem habendam eſſe, quod haud parum immutatum, & remedia item alia poſtularet. nam ſi, dum decreta exequi modice tantum annituntur, turbæ adeo graues ortæ; quantas, ſi ſeuere agant, imminere arbitrentur? ideoque ſe vereri, ne, tam alienis populi vbique animis, in ſeditionem Belgæ vniuerſim concitentur. ſperaſſe quidem hic remedium à prouinciarum ordinibus; verum, quando hactenus illi neglexiſſent, malo indies valeſcente, ac præſenti jam periculo, officij ſui exiſtimaſſe, ne diutius tacerent. ac confidere, quod monerent, non id male acceptum iri; ſiquidem ipſi, ruri ædes, bonaque alia, poſſidentes, magis cæteris in diſcrimine verſarentur. ad hæc, ſi mandatis regis ita rigide mos geratur, vitam omnes, fortunaſque, ad libidinem delatorum, prout quemque auaritia, aut inuidia, ad calumniam ſtimularet, in ancipiti habituros. quam ob rem orare ſupplices, vti malo occurratur. quando autem rei grauitas poſtularet, ablegari ad regem preces, apud ipſum intercederent, in perpetuum vt proſpiceret; idque quia, niſi ſublatis edictis, mali cauſis, fieri nullo modo poſſet, ea abrogari ſinat: quæ ſeruari, niſi perdita republica, minime queant. ac ne forte, qui in regem ſuum obſequium inter prima reputarent, legem illi ponere velle, quod maligni per calumniam dicturi eſſent, viderentur; ſupplicare quam humillime, vt prouinciarum ordines conuocaret, habitoque cum his conſilio, alia rurſum, magis Belgio profutura,

CIↃIↃLXVI.

C *tura,*

cIↄIↄ LXVI. *tura, & periculoſa minus, ſubſtitueret. interim ipſam oratam cupere, dum hæc regi exponerentur, iſque etiam conſultaret, inhibere edicta vellet. ſe feciſſe pro virili, quod officij ſui eſſet; nec ſilentij olim omnino culpam vllam impingi poſſe, ſi ad turbas inde, aut cædes, quod abominentur plane, veniretur. ac proinde Deum, regem, item ipſam, & ſenatum vniuerſum, conſcientiaſque ſuas, teſtes capere, pro clientum fide egiſſe.* Cum nobilitas fœderata, hunc libellum oblatura, proceſſiſſet, Barlaimontius ad Parmenſem conſternatam, vt erigeret, per contemptum lingua Gallica *Geuſios* illos dictitabat; *neque eſſe, quod metueret.* hoc vocabulo nebulones, ac mendici, apud Gallôs nominantur; & deinceps Proteſtantes ita vulgo nominati. illi vero, cum de dicto hoc accepiſſent, *non pudori ſibi* dicunt, *regis cauſa, patriæque, iſto nomine nuncupari.* tum de collo nummum aureum mox ſuſpendunt, cujus in antica parte effigies regis expreſſa erat; in poſtica, fidei ſignum, manus duæ, inter ſe junctæ, perque mediam peram exertæ. circum ſcriptum, REGI AD PERAM VSQVE FIDI. quin è ligno paruas lances, mendicorum vtenſilia, pileis nectunt; & ſubcinericea veſte ſe, familiamque, induunt. Poſtero die, cum deliberatum eſſet de reſponſo, reuocati à Parmenſi fœderati, ad quos jam Bergenſis quoque, ac Culemburgicus, ſe adjunxerant; ordinatim procedentes, vti pridie, rediere. poſtquam ventum in ſenatum, hic Parmenſis & libellum ijs reddit, & compellat perbenigne; *inſpexiſſe poſtulata, ac ſatisfactum illis cupere: itaque legationem decreuiſſe, qua præſentem rerum*

rum ſtatum regi exponeret; à quo nihil inclementius ex- cIↄ Iↄ
ſpectare ſibi debeant. et jam ante, quam veniſſent, cum LXV
proceribus, ac ſenatu, de edictis mitigandis conſultaſſe;
nec reſtare, quam vt voluntatem regis, ſine qua nil ip- cIↄ Iↄ
ſa poſſet, ſuper ijs ſcitaretur. quod de inquiſitione inhi- LXV.
benda propoſuiſſent, id in ſua poteſtate minime ſitum, ne-
que illos ignorare. deinde indecorum etiam, ſine aliqua de religione lege Belgium eſſe. verum, dum ad regem mitteret, mandaturam Inquiſitoribus tantam moderationem, vti gratiam ei omnes ſint habituri. interim autem ſe confidere, ita acturos ipſos eſſe, ne quid noui conſtituere ſit neceſſe. ac ſperare, interceſſione ſua apud regem effectum iri, ne deinceps inquiſitione vlla vexarentur. cujus quidem operæ ipſa tanto magis prompta foret, quod non dubium haberet, quin religionem antiquam ſartam tectam ſecum cuperent. Hæc ad ſextum Aprilis acta. die octauo redeuntes, *gratias ſe Parmenſi agere, pro reſponſo tam benigno, magnas* dicunt; *verum optare, vti clarius, ampliuſque, iſtud eſſet. tum dolere, quod ſuſpendi abs ſe poſſe edicta neget; atque orare, quorum id munus, admonere moderationis vellet. ſe his omnibus, quæ à rege, atque ordinibus, ad ſacrorum priſtinum cultum conſeruandum, decernantur, parituros: & interea vitam procul ab offenſa, ac juſta culpa, habituros. iterum autem teſtari, ſi quid ſecius Reipublicæ eveniret, quod officij ſui eſſet, ſat ſuperque id feciſſe; nec vertendum vitio eſſe. denique, quando accepiſſent, iſthoc aduerſarios agere, vt libellum, abs ſe oblatum, typis vulgent, oratam cupere, vti is typographo regio, nullo apice immutato, excudendus traderetur.* Ad hæc Parmenſis, cum deliberaſſet paulum, *ſe da-*

cIↄ Iↄ LXVI.

turam apud magiſtratus omnes, & inquiſitores, operam, ne quid vſquam peccaretur; &, ſi fiat, culpam ipſorum, quam ſuam, fore. ea propter, quod polliciti, conquieſcerent, neque plures ad ſe trahere conarentur. rurſum illi gratias agunt; & *optare ſe* affirmant, *vt conventum iſtum ſuum in bonam partem ſe accipere, coram ſenatu, teſtaretur.* cumque illa, *ita credere,* reſponderet; neque tamen vltra mentem explicaret, iterumque hi inſtarent, *vt ſententiam aperiret: nec dum ſe id poſſe,* inquit. quibus verbis ſuboffendi fœderatos cum nonnulli animaduerterent, intercedere, & Parmenſi auctores eſſe, *ne, incommodi euitandi, ſic dimittere illos vellet.* quos Chriſtophoro Aſſonuilio adjutante, tandem placuit, Philippum Lalanium Hochſtratanum, velleris equitem, Bertiumque, ab epiſtolis, ad hos mittere; qui & plenam fidem facerent, *in religionis cauſa, prius quam reſponſum à rege accepiſſent, nihil conſtitutum iri:* & exemplar literarum item oſtenderent, quîs inquiſitores omnes, judiceſque, & magiſtratus, *in cujuſquam fidem inquirere, aut ob iſtam qualecunque ſupplicium capere, dum rex aliud ſtatuiſſet,* vetarentur; *niſi ſi ſeditionem, aut res nouas, agitarent: quo in crimine deprehenſi, curiæ ſuæ judicandi traderentur.* Cum promiſſo hoc fœderati domum quiſque receſſere; aliquot prius conſtitutis, qui in vnaquaque prouincia prouiderent, vt, quæ promiſiſſent ipſi, accurate ſeruarentur. neque parum nobilitatis fœderatæ tanto ſtudio animi paſſim tranquillati; jamque omnes maximo cum deſiderio, quid rex decreturus eſſet, exſpectabant. ac Parmenſis cum proceribus, & ſe-

natu,

natu, ſerio de legatione conſultare; qua de rebus cIↄ Iↄ LXVI. à ſe geſtis regem, grauiter ob conuentum nobilitatis jam iratum, partim certiorem faceret, partim oraret, *vti Belgis indulgere aliquid vellet.* & perſuaſi ægre tandem, Ioannes Bergenſis, ac Florentius Monmorantius Montinius, ex equeſtri vterque ordine, legationem ſuſcepere; quibus formula decretorum mitigandorum etiam data. quæ profectò talis erat, vt his indignationem, illis riſum, concitaret. nam pro ſummo beneficio conſtitutum; *vt, qui duces Proteſtantibus ſe præberent, quive hoſpitio eos exciperent, aut offenſæ cauſam darent, non iam flamma, quod ſolebat, ſed ſuſpendio; vel, ſententiam ſi mutarent, etiam gladio punirentur: plebs ſimplicior, ceu ſeducta in errorem, neque ſponte ſua peccans, in exilium mitteretur.* Mitigationem iſtam curia ordinibus, ad quos populus prouocabat, perſuadere ſtatim anniſa eſt. ac vocati primum Arteſij, Hannonijque, & Namurcenſes, inde Flandri, ac Brabanti, ſubſcripſere, clam habere factum iuſſi. ſed Hollandi, & Zelandi, Friſijque, & Traiectini, item cæteri, ceu feroces priuilegijs, nec tam facile conſenſuri, prætermiſſi. At quantumuis hæc clam populo agitata, tamen non diu latuere. & hinc rurſum turbæ ingentes; ac ſuſpicio, *ordines prouinciarum, more antiquo, minime conuocatum iri.* huc accedere, quod complures, qui ob cauſam religionis ſolum verterant, nunc reverſi, in carcerem detruderentur; & Ioannes Tuiſcanus Aldenardæ, ad octauum Iunij diem, capitis pœna affectus eſſet. quæ cum ita ſe haberent, Montinius ſolus in Hiſpaniam iter ca-

cIↄIↄ pit; & Bergenſis, crure læſo, impeditus ne vna
LXVI. iret, mox ſubſequitur. illuc poſtquam aduenisſent, coram rege, ac ſenatu, Belgij turbas exponunt; *& earum cauſam eſſe à literis regis, ſuper inquiſitione, & edictis exequendis, pridem ſcriptis. nec remedium adhiberi vllum poſſe, niſi illam aboleret; iſta vero, prout concepiſſent ipſi, mitigaret: tum præteritorum veniam indulgeret. neque tamen compertum habere, an hæc probaturi eſſent fœderati; qui conſilium adhiberi, & conſenſum, ordinum generalium vellent. nihilominus proceres aurei velleris omnes conſtituiſſe, ſi hæc tria concedantur, pacem, ac quietem publicam, inſtaurare; adnitentibuſque bonis, qui complures in prouincijs paſſim eſſent, malos armis coërcere. nec neceſſe regi fore, nimis iter per incommoda præcipitare.* quæ cum diſceptari cernerent, addunt; *affirmare proceres, ſi hæc tria denegentur, non ſe modum inuenire, quo honeſte aut equum inſcendere, aut arma capere, deinceps poſſent: ſed neceſſitatem imponi à Rep, diſcedendi.* hæc cum regi, & ſenatui, explicaſſent, mox ſeorſim apud amicos conqueruntur, *ſe contemni in Hiſpania; & Hiſpanos in nobilitatem Belgicam, proceresſque, dominatum affectare, quem Neapoli, in Sicilia, & Mediolani haberent: idque non ferendum eſſe.* inter hæc Parmenſis ſcribit; *ſpiſſe magis conveniri, & iam palam conciones ad Tornacum, Inſulaſque, S. Audomari fanum, item Ypras, frequentari; & ſe Gallos concionatores immiſcere. tum Antuerpiæ idem fieri. quam ob rem orare regem, tria iſta vt permitteret; cæteroquin non ſe, proceres, aut ſenatum, tranquillare motus poſſe.* Auriacus, futuri prudens, cum offenſam regis

ſciret,

ſciret, & turbarum nullum finem, diſcedendi à Rep. quam perire ſentiebat, conſilium capit. itaque ad XXVII menſis Maij, iterum XIV Iunij, literis datis, commeatum à rege petit. *curam omnem, operamque, à ſe impenſam, quo res Belgicas fulciret; ac dolere, quod nequicquam laboraßet. atque id æquo animo ferre. nam vim mali, fato adiutam, ſæpe recto prævalere; neque euentum, vt conſilia, in cuiuſquam poteſtate ſitum eſſe. verum ſe, poſt omne obſequium, per calumniam traduci, tanquam motus adiuuiſſet, quos pacatos maxime omnium voluiſſet, non ferendum omnino eſſe. itaque, quando laboraret fides eius, reciperet munera, quæ dediſſet: & abire nunc permitteret, ad res ſuas ordinandas, quæ inprimis illud poſcerent.* Ad hæc die primo Auguſti è Segouienſi ſilua rex reſpondet. *accepiſſe binas literas; & iampridem ad ſororem perſcripſiſſe, quam nil tale animum ipſe inducere debeat. nam profecto, quod non plenam ſibi fidem haberi putet, multum falli; neque cauſæ, cur exiſtimet, quicquam eſſe. ac ſi forte id conatus quiſquam foret, non ſe ita animatum, vt tam temere ad calumniam aures daret. ſatis fidem, & obſequium, exploraſſe; atque hortari, vt in illis perſeueret. tum in literis, olim ſcriptis, ac virtute iſta ſua, conquieſcat; neque ab ijs, qui ad alia inſtigarent, neutri bene cupientes, ſe impelli patiatur. quod abeundi veniam petat, & impoſita munera reddat, dolere ſibi vehementer, eo loco res ipſius conſtitutas; ſed, Rep. ita grauiter laborante, periniquum exiſtimare, vt virtute iſta vlri, ac prudentia, & in quibus acquieſceret, ſe ſubtraherent: cum neceſſe potius foret, vt periculo tam inſigni auertendo,* cIↄIↄ LXVI.

ad

cIↃ IↃ *ad quos illud pertineret, cuncti accurrerent. idque Ant-*
LXVI. *uerpiæ ab ipſo factum, adeo ſibi placuiſſe, vt hortetur,*
jubeatque, ita pergeret; & facturum, plane confidere. at-
q; vt videat, quam cum ipſo aperte agat, non diſſimula-
tum velle, fratrem eius, Ludouicum, ceu turbarum adiu-
torem, à permultis accuſari. quod vt ægre ſane ferret,
ita occurri ab ipſo cuperet; &, ſi ita videretur, illum,
ſaltem in dies aliquot, remoueri. Ad Parmenſis vero
literas, antea commemoratas, *decreuiſſe ſe*, reſpon-
det, *vti per Hiſpaniam totam, Belgiumque, pro felici iti-*
nere ſuo ſupplicationes publicæ haberentur. nam delibera-
re in præſens, mari id, an per Italiam, inſtitueret. tum ad
Cæſarem ſcripturum. quod ad tria illa capita attineret;
placere, ut inquiſitio tantum epiſcopalis, ab antiquo vſita-
ta, non Hiſpanica, obtineret; & vt formula de edictis mi-
tigandis conciperetur, qua Romana Catholica fides, &
majeſtas ipſi ſua, ſalua eſſent: vt quamprimum conſti-
tuere aliquid poſſet. dein permittere, vti ipſa fœderatis,
alijſque, nondum culpa manifeſtis, veniam pro arbitrio
daret. ita tamen, ſi certa eſſet, proceres Belgicos religio-
nem, & quietem reipublicæ, adjuturos; tum ſolutas fœ-
derationes fore, ac conuentus, conciones, cæteraque
iſtiuſmodi offendicula, omiſſum iri. alioquin, ſi rebelles
arma caperent, vim quoque ipſa adhiberet; & præſidia,
ac cohortes ordinarias, his opponeret: quin, ſi opus, no-
uum etiam militem legeret, cui centuriones ſuos, præ-
fectoſque, vti libitum, conſtitueret. Ad hæc blande
item ad proceres, ſenatumque, & vrbes, ſcri-
bit; *darent operam, dum aduentum maturaret, vt pa-*
cata omnia eſſent. Nihil aliud hac legatione effe-
ctum, & legati per blanditias ſimulatas detineri;
cum

cum interea rerum Belgicarum ſtatus multo pe- cIↄ Iↄ
ius ſe haberet. nam dum proceres, & prouincia- LXVI.
rum præſides, ſenatuſque, in id incumbunt, vt
quacunque ratione malo occurrerent; ſperantes
regem in tria capita, ſemel iterumque iam com-
memorata, conſenſurum; deprehenſum, *nobili-
tati fœderatæ ſolito minus faueri*: *&, quæ facta ab ipſa
eſſent, in peiorem partem trahi.* ad hæc triſtia ex
Hiſpania imminere credebantur, cum à fama, tum
ipſius regis literis, Madriti ſexto die Maij ad non-
nullas vrbes datis; quibus eas ad conſtantiam in
obſequio hortabatur, & auxilium, ceu in Belgium
mox venturus, promittebat. quam in rem parari
claſſis in Zelandia, obuiam illi proceſſura, fereba-
tur. tum Hiſpanienſes quidam ſclopos longiores in-
ſtar quinque millia coëmiſſe, in Hiſpaniam ſubmit-
tenda, dicebantur. rumor quoque, Ericum, ducem
Brunſuicenſem, copias legere; quibus inquiſitio-
nem, nouoſque epiſcopos, inuitis per vim impone-
ret. quidam etiam imprudentius diuulgabant, *fri-
gide exceptos legatos, aut benignitate tantum ſimulata;
dum rex tempus bello inſtruendo exſpectat, mox cum ar-
mis adfuturus, & in eos, qui à religione antiqua, atque
obſequio, defeciſſent, grauiter animaduerſurus. Granuel-
lanum item rediturum eſſe, & iniurias inimicorum pro-
be vlturum.* His rumoribus partim, ac minis, cum ac-
cenſi Proteſtantium animi eſſent, neque quicquam
ex Hiſpania boni ſibi exſpectandum exiſtimarent;
metu, & deſperatione, ad audendum excitati,
vt ſuorum multitudine aduerſarios à vi aliqua co-
gitanda deterrerent, amiciſque, & fautoribus, ani-

 mos

cIↄ Iↄ LXVI. mos adderent, palam inde ad conciones acceſſere. & initio in Flandria occidentali facto, mox per reliquam prouinciam, tum Brabantiam, Galliam Belgicam, Gelriam, Friſiam, Tranſiſelanam regionem, Hollandiam, Zelandiam, Vltraiectum, agitatum: cum in ſiluis, tum apertis etiam campis: multis vndique concurrentibus, primo ſine vllis armis, inde, ad vim propulſandam, quæ interdum intentata, cum ſecuribus, gladijs, ſclopis. & excreſcere adeo numerus, vt iam multa millia eſſent; neque edictis, aut vi aliqua, retineri vltra poſſent. ineunte menſe Iunio, Burgerhouti, in campo Lario, prope Antuerpiam, inchoatum. & inermes primo illuc conuenire; ſed, minantibus vim nonnullis, arma adducere; aditusque, obiectis curribus, & excubijs collococatis, communire. Magiſtratus Antuerpianus contra ire, & Parmenſem item orare; *vti illuc ſine milite commigrare, ac transferre aulam vellet, tuendæ vrbi, quæ primaria in prouincia iſta eſſet. verum illa reſpondere, ſe de re deliberaturam; interim monitos ipſos velle, darent prius omnem operam concionibus prohibendis, aut turbandis.* dein edictum à rege addere rigidiſſimum, ad XXVI Junij promulgatum: cujus tamen efficacia nulla fuit. quippe ad diem III Iulij regionarij, qui addicti Proteſtantibus, libello oblato, magiſtratum vrbanum orare, *daret aliquem concionibus ſuis locum; quæ non amplius, propter populi multitudinem, in occulto haberi poſſent: idque vt faciant, ad quietem ciuitatis pertinere. duas autem religiones facile tolerari poſſe, & exempla in rem*

iſtam

iſtam plura exſtare. tum & priuilegia ſua allegare, cIↄIↄ
per quæ ipſis concedendi, quæ orarent, poteſtas LXVI.
eſſet. Hunc libellum magiſtratus ad Parmenſem ablegabat, iterum orans, *vt in vrbem commigrare ſuam vellet.* ſed cum illa ſine præſidio id facturam ſe negaret, iſtud autem magiſtratus admittendum non putaret, fruſtra oratio tota fuit. Venerant tunc forte in vrbem Brederodius, & Megenſis, ſine vllo ab aula mandato; quod non parum ciuium animos concitauit. non ingratus Brederodius; illis maxime, qui fauebant religioni reformatæ: ſed Megenſis ſuſpicione laborabat, tanquam aſtu quodam militem, quem jam in propinquo eſſe, in Campinienſi agro, rumor erat, introducere cogitaret. ideo, eximendo ſcrupulo, mox diſceſſit. ac Parmenſis, cum ſe ſine iuſto præſidio credere vrbi non auderet, Auriacum illuc ablegandum exiſtimauit; qui, ceu Vicecomes eius, ſacramento ipſe obſtrictus ciuitati, hanc viciſſim ſibi quoque obſtrictam haberet, tum & gratia valeret. Itaque ille ad diem XIII Junij huc profectus, in itinere Brederodium, plurimoſque è nobilitate, ciuibusque, obuiam habuit. Vrbem intranti effuſus populus, gratulanſque, fauſtis vocibus acclamare, & vitam Geuſijs apprecari; quo tunc nomine Proteſtantes, vt iam dixi, per contemtum appellati. verum ille reprehendere acclamantes; & monere, *vt omitterent: ac mox facti pænituros.* Hinc, vocato magiſtratu, literas à Parmenſi oſtendit; quibus ſibi regis nomine ciuitatis ordinandæ poteſtas data. deinde regionarios vocat, & decanos,

cIↄ Iↄ LXVI. nos, ſagittarios, mercatores, ordinemque eccleſiaſticum. quos cum recte examinaſſet, deprehendit, à diffidentia turbas eſſe. nam nec ciuibus, maxime qui religionem reformatam ſectarentur, magiſtratus; neque ciues, cuiuſcunque religionis, metu nequis vrbi miles imponeretur, aulæ quicquam, aut magiſtratui ſuo, fidere: & ſuſpecta, vt in talibus fere ſuetum, cuncta habere. Illud etiam intellexit, Proteſtantes, etſi inter ſe diuiſos, ob permiſſam curioni Kiliano à magiſtratu concionem, longe numero prævalere; &, quandoquidem in armis eſſent, vrbem in poteſtatem ſuam cogere poſſe. ea propter vi in illos abſtinendum, & blande habendos, tollendamque ante omnia diffidentiam, arbitrari; tum benigne inducendos, vt arma ponerent, ciuibuſque ea traderent: è quibus cum mille ducentos legere cuperet, inſtar militum futuros, irrito conatu fuit; & ſe illi excubias acturos polliceri. tandem effecit, vti, data ſecuritate, Proteſtantes arma ponerent, & ad tempus conciones intermitterent, dum mox de re vniuerſa à prouinciarum Ordinibus ſtatueretur. Per hæc fama inualeſcebat, legi à Brunſuicenſi militem, & in Friſia bellum inſtrui; tum ſuccinctum quæſitorem, quem droſſardum illi dicunt, aulæ iuſſu, cum lictorum armata manu, quotdiebus præter vrbem obequitare. quæ res ſuſpicionem dedit, diſturbandis concionibus id mandatum; eo magis, quod inſtructi armis currus, & Machliniæ oneratæ inſtrumentis belli naues viſæ eſſent. itaque rurſum arma capere Proteſtantes;

&, ſe-

&, ſecuritatis cauſa, locum in vrbe concionibus ſuis petere. & hæc quamuis ita facerent, vt minari viderentur; tamen, verbis partim blande, partim etiam pro auctoritate factis, & promiſſis de vi omni prohibenda, tantum effecit, vt in nundinas, menſe Auguſto celebrandas, per quas ob confluxum extraneæ multitudinis motus aliquis timebatur, ſe differri paterentur. cumque in aulam eum Parmenſis reuocaret, ad conſilia de negotio fœderatæ nobilitatis communicanda; magiſtratus, turbarum metuens, propter imminentes nundinas, intercedere; & orare, *ne deſereret tam periculoſo tempore ciuitatem*: itaque veniam ſibi abſentiæ dari petijt. Sub hæc literæ ad Parmenſem à rege latæ, quibus ille imperare; *prohiberet omnibus modis, ne comitia injuſſu ſuo Ordines prouinciarum vlla habeant: tum vt peditum decem millia, equitum tria, in Germania ſibi legeret, ſolueretque penſiones, quæ in ea deberentur.* Hoc cum vulgo innotuiſſet, turbæ augeri. nobileſque fœderati, cum tumultum vbique populi animaduerterent, & jam paſſim arma capi; nec remedium in promptu eſſe; quin edicta rigidiora, ſine Ordinum conſenſu, promulgari. & comitia, in quîs ſalus Reip., prohiberi: tum promiſſa ludum fieri, ac conſilia ſua omnia in peiorem partem ſumi; vt occurrerent, in Eburonibus, ad Trudonis ibi fanum, conuenire. Hic Parmenſis, cum metueret, ne in ſeditionem aliquam res erumperet, Auriacum, & Egmundanum, miſit: qui cum delegatis horum in Brabantia, Arſcoti primum, inde Dufflæ, expoſtularent;

CIↃIↃ LXVI.

cIↄ Iↄ LXVI. *ſe Montinium, & Bergenſem, ordinis equeſtris viros, in Hiſpaniam ablegaſſe; qui, quæ poſtularent ipſi, regi exponerent: neque interea, quam libellum obtuliſſent, quicquam abs ſe, quod ad inquiſitionem, aut edicta, attineret, tentatum eſſe. debere ipſos regi fidere, qui tyrannum nuſquam egiſſet; & præterita obliuiſci, atque ignoſcere, promptus eſſet: in eamque rem ſcripſiſſe. itaque monitos ipſos velle, promiſſorum meminiſſent, & in obſequio permanerent, darentque operam, ne ſectarij, quibus Galli ſe miſcere, turbas alibi inceptarent. ſe hæc iure ab ipſis petere, quum ijdem nobilitatis palam juſſa prædicarent. vnde omnibus manifeſtum, non libellum pro ſalute Reip. obtuliſſe, ſed prætextum concionibus promouendis quæſiuiſſe. à qua culpa ſi abeſſent, neceſſario operam impediendis dandum; & re ipſa oſtendendum, qui ad eas populi animos concitaſſent, contra fœdus, & libellum, hos feciſſe.* Ad querelam hanc delegati ſcripto oblato reſpondere; *gratias ſe Parmenſi agere, pro mandatis ad præfectos, & inquiſitores, miſſis, etſi minime ſeruatis. nam Tornaci, Inſulis, Montibus, Ariæ, Athi, & Bruxellis, Gandauique, item alibi locorum, multos tamen in carcerem ductos; mandatorum, quæ commemoret, nulla ratione habita. ſe quidem anniſos ſedulo, vt conciones prohiberent; ſed, quod vellent, non potuiſſe. quippe plebem, dum quid timet, etiam in tutis ſuſpicacem, ex abſentia longiore legatorum, ex reſponſi ab Hiſpania tarditate, quod promiſſum intra menſem alterum fuerat, aduerſa omnia ſuſpicari incepiſſe: eo magis, quod comitia vſitata differrentur, & proterue, maxime autem à quibuſdam è ſacro ordine, minæ paſſim jacerentur. quod ſe turbis immiſcere Gallos dicat, id ignarum ipſis eſſe; ac paratos,*

paratos, ſi res conſtet, primos certe aſcenſis equis vim ex- cIↄ Iↄ
ternam propulſare. verum vt in regis ſubditos, iſto qui- LXVI.
dem rerum ſtatu, arma capiant, non conſultum arbitra-
ri. de calumnia concitata ad publicas conciones plebis,
cupere ſingulos cauſam dicere; noxa etiam dedituros, ſi
qui criminis ejus rei comperiantur. eſſe quidem inter
ſuos, qui cum Proteſtantibus ſentiant; nihil tamen fi-
dem in regem, & obſequium, religione prohiberi. nec
clementiæ item regis ſe diffidere; verum ſic exiſtimare,
ſi in rem præſentem veniat, & vtramque partem au-
diat, fore, vt benigne multa, & quæ è republica, ſtatuat.
nihil autem admiſiſſe, quod obliuione vlla, aut venia,
dignum. itaque fruſtra hæc promitti. nam quod ipſum
de his turbis, earumque etiam cauſis, ac remedijs, mo-
nuiſſent; id ſe inter ſumma officia arbitrari. porro que-
ri, *non jam vltra ſibi fidi; & incitari paſſim multos, qui*
verborum contumelia, quo inuiſos plebi redderent, exa-
gitarent; dictitantes, adfuturum breui regem, qui ceu
perduelles puniat. dein conſortium aurei velleris equites
fugere: & hortari item alios, amicitia, aut ſanguine, jun-
ctos, vt idem faciant; veniamq́; polliceri. qui cum certe
ad regem male inſtruendum multum poſſint, non ſe teme-
re in ſuſpicionem adduci. huc accedere, quod frequentes
ex Hiſpania veredarij advenirent; neque tamen ad peti-
tionem ſuam aliquid reſponderetur: mandatumq́; ne quæ
literæ, niſi regis, perferrentur. tum è Gallia nuntiari,
petitum illic à Philippo tranſitum Hiſpano militi; auxi-
liumque, quale ipſe, bello pridem inteſtino, ſubmiſiſſet:
& Sabaudum promiſiſſe, ſe ſuppetias venturum; ideoque
ad Cæſarem nuper tranſijſſe. expenſa etiam à ſacro ordi-
ne quinquies centena millia florenorum, in belli contra

ipſos

cIↄIↄ *ipſos ſumptum. neque id ipſorum quoſdam clam habere*
LXVI. *quam ob cauſam, quando adeo neque ab ipſa, neque ab equeſtri ordine, vlla ſpes ſecuritatis appareret; ſed conſilia aduerſum ipſos arcana indies haberentur: ſe quoque in Germania, & alibi, quod diſſimulare nolint, tutelæ ſuæ, amicos quærere; tamen Gallia, quod impingerent, abſtinuiſſe; nec cum eo regno quicquam communicaſſe. iſta autem auxilia eſſe, quæ paraſſent, vt vim à ſe, ſubditiſque regis alijs, ſibi addictis, propulſarent. teſtari autem, huc neceſſitate actos; quando rationem aliam, qua ſe, fortunaſque ſuas, ſuorumue, ſaluas porro habere poſſint, ignorarent. ideo enixe oratam cupere, vt ſecuritati ipſorum media alia, & minus periculoſa, expediret; mandaretque equeſtri ordini, fidem pariter interponat, ſalua omnia habituros; neque quicquam, ob libellum, aut compromiſſum, vllo modo cuiquam intentatum iri. tum, arcendæ diffidentiæ, Auriacum, Egmundanum, & Hornanum, quibus rerum ſuarum ſtatum expoſuiſſent, allegare iterum vellet, vt conſilijs eorum vterentur; neque enim quicquam ſine his acturos. rogare autem, quo majore cum efficacia prouidere Reip. illi poſſint, vt cum plena poteſtate dimittantur, & tutelam quoque ipſorum in ſe recipere jubeantur; non vlterius valituram, quam dum rex ſe ratam habere, irritamue, teſtaretur. atque iſtud mox poſt tertiam à reſponſo illo regis ſeptimanam indicandum: quo interea rebus ſuis prouidere ipſi poſſent.* tum libellum quoque exhibent, ſibi nuper ad Trudonis fanum oblatum à Proteſtantibus; in quo illi polliceri, *arma ſe depoſituros, Ordinumque de religione mandatis parituros, ſi cauere nobilitatem de ſecuritate jubeat; & tute-*

tutelam item curet, ſi qui forte turbulenti, ante Ordi- cIↄ Iↄ
num decretum, vim in ipſos moliantur: tum è fœderatis LXVI.
quoſdam in prouincia vnaquaque eſſe velit, qui adverterent. hæc monere voluiſſe, vt provideret, ne Reſp. detrimenti aliquid caperet. quod ni faciat, metuẽdum, ne plebs, concitatis animis, Gallos, Belgÿ ſemper hoſtes, introducat. ſibi quidem conſtare fidem, & obſequium, in regem; promptis laboranti patriæ opem ferre. cui ſi quid triſte accidat, ſe immunes culpæ fore, idque ex animi ſententia teſtatum velle. Hoc nobilium reſponſum, eorumque, vt videbatur, in negotio Proteſtantium interceſſio, cum Parmenſi, tum Senatui, ordinique item equeſtri, præfectiſque prouinciarum, qui Bruxellis tunc conuenerant, metum iniecit. quem augebat porro fama de concionibus, quas in armis plebs vbique frequentabat, paſſim fanis, & ſanctorum imaginibus, comminutis, diſiectiſque, magiſtratu nuſquam ſe obijcere auſo. itaque viſum, componendis iſtis motibus, deſiderio fœderatorum ſatisfacere & ſecuritatem dare.

GVLIELMI AVRIACI

LIBER II.

cIↄ Iↄ LXVI. SEd de turbis tunc exortis, res miranda eſt, & exponi pluribus digna. Iperis, quæ è primis Flandriæ vrbibus vna, menſe Auguſto, cum plebs metu paſſim armata conciones frequentaret, quidam, animis feruentes, quaſdam propter viam imagines deiecerunt. mox ſacella, templa, & monaſteria, aggreſſi, quæ in agris. deinde in oppidis idem auſi, Chriſti cruci fixi imagines, ac diuorum; tum ſacraria, aras, tabulas, prout quodque obuium erat, impetu planè incredibili, diſſiparunt, fregeruntque: adjutantibus facinus ſcortis, peſſimiſque nebulonum. idque factum, cum in aulam Egmundanus, prouinciæ præſes, à Parmenſi euocatus, diſceſſiſſet. Neque hîc furor iſte ſtetit. ſed, breuiſſimo temporis ſpatio, turbinis inſtar, totum Belgium pergraſſatus, nullam fere ditionem, nullam vrbem, non inuaſit. & aut omnes violentæ multitudinis inſolentiam tolerarunt; aut, ne etiam tolerare cogerentur, vltro ornatum omnem ſacrum, ſtatuaſque,

templis

templis ſuis amouerunt. alibi ægre, oppoſitis armis, auerterunt. quodque magis admirandum, tam confuſus impetus erat, vt, initium qui feciſſet, neſciretur: ac proteruia graſſatorum item tanta, vti Proteſtantes ipſi, qui omnino factum cuperent, illam tamen improbarent. nuſquam tamen rabies maior, quam Antuerpiæ. nam poſtridie, quam Auriacus, à Parmenſi euocatus, pariter atque Egmundanus, ſe Bruxellas contuliſſet; ceu amoto, quem reuerebantur maxime; cum beatæ Dei matris ſimulacrum, vſitato dudum more, in ſupplicatione publica circumductum, & in templi iterum choro collocatum ſine vlla turba eſſet, iamque nihil metuendum putaretur; iuuenes quidam, ante chorum conſiſtentes, verbis contumelioſis quæritare; *ecquid ſibi Marietta*, ita diuam per ludibrium appellabant, *formidaret, quæ ſe in chorum tam feſtine recepiſſet.* ab alia parte ſcurræ quidam circa ambonem concionantes ioco exprimere. ac mox quidam è grandioribus, eo aſcenſo, verba inde ad aſtantes, ceu pro concione, facere; illis contra illudentibus, & in ipſum obuia quæque iacientibus, tum detrahere cupientibus. quos cum ipſe toto niſu propulſaret, fere ludus pugna fieri. & nauicularius quidam, ſeu quod inſolentiam facti minime ferret, ſeu quod pars quoque illudentium eſſe vellet, ab alio latere ambonem ſcandens, concionantem deturbauit. hinc, cum ſpectatorum quidam ſe miſcerent, tantum non pugnatum fuit. ac qui deturbatus erat, vulnere accepto, vix euaſit; abductuſque ad magiſtra- cIↃ IↃ LXVI.

 tum,

cIↄ Iↄ LXVI. tum, cum rem omnem expoſuiſſet, ſtatim templum excubitores iuſſi adire; &, exacto populo, claudere. atque hæc geſta ad diem Auguſti XIX. Ad XX inſequentẽ rurſum iuuenes, puerique, circa preces veſpertinas cum in templum conveniſſent, & conuitia pridiana in diuam jacerent, anus, quæ vendendis cereis ante chorum aſſidebat, indignata, cinerem, puluerem, ſordeſque alias, in hos mittere. inde rixa. cui cum apparitoribus Immerſelius, vrbis prætor, ſuperveniens, vbi hortaretur omnes, templo exirent; pars hortanti morem gerere, pars *poſt veſpertinas preces exituros* reſpondere. & affirmanti, *nullas illo die fore*; *ipſos ergo peracturos*, dictitare. deinde cantillare quidam; alij pilis, lapilliſque, luſitare: atque ad famam multitudo etiam creſcere. itaque prætor, cum contemni ſe videret, nec valere iuſſa quicquam, templi foribus, præter vnas, obſeratis, anxius illinc ſe proripere. ea res augere audaciam; alterque alterum, ad imaginem D. Mariæ dejiciendam, incitare. idque ſtatim, effracto choro, perpetratum; cunctis ſimul alta voce, VIVANT GEVSII, acclamantibus. quod ceu ſignum audendi eſſet, magno impetu in ſacella, ſimulacra, atque altaria, quotquot eſſent, inuolatum; mediaque nondum nocte fracta omnia, ac diſiecta. nec in templo tam auguſto, in quo altaria ſeptuaginta ferebantur, quidquam integrum remanſit. nulla clauſtra adeo firma, quæ depoſitum tuerentur. inde ad alia vrbis templa, ac monaſteria, diſcurſatum. neque diuis vllis parcitum. vna nocte, prius quam ſol illu-

luceſceret, res peracta; lumen ſuum commodantibus ſacris facibus, cereiſque, quos in templis inuenirent. quodque fidem pene excedit, nemo in tanta luce notus; nec repertus quiſquam fuit, qui iactare admiſſum facinus diceretur. tum in iſta tam confuſa multitudine is conſenſus animorum, & ordo, erat: vt ruinis ſtatuarum, quas tot paſſim demoliti, lapidumve, aut lignorum, nemo vulneratus fuerit. nuſquam rixa, nuſquam de præda certamen. adeo omnes conſpiraſſe videbantur. & hæc acta, inſpectante magiſtratu, ciuibuſque, idque in armis. verum animis adeo ſane perturbatis, vt conſilium expedire nullum poſſent. hinc ſuſpicio, inde metus, diſtrahebat. qui maiorum religionem ſequebantur, concitatam à Proteſtantibus multitudinem ſuſpicati, metuebant, ne cum hac ſe coniungentes mox in ipſos incurſarent. illi contra, prouidentes, totum hoc facinus ſibi imputatum iri, id curandum exiſtimabant, ne ab iſtis opprimerentur. vtriſque autem communis metus, ne incondita multitudo, præda illecta, & impunitate audax, templis iam, ac monaſterijs, deficientibus, effrenem audaciam in cuiuſque ædes verteret. itaque ſerio ſeſe mutuo adhortari, *vt concordes eſſe vellent, curarentque, ne quid ſanguinis funderetur, neue ædes etiam vllæ inuaderentur.* qua in re, quantumuis alias diſſidentium, conſenſus fuit; mox Hiſpanis hac de cauſa exprobrantibus, *fortunarum, & ſecuritatis ſuæ, quam templorum, aut ſacrorum, diligentiores eſſe.* Poſtquam dies illuxiſſet, quidam ex iſtis nebulonibus extra vrbem ſe proripiunt,

CIↃIↃ LXVI.

cIↄ Iↄ LXVI. piunt: & cœnobium Bernardi, ad ſeſqui inde milliare, quæque in agro, ac vicinis circum pagis, alia templa, aut ſacella, eadem audacia mox diripiunt, & deuaſtant. in vrbe vero, toto etiam illo die, biduoque inſequente, direptiones iſtiuſmodi continuatæ, nullo prohibere auſo. tandem tamen in maiore vrbis templo, dum ſimulacrum ingens Chriſti, cruci affixi, auro inductum, magno niſu dejiceretur; idque inſignia equitum ordinis aurei velleris, ſuper exedras opere egregio ibi picta, caſu ſuo confregiſſet, animos indignatio facere; & magiſtratus, atque ciues, qui armati adſiſtebant, templo omnes expellentes, quoſdam arripere, & in carcerem ſtatim abducendos dare. moxque tres ex iſtis laqueo, tres exilio damnati; in cæteros aliter vindicatum. dein à magiſtratu edictum, *vti templis Proteſtantes, in quîs conciones jam habere cœperant, abſtinerent; tum ne quiſquam locis ſacris vim inferre vltra auderet; prædam quoque vnuſquiſque intra horas* XXIV *ad præfectos regionum reportaret. delinquentem pœnas capite luiturum.* ita ſtatim, magiſtratus reuerentia, retractæ è templis conciones, viſque omiſſa, & multa in curiam relata; quin picturæ inſignes aliquot, à quibuſdam collegiorum, operis cauſa, exoratæ, & conſeruatæ. edictum iſtud magiſtratus Proteſtantibus per Iacobum Weſembecium, vrbis ſyndicum, nuntiauit. qui, cum in ſe facti inuidiam deriuari animaduerterent, ad XXIV Auguſti per libellum, quem Iacobo Heideno conſuli offerebant, cauſam dicere; ac teſtari ſummum numen, *ſine ſua voluntate, aut conſcientia rem*

tia rem patratam. cupere quidem, id quod factum; quando omnino, tolli cultum idolorum, ad Dei gloriam pertinere exiſtimarent; modum tamen deteſtari, & non, niſi magiſtratus auctoritate, faciendum arbitrari. ac iam operam dediſſe, daturoſque etiam porro, vti per paſtores ſuos vnuſquiſque, ſi quid rapti poſſideret, id referre moneretur. promptos quoque, inſolentiam quamcumque, & vim, reprimere; ac mandatis denique omnibus morem gerere. ſe hunc magiſtratum ſuum, à Deo conſtitutum, agnoſcere; & præſtare obedientiam debitam velle, ac tributa, & vectigalia, quæque alia ærario publico perſoluenda, exhibere. paſtores item eccleſiæ ſuæ, rectoreſque, ſi neceſſe videretur, fidei ipſis, & obſequij, ex præcepto verbi Dei, jusjurandum dare paratos; ad ſalutem ciuitatis conſeruandam, populumque in officio, & quiete, continendum. maxime autem oratum cupere, vt tutari ipſos velit, concionibuſque ſuis locum aliquem conſtituere; tum ignoſcere, quod quibuſdam templis vti, dum deliberaret ipſe, inſtituiſſent. non ſe vllam conſcientiæ alicujus vim parare; verum ſat, ſuperque, habere, gratiaſque Deo agere, quod pro ſua colere porro ipſum poſſent.. denique ſupplices rogare, edicto caueat, ne quis alteri, ob diuerſum in religione ſenſum, re, aut verbo, contumeliam vllam faceret. Ita tandem, vti templis conſecratis abſtinerent, concionem in noua vrbe, ſub tutela magiſtratus, impetrarunt; Auguſtanam confeſſionem profitentibus, qui tunc Kiliam obtinebant, vt incommoda aliquammulta arcerentur, ſimul æmulatio quædam, & ex ea mox diſſidia, inter partes naſcerentur, ad Georgij, quod primarium illic tem-

CIↃ IↃ LXVI.

ↀIↄIↄ templum, concionari callide permiſſum fuit. de his
LXVI. omnibus & Parmenſem, & Auriacum, magiſtratus ſtatim certiorem facere; illum vero etiam orare, *vt venire in vrbem vellet.* quo negante, & *neglecti nunc conſilij pœnas dare*, reſpondente habito hac de re ſenatu, iterum mittere, & ſupremam poteſtatem vrbis ordinandæ offerre. *veniret itaque, & excubias conſtitueret, militeſque è ciuitate tota legeret; denique alia omnia faceret, quæ & regi grata fore, & vrbi expedire, putaret: morem ſe geſturos eſſe. tantum, ne quid contra priuilegia ſua, aut antiquas conſuetudines, actum iret.* dum Antuerpiæ hæc geruntur, alibi quoque bellum ſacris imaginibus intentatum. In eadem illa Brabantia, in Mechlinienſi vrbe, turbulenti quidam auſi; & feciſſent, niſi eos magiſtratus repreſſiſſet. ſed is Liræ cum par prohibendo haud eſſet, vt periculum anteuerteret, vltro è templis ſimulacra amoliri. idque paſſim per Brabantiam actitatum. Siluæ-ducis, Bredæ etiam, & Bergæ ad Somam, eadem fortuna fuit, quæ Antuerpiæ. eadem Gandaui, in Flandria; Iperarum, & Aldenardæ, vrbiumque cæterarum. Valentinianis quoque, & Tornaci, ac per reliquam Gallobelgicam idem factum. Idem etiam Vltraiecti, Amſtelodami; tum Lugduni Batauorum, Delphis, Hagæ, Brilæ, & alibi, in Hollandia. Nec Zelandia immunis fuit. Middelburgum, Campoueria, & Fliſſinga idem paſſa. Friſia item, & in ea Leouerdia, ac Groninga; quæque aliæ toto illo tractu vrbes. tum trans Iſalam quicquid ſitum; Campi, Suolla, ac Dauentria. In vicina item

Gelria,

Gelria, Arenaco, Neomago, Ruremundæ, Har- cIↃ IↃ
deruico,& Venlonæ,oppidiſque circumiectis,tum LXVI.
&pagis, hæc tempeſtas non pepercit. Middelburgi non deiectæ tantum aræ, & ſimulacra; fanaque omnia expilata; etſi biduum magiſtratu, cum vrbanis ſagittarijs, reſiſtente: verum plebes, magno numero congregata ad.xxiv Auguſti, ab epiſcopo, & magiſtratu, flagitare, *vt ob religionem capti ſoluerentur, deinde ſibi traderentur. niſi fieret, carcerem ſe effracturam.* itaque viginti aliquot, prohibendæ ſeditioni, ſanguinique, exoluti; tum, habendis concionibus, templa intra vrbem indulta. Delphis non ſufficiebat, magiſtratum ſponte ſua ſimulacra remouiſſe; verum, quanquam in armis ciues prohibere niterentur, quicquid reliqui, diſturbatum. & Franciſcanorum quoque monaſterium per vim captum, in quo conciones ſuas exercerent. Hagæ Adrianus Menningus,& Theodericus Iuſtus, Suſium curiæ præſidem, & ſenatum, item loci magiſtratum, adiere; veniam expurgandis fanis, ſtatuiſque ſubmouendis, poſtulantes. ac rogantibus, *qua auctoritate id facerent*; alter, pectus manu feriens, *ſe mandatum, in iſto ſinu occultatum,* interiorem animi conſcientiam innuens, *circumferre reſpondebat.* ea re perculſa curia, aduocato Hippolyto Perſino, Vltraiectinorum præſide, qui tum forte illic aderat, & conſilio collato, cum negare non conſultum videretur, apparitores addidere, qui, ſeditioni arcendæ, ad ſacrarum ædium fores excubarent. ita ſine vllo negotio, quod volebant, effecere. quin & alios coëgere, quibus

cIↄ Iↄ LXVI. aliquid ſimulacrorum domi eſſet, vt id traderent, frangerentue. Dordraci, Harlemi, Goudæ item, Roterodami, alijſque in ciuitatibus, magiſtratus, quod patiendum ſibi fore animaduerteret, vt tumultum popularem prohiberet, facere maluit; ac potiſſimum, cum videret ſcurras, fures, meretrices, huic rei ſe miſcere. itaque vltro vbique imagines ipſe ſuſtulit. Harum rerum omnium nuntius, cum Parmenſi, & Senatui, afferretur, vehementer trepidatum eſt. aula tota, ciuitaſque Bruxellenſis, ne quid illic tale fieret, arma capere; opponenda, ſi quis auſus quicquam foret. & Parmenſis, ſibi metuens, abitum Montes, in Hannoniam, agitare; ac præfectos prouinciarum, equiteſque aurei velleris, qui conſilium improbabant, & omnino diſſuadebant, comitatum poſtulare. Viglioque nuntiante, *armatos ciues portas vrbis obſeruare, nec diſceſſum permiſſuros*, ægre ſane, promittentibus illis omnibus, *ſi neceſſitas vrgeret, abitum eius, vel cum vitæ ſuæ diſcrimine, adjuturos*, diem diſtulit. interim Petro Erneſto Mansfeldio præfectura vrbis data. is continuo in baſilicam ciues vocat. Ubi Auriacus, Egmundanus, Hochſtratanus, & Hornanus, qui huc cum Mansfeldio venerant, alloqui eos; *ſe Parmenſem, plane abire cupientem, retinuiſſe, cum promiſſo, effecturos, ne aut vllæ vrbe tota conciones haberentur, aut vis templis, imaginibusue, fieret. ea propter adhortari, atque orare, vti hic quoque operam darent, & Mansfeldio, iam præfecto, morem gererent.* ad quæ illi reſpondere, *ſe ob-*

ſe obſequij volentes, ac cum ipſis viuere, & mori, pari ter certos, Hoc Parmenſis confirmatior, aliquan- cIↄIↄ LXVI.
tiſper acquieſcere, dum ſub veſperam nuntiatur, *decreuiſſe factioſos ea nocte in imagines impetum facere; Arembergium, & Barlaimontium, interficere; ipſam autem comprehendere.* itaque rurſum pertur- bata, vix ſedari animo potuit, cum præfecti provinciarum, equiteſque aurei velleris, affirmarent, *tam frequenti tunc in vrbe nobilitate, non id Bruxellenſes poſſe, nec auſuros.* illa vero concitatior, ſtatim ad regem literas dare, *proditam ſe ab Auriaco, Egmundano, Hochſtratano, Hornano; quam ob rem veniret ipſe, aut exercitum ex Hiſpanienſi milite deſtinaret, ſi rem Belgicam ſaluam vellet.* idem Barlaimontius ſcribere, & Noircarmius, Vigliuſque. Hæc ad diem XXII Auguſti geſta. Inſequente XXIII, verita ne obſequium in regem Belgium vniuerſum exueret, de conſilio procerum omnium, ſenatuſque, *conniuere ad conciones, illis locis, quibus eæ hactenus habitæ*, paullum ſtatuit; *ea lege, vt arma ponant, neque offenſam, ſcandalumue, vlli præbeant; neu maiorum religionem, quique eam exercerent, vſquam turbent. ita ipſis nullam vim illatum iri, & indulto hoc fruituros, dum à Rege, atque Ordinibus vniuerſis, aliter ſtatutum eſſet.* cum mandato hoc, ita ſcripto, ſignatoque, ablegati tunc, Auriacus, Egmundanus, Hornanus, Hacicurtius, Aſſonvillius, qui cum fœderatis agerent. quorum nomine deputati, Ludouicus Naſſouius, Euſtathius Fienæus Eſquerdius, Carolus Reuellus Andegruſius, Bernardus Merodius Rumenus, Carolus Notius Riſoi-

 rius,

cIↄIↄ LXVI. rius, Georgius Montinius Noiellus, Martinus Serclaſius Tullius, Philippus Merius Sterbecanus, Philippus Merbaiſius Lonneruallius, Ioannes Montinius Vilerſius, Carolus Levinus Famarſius, Franciſcus Haeſtenus, Ioannes Sauagius Deſcoubequius. Inter hos, poſt multam diſceptationem, de capitibus quibuſdam, à Parmenſi ad XXIII Augusti ſubſignatis, vulgatiſque, ſic convenit. In actorum ipſo limine præloquebatur Parmenſis, *quando plures è nobilitate Belgica menſe Aprili per libellum ſupplicaſſent, vti edicta de ſectarijs inquirendis, vetera, ac noua, rigida nimis, quæque exequi nemo poſſet, tollerentur; aliaque eorum loco, de conſilio & conſenſu omnium Ordinum, formarentur; ipſam inſuper rogaſſent, vt libellum iſtum ſuum Regi arbitrandum mitteret: ſeſe rem communicaſſe cum præfectis prouinciarum, & equitibus aurei velleris, tum ſenatu quoque ſtatus, ac priuato; moxque Regi, addita ſententia ſua, ſignificaſſe: & petijſſe, ne in ſuſpicionem illi adducerentur, & libellum, & conpromiſſum, quæque vtrumque inſecuta, Regem in peiorem partem interpretari, vnde oriri turbæ grauiores poſſent, vt ſecuritatis literas ipſis daret; ac promitteret, nemini vnquam crimini iſthoc datum iri. reſcriptumque à Rege etiam in rem iſtam accepiſſe. qua de cauſa, cum Remp. in tranquillitate ſua, nobileſque fœderatos in officio, & obſequio erga Regem, cui natura, & ſacramento, obſtricti eſſent, retinere omnino cuperet; pro conceſſa pridē à Rege poteſtate, conſilioque cum præfectis prouinciarum, & equitibus aurei velleris, tum Senatu item vtroque, cummunicato, hoc ſe fœderatis ſcriptum, manu ſua ſubſignatum, quo ſecuri eſſe poſſent,*

poſſent, exhibuiſſe. In hoc illa declarabat, *nobilitatem fœderatam ad vigeſimum diem Auguſti abs ſe reuocatam eſſe; vt libello, pridem oblato, reſponderet. atque interea, tempore valde oportuno, à Rege literas accepiſſe; per quas certius, pleniuſque, reſpondere ipſi poſſet. quam ob cauſam nunc teſtari, quando illa totum Belgij ſtatum Regi oſtendiſſet, ac ſententiam animi ſui, & præfectorum, equitumque aurei velleris, & Senatus vtriuſque, indicaſſet, permittere eum, vt in præſens inquiſitio, de qua adeo quererentur, omittatur; tum vt noua edicta fiant. verum, an per Ordines Belgij vniuerſi iſtud vellet, nondum plane ſtatuiſſe. ſpem ſe tamen concepiſſe ex eius literis, brevi decreturum eſſe. huc ſe operam collaturam, & iam tum feciſſe etiam, iterata ſcriptione. quantum ad ſecuritatem, cuius vltimo libello meminiſſent, attineret; hanc præſtare, quantum in ſe, omnino certam. atq; ut cuncta jam in ſua poteſtate ſita habeat, accepto à Rege omni & formæ, & modi, arbitrio, ita ipſis, ne qua animis diffidentia, aut ſuſpicio, inſideret, tanquam aliquid parum bona fide ad Regem delatum eſſet, affirmare; Regem, qui nil magis oderit, quam rigorem immoderatum, pro clementia vſitata, plane cupere, vti in ſecuritatem literæ illis qualeſcunque, & quacunque formæ, ac modo, expediantur, quis præteritorum obliuio ſanciatur; dum deinceps, vt clientes, ſubditoſque, facere æquum, quodque toties obtuliſſent, fidem, & obſequium, præſtent; ac promittant, non ſe quicquam contra auctoritatem Regis, & tranquillitatem publicam, vllo modo tentaturos: verum operam daturos, vti ad officium omnes reducantur, turbæ quoque componantur, plebſque motus ſtudioſa compeſcatur, & à ſacris abſtineatur.* CIƆIƆ LXVI.

cIↃ IↃ LXVI. *neatur. tum vt omnes ſacrilegij, aliarumve rapinarum, aut violentiæ, manifeſti, ſeueriſſime puniantur. dein prohibituros ſedulo, ne vis vlla ſacro ordini, aut juſtitiæ adminiſtris, nobilibuſue, aut quibuſcunque Regis ſubditis, intentetur; neue locis in hoc vſque tempus liberis conciones habeantur, neue iſtic, vbi habere eas liceat, ab armatis conueniatur, ſcandalumque aut offenſa, præbeatur. tum inprimis curaturos, vt extranei, qui ſe turbis miſcuiſſent, Regis Belgijque hoſtes, eijciantur; plebſque arma, adeo noxia, ſtatim ponat; & decretis, mox à Rege, Ordinibuſque, pro republica, & quiete religionis, faciendis, ſe ſubmittat, & obſequium polliceatur.* Hæc quum, vt commemoraui, ad XXIII Auguſti acta eſſent, addita ad XXV à Parmenſi formula ſecuritatis, qua ſe obſtringit, *nil nobilibus, propter fœdus, quod libelli ſupplicis cauſa inijſſent, aliudue ad id tempus factum, aut dictum, vnquam à Rege, aut ſe, imputatum iri. idque vtrique ſic placere.* tum præfectis prouinciarum, & equitibus aurei velleris, ac ſenatus vtriuſque item præſidi, & præfectis juris alijs quibuſcunque, dat mandatum, *vti fidem, ac ſecuritatem iſtam, ſartam tectam fœderatis ſemper ſeruent; eaque illos, nullo objecto impedimento, frui ſinant: etiam curent, ne quis contra quicquam tentet.* Accepto hoc à Parmenſi ſcripto, eodem die fœderati altero ſe viciſſim obſtringunt, *ſe præſcriptum bona fide, quæque vere nobiles deceat, præſtituros; daturoſque omnem operam, vt & iſti, quorum nomine ipſi agerent, idem faciant: qui recuſent in hos vi vſuros eſſe. ideoque fœdus ſuum, aut conpromiſſum, quàm diu promiſſa Regis, ipſiusque, ſeruarentur, irritum ducere.* quam

quam in rem mox jusjurandum dant Auriaco, Egmundano, Hornano, Hacicurtio, & Aſſonuillio, à Parmenſi delegatis. Hinc Parmenſis ad xxvi Auguſti in prouincias litteras mittit, ad vrbanos magiſtratus, iudiceſque, quibus certiores faceret; *velle Regem, vti vetus, eaque vera, Catholica religio omnibus locis coleretur; ac mandare, vt præfecti, cæterique magiſtratus, allaborent, ne quid, dum huc ipſe veniat, coram de republica tota cogniturus, vſpiam turbarum detur: vtque homines factioſi, qui conſilia contra habeant, puniantur.* Secundum iſta vbique in oppidis conciones permittuntur, ijs locis, quibus ad xxv Auguſti diem, anteaque, eæ haberi conſueuiſſent. quin edicta paſſim etiam à præfectis magiſtratibuſque fiunt, ad ſecuritatem ciuium, & concordiam, licet in religione diſſidentium; quæ tantiſper rata eſſent, dum à rege, de conſilio omnium Ordinum, aliter ſtatueretur. idq; factum in turbatis ciuitatibus per Brabantiam, Gelriam, Flandriam, Hollandiam, Zelandiam, Friſiam, & alibi. Ita ſtatim Proteſtantes, magiſtratu aſſentiente, conciones ſine armis habuere. quod vt valde lætum vulgo, ita ille magnas Deo gratias agere, cujus ſummo beneficio Inquiſitioni inuiſæ, & epiſcopis, concilijſque, ac decretis, tum immani perſecutioni erepti, tandem conſcientiarum libertatem nacti eſſent. Et præfecti in prouincias, ceu compoſito jam tumultu, revertere; proſpecturi, ne quid vſquam contra recens pacta fieret. Egmundanus Flandriam petijt, Auriacus Antuerpiam; iſtis legibus, quas jam ante commemoraui. quo cum ad xxvi Auguſti diem perue-

cIↄ Iↄ LXVI.

cIↄ Iↄ perueniſſet, ordinare vrbem inſtituit. itaque ſta-
LXXVI. tim Proteſtantes cujuſque linguæ IIII viros, cum quibus agat, legere jubet. & à Belgis delegati, Marcus Perezius, Carolus Bombergus, Hermannus Meranus, & Cornelius Bombergus; à Gallis, Franciſcus Godinus, Nicolaus Viuarius, Ioannes Carlerius, & Nicolaus Selinus: ab ijs, qui Confeſſionem Auguſtanam ſequebantur, Ægidius Greuius, Ægidius Banderius, Henricus Broeckius, & Thomas Gherius. cum his ſtatuit, *vti conciones quiſque locis certis ſine armis frequentaret; templa quoque, quando hiems immineret, vtque libera eſſent cætera, ædificarent; aut idonea concionibus loca alia: tum vt omnes magiſtratui, cujus in tutela eſſent, morem gererent; & injuria, aut conuitio, abſtinerent. idque donec Regi aliter, aut Ordinibus, videretur. qui ſi quicquam contra ipſorum conſcientiam conſtituerent, tum his tempus, quo ſe, fortunaſque ſuas, alio transferre poſſent, datum iri. quodque in præſens ageretur, nunquam exprobrandum eſſe.* Jn hæc cum juraſſent omnes, etiam milites, qui è ciuibus ad cuſtodiam vrbis lecti, templa duo permagnifica, ſumptum cunctis magno animorum ardore facientibus, feſtinato opere ſtructa. quorum alterum, rotundum, in Gallorum vſum ceſſit. Sic Antuerpia ordinata, ablegati ab Hollandis, qui Bruxellis a Parmenſi dari ſibi Auriacum peterent; cujus prudentia ſua prouincia, aliæque, quîs præfectus ipſe eſſet, grauiter tunc perturbatæ, tranquillari iterum poſſent. eam ob cauſam, quamuis contra Antuerpiani niterentur, nouas turbas, ſi diſcederet, metuentes; tamen, cum Hollandi inſtarent,

ſtarent, maximeque in his Amſtelodamenſes, cIↄ Iↄ
Hochſtratano, qui Machliniam compoſuerat, dat LXVI.
negotium, vt Antuerpiam ſe conferret; & interea dum Auriacus inde abeſſet, prout ille inſtituiſſet, vrbem regeret. iſque poſt mandatum acceptum reſpondere, *ſe Antuerpiam iturum, viſurumque, quali in ſtatu ab Auriaco vrbem accepturus eſſet*. tum interrogare etiam, *ſi deinceps ex ipſius inſtituto ſeſe gereret, num in deum deliquiſſe, & regem etiam, cenſeretur. ita enim accepiſſe, quæ ab eo geſta forent, ſic interpretari quoſdam, ceu vtrumque his læſiſſet.* ad quæ illa; *hanc imprimis curam haberet, vt tranquilla omnia eſſent; ac ſalutem publicam vrbis ſummam legem exiſtimaret. ſe Auriaco non ſcripſiſſe, quicquam ipſi contra deum, ac regem, factum; neue contra pacta item cum nobilibus fœderatis. ſed in templis intra vrbem conciones agitari, cæteráque noua iſtius religionis exercitia, contra honorem dei, ac regis, ſuam quoque animi ſententiam, & cum fœderatis pacta, omnino eſſe. ideoque officij ſui credidiſſe, vt ad regem iſta ſcriberet, adderetque rationes, quibus ille adductus foret*. Ita Antuerpiam Hochſtratanus iter capiens; cum ad decimum diem Octobris vrbem intraſſet, die vndecimo inſequente, cum ſenatum ampliorem, & mercatorum nationes, convocaſſet, ipſo Hochſtratano coram, edicere magiſtratui Auriacus, *neceſſario iter ſibi in Hollandiam maturandum; ac Parmenſi eam ob cauſam placuiſſe, vt Hochſtratano vrbem traderet. ea propter monitum velle, vt cum eo operam daret, ne tranquillitatem vrbis, à ſe conſtitutam, amitteret:*

cIↃ IↃ LXVI. *neu quid contra regem admitteret.* ad quæ iſte gratijs actis, pro nauata vrbi opera, cum nequaquam Hochſtratano defuturum ſe promitteret; ipſe die duodecimo inde abijt. Datum illi in mandatis à Parmenſi, *Vltraiectum, & Amſtelodamum, vrbes præfecturæ ſuæ omnium primas, vt potiſſimum ordinaret; quæ ſi in obſequio regis permanerent, harum exemplo alias confirmatum iri, alias nihil auſuras.* Poſtquam vrbe diſceſſiſſet, iterum turbæ; & ad diem decimum ſeptimum multi è plebe in tumultum convenire. metus erat, ne majoris templi turrim occuparent; vnde curiam porro inuadere, ſonituque campanarum ſignum dare ſocijs, poſſent. ideoque magiſtratus, vt præuerteret, collocatas ibi excubias auget ſtatim; & bombardas, pulueremque tormentarium, tum ingentia ſaxa addit, dejicienda in vim aliquam tentaturos. quod cum plebi gnarum eſſet, ad tumultum eam accendit; cum prætexeret, arma in turrim contra ſe congeſta eſſe. itaque, cum bis conveniſſet, bis diſiecta ab Hochſtratano, circa veſperam numero maiore accurrit; &, effracto per vim templo, in imagines reſtauratas pergraſſata, rurſum ab Hochſtratano pulſa, & nonnulli comprehenſi. qui, rogati de auctoribus, ſocijſue, Bergemontium prodidere. iſque mox in vincla abductus, facinoris pœnas laqueo dedit; ac cum eo alij quinque. Auriacus in Hollandiam venerat; quam pacare ſtatim aggreſſus, cum acciperet, Amſtelodami res turbatas, & minorum fratrum templum intra vrbem à Proteſtantibus occupatum: tum per

literas

literas, tum legatos è nobilitate quoſdam, adhortatur qui auctoritate inter illos primi, vti redderent. ita regem, nunquam iſtud permiſſurum, minus multo offenſum iri. ſed cum fruſtra id ſuaderet, conuocatis in Schonhouiam vrbem Ordinibus, mandata exponit; ſimul monet, ſi placatum regem cuperent, ne permitterent, conciones intra vrbes vllas fieri. quod cum ipſi promiſiſſent, inde Vltraiectum abijt; & pacatum, quamuis ægre, iſtud dedit. in propinquo Ericus Brunſuicenſis erat, obſequij in regem vetus. cumque ille, quamuis tutelæ prætextu, militem legeret, variæ ſuſpiciones paſſim ortæ. Vt Auriacus Vltraiectum, & Hollandiam, ita Flandriam Egmundanus ordinare iuſſus erat. qui, cum illic ſexaginta amplius locis ad id tempus conciones haberentur, hoc ſolertia tandem effecit, vt paulatim minuerentur; alibi tamen templa illis, aut idonea ædificia, blande indulgens. tum ſevere in imaginum confractores animaduertit. nec ingratum id fœderatis. qui, invidiam amoliri cupientes, ipſi quoque plures laqueo puniuere. ac Ioannes Caſembrotius, Backerſelius, cum in cœtum Proteſtantium ad Grammontium incidiſſet, hos ſacrilegos eſſe dicens, impetu facto, & duodecim interfectis, quinquaginta alios cepit. è quibus viginti ab eo in crucem acti; qui ſupererant triginta, virgis cæſi; ſed id factũ, non tam pœnæ, quam ſæuitiæ, inſtar viſum, multis improbatum fuit. Arembergius in Tranſiſelaniam abijt, & pacatam ijſdem legibus omnem dedit. Hochſtratanus, Mechliniæ præſes, cum Auriaco ſuffe- cIↃIↃLXVI.

cIↃIↃ LXVI. ctus Antuerpiæ ageret, ad diem XVII Octobris ortis iterum illic turbis, & nonnullis templum majus ſpoliare, atque imagines reſtitutas deturbare, molientibus, vt facinori obuiam iret, cum vrbano milite accurrens, ſex ex illis comprehenſos poſtero die, in terrorem reliquorum, è patibulo ſuſpendit. Aloſti quoque, in Imperiali Flandria, quendam, loco alieno concionantem, capitis ſupplicio affecit. Dum hæc fiunt, Proteſtantes, qui Antuerpiæ, iram regis metuentes, datis ad Germaniæ quoſdam principes literis, orant ipſos, vti intercedere vellent. tum libellum Hochſtratano ad XXVII Octobris, quem ad regem deferendum is curaret, in manum tradunt. in hoc præteritorum offenſam deprecari; ac *peccatum magiſtratus potius culpa* dictitare. *quod armati conciones adiiſſent, non iniuriæ inferendæ, verum propulſandæ, factum. terruiſſe lanienam Vaſſiacenam, in vicina pridem Gallia perpetratam; dum in cauſa plane eadem ſuum quoque periculum putant. ita autem exiſtimaret, nulla vi religionem imperari, ſed benigni Dei dono animis hominum inſinuari. ideoque Gamalielem ſequeretur; quam negato, quem probarent ipſi, cultu, & mandato, à quo plane abhorrerent, per rigorem magiſtratus, & libidinem puniendi, ad ſententias de religione impias hominum libertinorum mox compelleret. ſe doctrinam, ſacris literis comprehenſam, Symbolumque Apoſtolicum, & concilia antiquiſſima œcumenica, proba habere; neque vnquem ab his diſcedere. tum paratos Synodo alicui generali, aut nationali, in Germania, Galliane, aut Britannia, conuocandæ, ſubſignare.*

gnare. interim petere, vt religionem ſuam liberam habeant. quod concedi ipſis poſſe, exemplis clarum. ita olim Imperatores Chriſtianos libertatem Arrianis, & Nouatianis, ſuam indulſiſſe. & Iudæos, Chriſtiani nominis hoſtes, à Pontifice tolerari. Carolum quoque, regis patrem, non Germanis denegaſſe. denique vicinos Gallos iſto beneficio frui. neq; vero à conuentibus iſtis ſuis quicquam ipſi metuendum: nec conſilia clandeſtina, quando omnibus paterent, illic capi. ſpondere autem obſequium omne, & vectigalia, ac tributa, quæ deberent. præter iſta, ſi concederet quæ rogarent, declarandæ gratitudini, tricies centena millia florenorum polliceri. Hæc orantes, & tam magna offerentes, fruſtra nihilominus habiti; quin illuſum illis etiam, *ceu potentiæ oſtentandæ, aut auxiliis aliunde eliciendis, hunc libellum exhibuiſſent. neque ſupplicationem, ſed ſuperbiam, illam eſſe; &, humilitatis ſpecie comminatos, perterrere voluiſſe.* Per id tempus rex Segouiæ, febri æger, decumbebat: valde ad nuntium irritatus. réque varie in ſenatu agitata, multis factum exaggerantibus, tandem vniuerſim placuit; *Belgij motus à præſente componendos, ac de itinere inſtituendo conſultandum. interim ita Parmenſi reſpondendum eſſe, vt ſilentio, quæ cum fœderatis ipſa ſtatuiſſet, tranſirentur: ne laudare, aut improbare, vnde turbæ iterum aliæ metuendæ, videretur. ſed comitia, vti pluries decretum, non permitti, ſalua conſcientia, poſſe. tum monendam, quod jam ante item factum, vt Germaniæ principibus penſiones ſuas ſolueret; idque inprimis niteretur, vt mandatis morem gereret.* Itaque binæ menſe Octobri literæ datæ; quarum illas cum ſenatu, ac pro- CIƆIƆLXVI.

CIↃ IↃ LXVI. ceribus, communicaret; iſtas vero clam haberet. atque illarum iſthoc argumentum erat; *prolem ſibi primogenitam, filiamque, natam eſſe; cui ob natalem diem, S. Claræ dedicatum, nomen ipſe Iſabellæ Claræ Eugeniæ indidiſſet. jam Segouia ſe Madritum proficiſci conſtituiſſe; inde porro in Belgium iter maturate habiturum. neque autem perſuaderi ſibi poſſe, turbas iſtas per comitia vlla ordinum vniuerſorum, ſe abſente, ſatis tranquillatum iri; itaque omnino aduenturum. interim hortari ipſam, vt principibus per Germaniam in obſequio retinendis operam imperatam daret; tum curaret, vt mandata ejus omnia ſeruarentur.* Ad hæc apud Maximilianum Cæſarem alijs litteris de turbato Belgio ſuo grauiter queri; qui, vt animi æquitate, & prudentia, excellebat, ſingillatim reſpondere. quin offerre etiam operam, ſi qua adjuuare poſſet. *ſe negotium ſumma cura expendiſſe, idq. longe difficillimum inueniſſe. multo maxime, cum religionis catholicæ tantum odium plurimos Germaniæ principes inuaſiſſet. qui, vt nobilitati Belgicæ amicitia, aut ſanguine iuncti, ſi vim tentet, arma quoq. coniuncturi viderentur. quæ res non damnoſa ſolum, aut luctuoſa, Belgio foret; ſed imperium illic ejus in diſcrimen item ſummum adductura omnino eſſet. ea propter vtiliſſimum, & tutiſſimum, arbitrari; ſi benigne, quam ſeuere, agere vellet. ac, conſilium ſi probaret, ſe paratum inter ipſum, ſubditoſque, intercedere.* Inſuper ad Parmenſem quoque eandem ob cauſam literas dare; quo adjunctæ ad Auriacum, Egmundanum, Hochſtratanum, Mansfeldenſem, & Hornanum, alioſque è proceribus. verum iſtæ, quia arbitrio ipſius, & voluntati regis, permiſ-

permiſſæ, tradi vetitæ. Iam è Belgio multi etiam ad regem in Hiſpaniam ſcripſerant; cum Auriacus, Egmundanus, Mansfeldenſis, Megenſis, Arembergius, Barlaimontij; tum Noircarmius, Raſſingemus, Academia Louanienſis, alijque; pro affectu quiſque ſuo, quæ vbique accidiſſent, exponentes. ſingulisque perbenigne rex reſpondet; *gratum ſibi obſequium eſſe, & hortari, vt perſeuerent*, tum & præſidem ſenatus, Viglium Suichemum, ſcriptis ſua manu literis, humaniſſime compellat, gratiaſque pro labore, & induſtria, ſummas agit; ſimul rogat, *quanquam graui jam ſenecta, & infirma valetudine, eandem operam, in aduentum vſque ſuum, vt nauaret.* Sed Auriaco, & Egmundano, qui conqueſti apud regem, & amicos in Hiſpania, *varie ſe inſimulari per calumniam, tanquam fidei, atque obſequij, parum certos; eaque in re injuriam ſibi grauem fieri:* à quibuſdam è ſenatu Hiſpanienſi reſpondetur, *ſuſpicionem, ac calumniam euaſuros, ſi ad regis voluntatem, bonam, & ſanctam, ſe componerent. eam vero, ſatis ipſis manifeſtam: & obſequium, ſine noxa. id clientis, ſubditique, officium eſſe, quæ placere Principi ſciat, quamuis in deliberando contra ſenſerit, ea prompte tamen exequi. neque enim conuenire, vt, natura quem ſubmiſerit, ſapientia hic ſe ſupra dominum putet. penes illum imperij decus, penes hunc obedientiæ gloriam eſſe. multos autem arbitrari, ſi allaboraſſent paulum, facile turbas prohibere potuiſſe; atque hanc notam, ſi etiamnum annitantur, deleturos. igitur nulla poſthac ſimulatione, aut conniuentia, res collapſas reſtituerent: aut præſentes, ſin id poſſent, ſaltem in aduentum regis, ne in peius etiam rue-*

cIↄ Iↄ LXVI.

ↀIↄIↄ *ruerent, ſtabilirent.* Ex his literis, alijſque, quæ clam
LXVI. indies ex Hiſpania ferebantur, cum Parmenſis ſat perſpiceret, quam hæc regi, ac ſenatui, diſplicerent; ne in regnis ejus cæteris, aut prouincijs, ad exemplum forte auſuris, cultus priſcus turbaretur, occurrendum omnino ſtatuit. neque deerant, qui hæc agitantem porro inſtigarent, homines æmuli, quibus Belgij libertas, priuilegijs tot munita, grauis erat; & occaſio euertendæ, per religionis aſſerendæ ſpeciem, videbatur. ac conſilia rex in hanc rem, quæ in præſens ſequeretur, ſubmittebat. quem id animo agitare, non diu fuit, cum nobilibus, mercatoribuſque, certum; partim literis, inde allatis; partim fama. quin Parmenſis fœderatos, quos majorum religioni addictos ſciret, clam monere. qui benignis ejus verbis, de propenſa in ſe regis voluntate, fidem habentes, ſtatim ipſi adhærere. vnde factum, cum non pauci regiæ benignitati ſe permittere, quam extrema experiri, potius ducerent, vt nobilitas fœderata, tertia plus parte minor, ingens detrimentum caperet. qua iam ita aſtu tali imminuta, ceu ſupplicium illis parans, qui imagines dejeciſſent, militem legit. & Megenſem legionem vnam cogere, alteramque Arembergium, alias duas è Germanis Eberſteinium quoque jubet: deinde è Gallis tres adjungit, ſub Hiergio, Rhetiano, & Mansfeldenſi. ad hæc equitatum addit. quîs inſtructa, mox oſtendere vires incipit; conciones, ceu non vſitatis locis haberentur, paſſim turbans. concionatores quoque alibi oppreſſos capit, & in captos varia pœna animaduer-

maduertit; vnum etiam prope Aloſtum in crucem agit. tum ſecuritatis literas, pridem datas, aliter interpretatur; ac, *quantumuis conciones permiſiſſet, non proinde exercitia, modum iſtum matrimonij confirmandi, aut baptiſmi, cœnæ ſacræ, funerandi; non ſynedria, & quæ alia, conceſſiſſe.* denique iam palam edicit, *vi coactam, ideoque nec teneri.* Valentinianis imperat, *vt præſidium à præfecto ſuo admitterent.* Vrbs à Montibus iſta prima in Hannonia, ad Scaldim flumen; ampla, ac frequens; florens opibus, & commercijs; vallo, ac foſſa, communita; præter cæteras Proteſtantibus habitata, deinde Galliæ affinis. hinc prætextus, ceu diſcrimen aliquod eſſet, ne ex eo regno plures, qui eandem religionem ſectarentur, ſe inſererent. recuſantibus oppidanis, & priuilegia obtendentibus, ad xx diem Octobris, Noircarmius, tum Querceti agens, ſpondet, *quod ſi extra vrbem habere conciones vellent, à præſidio immunes fore.* quam cum illi conditionem, de conſenſu miniſtrorum, & ſynedrij, accepiſſent; ac Noircarmius, Valentiniana venturus, pacta iſta rata facere, concionibuſque locum ſimul aſſignare, deberet; is, promiſſi ſui pœnitens, poſtquam magno comitatu ad portam vrbis aduenïſſet, neque adeſſet magiſtratus, aut ſynedrium, capta offenſa, indignabundus retroceſſit: multa illis, & Amandi item fano, interminatus. hinc Parmenſis ad xxi Nouembris juſſa iterans, inobedientiamque criminata, ni parerent, minas addit. cumque ne ſic quidem admitterent, & in regias cohortes, apud Saluij monaſterium diuerten-

H tes,

cIↃ IↃ LXVI.

cIↄ Iↄ LXVI. tes, tormenta ſua exploſiſſent; tum Carthuſianorum cœnobium, & Vedaſti etiam fanum, diripuiſſent, ad Decembris XIV perduelles pronuntiati, non multo poſt obſidentur. Interea temporis data opera, vt res Proteſtantium indies inclinare cogerentur; concionibus per blanditias, aut vim, paſſim interceptis. itaqué eæ, ſiue metu, ſiue propter aſpera hiemis, in Flandria, Hannonia, Hollandia, & alibi, intermiſſæ; verum tamen Amſtelodami, Vltraiecti, Siluæ-ducis, Trajecti ad Moſam, & Antuerpiæ, Gandauique, diutiſſime continuatæ. contra autem in Eburonibus ad Maſecum, & Haſſeltum, ſimulacra deturbare inchoatum; quanquam impetus ab Leodienſi epiſcopo, obſeſſo Haſſelto, mox repreſſus. Eæ res Antuerpianos perculere: qui Henricum Berchemium conſulem, Lancelotum Vrſelium, Nicolaum Rocoxium, Carolum Falium, equeſtri dignitate viros, & Ioannem Ægidium ſyndicum, ad Brabantiæ ordines mittunt, regis literas, die XX Nouembris ſcriptas, audituros; & conſilia, de pacando Belgij ſtatu, coniuncturos. tum mandata illis addunt, *de comitijs omnium ordinum poſtulandis, vt quamprimum prohiberi ad tempus conciones poſſent; ac decerni, quæ ad conſeruationem priſcæ Chriſtianæ fidei, regiæque maieſtatis, & tranquillitatis publicæ, pertinerent: promiſſa interea Proteſtantibus, qui manerent, ſecuritate, ac præteritorum venia; illis vero, qui decretis, jam à Rege, ordinibuſque generalibus, promulgandis, acquieſcere minime vellent, dato ad migrandum tempore. ſi comitia negarentur, cum ordinibus tunc prouinciæ*

uinciæ conſultarent, an non denuo quis ad regem able- CIↃ IↃ
gandus videretur; qui aut illa impetraret, aut, quo mo- LXVI.
do componendæ turbæ eſſent, indicaret: ne cum armis ille in Belgium ſibi omnino veniendum, ac vim adhibendam, duceret. quin Parmenſis in rem iſtam interceſſionem peterent, & per illam Cæſaris quoque, ac Sabaudi. tum vt ordines Brabantiæ ſcrupulum omnem, de ordinibus generalibus conuocandis, regi eximere conarentur. idem ordines cæterarum prouinciarum rogitarent, Reip. à periculis imminentibus liberandæ, vti adiutare vellent ſed conſilium hoc, etſi longe vtiliſſimum, fruſtra fuit. proceres quoque, cum offenſum adeo regem intelligerent, & Montinium, ac Bergenſem, maxima prudentia viros, quibus nulli ad repræſentandum regi rerum ſtatum aptiores, nihil plane effeciſſe; quin & detineri illic, copiaſque militares à Parmenſi comparari; ſiniſtra omnia cogitare inceperunt, ac proſpiciendum ſibi exiſtimarunt. quare Auriacus, Egmundanus, Hornanus, Hochſtratanus, & Ludouicus Naſſouius, Teneramundæ congregati, ſuper ijs, quæ Montinius de offenſa regis ſcripſerat, in commune conſultabant. & Auriacus proferebat literas à Franciſco Alaua, eius apud Galliæ regem oratore, ad diem XVIII Auguſti, alteraſque, eodem menſe ad XXIX diem, vtraſque autem Lutetiæ datas, & in via interceptas; qui Parmenſem confirmabat, arbitrantem, Belgicorum motuum auctores tres hos eſſe: arcana eius numeri nota Auriacum, Egmundanum, & Hornanum, deſignanre. tum ſuadebat, *benevolentiam erga illos ſumma*

cIↄ Iↄ LXVI. *induſtria ſimularet; diceretque, quicquid Belgij in obſequio permaneret, ſolis ipſis regem id acceptum ferre. qui tamen mox, tempus oportunum nactus, cum in eos, tum Montinium, Bergenſemq;, & Renardum, prout meriti, animaduerſurus eſſet. ac, Madritum cum veniſset, coram multis regni magnatibus jurejurando affirmaſſe; ſatis ſe compertum habere, Belgij turbis non ſe vnum tantum læſum, ſed ſupremum quoque numen, cuius cultum homines impij temeraſſent. quæ res ita eum offenderet, vti regna potius omnia, cæteraſque ditiones, in diſcrimen ſummum adducere, quam ſupplicium perduellibus remittere, mallet. quin iturum ipſum in Belgium; &, ſi vires puniendis juſtæ deſint, Papam etiam, Cæſaremque, ad ſuppetias vocaturum.* deinde addebat, *ex his turbis magnum regi, confirmandæ ibi potentiæ, commodum fore; Belgiumque vniuerſum, hactenus priuilegijs ferox, ad exactam obedientiam, quam priorum principum nemo obtinere potuiſſet, perducendi honeſtam occaſionem eſſe.* Quibus lectis, dum deliberant, quo ſe modo tueri queant, non conſenſum eſt. & Auriacus *ad concordiam* adhortari, *ſine qua non libertatem, non fortunas, & nec vitam ſaluam habituri eſſent. quippe ingenium Hiſpanorum, & conſilium, ſibi gnara; qui in belli occaſionem, Belgijque ſubjugandi, animo intenti, turbas, quam obſequium, vellent.* Contra niti Egmundanus, *neque rigidum adeo regem inducere animum poſſe vt crederet; ac, ſi eſſet, meritis fidere: quibus beneuolentiam eius ſatis ſibi obſtrictam putaret. tum fortunas, ſine quibus neque vitam tolerare, nec tueri dignitatem etiam poſſet, vt in eius ditionibus, ita poteſtate eſſe. ea propter è benigni-*

benignitate ejus cum penderet, maxime intereſſe ſua, vti gratiam, ſiue incolumem, conſeruaret; ſiue offenſa aliqua læſam, nouis meritis repararet. qui rigorem formidarent, his ſuadere, vt diſcedant. ſibi vero nec conſultum id videri, nec licere. Sic, colloquio fruſtra habito, res dilata; cum non deſperarent quidam, ſi repeterent, Egmundanum tandem in ſententiam iſtam adductum iri. Proceres è fœderatis, cum animaduerterent, nunquam regem, aut Parmenſem, vt in religione quicquam mutaretur, quamquam ſimulate id fieret, permiſſuros; ſperarentque, Auguſtanæ ſi confeſſionis titulus ſumeretur, non auxilia, aut tutelam, defutura: viſum fuit Antuerpiæ, Valentinianis, Tornacique, & Amſtelodami, quæ præcipuæ Proteſtantium vrbes eſſent, ſerio eorum delegatos, per Naſſouium, alioſque, adhortari, *vt vbique ad præcepta ſummi numinis ſe componerent, & obſequium magiſtratui, quatenus ille conſcientiis nil imponeret, exhiberent. tum ſeruarent, quæ Parmenſi, ac fœderatis, proxime ſtatuta eſſent; neque inconſultis ipſis, aut ignaris, noui quicquam inceptarent. ita omnes Deo, regi, & reipublicæ, facturos ſatis. res in peius jam prolabi, militemque paſſim legi; neque dubium vllum eſſe, aduenturum ipſum regem cum ingenti vndiq; manu; qua & inquiſitionem, adeo reformidatam, conſtitueret; & religionis reformatæ vſum prohiberet, priuilegia conculcaret, libertatem profligaret, vitam denique aut eriperet, aut acerbiorem ipſa morte faceret. recte igitur, & pro ſubditis, facturos, ſi iratum grauiter regem nunc pacare conarentur. non tam ſua eum offenſa, quam calumnia a-* CIↃIↃ LXVI.

cIↄ Iↄ LXVI. *liorum, irritatum; ideoque veniæ faciliorem multo foré. darent igitur iſtic operam, & legitimo principi ſuo ſe ſubmitterent; cui quantum promptæ fidei, & obſequij, tantum etiam innocentiæ declararent. porro ſupplices rogarent, daret aliquid conſcientijs, neu religionis ſuæ exercitio interdiceret; offerrentque, quod jam pridem, ſi permitteret beneficium, tricies centena millia florenorum: ijſque paſſim colligendis certos aliquot conſtituerent. quando vero inimici adeo potentes eſſent, vt aduerſus illos Cæſar, Electores, principeſque Imperij alij, implorandi viderentur, qui pro ipſis apud regem intercederent; hique forſan minus prompti deprecandi, niſi pars confeſſionis Auguſtanæ eſſe vellent: è republica, & eccleſia item Dei, exiſtimare, vt quamprimum iſtud fieret. itaque deliberarent, & mature rem decernerent.* Hæc Naſſouius cum expoſuiſſet grauiter, reſpondere delegati; *ſemper regi, & magiſtratui, obſecutos: idque porro, ſi nil contra conſcientiam mandaretur, facere certos. pacta quoque fœderatorum, & Parmenſis, quibus locis promulgata, obſeruaſſe; vbi vero nulla promulgatio facta, quando illic ignorarentur, non potuiſſe. ac facilius libertate, nondum nota, carere homines; quam amittere, poſtquam ſemel cognouiſſent: idque turbas, aut diſcrimen certe maximum, ſecum trahere. tricies centena millia, redimendæ religionis libertati, dare paratos; verum edicto à Parmenſi, quæ vetuiſſet, ne pecuniæ vſquam vllæ colligerentur, retineri: itaq; veniam à præfectis prouinciarum poſtulandam, litteraſque concedendas, aut promiſſa, quibus certi eſſe poſſent, ſine damno, aut offenſa, factum fore. quod ſuaderet, vt confeſſioni ſeſe Auguſtanæ adjungere vellent; minime iſtud, quatenus ea ſacris*

literis

cIↄ Iↄ LXVI.

literis reſponderet, detrectare. ſed, cum arduum id negotium, non ſe in præſens conſtituere quicquam poſſe. dandum tempus, quo deliberarent amplius; & miniſtros eccleſiarum, ac presbyteria, conſultarent. Brabantiæ, ordines etiam apud Parmenſem queri; *hactenus ſe è die in diem exſpectaſſe, vti turbis, ob diſſidium religionis excitatis, ipſa occurreret. verum fruſtra ſpem fuiſſe. adeo vero mora invaluiſſe malum; vt, ſi porro negligatur, mox, remedio omni maius, peſſum Belgium vniuerſum ſit daturum. nec catholicam religionem, neque majeſtatem regis, nec commercia, in quis res vertatur publica, ſalua fore. quando vero nihil magis expedire videatur, quam vt rex ſententiam ſuam apud Ordines prouinciarum exponere velit, ac cum ijs conſtituere, quonam modo emendari cuncta poſſint; orare enixe, vti eos conuocaret, plane vt convocati erant, cum Philippo à patre Carolo Belgium iſtud traderetur. ſin id poſſet, ſaltem ipſos advocaret; & conſilia, auertendo imminenti infortunio, quod atrocia minaretur, ſecum haberet.* Hic Parmenſis, *vt Prouinciarum Ordines conuocentur, nullo modo, dum abeſſet, regem velle. quippe tumultum vereri. dein ſectariorum audaciam, qui vbique ſe inſererent, ſummam eſſe. ſed permittere, vt Bruxellis ipſi veniant, quæque è Rep. putent, ibi exponant.* deinde datis ad vigeſimum Nouembris literis, ad penultimum ejus menſis conuenire eos jubet. quam rem poſtquam Proteſtantes, qui Antuerpiæ, accepiſſent; Hochſtratano, & magiſtratui, per libellum ſupplicare: *die Septembris ſecundo conveniſſe inter ipſos, & Auriacum, vt religionis ſuæ exercitium, dum rex aliter cum prouinciarum ordinibus conſtitueret,*

Libe-

ↀIↄIↄ *liberum foret. ac quantumuis maluiſſent, Belgioque*
.LXVI. *vniuerſo multo vtilius etiam fuiſſet, in æternum, quam ad tempus, id decretum; tamen, affectu in tranquillitatem publicam, quando hoc requireretur, accepiſſe conditionem, ac ſubſcripſiſſe. cumque Auriacus, à Parmenſi auctoratus, promiſiſſet, ſarta tecta ſemper pacta habituros; nunc rogare, ne quid ſtatuant, neue ſtatui permittant, quo prouinciarum Ordinibus contra iſta quicquam præſcripturum eſſet.* Huic libello alium quoque ad Brabantiæ ordines addunt, & offerri à ſe petunt. ſed rejecti, incaſſum ſupplices. Brabantiæ Ordines, cum Bruxellas conueniſſent, ac conſilium de Rep. ordinanda habuiſſent, inquiunt; *videri ſibi, vt edictum rex proponat, quo religionis nouæ exercitia, cujuſcunque tandem modi, prohiberet; dum in Belgium ipſe veniat, &, prouinciarum Ordinibus in conſilium advocatis, porro de re ſumma ſtatuat: interim vero, ſi qui morem gerere nolint, ij, ceu turbare quietem publicam auſi, aut exilio, aut arbitrio judicis, luerent. vtque edicto vis ſit major, promptiusque pareatur, ordines prouinciarum conſulendos, maximamue eorum partem, arbitrari; qui non alia de cauſa conuocandi iſtuc eſſent, ſaltem eo ipſo modo, quo vocati ante proximos octo annos, cum de nouennali regis rogatione ageretur. tum in conuocatione generali prouincijs ceteris faciendam ſeorſim fidem, ſic Brabantiam, Flandriamque, & Hollandiam, ſentire; neque earundem aliquam in comitijs generalibus quicquam mutaturam eſſe: neu paſſuram, vt quid aliud agitetur. ac jam nunc ſpondere id Brabantiæ ordines priores duos, præſuleſque, & nobilitatem; atque è tertio cum Louanium, tum Bruxellas; & metropoles*

minores

minores duas, Thenam, ac Lewiam: Antuerpiam au- cIↄ Iↄ
tem, de prioris membri juſſu; Siluam-lucis, de prioris v- LXVI.
triuſque. neque parum valiturum, ſi & ipſa, & prouinciarum ordines, adpromittant, regem ſeſe oraturos, vt benigne, quæ delicta hactenus à ſectarijs eſſent, condonare omnino velit. denique ſi, tuendo edicto, capeſſendam vim exiſtimet; Belgam militem, quam extraneum, adhiberet. idque minus ſubditis damnoſum fore. Placuit Parmenſi hæc ſententia; itaque mox, viceſimo quarto Decembris die, edictum concipit in hunc modum. *Exortas præter votum turbas, quæ quidem creuiſſent adeo, vt ſectarij, arma etiam capere auſi, multis locis ædes ſacras, comminutis imaginibus, diripuiſſent. ac ſperaſſe, ſi benigne obuiam iret, emendari malum poſſe. ſed ſpe iſta excidiſſe; quin invaluiſſe tantum, vt poteſtas prohibendi nulla fuerit. quam ob rem, vt cæterum Belgium conſeruaret, coactam tandem cum nobilibus fœderatis depaciſci, ac ſpondere; non ſe vim intentaturam aduerſus eos, qui, religionis nouæ exercitijs addicti, conciones frequentarent; itum vero, reditumque, liberum cuique fore; dum prouinciarum ordines de re tota conſtituerent. ea tamen conditione, vt, quæ innaſiſſent, templa reſtituerent; & Catholicos, ſacra ſua priſco ritu celebrantes, nullo modo perturbarent. nunc, cum multi contra irent, poteſtate ſua vſuram, & in delinquentes pœna.* Hoc edictum cum ordinibus expendendum propoſuiſſet; illi, poſtquam inſpexiſſent, immutari, quæ notaſſent, poſtulare: deinde addere, *quando ipſos in conſilium aduocaſſet, ac, ſententia approbata, edictum etiam concepiſſet; quod, mutatis tantum paucis, bonum omninò*

CIↃ IↃ LXVI. *viſum eſſet: orare maxime, niſi inutile iſtud vellet, vti ſine mora vlla exequeretur. nam periculum ingens eſſe, ne, dum in Hiſpaniam mittat, rex deliberet, dein comitia habeantur, ordineſque conſtituere aliquid poſſint, validum magis iſto interuallo malum, aut remedium omne euadat, aut majore cum negotio corrigatur. idque experiundo certum; & turbarum ipſa initia, valde adhuc imbecilla, dum edicta expenderentur, & de mitigandis iis ageretur, ita mora confirmata, vt, quæ prius componendis ſatis eſſent, poſt momenti nil habuerint. & in præſens magis iſtud apparere; quando arma, pridem in tutelam ſumpta, nunc ad vim haberi cæpta. tum edicta, ſi confeſtim exſequaris, deterrere; ſi protollas, adverſariorum aſtu, varie eludi. vrbes quoque non impenſæ, ad tranquillitatem ſuam defendendam, vltra pares; agris, vnde annona illis, deuaſtatis: & commerciis, opificiiſque omnibus manuariis, interceptis. quibus malis cum remedium adhiberi omnino debeat, idque peti à prouinciarum ordinibus ſit neceſſe, habenda eorum comitia eſſe. quod quantumuis, ſe abſente, rex faciendum non putauerit; quia tamen de pleriſque ſatis certo perſuadere ſibi poſſit, de edicto aſſerendo, quod potiſſimum ille vrgeret, conſenſuros; cauſam vllam non videri, cur diutius differantur. itaque iterum rogare, quod neceſſitas juberet, & illæſa regis maieſtate poſſet, ſi remp. ſaluam vellet, vt permitteret, curaretque.* Hæc Brabanti, etſi fruſtra: cum Parmenſis, varie excipiens, gratias tamen illis quam blandiſſime ageret, pro affectu in remp. & regem ſuum, quem factura etiam certiorem eſſet. rogare porro, *vti in prouincia ſua, quantum poſſent, operam darent, ne ſectarii proma-*

promouerent; idque regi, jam propediem adfuturo, gra- cIↄIↄ
tum fore. In calamitate publica, de remedio publi- LXVI.
ca quoque cura erat; et deliberare omnes, qui eua-
derent. Fundus ærumnarum erat inquiſitio; quam
omnino, ad auitam religionem conſeruandam, rex
inuectam cupiebat. itaque diſpiciebant; *an permit-
terent, anne contra ſumma ſeſe vi obijcerent. ſi obijce-
rent; an id poſſent, & quo modo: vtrum ſine vllis tur-
bis. quod ſi ea nulla ſane ratione cauerentur; vtrum pu-
blice, vim opponi, expediret. propulſari autem poſſe,
ſatis certum exiſtimabant. nam initio regis vires, Bel-
garumque, inter ſeſe comparandas. illum, nihil ſine
prompto ſubditorum obſequio poſſe; quorum animos cum
ab ipſo Inquiſitio alienos plane faceret, deteri potentiam
ejus: ac, quod pejus, tantum auxilij aduocandum, quan-
tum odii inter ſuos concitauerit. inſuper, plerumq; reges,
in deliciis educatos, rerum imperitos eſſe; dum eorum con-
ſiliarij iſtud agunt, vt, effaminatis illis, ipſi regnum ad-
miniſtrent. verum nec conſiliarios, dum ambitio quem-
que impellit, conuenire. hinc diſcordiam, inde impoten-
tiam, naſci. contra, in Belgio multos proceres, ætate ve-
getos, & prudentia militari, ac ciuili, excellentes inue-
niri: qui tuendæ libertati, & ſaluti reipublicæ, vitam
omnes, fortunasque, impendere prompti, cum concordia
ſumma agant. non adeſſe vires tantum, ſed, quæ ſupra
has, prudentiam. in prudenti autem concordia non pe-
riculum vllum eſſe, ne abduci ſeſe aliqui, quod pernicio-
ſum ſibi omnes norunt, patiantur. nam diſſidio quod ob-
noxia multitudo, aut conſilijs perturbandis, tardandiſ-
ue, putaretur, nihil eſſe. quippe; ſi hoc metuatur, facile
adeo è tam multis, qui virtute, & prudentia, antecel-*

cIↄ Iↄ LXVI. *lunt, vnum eligere, cui ſummam rem committant. &*
in eo contra reges praualere, quos imponit pro arbi-
trio ſuo Deus, ſapientes fatuoſue; nec mutare, quod hic
licet, fas ſubjectis. Hæc multorum diſſertatio; Au-
riacus, ita arbitrari: *finem ſibi proponendum, juſtum,*
& æquum. juſtius autem, æquiusue, nihil eſſe; quam
ſpectare honorem Dei: ſalutem, fortunamque, principis:
reuerentiam magiſtratus, item juris obſeruantiam. non
mirandum autem eſſe, neu ſumenda etiam arma, quia
ſeorſim Belgæ ſentiant, & ſententiam ſine inuolucro ex-
ponant, quamuis contra magiſtratus voluntatem. id à
mundi vſque exordio vſitatum, maxime ſub regibus il-
lis, ac principibus, qui tam late, vt Philippus, impera-
rent. & exempla in promptu eſſe. tum vix aliter fieri
poſſe, quin prouinciæ, ijs terris, quæ mutarunt religio-
nem, adjacentes, aliquid etiam per commercia inde tra-
hant. huc accedere, quod ſuperiore bello, tam in caſtris,
quam præſidijs, conciones ſint permiſſæ. deinde nunc, ne-
ceſſitate impellente, idem factum. cogitandum, non im-
merito pœnas dari; quæ majores impenderent, ni reme-
dia, conſcientijs ſubditorum, & vniuerſæ reipublicæ, pro-
futura, maturato quærerentur. eadem vicinos paſſos: a-
lioſque; qui religionis ſtatum immutaſſent: & coactos,
poſt ærumnas quam grauiſſimas, animum tandem hic ap-
plicare. atque in præſens oportere, vt prouinciarum or-
dines, omniumque, & ſingularum, apud regem interce-
derent; vti ea, quæ Parmenſis conceſſiſſet, rata habere
ad tempus velit: quando effectum ijs foret, vt jam poſi-
ta arma eſſent, ac tumultus deſiiſſent. quos ſopitos pla-
ne haberent, niſi pœnæ à rege metus, & armorum appa-
ratus, excitarent. maioreſque mox futuros, ſi vim porro
agitaret.

agitaret. neque vero ita comparatum eſſe, vt ſeorſim CIↃ IↃ
habitare Proteſtantes iuberi poſſint, aut expelli. imo reg- LXVI.
num nullum eſſe, aut ditionem, quæ accommodare ſeſe
ad vicinos magis debeat, quam hoc Belgium. ac quem-
admodum præſtat multo, cum Imperio ſe coniungere,
quam quocunque alio regno; ita oportere etiam, huius
inſtituta ſequi: quantum, ſaluis conſcientijs, & auctori-
tate regis, fieri poſſit. quæ non parum augeretur, ſi præ-
teritarum rerum vniuerſis veniam Cæſar impetraret;
deinde cætera ordinaret, vt quiete ſempiterna non pro-
uinciæ tantum iſtæ, ſed Imperium quoque totum fruere-
tur. quod nonnulli arbitrentur, prohibendas conciones,
& religionis nouæ exercitia; vimque etiam adhiben-
dam: non conſultum id videri. neque enim diuturnum
illud fore, & diſcrimen magnum habere. nam cum ſine
externo milite perpetrari id non poſſit; iſque nullo in
prouincias has affectu, ſolo quæſtus incentiuo ſtimula-
tus. ferret omnia, ageretque; ſine vlla ratione ſontes
paſſim, inſontesque, afflicturus: nil effectum aliud iri,
quam vt mercatores omnes, Belgæ juxta ac peregrini,
merces inde, ſeque, transferant; nudas regi has prouin-
cias, ac tantum non deſolatas, relicturi. neque rectius
arbitrari, qui exilio, redactisq; in fiſcum bonis, in alienos
à majorum religione animaduertendum putent. non vi-
deri quidem iniquum, vti principis ſui juſſa, aut magi-
ſtratus, ſubditi patienter ferant; tamen ſic exiſtiman-
dum, multos vitam prius ipſam, quam fortunas, pa-
triamque, amiſſuros: & venturos rurſum ad arma. inte
rimque diffugituros tot opifices, ſine quibus Belgium,
totum peſſum iturum. qui permitti libertatem conſcien-
tiarum velint; aut abeundi, ſaluis bonis, facultatem:

cIↄ Iↄ *multo hi putari æquiores poſſent, niſi ſectis omnis gene-*
LXVI. *ris, &, quæ deteſtanda maxime, impietati, viam ſter-
nerent. certum quidem, minime paſsurum regem, vt
religio, præter veterem, habeatur; quam ſententiam
procerum quoque plurimorum, Hiſpanorum, Belgarum-
ue, & ſenatus vniuerſi, ſine dubio futuram: quorum
pars ambitione, & auaritia ſua, impulſa; alij, rerum Bel-
gicarum, & affectuum, imperiti, valde impingant. ve-
rum tamen, deplorato adeo ſtatu, ad vicinos reſpectan-
dum; quibus illi ſe remedijs, cum eodem nuper malo la-
borarent, reſtituerint. quippe, prius cuncta experti, ne
religio, quam auita, in ſuis terris vlla eſset; nihilomi-
nus, ne perirent, ſua etiam Proteſtantibus exercitia in-
dulgere ſunt coacti. tum conſiderandum regi, cum prin-
cipibus tam potentibus ſit vicinus, nunquam illi pacem
aliquam certam eſſe. ac, ſi bellum oriatur, hoſtem exuli-
bus contra ipſum tunc vſurum. qui, offenſi ereptis bonis,
quæ recuperare ſperent, nocere quam grauiſſime velint:
&, periti arcanorum, etiam poſſint. tum & intus,
qui manſiſſent, dubiæ fidei multos fore. itaque vbi-
que, quos metueret, habiturum. quam ob cauſam,
quando cuncta expendiſſet, nihil magis expedire regi
viſum, quam vt liberum vnicuique religionis exerci-
tium eſſe velit, deſtinatis per prouincias quaſque locis;
vrbibus etiam, dominiſque, aut nobilibus, quibus ſum-
ma juris dictio, poteſtatem rei faciat: ita tamen, vt vbi-
que id potiſſimum caueatur, ne, qui ſacra ritu priſco ce-
lebrarent, vllo modo turbarentur, aut proterue læderen-
tur. & hac certe indulgentia plus, quam armis, effectu-
rum. quod nonnulli objectarent; nec ſuadere hæc quen-
quam regi, neque admittere etiam eum, ſalua con-
ſcientia*

ſcientia, poſſe: his videndum, num permittere tot prouinciarum interitum, ejus pariter conſcientiæ, atque illorum, qui conſulere ipſi vtilia teneantur, onerosum ſit futurum. ſe profectò exiſtimare, non tam graue conſcientiæ regis fore, exercendæ religionis, cum modeſtia imperata, libertatem indulgere; quam per vim periculoſam, cum mederi inſtituerit, malum augere. cui item cogitandum, poſt ſuorum certam hinc & inde cædem, à qua abhorrere debeat, incertum exitum. CIƆ IƆ LXVI.

GVLIELMI AVRIACI

LIBER III.

cIↄIↄ LXVII. INterim Valentiniana à Noircarmio obſideri. quæ iam à Nouembri menſe etſi pœne milite circumſeſſa eſſent, tamen ciues, ſine cætero præſidio, animos plane militares oſtenderunt, cum ſæpiſſime excurrentes, tum frumenta circum nata importantes; loca quoque, vrbi iniqua, incendentes: denique hoſtem varia clade afficientes. Erant Noircarmio peditum cohortes decem, equitum vero ala vna; huic additus Raſſegemius, Inſulæ, Duaci, & Orcheſij præfectus, cum trecentis ſclopetarijs, alteraque equitum ala. vrbi autem liberandæ militem Flandri Occidentales conſcribebant; cui ſuum, ſub Ioanne Soreauo, Tornacenſes adiungebant. ſed hæ copiæ, cum, militiæ imperitæ, ducem quoque ſat peritum non haberent, à Noircarmio, & Raſſegemio, vtrimque impetum facientibus, facile inter Waterloum, & Lanoiam, profligatæ. plures cæſi. Soreauus, crure ſaucius, vix euaſit. alij, Tornacum elapſi. quo Noircarmius,

mius,' introducto per arcem milite, mox poti- cIↃ IↃ
tus, Proteſtantes illic deprehenſos capit, punit, LXVII.
fugat. Valentinianis Galli auxiliarium decem millia, duce principe Portiano, offerebant; ſed hos illi, gratijs actis, cum nobilibus fœderatis, qui tunc ipſis vicem magiſtratus eſſent, quæ ad liberandam vrbem pertinere exiſtimarent, agere iubent. tum libellum equitibus aurei velleris porrigunt; *in quo perduellionis crimen, quod Parmenſis impegiſſet, remouerent. nam quod conciones habeant, qui iſtius criminationis fundus, de mandato id illius, ipſorumque, abs ſe fieri. ſi Parmenſis de præſidio tamen vrgeat, idque neceſſarium putet, admittere promtos; dum promittat, non vim vllam conſcientijs, aut religionis ſuæ exercitio, factum iri.* Hoc libello nil effectum, niſi quod mox menſe Martio, cum adductæ ad vrbem verberandam machinæ, miſſi ad eos Arſcotanus, & Egmundanus, qui cauerent, *ſi redirent ad officium, ſalua omnia, veniamque ante actorum, habituros; ac miniſtris, quoquo vellent, liberum commeatum fore.* quod cum ipſi, nuntio accepto, prope Antuerpiam, alibique, arma liberandis capi, recuſaſſent; mox Noircarmius machinis XXIV muros inter Montanam & Cardanam portam quatere incipit. nec multo poſt, cum de ſuorum apud Auſteruelam clade, tum quæ geſta Antuerpiæ eſſent, mox dicenda, accepiſſent, nulla jam ſpe liberationis reliqua, conſternati, ad XXIV Martij, arbitrio regis vrbem, ſeque, pollicente beneuolentiam ſummam Noircarmio, dediderunt. ſed is, promiſſorum negligens, occupatis

cIↄ Iↄ ſtatim portis, ciues plurimos, prout dignitate, aut
LXVII. opibus, antiſtarent, primum capit, dein ſupplicium varie ſumit. Herlini vterque, pater ac filius, ceu turbarum primi auctores, gladio cæſi. Guido Breſſius, & Peregrinus Grangæus, concionatores, in furcam acti. mox ducenti amplius alij, diuerſo tempore. Amandi fanum paullo ante ſe dediderat. inde Cameraceſium ducit. ſed ad famam de Valentinianis captis dilapſi ſtatim Proteſtantes, magnam partem à militibus inſequentibus retrahuntur. inter quos Philippus etiam concionator; cui gula, manu prius amputata, laqueo fracta. In Gelria Megenſis gnauus, prouinciam totam ad obſequium reducebat. Elburgenſes, conciones intermittere, templaque inſtaurare, coacti; tum arma omnia, & tormenta, in curiàm comportare iuſſi, arbitrio ſe offenſi regis permiſere. Neomagus, Harderuicum, aliæque in præfectura eius vrbes, veniam pactæ. Arenbergicus, cum, aſſumptis Germanorum ſignis quatuor, & equitibus ſexaginta, agri Tranſiſalani vrbes ordinaſſet, Friſiam petijt; in qua prima Leouardia Proteſtantibus tenebatur. qui, ſecuri anni hieme, glacieque minus firma aditum impediente, cum oppreſſi pene eſſent; ac metuerent, ne præſidium, quod in arce, ſe coniungeret, ſtatim ſeſe dedidere. Vrbem ingreſſus, ordines vócat, proponitque; *ne deinceps conciones vllæ fierent, neve fœdera. ac ſi aliqua forte eſſent, vti his renuntiarent. vt miniſtri concionum, tertio ab edicto promulgato die, vrbe excederent, & provincia. qui manerent, quive eos re-*

tine-

tinerent, capite pœnas daturos. templa quoque, & mo- cIↄ Iↄ
naſteria, reſtituerent; ac, religionis nouæ exercitijs in- LXVII.
termiſſis, ſacra priſco ritu colerent. tum promulgatu-
ros item edicta omnia, quæ à rege mitterentur. inqui-
ſitio, & de ea publicata pridem edicta, nulla forent. im-
munes etiam, vt prouinciæ omnes aliæ, quæ in poteſta-
te regis, haberentur. Oſtergoi, VVeſtergoi, & Seuen-
vvoldij, obſequij ſui obſides darent, quot, & qualeſcun-
que, vellet; dimittendos, ſimul rex, jam aduenturus,
de negotijs Belgij coram aliquid conſtituiſſet; aut elapſo
inde anno. Ad hæc illi, paucis tantum immutatis,
concedere cætera ſe teſtantur. porro rogant, *ne*
prouinciæ militem vllum imponere vellet; neue ſupra
priuilegia, aut immunitates priſcas, eam oneratum iret.
Cumque ad iſta Arenbergicus reſponderet; *ita*
regi placuiſſe, cui obſequendum eſſet: neque abduci mi-
litem poſſe, niſi poſtulatis eius acquieſcerent: deinde,
octauo Februarij, alia quædam rurſum offerret,
quæ non multum à prioribus differebant; illi etiam
affirmare, *ſe omnino, ne in iſta conſentirent, legibus*
patriæ prohiberi: atque orare; *apud regem, ac Par-*
menſem, ſic negotium commendaret, ne prouinciæ pri-
uilegia læderentur. Inter vrbes tranſrhenanas nulla
magis à Parmenſi timebatur, quam Groninga;
libertate, opibuſque agri, ferox: dudum Prote-
ſtantibus fauens, &, vicinitate Embdæ, quæ per-
fugium ob religionem profugis, ad quietem pro-
uinciarum adjacentium perturbandam valde apta.
itaque mandat Arenbergico, *daret operam, per blan-*
ditias vt præſidium introduceret. deinde ipſos Gro-
ningenſes adhortatur perbenigne, *darent iſthuc re-*

cIↃ IↃ LXVII. *gis gratiæ;qui,obſequij promptitudine,delenitus,priuilegijs,quæ prætenderent, & querelæ, quæ aduerſus Ommelandos, magis indulturus eſſet.* Arenbergicus ſedulo hic allaborare; & blanditijs partim, ac minis, apud ciues varie vſus, nihilominus fruſtra fuit. nec Parmenſis,apud veteres libertatis,ideoq; animi elatiores,ac præſidij inſolentes, aliquid ſperare potuit. Erat ibi legatus regis, Ioannes Mepſchius; is, auctoritate validus, ciues ſingulos circumire, ac primores collegiorum, quorum magna potentia eſſet: vniuerſos compellare, *ne obſequium recuſarent, regi gratum, ſibi vtile.* cumque nihil, perſuadendo neceſſarium, intermitteret; tandem effecit, vt pars major conſentiret. pacta quædam, non ſeruata; vnde facti mox pœnituit. admiſſa peditum Germanorum ſigna quatuor, duce Blaſio Vegersheimio. Sub hoc tempus iterum Auriacus Hellegati, ac deinde Willebroci, ad rem Belgicam contra Hiſpanos aſſerendam ſummo opere Egmundanum permouere nitebatur. ſed cum ille nec periculo communi, neque vlla ratione, induci poſſet, irritus conatus fuit. quippe arbitrari ipſe, *ſi deinceps conciones vetarentur, tum ſectarij, ac turbones, punirentur, ſat placatum regem fore: neque pœna quicquam vltra agitaturum.* &, Auriaco adhortante, *ſpem incertam, cuius poſtea ſine dubio pœniteret, ne teneret; neue pertinacia ſua Belgium, ſeque, perditum iret;* nihilominus, ſiue meritis nimis fidens, ſiue opes ægre amittens, & vitæ media vita potiora ducens, animi obſtinatus manſit. In diſceſſu, cum ſupremum vale dicerent,

& *Au-*

& *Auriacum* , *ſi perſiſteret*, *breui bonis exuendum* CIↃ IↃ
Egmundanus affirmaret: ille contra, *ipſum vitam* LXVII.
etiam amiſſurum eſſe. atque Hiſpanis pontem fore, de-ſtruendum, poſtquam per hunc in hoc Belgium exſcendiſſent; &, fuiſſe verum vatem, res oſtendit. Sic libertas priſca Belgij, quam Auriacus vindicatam maximopere cupiebat, deſerente Egmundano, cui deuotus fere miles, in diſcrimen ſummum venit. Hoc colloquium Proteſtantes ad res ſuas confirmandas non injuria pertinere arbitrati, quendam, clam auſcultaturum, in cubiculi camino occultaſſe perhibentur. Porro vt hi duo proceres, ita nobiles fœderati, vti quiſque in hunc, aut illum, propendebat, diſſidere; & vix tertia pars eorum in fœdere ſuo permanere. Proteſtantes in Auriacum reſpectabant, prudentia clarum, & potentem varia affinitate per Germaniam; quemque Hochſtratanus, & alij, ſecuturi viderentur. verum ille, dum potentiam regis ſpectat, quem ingenio partim ſuo, atque inſtinctu Hiſpanorum, religionem reformatam, Belgiumque vniuerſum, nimia libertate graue, odiſſe vehementer norat; tum incertum populi impetum, per initia quidem validum, ſed mox facilę langueſcentem; dein aduerſum Egmundanum, & cum eo militem quoque veteranum, ac pleramque nobilitatem, item clerum irritatum: permoueri, vt ſe ducem ad vim opponendam daret, minus potuit. qua de cauſa Brederodius, alijque, inter fœderatos primi, omnia prius, quam extrema, experiri decreuere. hinc per literas à Parmenſi veniam acceden-

cIↄ Iↄ LXVII.

di ad aulam poſtulantes, quiritantur: *ſummam ſibi injuriam fieri, & ſecuritatis fidem, quam dediſſet, violari: ſi concedat, iuſtam eſſe querelam ſuam, oſtenſuros.* ſed hæc, aula interdicens, addit; *ſuo pridem aduentu, Aprili anni ſuperioris, turbas omnes concitaſſe.* tum præſidio, quo Bruxellæ tenebantur, mandat etiam, *ne è fœderatis quemquam in vrbem admitteret.* itaque rurſum Brederodius ad VIII Februarij Antuerpia ſcribit, *non libellum, abs ſe oblatum, ſed decreta de rep. confirmanda nimis lenta, item inquiſitionem, quæque alia, nunquam hactenus cuiquam principum vſitata, intentaſſet, placidos natura Belgas irritaſſe. nil propoſitum ſibi eſſe, quam vt de concordia ageret, ac quiete reip. inſtauranda. quando autem vrbe ipſos prohiberet, alterum ſe nobilitatis fœderatæ libellum mittere.* quo nimirum exponebant, *menſe Auguſto ſuperiore, cum turbatum vbique Belgium, populuſque in armis eſſet, malum impendens prudentiſſimis decretis propulſatum, ac ſe fidem liberaſſe. quod ſi alibi res ſucceſſu caruiſſet, illis iſtud, qui tranquillitati publicæ minus iuſto ſtuduiſſent, imputandum. inde, cum in melius cuncta manifeſto mutarentur, ac decretum quoque regis, de ſententia ordinum generalium factum, indies exſpectaretur, præter ſpem mandaſſe ipſam, datis literis, ne quæ vſquam conciones, neue vlla religionis reformatæ exercitia, haberentur. hinc calumnia ſe grauari, & à populo malæ fidei accuſari; idque è libello eius, quem huic ſuo adiunxiſſent, apparere. inſuper vim adhiberi, interdictis contra pacta concionibus, & miniſtris interceptis, nullo adhuc decreto regis, ordinumve generalium. tum & peſſime*

ſime habitam eſſe, haberique, nobilitatem fœderatam, iam vocata in dubium fide, ſine vlla ratione. quin proceribus imperatum, vt ipſorum conſuetudine abſtinerent; ipſi vero, regis vrbibus vt excederent. atque intendi capiendis, ſicut regis, patriæque, de quîs tamen aliter meriti, hoſtes eſſent. denique arma, domi, ac foris, etiam capi; cum in ipſos, tum religionis item reformatæ ſectatores, contra datam à ſe pridem ſecuritatem, mox vertenda. quare, cum perniciem certam toti Belgio imminere, vimque contra pacta augeri, animaduerterent, rogare enixe, vt diſertis verbis dicat, an non pactis ſtare velit, ac permittere conciones, quæque ex illis exercitia dependerent, prout ipſi, eius procerumque verbis, promiſiſſent; an non etiam, quam dediſſet nobilitati fœderatæ, ratam eſſe fidem cupiat. quod ſi vellet, vt conſtare beneuolentia magis poſſet, militem exauctoraret; & mandata, contra pacta promulgata, reuocaret. ita Belgium in quiete permanſurum, ſeque in obſequium regis, ipſiusque, vitam ſuam, fortunaſque, impenſuros. ſin vero id quamprimum fieret, metuendum, ne in cædes inteſtinas populus ruat; qui nunc in promiſſis eius, ipſorumque, acquieſceret. hæc ſe in regis, patriæque ſuæ, commodum, cui vtrique obnoxij eſſent, præmonere voluiſſe; orare autem, & benigne vt reſpondeat, & ne diu etiam differat. In libello, quem adjunctum memoraui, queri apud nobilitatem fœderatam Proteſtantes, *quam iniqua, contra datam ſecuritatem, multis locis paſſi eſſent. quare, niſi id mandati à Parmenſi, proceribusque, habuiſſe ſe oſtendant, fraudis factæ manifeſti teneantur. quod ſi hæc ſententia ſtaret, fidem non ſeruandam eſſe,* CIƆ IƆ LXVII.

ſaltem

cIↄ Iↄ *ſaltem palam vt cauere ſibi quiſque deinceps poſſet, elo-*
LXVII. *querentur.* Brederodio à Parmenſi decimo ſexto Februarij ſic reſponſum. *ignarum ſibi, quinam è nobilitate libello ſuo participarent. nam pleriſque, qui ad diem* V *Aprilis anni elapſi queſti eſſent, de regis ſuper inquiſitione ſententia, nunc abunde ſatisfactum. ac mirari, quod permiſſa noua ſuæ religionis exercitia affirmarent. neque enim in mentem vnquam id fuiſſe. indulſiſſe quidem populo conciones; verum eas ſine motu, aut offendiculo, vt haberent, edixiſſe. hisque verbis ſat expreſſe vetita illa arbitratam. ſæpe queſtam, quam errarent, qui conceſſa conſiſtoria, aut collectionem item pecuniarum, ſacramentorumque ritus innouatos, ac connubiorum quoque, exiſtimarent. quin, ſi etiam voluiſſet, tamen valide prohiberi; cum per iſta res humanæ, diuinæque, perturbentur: & majeſtas porro regis, auctoritasque magiſtratus, labefacta conuellantur. quod implorent fidem publicam, nuper quinto Aprilis datam, demirari impudentiam; qui obtenderent, nunquam ſibi, nunquam regi, cogitata. nam quæ tum promiſſa eſſent, pro ſecuritate libelli tunc oblati, non religionis libertate, fuiſſe. ipſos vero plebis animum contra regem, ſacrum ordinem, ac rem publicam vniuerſam, concitaſſe. hanc ob cauſam officij ſui credidiſſe, quæ remedia expedirent, malo huic adhibere. proin ſerio admonere, domum abirent, vitamque ita illic agerent, vt ſe regi, iam in Belgium aduenturo, approbarent. niſi facerent, pœnam in promptu eſſe ſcirent.* Fœderati, cum jam minime dubium foret, quid Parmenſis agitaret, eaque ſatis hoc reſponſo mentem ſuam declaraſſet, tum & copias produxiſſet,

jamque

jamque Valentiniana, vti dictum, obſediſſet, mi- cIↃ IↃ
litemque alium legeret ſub Megenſi, Mansfelden- lxvii.
ſi, Arenbergico, & Erico Brunſuicenſi; de ſumendis item armis cogitare inceperunt. ea propter ad Vianam Brederodius, ad Antuerpiam Toloſanus, alij in Flandria, quas opponant, copias parant. Brederodium inimici per libellos criminari, ceu Hollandiæ ſucceſſorem, & heredem, ſe inſcriberet. oppidum Viana illi, ad Leccam flumen, è diuergio Rheni natum, prope Vltraiectum, ſitum. quod non tantum ad ſe ipſe pertinere; ſed dominium quoque eius, nulli obnoxium, contendebat. nam Hollandiæ olim comites, quorum è proſapia eſſet, id maioribus conceſſiſſe. qua de re cum litem ei fiſci procurator pridem in Machlinienſi curia intentaſſet, atque hæc etiam duceretur, vir ingenio iracundo, contumeliam ægre ferens, pro ſoluto legibus principe ſe gerebat. ac, libellum cum priorem v Aprilis obtuliſſet, nummum æreum excudebat, cujus in antica parte Burgundicæ domus inſignia eſſent; in auerſa, Vianæ ſuæ: atque in illa circum ſcriptum, PER TELA, PER IGNES: in iſta, INSIGNE VIANENSE. nunc repulſam, poſt ſecundum hunc libellum, iterum paſſus, & vim metuens, communita feſtinato opere Viana, arma capere. at Parmenſis Siluam-ducis Petershemium, & Brabantiæ Cancellarium, Ioannem Scheiffium, ablegare; qui clam ciues, melius ita in obſequio retinendos, nouo ſacramento obſtringerent. quod cum palam factum eſſet, motus iterum excitatus, denuoque imagi-

cIↃ IↃ nes ibi deturbatæ. quam præſidij immittendi,
LXVII. quod trimeſtre iam conata varijs modis fruſtra fuerat, iuſtam occaſionem putans, etiam Megenſem mittere cum cohortibus peditum decem, equitumque turma vna, non tam vrbem pacaturum, quod prætextum, quam in poteſtatem eam redacturum. Scheiffius, vt fidem ſibi apud ciues compararet, auctor eſſe, ne Megenſem admittere vellent, ſed præfectum Petershemium conſtituerent. quod cum minus Proteſtantibus probaretur, queis compertum, illum id agere, vt Megenſem aſtu in vrbem introduceret; & mane quodam, nihil cæteris ſentientibus, conaretur; Henricus Agylæus, jureconſultus non ignobilis, qui faueret Proteſtantibus, id effecit, vt ex ijs octingenti, armis ſumptis, in cohortes ſe diuiderent, ac centuriones caperent. quo peracto, Antuerpiam ad Brederodium miſſus, petendarum ſuppetiarum, Hermannus Ruterus. iſque Antonium Bombergum legat, virum acrem, & militiæ, duce Lazaro Zwendio actæ, pridem clarum. qui ad diem XVI Februarij cum in vrbem adueniſſet, ſtatim ejus munitionem inchoare; ac Petershemium, Scheifiumque, ſub cuſtodia habere. Megenſis, aſtu deprehenſo, ſe ad vim apertam vertit, atque obſidionem incipit; adituſque, prohibendo commeatui, omnes claudit. hinc in arctum mox redacti ciues, animis diſſidentes, etiam turbant; & *Parmenſi obediendum, ac Megenſem admittendum, pars cenſere; &, dum veniæ adhuc locus, tempeſtiua pœnitentia culpam emendandam eſſe. ſi exſpectent, dum*

dum commercio, quo vrbs tanta ſolo alatur, intercepto, nerui omnes incidantur, fruſtra preces tentaturos. alij contra, *libertatem, quam non vltra legibus poſſent, armis defendendam eſſe. neque enim hanc virum quenquam, niſi cum vita, amiſiſſe. itaque opes, animamque, impenderent potius; quamque à maioribus ipſi accepiſſent, poſteris quoque ſuis traderent; perpetuo eorum conuitio obnoxij, niſi extrema conarentur.* ſic diuerſos plebis animos cum Megenſis accepiſſet, clam cum ijs, quos fauere ſibi ſciret, de tradenda vrbe agit. ac conventum, vt nocte proxima, in illam partem, in qua ipſi excubarent, impetu facto, admitteretur. idque ſic patratum fuit. at Bombergus, qui non amplius vrbem ſe tueri poſſe animaduerteret, tam incertis conſiliorum Proteſtantibus, cum ſtipendium prius ſibi, militique, exegiſſet, ſuſtinens tantiſper hoſtem, dum in tutum oppidani ſe reciperent, imminenti mox periculo ſe eripuit. ita, recepto Megenſi, in Parmenſis poteſtatem vrbs redacta eſt. iſque inde in Hollandiam, vbi magna fœderati agitabant, copias ducens, ſuo aduentu eorum conſilia perturbauit. interea temporis Toloſanus, & cum eo ex nobilitate quidam, de Vliſſinga, Valacriæ vrbe, opprimenda conſilium ceperant; Petri Haecquij, Middelburgenſis prætoris, opera iſtic adjuuandi. in hanc rem cum nauibus aliquot poſtquam Antuerpia ſoluiſſent, naue illos oneraria præuertente, monitis ante Vliſſinganis, irritus conatus fuit. itaque copias Oſteruelam, prope Antuerpiam, retro duxit; indiesque augentibus ijs, ſe munire il-

CIↃIↃ LXVII.

cIↃ IↃ LXVII. lic ſtatuit, vt propinquitate ſua fœderatis, ac fautoribus, qui in ea vrbe multi, animos faceret; &, ſi quid inexſpectatum eueniret, ad auxilium præſto eſſet. nam momentum in Antuerpia magnum valde; &, ſi hanc in partes traheret, alias vrbes, ac prouincias, proceresque, omnibus illam reſpectantibus, facile ſe pertracturum, neque temere, exiſtimabat. verum etiam hoc conſilium, diſſidente ciuitate, & magiſtratu, cognita regis voluntate, in Parmenſem propendente, ſecus ceſſit. nam à primo vſque initio, vt jam dictum, magiſtratus Auguſtanam confeſſionem profitentibus templum dederat, iiſque ſupra cæteros Proteſtantes fauerat; ceu doctrinam, quæ recepta in Imperio, ad quod marchionatus titulo vrbs hæc ſua pertineret, prohibere minime poſſet. quo prætextu nihil aliud agitabat, quam vt eos, alioquin prævalituros, in diſcordiam adductos coërceret. cui augendæ, hos Martinianos item, iſtos autem Caluinianos, nominibus ad accendendum inter vtroſque odium factis, appellabat. & hic multum adiutare Mathias Flacius, è Germania aduocatus; qui vir, diſceptandi acer, animos, per ſe diuerſos, magis etiam disjungebat. Toloſanus Oſteruelæ, in oppoſito Scaldi aggere, caſtra habebat; loco, & opere, vt putabat, ſatis tuta. Id Parmenſis reip. pernicioſum arbitrata, mox Bruxellis Philippum Lanoium, Mandeuillanum, & Ægidium Villenum, cum cohortis ſtipatorum quadringentis, quibus additus Valentinus Pardeus Mota, caſtrorum præfectus, illuc mittit.

tum cohortes etiam duas Egmundani, quæ Axel- CIↃIↃ
læ in Flandriæ erant, & Ioannis Greuij agmen, LXVII.
accedere jubet. qui cum omnes, die XIII Martij, loco indicto conveniſſent, Toloſanum improuiſo adorientes, copias ejus ſine vllo negotio cædunt, diſſipantque; ipſum vero, domo quadam occupata, vim quamcunque ſuſtinere illic certum, igne injecto, viuum cremant: ac cum eo Boetzelarium, alioſque è nobilitate plures. iſto caſu grauiter animis conſternati Antuerpienſes, etſi ſtudijs diſſiderent, neque inter ſe ſatis fiderent, arma ſumunt. & pars opem Proteſtantibus ferre cupit; alij rurſum, & cum his præfectus etiam, veriti, ne victor miles iſta occaſione vrbem forte inuaderet, obnituntur: inde illis ſuſpicantibus, procuraſſe ipſos cædem, idemque in ſe conaturos. itaque qui ex Proteſtantibus Caluiniani appellāti Meræ pontem, & vrbis portas, occupare; ac tormenta, ad ſecuritatem ſuam, ex armamentario rapere. toto eo die Auriacus, Hochſtratanus, magiſtratus, & in his Stralenus conſul, apud ciues gratia validus, de conſtituenda pace laborabant. ſed conatus, in diſcordiæ pertinaces, fruſtra erat. quin tumultuatum adeo, vt è turba quidam Auriacum, ſclopo in pectus admoto, nil reueritus, proditorem appellaret. ac poſtridie, procurante magiſtratu, etiam Martiniani in armis eſſe; tum Hiſpani, Italique inſtitores. Angli publicæ nationis ſuæ domi ſeruare iuſſi, mandata ex vſu accepturi. Catholici Martinianis, qui in ripa collocati, ſe adjungere. miles forum cur iamque, inſidere. omnia

ↀ Iↄ Iↄ LXVII. terroris iuxta, & metus, plena. ac Caluiniani, armis; cæteri, numero præualere. & futura publica quædam laniena videbatur. quam dum cuncti pertimeſcunt, opera Auriaci, Hochſtratani, & Straleni, adnitentibus Proteſtantium delegatis, ciuiumque prudentiſſimis, conſtituta partium ſecuritate, res compoſita. & ex armis domum quiſque diſceſſere. Vt Antuerpiæ, in Brabantia: ſic turbatum Amſtelodami, in Hollandia. Conſtitutum pridem ab Auriaco erat, vt à curia quidem vnus, duo a magiſtratu vrbano, totidemque à Proteſtantibus, ad Parmenſem mitterentur; quæ probare, ac rata facere, acta ab ipſo, & magiſtratu, in negotio Proteſtantium, rogaretur: atque interea nihil contra iſta fieret: neue miles intra vrbem ſupra numerum, ab Auriaco conſtitutum, legeretur. nihilominus, qui à curia, & magiſtratu, ablegati, ſeorſim, excluſis Proteſtantibus, cum Parmenſi clam egere; ac peractis, quæ volebant, ſoli quoq; Amſtelodamum rediere. Proteſtantes, ſimul rem intellexiſſent, neque in via cum Auriaco quicquam ab ipſis communicatum; ſuſpicati, contra ſe decretum aliquid, feſtinato ſubſequuti, ſuis cuncta expoſuere. Inde turbæ; auctæ etiam, cum reſcirent, clanculum conſcriptum militem, & conſcribi etiam tum. itaque multi ante curiam, in qua magiſtratus erat, conuenire; &, ſe proditos affirmantes, alter alterum excitare. alij addere, Megenſem etiam cum ſignis decem aduentare. quidam item Iuſtum Buyckium conſulem adire, ac ſcitari, *quorſum miles clam allectus, contra pacta*. cum initio is negaret,

quic

quicquam contra pacta fieri; nec quid eſſe, quod time- CIↃ IↃ
rent: hique inſtarent, *certo nimis id conſtare*: rem LXVI.
confeſſus, *à Parmenſi id mandatum,* reſpondere: *atque ad ſecuritatem vrbis publicam pertinere. certum autem magiſtratui, pro auctoritate agere.* quo reſponſo irritati, ſumptis circa veſperam armis, noctem totam inter iſta habuere. Conſules, milite ante curiam ordinato, ciues quoque, quos majorum religioni addictos ſcirent, per apparitores vocant, & adeſſe in armis jubent; hiſque forum defendendum aſſignatum. Proteſtantes pontem nouum occupauerant; jamque numero ſupra nouem millia erant: cum vix duo à magiſtratus partibus eſſent. quo comperto, ne accedere quiſquam poſſet, fori aditus omnes obſident. tum armamentarium capiunt, & tormenta inde abrepta in forum ducunt. Conſules, vim metuentes, ad blanditias ſeſe vertunt; & Simonem Copſium mittunt, tunc collegam in conſulatu, qui turbantibus perſuaderet, *vt diſcedere ab armis vellent, ac libello potius agerent: obtenturi, quicquid juſtum, aut æquum, foret.* & jam animi inclinabant; niſi prætor, cum militibus trecentis capere armamentarium juſſus, grauius iterum concitaſſet. itaque, ſumma cum verborum contumelia repulſo Copſio, pars in forum, pars in curiam, inuadendum clamitare. ac patrata res fuiſſet, ni prudentiores quidam repreſſiſſent, dictitantes; *non in ciues, conſulesue, arma ſumpta: verum defendendi ſui. ac benigne potius agerent, quam vt ſanguine ciuili, ciues ipſi, manus impie cruentarent.* tandem electi, qui adirent magiſtratum, quiritantes;

ipſum

cIↄ Iↄ *ipſum turbas concitaſſe, quando & militem contra pa-*
LXVII. *cta conſcripſiſſet; & Bruxellis, ſpretis delegatis ſuis, cum Parmenſi clam egiſſet; inde prius ſuſpicionem, poſtea arma, ſe cepiſſe: quæ deponerent, ſi præſtare pacta vellet.* itaque placuit, *vti duo è ſenatu, duo quoque è Proteſtantibus, Hagam Comitis ad Parmenſis delegatos mitterentur; qui mandata ab ea facerent, & inquirerent, quid Auriaco ſuper ijs viſum foret. qui ſi nihil ſtatuiſſet, tum ad eum ſtatim illi iter caperent; &, expoſito vrbis ſtatu, quid ſentiret, explorarent. interim ceſſarent omnia, neque quicquam tentaretur.* id per totam vrbem edictum, ad tubæ ſonum; & diſceſſum etiam ab armis. delegāti, vt conuenerat, cum Auriacum acceſſiſſent, is negare, *quicquam ſibi in promptu eſſe, quam quod pridem ſtatuiſset. quod ſi minime ſatisfactum videretur, ad Parmenſem porro irent, & præcepta tranquillandæ vrbi ſuæ ab ea peterent.* ita vrbani delegati perrexere; Proteſtantes, ceu Auriacum ſolum accedere juſſi forent, Amſtelodamum retrogreſſi. Sub hoc tempus Brederodius, quartus ipſe, clam aduenit; ſiue ſponte, & negotij ſui cauſa, vt aiebat: ſiue, vti putabatur, aduocatus. certe ingratus magiſtratui, contra Proteſtantibus lætus; qui frequentes apud eum, & conſilia conferebant. tum è Friſia, habitu diſſimulato, multi accedere. id Parmenſi cum ſignificatum eſſet; hæc Torræum, Vltrajecti cum Megenſi tunc agentem, protinus ire illuc jubet; & rogare ſuis verbis, ac mandare, vt vrbe excederet: quæ quieta, præſente ipſo, eſſe haud poſſet. quod ſi nollet, tum Megenſem, militemque, adhiberet;

beret; & compelleret ad obſequium. Iuſſa exequitur Torræus, & contemnit Brederodius. turbant grauius Proteſtantes; in quîs qui præcipui erant, vt componi motus poſſet, quædam à magiſtratu petunt, permittenda, ſi tranquillamvrbem cuperent. iſque cum, Parmenſis metu, non auderet; ipſe quoque à Proteſtantibus, quædam petit, ad Auriaci arbitratum: qui conſentit, & miſſurum etiam quendam ad Brederodium ſe promittit, per quem eum certiorem de ſententia ſua faceret. hæret tamen Brederodius; dum mox, ad exemplum Auriaci,& conſilium,vrbe pariter,Belgioque toto, excederet. In Brabantia Proteſtantes,potiunde jam Antuerpiæ, qui conſilij fundus erat, ſpe dejecti, cætera quoque deſperantes, tempori cedendum rati, à conatu deinceps alio deſtitere. at Parmenſi, vt in rebus lætis ſolet, creuit animus. inde aurei velleris equites, ac prouinciarum præſides,ad religionem auitam defendendam nouo ſacramento obſtringit; recuſantibus id Auriaco, Hochſtratano, Hornanoque, & Brederedio. mox & vrbes, & prouincias, nobileſque, ſingillatim huc perducit; ceu offenſam remiſſuro ſtatim rege, copiaſq;, quas jam magnas comparaſſet, dimiſſuro; ſimul res prudentia ſua tranquillatas intelligeret. affirmare etiam auſa, *ſe auctoritate ſua effecturam, vti militem, vel ab ipſo Belgij limite, reuocaret; nec paſſuram, vt laboris tam periculoſi fructum, gloriamque reip. reſtitutæ, alter ferat. deinde, virium adhuc ſatis ſupereſſe, ſi redirent in concordiam, excludendo, aut propulſando, externo militi.* Sic perſuaſi, in id incumbunt, vt ip-

M ſius

cIↃ IↃ LXVII.

cIↃ IↃ LXVII. ſius poſtulatis ſatisfacerent. itaque paſſim prohiberi conciones, mali fundamentum, cœptæ. templa quoque, & imagines, inſtaurari. neque omiſſum quicquam fuit, quod putatum ad placandam regis iram pertinere. tum quæ Proteſtantes templa tota Flandria exſtruxiſſent, ſummo animorum impetu rurſum diruta. quod Gandaui ædificatum, à militibus intra horæ vnius ſpatium ſolo æquatum. ac patibula è materia etiam facta; ad quæ violatarum imaginum, templorumue, reos figerent. itaque ſublati plures eo anno; ducenti alibi, trecentique, in vna vrbe: præter illos, qui in agris deprehenſi à latrunculatore ad ſupplicium rapti. ineunte menſe Aprili Antuerpienſes, cum Parmenſi cuncta è voto euenire animaduerterent, ablegatis oratoribus, ſic cum ea ad diem VII tranſegere; *vt ceſſarent Proteſtantium conciones, ac, religione majorum reſtituta, templa quoque inſtaurarentur, priora edicta ſeruarentur, nemo ob res ante actas vita, aut bonis, mulctaretur: idque donec aliter regi, atque ordinibus, videretur. exempti tantum, qui aut majeſtatis rei, aut templorum violatorum, & imaginum confractarum. quorum tamen illa in gratiam apud regem, literis datis, intercedere, veniamque poſtulare, etiam vellet; vt ad iſtos pacis item beneficium pertineret.* quas conditiones cum Antuerpienſes accepiſſent, biduo poſt permiſere, vt Parmenſis, cum præſidio qualicumque, vrbem intraret. inde conciones vetitæ, & migrare concionatores juſſi. qui, petito commeatu, magiſtratui vale dicunt; acriter verbis caſtigantes, *ceu ingratum, & mox*

facti

facti huius pœnas luiturum. neque enim dubitandum ipſi eſſe, quin inſignem ſummo deo contumeliam factum iret; qui, iuſtitiæ rigidus præſes, verbi ſui miniſtros, tam indigne nunc eiectos, grauiter vlturus foret. Ita ad diem decimum Aprilis, multis illos comitantibus, vrbe excedunt. Principes quidam in Germania Proteſtantes à Parmenſi poſtulabant, *ſaltem vt confeſſionis Auguſtanæ ſectatoribus manſionem indulgeret*; Maximilianus Cæſar, *vt negotium horum motuum vniuerſum ſibi componendum daret.* verum illa & huic, & iſtis, reſpondere; *non in ſua id poteſtate, ſed regis, eſſe.* Hæc quum ita ſe haberent, mox Auriacus, qui aſſertam maxime Belgij libertatem cupiebat, cùm nil vltra in commune conſuli poſſe animaduerteret; reſque adeo fœderatæ nobilitatis inclinatas, multis palam ad Parmenſem deficientibus; alijs diſcordibus partim, aut conſilio deſtitutis; & Albanum cum exercitu aduentare certus eſſet; tum Franciſci Alauæ literas, ſupra jam commemoratas, cogitaret: tempeſtati, quam inſtare prouidebat, cedendum ratus, ipſe quoque ad xi diem Aprilis Antuerpia exit, iter Bredam verſus capiens: rebuſque ibi conſtitutis, inde in Germaniam abit: relicto tamen Academiæ Louanienſi Philippo Gulielmo filio, tredecenni: quem ætate, & innocentia, tum Brabantiæ, & Academiæ, priuilegijs ſatis tutum, etſi opinionis falſus, exiſtimabat. Ejus abitus varie Proteſtantes habuit; & pars grauiter conſternari, pars non multum laborare, quod ſuaſiſſet Auguſtanam confeſſionem: ideoque non fiden-

cIↃ IↃ LXVII.

cIↄ Iↄ dum arbitrari. plurimi tamen vna excedere; qui,
LXVII. prudentiam ejus ſecuti, & fortunæ ſuæ patriam infelicem relinquentes, tutum alibi domicilium quæſituri, vltro in exilium ibant. Paullo ante quam diſcederet, delegati clam ab ijs, qui rogarent: ecquid ſpei, aut conſilij, supereſſet. quibus ille reſpondere; *ſe, vt pridem, etiam tum auctorem eſſe, vti accederent Auguſtanis; ita auxilium é Germania promptum fore. ſi id nollent, vt ſexcenta aliquot millia florenorum procurarent.* cumque prius recuſarent; conſcientia prohiberi, affirmantes: alterum vero effecturos ſe reciperent, modo vſum indicaret; iſque exciperet, ſi emanet, nullum fore; ſine fructu conſilium fuit. Poſtera die quam Antuerpia abiiſſet, cum ſenatus vniuerſus conueniſſet, magiſtratus coram exponere; *iam Parmenſi, interceptis concionibus, & exceſſu miniſtrorum, morum geſtum. ac reſtare, vt præſidium intromittant; ſine quo non vrbs tranquilla, aut commercia ſalua ſatis eſſe poſſent. niſi faciant, iram regis metuendam; & tot milites, qui immineant. centum ſigna in prouincijs à Parmenſi iam conſcripta, præter turmas ordinarias. ab Hiſpania aduentare Hiſpanorum decem millia, cum quingentis item equitibus; ſex quoque Italorum millia, equitum duo: Germanorum viginti millia, equitum octo. his ſe pares minime eſſe.* & reſponſum à ſenatu; *porro obſequi regi velle, ac præſidium qualecunque intromittere: ſed Parmenſem oratam cupere, quando plurimi, veniæ incerti, paſſim excederent; ne commercia, deſolata tandem vrbe, interci-*

terciderent: apud regem operam daret, ni præterita condonaret, ſaltem, poſtquam voluntatem indicaßet, menſem vnum indulgeret; quo ſe illi, & fortunas ſuas omnes, alio transferre poſſent. Hæc Parmenſi per legatos ſtatim nuntiant. quæ reſpondet; *gratum ſibi obſequium eſſe; ac venturam, cum præſidio. tum & menſem, quem requirerent, polliceri; præterquam ijs, quos reſponſo ſuperiori excepiſſet.* Mox cohortes ſedecim mittit, ſub ductore Mansfeldenſi; & ſubſequitur ipſa ſtatim, magno procerum, equitumque mille item quingentorum, comitatu. tum familias vrbis omnes, quæque in ſingulis arma eſſent, ſcribi jubet; inde in vincla multos ducit, ſpoliatorum templorum reos, aut imaginum confractarum: & nonnullos capite punit. Exemplũ Hollandiæ Antuerpia dedit; ac Amſtelodami magiſtratus, cum hic, & Brabantia paſſim vniuerſa, Flandriaque, intermiſſas conciones intelligeret, poſtulare à Proteſtantibus, *vti idem, auertendæ regis iræ, iſthic facerent.* hi reſpondent, *non id poſſe. quippe pridem ab Auriaco, & ſenatu, præfectiſque regionum, has permiſsas: dum à rege, totiuſque Belgij ordinibus, aliter ſtatueretur: ac firmata ſacramento vtrinque pacta. tamen, ſi neceſse putent, ſe conſulibus, & ſenatui, præfectisque regionum, rem permittere.* mox jejunio, precibuſque, indicto die, opem dei, & benignitatem, implorant. iterumque biduo poſt convocatus magiſtratus; *etſi Auriacus, ad quietem conſeruandam, conciones permiſiſſet: tamen; quia certum eſſet, maximopere eas regi, & Parmenſi, diſplicere: jamque in Brabantia item, Flandriaque, alijſque hujus Belgij ditionibus, plane*

cIↄ Iↄ LXVII.

cIↃ IↃ LXVII. *ne omitti; rogatos velle, vt exemplum ipſi acciperent: mox cogendi, niſi ſponte ſua facerent.* itaque tandem, cum ſpes nulla ſupereſſet, conſenſere. Brederodius, qui huc vſque illic egerat, nunc ad incitas Proteſtantium res redactas cum videret, & admonitus ab Auriaco etiam eſſet, Embdam abit; inde ad Iuſtum Schouvvenburgicum: moxque, anno inſequente, in Harenburgenſi arce, diem obit. Miles, qui Vianæ, aut circa, ab eo lectus, magnam partem herum ſtatim, ſignis explicatis, ſequi. ac propinquus Amſtelodamo, cum in armis ciues eſſent, & introitu prohiberent, Carthuſiorum monaſterium, ante vrbem ipſam ſitum, & Egmundanum, populatus, per Hollandiam borealem facto itinere, Medemlaco poſtea ſoluit. Reliqua erant ſigna tria, ſub Reneſſio, ac Niueldio, & Vchtenbroucquio; quæ, cum Vaertæ imminerent, à Megenſi profligata: capto Reneſſio, & abducto Vltrajectum; vbi poſtea, in Vredenburgenſi arce, caput illi amputatum. Viana deinde ab Erico Brunſuicenſi occupata; &, detractis ſtatim portis, pagus facta. Nobiles quidam, in quîs duo Batenburgici, Siffridus Beima, Hermannus Galama, alijque, cum euadere naui vellent, à nauclero ſuo proditi, ac Mulerto, Arenbergici centurione, comprehenſi, Harlingam in arcem abducuntur. Cum diſceſſu Brederodij, qui præcipuos mercatorum, ciuiumque aliorum, ſecum traxerat, & trahebat indies plures, quum detereretur valde Amſtelodamum; Iuſtus Buyckius, vrbis conſul, vt commercijs ſubueniret, per libellum à Parmenſi ſupplex petit:

petit: *quando Antuerpiæ perturbatæ quadam ipſa pridem, vrbi conſeruandæ, indulſiſſet; eandem gratiam nunc Amſtelodamo faceret, & ſuccurreret pereunti*. Hæc reſpondet; *ſi rediret ad obſequium, ad Antuerpiæ exemplum, & præſidium à ſe admitteret; facturam eſſe, quod Antuerpiæ feciſſet.* Qua de cauſa regi ſtatim ſe ſubmittunt, & cohortes à Noircarmio quaſdam accipiunt; quod & paullo ante fecerant Brugæ, Iperæ, Silua-ducis, & Trajectum ad Moſam flumen, aliæque multæ vrbes. Parmenſis, conſtituta Antuerpia, curijsque prouinciarum; & Hollandiæ præfectura, dum Auriacus inde abeſſet, in Boſſuuium tranſlata, Bruxellas redijt. vbi, retinendis Belgis, qui diffugere, & commercijs confirmandis, blande paſſim ad vrbes ſcribit, edictumque à rege proponit. quem per literas dehortatur; *ne, jam tranquillato Belgio, perduellibus caſtigatis, aut captiuis; vrbibus, præſidio impoſito, ad obſequium reductis; militem Hiſpanum mitteret. id ſe cunctis promiſiſſe, & promiſſo turbas omnes compoſuiſſe; iterum exorituras, ſi quid contra fidem à ſe datam faceret.* Bene illa, ac pro Belgij ſalute, & regis etiam dignitate; qui, ſi obſequutus foret, etiamnum tot prouincias in obſequio retineret. verum illum, qui quietem illic nollent, & imperium affectarent, in diuerſa iam impulerant; *imparem regendo fœminam, ideoque à rep. dimouendam*, dictitantes. Hinc deliberare incipit, & conſilium cum Madriti, tum Segouiæ etiam habet; duplici conſulentium adfectu, *vtrum venia, an vindicta; vteretur.* Ruiſius Gomeſius Silua, Suareſius Figueroa Ferianus, & Bernardinus

cIↄIↄ LXVII.

guum, at ſuſpectum. ac per mare mediterraneum, longa CIↃ IↃ
via, & magnæ impenſæ; &, vt per Italiam iter non diſ- LXVII.
ficile, ita tamen per Germaniam, propter principes Proteſtantes, quorum terras tranſeundum, minus tutum. eapropter per Sabaudiam, & Burgundiam, ac Lotharingiam ire placuit. breuior via iſta erat, & periculo, etſi non moleſtia, vacua. cui etiam minuendæ, quia, anno inclinante, tranſitus per aſpera montium in Sabaudia impeditus, à Galliarum rege Carolo commeatum item petit; vtque à foro Iulio copias, vbi exponeret, per Prouinciam, inde Lugdunenſem agrum, cælo ibi mitiore, traducere in Burgundiam liceret. cumque ille excuſaret, ob frequentiam iſtis locis Proteſtantium, per quam tranſitus militi minus tutus foret; conſtitutum eſt, per Sabaudiam iter facere. ſed in ea quia commeatus inopia, ad Philibertum Emanuelem, ducem amicum, Ioannem Cunigam, & Franciſcum Ibarram, mittit; vt venturo exercitui iſte tranſitum, hic annonam procuraret. eandem ob cauſam Antonius Mendoſa ad Lotharingum amandatus. nec legatio fruſtra fuit. His peractis, cum rex in procinctu ſtaret, alij, poteſtatis auidi, ſuadere *ne iret. caſtigandos eſſe Belgas, ipſum natura nimis benignum: inſuper, ſpectare pœnas, principi indecorum eſſe.* igitur ſententiam mutat; & legatum, cum exercitu, ac plena poteſtate, deſtinat, dumque diſpicit, cui negotium id committat, alij Carolum filium ſuadent; cujus, ceu legitimi principis, reuerentia facile Belgas ad obſequium reuocaret. alij Medinacœlium; alij Albanum, militiæ clarum: cu-

N ius

GVLIELMI AVRIACI

LIBER IV.

HOc paratu, ad diem x menſis Maij, cum filio vtroque, Friderico, ac Ferdinando, Barcinone Albanus ſoluit: & febri pariter atque arthtritide correptus, curandæ valetudini, Nicææ cum IV triremibus ſubſiſtit, cæteram claſſem Genuam præmittit. inde ſubſequitur, viribus refectis; & ſeptimo die, quam diſceſſerat ex Hiſpania, Genuam appellit. ibi vexilla tironum ſelecta IV veteranis miſcet, in Belgium ituris; & Alexandriam profectus, Gabrielem Cueuam Alburquercium, Mediolanenſis ducatus præſidem, obuium habet. mox Mendozam ad Pontificem ablegat, renouando conſilio, ſe auctore cum regina ante biennium Bajonæ habito. deinde, militem luſtraturus, Ambroſij fanum contendit. id prouinciæ ſubalpinæ eſt oppidum, ad Ceniſium montem ſitum; quo Ibarra, aducta annona, conuenire exercitum juſſerat. In hoc ſigna XLIX erant, ſub queis peditum Hiſpanorum paullo minus nouena cIↄ. quorum pri-

cIↄ Iↄ mi ductores, Alphonſus Vlloa, Iulianus Romerus,
LXVII. Sanchius Lodonius, & Conſaluus Braccamontius. & Vlloa ſigna XIX, reliqui X quiſque ducebant. his in fronte ſclopetarij majores XV additi, pugnæ maximum momentum, vt compertum. equites Hiſpani, Itali, Epirotæ, in XII turmis, cIↄ CC. Luſtrato exercitu, & à morbo recreatus, Aſtam venit; inde porro Poërinum. vbi quædam cum Sabaudo collocutus, Ambroſij fanum, quo exercitum præmiſerat, iter capit: mox, Ceniſio Alpibuſque ſuperatis, Monflorium, in Burgundiæ limite. Exercitum omnem trifariam diuiſerat. primum agmen, ipſe ducere; medium, filius Ferdinandus: vltimum Cetonæ marchio, Chiapinus Vitellius, belli egregius. In itinere magnæ moleſtiæ, per abrupta, & conualles difficillimas, quas Arua ſcindit, ſtreperum flumen, in Iſaram, vbi ponte jungitur, ſe exonerans. ad hæc alia difficultas quoque objecta; quippe ſterili admodum loco, ſine quiete continuata diu itinera militem defatigabant; fame omnino moriturum, ſi eodem in hoſpitio die amplius ſubſtitiſſet. Dum ſic per Allobroges ducit, pertimere ſibi Heluetij, & vicini Geneuenſes; qui auxilia fœderatos, pariter anxios, oratum mittunt; item in Heduos, ad Condæum, *vt periculo communi, arma capiens, opem ferret.* ſed hunc metum ipſe Albanus ſtatim exemit; cum, itinere feſtinato, in Belgium tendit. Dum in Burgundia eſt, adiunxere ſeſe copijs ſclopetarij C, cataphracti CCCC, à Philippo conſcribi iuſſi. iis præerant, comitatus præſes Vergius, & nobilitatis principes,

pes, Cheuereaulxius, Mommattinus, Claro- cIↄ Iↄ
uallius. Monflorio digreſſus, Fontenaium, in li- LXVII.
mite Lotharingiæ poſitum, duodecimo die attigit. Hinc cum villam Theodonis perueniſſet, in principatu Lutzemburgenſi, à Parmenſi obuiam miſſi Barlamontius, & Noircarmius, mandatorum, quæ à rege accepiſſet, exemplar petunt. eo exhibito, cum tranquilla omnia in Belgio eſſe illi affirmarent, mox Germanicum equitatum, qui in limite præſtolari, ſuo auctoramento ſoluit. Obuius ibi Egmundanus, & aduentum dicis ergo gratulatur. hunc vt eminus venientem conſpicatur, ad præſentes ſe conuertens, clara voce; *en hæreticum*, inquit, *magnum*! audiebat ille elogium, vixque animum perturbatum componebat, cum, benigne mox exceptus, dictum ambiguum in meliorem partem capit. Lodronij legionem Antuerpiam præmittit, & Belgarum XVI ſigna excedere jubet. Bruxellas, ſalutandæ Parmenſi, Ibarram deſtinat. & cum cætero ipſe milite die XI Kal. Septembris vrbem intrat. neque mora, quin præſidia legionibus hic diſtribuit. ac Sardoam Anguiano, Neapolitanam Gandæ, Langobardicamque Liræ; Ferdinandum autem filium, cum quam maximo equitatu, Dieſtæ imponit: ſolam Siculam ſibi ſeruat, & hoſpitia aſſignari à metatoribus illi curat. tum Parmenſem in palatio magno comitatu adit, ac mandata regis explicat; quibus illi armorum ſumma, & religionis arbitrium, item jus in magiſtratus caſtigandos, vel mutandos, denique poteſtas vitæ, ac necis, data:

vrget, ac vrbano magiſtratui claues adimit. cunctis ciↄ iↄ lxvii.
imminui jus ſuum indignantibus, Gandauenſes, quîs plus animi, per prouinciæ præfectum Egmundanum, de injuria queri auſi, reſponſum accipiunt; *conquieſcerent: ſe, quod regi expediret, conſulturum.* Poſtquam iſthæc pro libidine ita geſta, Ordinum amoto imperio, XII viros rebus judicandis inſtituit; qui, ſe præſide, imminuta curiarum auctoritate, & Senatus item Belgici, contra omnium prouinciarum priuilegia, de perduellibus, ac ſectariis, cum plena poteſtate cognoſcerent. huic Senatui deſtinati initio erant promiſcue prouinciales, & extranei; Arenbergicus, Barlamontius, ac Noircarmius; Hadrianus Marius, Gelriæ cancellarius; Arteſiæ præſes, Ioannes Porta, Iacobus Heſſelius, Ioannes Vergas, Ludouicus Delrio, Belinus Bieſius, Ioannes Boſius, cognitor regius; & Iacobus Torræus, qui ab actis eſſet. Albani vicem præſes Vergas aſſideret, propudium hominis, &, qui, ob illatam vim propinquæ virgini, Hiſpania exul ferebatur. cuius ſæuitiam ipſi quoque Hiſpani teſtati, *dignum Belgij carcinomate cultrum* affirmare. Primo trimeſtri comparere ipſe Albanus, ac ius ſolus pro libidine ſua dicere; ceteris tantum conſulendi poteſtas eſſe. qua iniuria mox nonnulli commeatum poſtulare; alij, tyrannidem iſtam deteſtati, ſponte ſua emanere. itaque vix tres reperti è duodecim, qui ſententijs damnatorum ſubſignarent; Vergas, Delrio, ac Torræus: tam inſigni omnium odio, vt hi TVRBARVM, illi SANGVINIS SENATVM appellarent, cumque initio decretum eſſet,
litem

tiuis appoſitus miles Hiſpanus. Re patrata, per Barlamontium, & Mansfeldium, Parmenſi nuntiat; *hoc fuiſſe in regis literis intellectu ſubobſcurum, & explicari iſtuc temporis haud conſultum. factum, vt, ſi turbaretur, deriuata in ſe inuidia, ab odio populi, quem rex ipſi commiſiſſet, & periculo, immunem præſtaret.* Animum fœminæ, cum ingenio ſexus ſui, tum potentia imminuta, multo magis irritabilem, pupugit iſta excuſatio: qua illudens, tot rebus geſtis perſpectam fidem in dubium traheret: &, prouincia decedere juſſæ, tanquam etiam tum præfectæ, inſultaret. Nec his contenta Albani ira, vltra pergit. Mox Ioannes Caſembrotius Backerſelius, vt conſiliorum, ita fortunæ pars herilis, carceri datur. & Lodronius Antonio Straleno, conſuli Antuerpiano, opibus iuxta gratiaque inter ſuos eminenti, in Machlinienſi via manum injicit; bona in commentarium referri, ædeſque obſignari, mandat. inde capti plures alij, neque loco, neque ſorte, inter ſe pares. Carolus Mansfeldius, qui initio fœderatis ſe adjunxerat, exemplis territus, ſiue patri innuenti obſecutus, clam ex aula ſe ſubducit; minime tutum arbitratus, aut offenſi regis gratiam, aut præfecti ſeueriſſimi amicitiam, experiri. Hochſtratanum caſus ſeruauit. nam in aulam dum contendit, Albani juſſu, conſilia ſua collaturus, læſo forte per viam crure, emanendi cauſam inuenit. Ingens Belgas metus cepit; vtque tutam innocentiam habere liceret, hi trans mare in Britanniam, illi in finitimam Galliam; ac Germaniam, iſti ad vrbes Anſiaticas, paſſim fugiunt, cIↄIↄ LXVII.

cIↃ IↃ ſedemque ibi nouam ponunt. Erant item, qui
LXVII. Veſaliam ſe reciperent, Cliuiæ vrbem, Rheno flumini adjacentem. Verum id Albanus poſtquam accepiſſet, Cliuienſem, datis literis, adhortatur; ne ſubjectos regis ſui, perduelles, domicilio, aut patrocinio, adjuuaret. qua de cauſa conuocati à, magiſtratu. cum in capita quædam objecta conueniſſent, jamque vrbem impetraſſent, non contentus Cliuienſis, per legatos capita illis noua offert, ad quæ ſinguli reſponderent. ea quia multa eſſent, tum permultis, linguæ ignaris, minus etiam intellecta, vt expendi apte poſſent, cum deſcribi, & exemplum ſibi dari, poſtularent; ac legati, injuſſu ducis non id fieri abs ſe poſſe inquientes, denegarent; reſpondere. *non ſe quicquam innouatum in religione cupere; verum iiſdem, quîs Veſalienſes cæteri, concionibus vſuros. neque perduelles eſſe, neu aduerſum regem turbas concitaſſe. cujus criminis ſi quis accuſare vellet, magiſtratus Veſalienſis, cujus nunc in poteſtatem tranſiiſſent, judicium accepturos eſſe. porro promptos duci, & magiſtratui ſuo, fidem omnem, & obſequium, exhibere.* Hoc reſponſum, ſcripto mox repræſentatum, legati accipere noluerunt; promittentes, nihilominus, cuncta ad ducem relaturos. qui reſcribere magiſtratui, *vti profugis vrbe ſua interdiceret, juberetque intra menſem emigrare. hæc tempeſtas commorandi ſumma foret.* quo mandato, tam prærupto, conſternati homines miſeri, ſupplicare duci inſtituunt; *beneuolentiæ ſuæ famam effeciſſe, vt ſe, fortunaſque ſuas, ipſi crederent. quam ob*

rem

rem orare enixe, ne hanc ſpem tot miſerorum profliga- cIↄ Iↄ
ret; neue, grauiter afflictos, magis premeret. daret pa- LXVII.
*cem, & libertatem, conſcientÿs; idque omnino exiſti-
maret, vota pro ſalute eius habituros. quod ſi impetrare
haud poſſent, ſaltem abitum ne præcipitare cogeret, ac
trimeſtre largiretur.* Poſt has preces, quanquam
ægre, venia manſionis data. Captiuos proceres
ſub cuſtodia III cIↄ militum Gandauum mittit,
in arce vrbis aſſeruandos; juſſo prius Egmundano
teſſeram à præfecto repoſcere, & Alphonſo Vl-
loæ tradere, qui cum præſidio illic eſſet. nobi-
litas reliqua, pars Viluordæ, pars Bruxellis cu-
ſtodita. poſtea Antuerpiam Albanus veniens, in
ſuburbio Kiliano, meridiem verſus, diruto muro,
ac turre antiqua, cui porta Cronenburgica nomen
erat, arcem ordinat, arduo opere, & impenſa
quaterdecies centum cIↄ florenorum. quorum
cccc cIↄ Antuerpienſibus imperata; ex cen-
teſima, & viceſima, decimaque, repetenda. præ-
ponitur fabricæ Paciottus, ſimili in Taurinis ope-
re artis clarus. operæ II cIↄ laborem continuan-
tes breui tempore exſtruxere. circum propugna-
cula V. ex his vni à ſe DVCIS, alterique FER-
DINANDI, tertio autem TOLETANI, quar-
to ALBÆ nomen ponit. quintum, in memoriam
artificis, PACIOTTVM vocat. inde equitibus
cccc comitatus ipſe ingreſſus, opus inſpicit, Ga-
brieli Serbellono præſidium mandat; tormenta
bellica, vrbi erepta, illic locat: magiſtratum de-
nique lectos, aliaque, quæ præſidio neceſſaria,
curare jubet. in vrbe cum legione Germanica

cIↃ IↃ Lodronium relinquit. eo facto Bruxellas repetit.
LXVII. Interim, commota denuo Gallia, Carolus rex auxilia ab Albano poſcit, ex fœdere debita, quod Baionæ cum regina clam contraxerat. Legatur fano Quinctini præfectus, cum tribus alijs è primaria nobilitate. nec irrita legatio fuit. quin Albanus, ceu pacatis Belgij rebus, ipſum ſe ducem offerre. ſed ſuſpectus Gallis fauor, nimis obuius; &, *venire in regni penetralia talem, exploratio, non auxilium*, putabatur. ea propter gratias agunt, & reſpondent; *magis tutum, ſi auxilia alteri tradat. nam vt ipſe ea ducat, Belgiumquè nunc relinquat, neutri regum expedire.* tum deſignat Arenbergicum cum equitibus cIↃ IↃ; peditibus cIↃ cIↃ, Hiſpanis ac Belgis; qui, vt patriæ tempeſtati ſe ſubtraherent, in militiam ſeſe dederant. Conſtitutis Belgij rebus, adfuturus jam Philippus credebatur: ac initio ſic ſtatuerat; ſed in aula, ac regno, turbæ retinuerunt. Carolus filius, ceu nouarum rerum ſtudio, in cuſtodiam conjectus; & Elizabetha vxor, accita morte, intercepta. tum Maurorum in Bætica compeſcendi motus. Albanus, vbi comperiſſet, plurimos Belgas, in Galliam profugos, contra regem arma cepiſſe, edicto eos, menſe Septembri promulgato, reuocare animum inducit. moxque Octobri proximo iterat; vetans, *ne quis patria excederet, aut extraneo etiam principi militaret. qui negligeret, huic crucem, bonorumque publicationem, promptam.* in præſentes paſſim ſæuit, & breui tempore per carnificem interfecti amplius cIↃ IↃ ccc. Hinc, qui vltro ſolum verterant, ſe beatos arbitra-

ri; exiliumque, ac paupertatem, grauiore alio- cIcIↄ
rum tunc miſeria, multo æquius tolerare. xiv LXVII.
Kal. Ianuarias regius cognitor, Ioannes Boſius, publice in judicium vocat Gulielmum Auriacum, Ludouicum Naſſouium, Antonium Lalanium Hochſtratanum, Gulielmum Bergenſem, Florentium Pallantium Culemburgenſem, Henricum Brederodium, alioſque: & Bruxellis, intra ſextam ſeptimanam, adeſſe jubet. Auriaco beneficia memorat, quoſque honores inde Carolus, hinc Philippus, contuliſſent; tum, objecta ingratitudine, perduellionis reum varie agit. Hochſtratani, & cæterorum, eadem fere accuſatio. Parmenſis, commeatu accepto, ordines Belgij, literis ad v. Eid. Decembres datis, valere jubet; *in regem fidem, in ipſos affectum*, teſtata ſerio. ſimul hortatur, *vt majorum religionem, & regis cultum, quam conſtanter tuerentur. Animo angi, ob biennij elapſi turbas; quas nonnihil tamen ipſa, Dei gratia, operaque ſubditorum, collocato per obnoxia oppida milite, tranquillaſſet. nec reſtare aliud quicquam, quam vt, malis pœna inhibitis, rex de cæteris pro arbitrio conſtitueret. huc conſilia contuliſſe. ſperare autem, eam curam adhibiturum, qua felicitatem priſcam in prouincijs reſtauraret. & optare, quam cepiſſet coram illis poteſtatem, etiam deponere poſſet. ſed mandato prohiberi; & nolle regem, ſe abſente, conueniri.* Non multo poſt Italiam petit, proſequente paullum Albano. Et reliquit deſiderium ingens ſui in Belgarum animis fœmina, poteſtatis exercendæ temperans præ ſucceſſore. rex prouinciæ bene pridem adminiſtratæ gratias egit, aureorum trice-

cIↄ Iↄ LXVII. na cIↄ florenorum, annua vicena addens. alij quadragena memorant. Captiui proceres, mox aucti, angere omnes; & exempla tam illuſtria nemini veniæ ſpem permittere. Sabina Bauara, Egmundani vxor, caſu adeo violento conſternata, dato Nicolao Landæ negotio, virum carcere liberare nitebatur. conatus irrita, *ſaltem vt aurei velleris equitem, aut Brabantiæ baronem, haberi* ſupplicat. & libellis pluribus agit, *vt collegis, pro antiquo ordinis jure, judicandus traderetur. vſitatum id fuiſſe, & Nouocaſtello, Montagæ, Romonio, Gruythuſio, Raueſteinio, Haultbordino, alijſq; factum: quos & ipſos perduellionis reos à principibus ex ſtatutis ordinis ſui judicatos. neq; aliter quenquam habitum, niſi prius, de ſententia principis, collegijque, ordine motum. quo ſi excidiſſet, tamen, per Brabantiæ priuilegia, in quæ rex ſe ſacramento obſtrinxiſſet, quæque reum è prouincia exportari prohiberent, dandum iudicem ordinarium.* Fœminam principem, pro marito recte, & ordine, ſupplicantem, improba diſtinctione Albanus luſit; & regem diuidens, non ceu velleris aurei præſidem, ſed ſupremum Belgij dominum, cauſam cogniturum ait. ac deinceps Landam abſtinere jubet. Hic Sabina, de liburnicis paratis fama, metuens, ne è Brabantia pridem aucctum in Hiſpaniam mox transferrent, orare Ordines prouinciæ, *darent operam, ne iniuriam Albanus faceret.* illi rati, æqua adeo poſtulantem deſeri non oportere, intercedunt: *ne migraret leges populi, neue datam à rege fidem violaret.* iſque reſpondet; *ex æquo, & bono, curaturum: nec in nomina tam illuſtria, fideique, & meritorum, in regem ante id tempus clara, temere*

temere quicquam commiſſurum. Eadem niti, vna cIↄ Iↄ
cum Hornani matre, apud Cæſarem, Imperij LXVII.
principes, equiteſque ejus ordinis, in Hiſpania,
Italia, Germania, alibique. interim cuſtodia nihilo
liberior fuit. & IV Eid. Nouembris, juſſu Albani,
Vergas, Delrio, Pratiuſque, Hornanum adeunt;
ac, ſine vlla exceptione, reſponderi ad interrogata
poſtulant. ſi detrectet, actum iri in contumacem. cIↄ Iↄ
id quatriduum exemit. dein anno cIↄ Iↄ LXVIII LXVIII.
ad diem IV Eid. Ianuarij, coram Franciſco Monte-
ſio, & Antonio Auila, LXIII accuſationis capita
Pratius tradit, quibus intra V diem reſpondere te-
neretur. idem Egmundano factum. Auriacus, fu-
turi prudens, Dillemburgum, in Germaniam, ſe
receperat. Hochſtratanus, in Vbijs erat. vterque
ſcripto crimen remouent. *fidei ſemper in regem cer-
tos, omnia turbis componendis pertentaſſe. falſo in ipſos
culpam verti, Inquiſitioni potius imputandam. verum
illum Hiſpanorum aſtum eſſe; qui, libidine dominandi,
antiqua regionum iura conuellere anniſi, anſam quære-
rent ſumendis armis, & Belgarum opprimendæ liberta-
ti. hinc creatos nouos epiſcopos, & concilium Tridenti-
num promulgatum, impulſore Granuellano: qui, proceri-
bus Belgarum infeſtus hoſtis, proſapiæ obſcurus, poten-
tia illuſtriſſimum quemque ſupergreſſus, eaque ambitio-
ſe vſus, remp. omnem peruertiſſet. non iudicium decli-
nare; ſi idoneum, & ſecundum equeſtris ordinis iura, da-
retur.* Aliorum. in eodem hoc reatu, par reſpon-
ſum. Interim in Auriaci filium, Philippum Bu-
ranum, impetum faciunt; miſſo Verga, qui Lo-
uanio eum abduceret, vbi ſtudiorum cauſa
tunc

ↀIↃ IↃ LXVIII. tunc agebat. nec ætatis innocentia, aut implorata à Rectore Academiæ priuilegia, tredecenni profuerunt. paſſim etiam in vincula acti prouinciarum, vrbiumque, aduocati, ſyndicique. omnes crudeliſſime habiti. inter hos Iacobus Endius, Hollandiæ aduocatus, ſæuienti Albano miſerrime objectus. virum gratiæ, fideique, inter ſuos perinſignem, Boſſuuius, per Auriaci abſentiam prouinciæ præſes, ad cœnam vocauerat; eaque finita abiturum, apud ſe detinuit. inde in illius domum Sandium mittit, ipſi ab epiſtolis; & Gulielmum Berendrechtum, actuarij curiæ adjuuam: qui & ſchedia, & ſcripta omnia, in indicem referrent. inde noctu per prætorem, addita militum aliquot cuſtodia, captiuum Bruxellas mittit. illic, confectus mœrore, anno poſt in carcere perijt. innocentiam viri Ordines tueri niſi, Antuerpiamque, vbi Albanus cum Senatu ſuo eſſe, ablegarunt è primaria nobilitate Aſſendelfium, ac Matheneſium, & primariarum aliquot vrbium conſules; additusq; Ioannes Treſlongus, vir forenſis eloquentiæ tunc laudatus, poſteaque primus in ſupremo Hollandiæ ſenatu præſes. is cordate bonam cauſam tuebatur; ac oratio nimis libera pene exitioſa fuit. quippe in cubiculo domus totum diem aſſeruatus, nemine ad colloquium admiſſo, cum ſilentij iuramento vix dimiſſus; tanto cæterorum metu, ne prehenderentur etiam, vt, mutatis ſtatim hoſpitijs, re infecta, vrbe excederent. Sub hoc tempus rex Philippus, de re Belgij animi incertus, vniuerſam ad Inquiſitores defert, ex ſententia eorum deinde acturus. ijque

xiv Kal.

xiv Kal. Martias reſpondent; *Belgas omnes, cuiuſcunque loci, aut ordinis, & diuinæ, & humanæ, majeſtatis reos eſſe. ſolis his exceptis, quorum in probationibus mentio eſſet. hos aperte Dei, eccleſiæ, & regis ſui, reuerentiam exuiſſe; illos, cum reprimere ſectas, turbaſque omnes, debuiſſent, per initia minus validas, tolerando vires iſtis addidiſſe. eidem culpæ nobilitatem affinem videri, quæ, prætextu publicæ tranquillitatis, populum per libellos ſupplices concitaſſet.* ratum regi hoc conſilium. qui Albano, ad diem III Kal. datis literis, imperare, in ſectarum ac perduellionis reos de præſcripto S. Inquiſitionis vti quæſtionem habeat. iſque, ne deinceps quicquam, per mollitiem quorundam, in ſententijs ferendis peccaretur, abrupti rigoris judices ponit; qui ex placito conſilij, quod jam ante SANGVINIS appellatum dixi, noxam, & pœnas, æſtimarent. horum licentia cum in innocentiſſimos quoſque graſſaretur, nec, tam laxa ſanctione, quiſquam omnino eximius eſſet; angi ſane vehementer, quotquot dignitate, aut opibus, anteſtarent. nemo non periculum ſuum arbitrari. & augere etiam metum miſerorum tot ſpectacula, in præſentes, abſenteſque, graues pœnæ, & bonorum publicatio. Tam abrupto hoc rigore paſſim plurimi patria exacti; parſque in Flandria occidentali ſiluis ſeſe abdidere. vnde facta deinde manu erumpentes, in ſacerdotes, monachoſque, noctu inuadunt, comprehenſis bona eripiunt, & immanitate ea, quam paſſi erant, nares fœde, aureſque, obtruncant. quibus coërcendis miles poſtquam

CIↃ IↃ LXVIII.

cIↄ Iↄ LXVIII. fruſtra miſſus eſſet, ruſticos vicatim Albanus ſui quemque curionis curam gerere, ac bona erepta, à loci judice æſtimanda, reſtituere edicto iubet; & cauere pro eorum vita deinceps, fortuniſque, ſine vllo priuilegiorum obtentu. Auriacus, intellectis Albani conſiliis, tam inique ſe ac filium diuexari indignatus, apud Cæſarem, Electores, cæteroſque Imperij principes, de iniuria ac vi queritur, & intercedi apud Philippum regem orat. Cæſar, animi valde æquus, litteras, & legatum, mittit, pro Auriaco oraturum, etſi fruſtra. quippe reſpondet Philippus; *rerum Belgicarum negotium Albano abs ſe creditum eſſe. huic ſe Auriacus ſiſteret, perbenigne audiendus.* verum ille, qui ſæuitiam Albani noſſet, non id tutum arbitrari. igitur ad Imperij proceres, & propinquos, ſe recipiens, iterum offenſam repræſentat; *ſe defenſione ſua prohiberi, boniſque euerti. filium in Hiſpaniam abductum, conculcatis & Brabantiæ, & Academiæ Louanienſis, priuilegijs.* tum iniuriæ priuatæ publicam addit; *priſcam Belgii libertatem oppreſsum iri. paſſim arcibus, munitiſque locis aliis, Hiſpanos imponi; Belgii, & Germaniæ hoſtes. alibi arces nouas fieri. miſeros Belgas, dum, tuendæ libertati, Inquiſitionem auertere annituntur, in ærumnas grauiores incidiſſe. nec diſcrimen Belgij tantum iſthic verti; ſed, ſubacto prius illo, in Germaniam, ſolo proximam, & culpa, iram Hiſpani transferendam. itaque in communi cauſa operam darent; hominibuſque, præter jus & fas oppreſſis, ne auxilia, maximum libertatis ſuæ firmamentum, denegarent.* Inclinati hac oratione quidam, religione, aut genere,

re, iuncti, ei militem promittunt. interim apologia cIↄ Iↄ
innocentiam teſtantur. Sub hoc tempus nobiles LXVIII.
aliquot ſæuitiam Albani vlciſci ſtatuunt. forte quadrageſima
erat, & ſuadebat pietatem anni tempus. ad eamque exercendam Groenendalium, in nemore Sonio monaſterium, proficiſci cogitabat. id gnarum alijs, occaſionem conſilio dedit. Riſoirius, & Carlous, è gente Vander-Notia fratres, duces erant. Carlous, vt periculo temporis ſe eriperet, in hoc ipſo monaſterio latitabat. parati pedites Iↄ, equites fere Iↄ cc. plerique in caſtello Ohanio occultati. & patrata res fuiſſet, niſi inſidias miles quidam prodidiſſet. is domeſticus pridem Licquij, ad ipſum defert; ille porro ad Albanum. qui, indicio fidem negans, ceu auſurum nullum crederet, vix differre deſtinatum pietatis exercitium perſuadetur. quidam è conjuratis miles, de cohorte Egmundani, comprehenſus fortiter quæſtionem excepit, neque conſcium quenquam prodidit. Ineunte quadrageſima eorum ſupplicia, qui audierant conciones, Albanus parat; itaque paſſim in vrbes mittit, qui in vincula noctu oppreſſos ſecum abducerent. verum plurimi, ſuo metu, monituve amicorum, mutatis locis, è periculo euaſere. & è prætoribus ipſis nonnulli, tam aperta iniquitate, officium ſuum detrectabant. inter alios talis Leidæ Joannes Berendrechtus erat. aduentabat in hanc vrbem è mandato Arnoldus Sasboutius, ciues aliquot LXXX prehenſurus. ac feciſſet, niſi vir honeſti animi homines ſimplices, publicatis pridem à Parmenſi literis, & cle-

cIↄ Iↄ LXVIII. mentia regis fretos, circumueniri indignum ratus, clam præmonitis fugam, aut latebras, ſuaſiſſet. alibi tamen non ſine effectu imperium fuit; & oppreſſi perquam multi, varia morte perierunt. Vltrajectinis porro inſtat, vt concilij Tridentini decreta recipiant. miſſique præſes Machlinienſis, & decanus Bruxellenſis, Archiepiſcopum adjuturi. ſed eccleſiaſticus ordo hic diſcrimen aliquod facere. *fidei catholicæ profeſſionem, errorum reformationem, cætera omnia, libenter admittere; at de jurisdictione extraordinaria capita, aliaque, ambigui ſenſus, ea nullo modo poſſe. interpretationem factam à Parmenſi ante biennium; illa ſe vſuros eſſe.* cumque vrgeret Archiepiſcopus, deprecatum Bruxellas mittunt; quibus ſeuere Albanus reſpondet, *morem omnino gerendum; idque ita regem velle. nam quæ nuper à Parmenſi indulta ferrent, ea iniquam temporis conditionem extorſiſſe.* ad reſponſum literas addit; & mandata archiepiſcopum exequi jubet, clerum ilico parere. Auriacus amicos, & exercitum, in Germania parare: cum fœderatis clam conſilia ſua habere: &, vix exſpectante Albano, impreſſionem pluribus ſimul locis moliri. tum à profugis, qui in Anglia, Cliuia, & alibi, inſtaurando bello opem, ac pecuniam, corrogare: Ludouico quoque fratri, & Gulielmo Bergenſi affini, mandata dare, prouiderent, ne reſp. detrimenti quicquam caperet. Theodorus Sonoius cum fiduciarijs literis fœderatos paſſim adit, rogitatque, vt præſcripto omnes loco, ad XIV Kal. Maij, adeſſe velint. & ſtitere ſe nonnulli; alijs conſilij ancipitis exitum opperiri placuit, animumque pro fortuna

inclinare

inclinare. dum hæc fiunt, Ludouicus Naſſouius militem, à ſe collectum, nauigio imponere apud Embdanos ſatagebat. verum illi, etſi clanculum fauerent, tamen palam, Albani metu, prohibebant. In propinquo arx Wedda erat. hanc ſtatuerat occupare, & in agrum Groningenſem, reliquamque inde Friſiam, & Hollandiam Borealem, copias mittere. id conſilium cum Embdani euertiſſent, nihilo tamen ſegnius agit; & Sonoium ad Veſalienſes mittit, quîs ſponſoribus arma plurima compararet. neque ceſſare Bergenſis; qui, collecto paſſim milite, Criſpinum Zeltbrugium in Gelriam mittit, ac Zutphanienſem agrum. iſque Herenbergam capit; & præſidium, à Megenſi impoſitum, pellit. ſed, auxilio ab Albano feſtinato, ne quid hoſtis, debellari per initia adhuc facilis, mora ſeſe communiret, miſſa ſtatim legione Longobardica, duce Sanchio Lodonio, non tueri locum potuit. In Gugernis quoque copiæ conuenerant. jamque erant cIↄ cIↄ. ſed ſine armis. hæc cum incremento etiam exſpectabant; ſed in alieno ſolo nimis temere ſecuri, præter ſpem opprimebantur. Conuentum Albanus intellexerat; quem turbandum ſtatim ratus, Sanchium Lodonium, quinque ſignis legionis ſuæ aſſumptis, Namurcum proficiſci jubet: ejuſque copijs Sanchius Auila, Nicolaus Baſta, & Petrus Montanus, ſuas adderent. Auila quidem ſtipatoribus præfectus, Baſta equites Epirotas, Montanus ſclopetarios ducebat. hi deflectere via juſſi, Trajectum Moſæ iter capiunt. ibi, viæ fatigati, cum ſe paullum recreaſſent, ex Eberſtenij le- cIↄ Iↄ LXVIII.

cIↄ Iↄ LXVIII. gione IV Germanorum ſigna ſibi adſciſcunt. cum his Ruremondam mouent, munitam in Cliuiæ Gelriæque finibus vrbem, ad Ruræ & Moſæ confluentes. id dolo pridem fœderati, atque aperta vi, aggreſſi, fruſtra fuerant. itaque ſuburbium, ac templum, populati recedentes, cum tumultuario ponte Ruram flumen tranſmiſiſſent, Waſſenburgum, inde Herculenum verſus, viam habebant. Auila, gnarus vbi agerent, cum equitatu propere vrget, Lodonium cum peditatu ſubſequi jubet. Hic coacti pugnam inire fœderati, aciem ordinant: ſed, non bene inſtructi armis, & aduentu Hiſpanorum inexſpectato conſternati, cum magna clade pedem referunt, ac Dalemum ſe recipiunt. idque mox, ad VII Kal. Maij, auctis per Lodonium copijs, impetu facto, expugnatur. venere in hoſtium poteſtatem ſigna ſeptem. cæſi mille, & ducenti. Villerius, ac Ducus, capti; mox Bruxellas abducuntur. ex Hiſpanis XL cecidere. Franciſcus Verga, in conflictu eo egregius, vulneratus. Lodonius, re præclare geſta, cum V ſignis Ruremondam vrbem ingreſſus, laqueo captiuis aliquot gulam frangit. hinc digreſſus, peſte oborta, Venlonæ, ac Grauiæ, militem imponit. ſigna item alia V, Viluorda miſſa, & Tornaco, per vicina loca diſtribuit. Ad famam cladis miles, qui circa Bergenſem, perterreri, ac dilabi. eodem metu Weſalienſes perculſi, conceſſa prius viris Iↄ arma abnuere. idque Sonoium irritum conatus fecit. inde, cum rumor increbeſceret, nouas in Gelria copias cogi, Albani juſſu, profecti contra eos

Megen-

Megenſis, prouinciæ præſes, & Andreas Salazarius, arcis Panormitanæ in Sicilia præfectus. cIↄ Iↄ LXVIII. his Conſaluus Braccamontius ſigna octo è ſua legione jungit, Silua ducis aduocata; & præſidium Aldenardæ. Cæſar Aualus, marchionis Piſcariæ frater, ad Grauiam adeſſe, cum tribus equitum turmis, juſſus. vrbs in Gelriæ, Cliuiæque, collimitio iſta ſita; ac fœderati occuparant: ſed, obſidionis metu, paullo poſt deſeruerunt. Inter hæc plurimæ Albano moleſtiæ. ac ſub nundinas Francofurtenſes Fridericus Palatinus aureorum centum quinquaginta cIↄ, militum in Belgio ſtipendijs deſtinata, Manhemij detinet, vbi in Rhenum Nicer illabitur. ob id factum regis ſui nomine multum queri Albanus, Italique mercatores; literas commendatitias ab Emanuele Sabaudo afferentes. Allegare Palatinus decretum Imperij, à nouennio promulgatum; *ne pecuniam è Germania exportare quiſquam auderet. inſuper fraudem vectigali factam eſſe.* tandem, implorato etiam Maximiliano Cæſare, prius merces, mox pecunia quoque dimittitur. hanc rem clades magna excepit. Ludouicus Naſſouius, infeliciore initio, animum in fortunam obfirmans, collectis copijs, Friſiæ incumbit. in promptu ipſi equites pauci: pedites inſtar VII cIↄ. armorum titulus, *patriæ, & conſcientiarum, libertas*; vexillaque inſcripta, AVT RECVPERARE, AVT MORI. Weddam, Arenbergici arcem, ſitu ac munitione peridoneam, per delectos L ſtatim capit. militem omnem Groningam conuenire iuſſerat. illic, & vicinis locis, aliquot dies commoratus,

cIↄ Iↄ LXVIII. tus, Damum petit, Ommelandiæ oppidulum; vbi copias ſuas junxit frater Adolphus: inde, ordinibus eius prouinciæ aduocatis, per Tiallingũ Eiſſingam, iureconſultum, arma poſtulat, ac pecuniam; ſubſidia belli, ſi benigne dare nolint, per vim tamen impetranda. cum rogarent, vt Groesbequio conſulendo tempus daret, qui, abſente Arenbergico, vices præſidis obtinere, vt obſtringeret ſibi ſtudia, non grauate id indulſit. Jn metu erant, ne, ſubſidiorum faciles, in prouincia vndique aperta, & prædæ obnoxia, iram regis concitarent. ac reſponſum conſulentibus, *ne quid temere pactum irent. at pecuniam, in diſcrimine manifeſto, damnoauertendo, darent; eo magis, cum nequicquam recuſarent.* nam Groesbequius paullo ante Wittevverum, ad primum inde lapidem ſitum, feſtinanter CCCC aliquot ducens, militem necdum auctoratum, & inermem magna parte, opprimi facilem arbitratus, omnia contra expertus fuerat. Interim Naſſouius, allata pecunia, copias ſuas auctorare; monituſque per Groesbequium Albanus, Arenbergicum mittit, prouinciæ præſidem, recens aduenam, pace in Gallia conſtituta. addit huic Braccamontium, tum Sardoam legionem, Germanorum ſigna quatuor, Curtijque Martinengi alam vnam. his accedere Carolus Brimeus Megenſis juſſus, qui equites Hiſpanos & Epirotas CCCC, pedites cIↄ Iↄ ducebat. Arenbergicus per Hollandiam iter maturat; &, Belgarum ſignis V aduocatis, Groningam prius, inde Wittevverum tendit, VI tormenta bellica minora ſecum trahens. vixque aduc-

aduenerat, cum Naſſouius, gnarus, Megenſis abſentiam haud exiguum victoriæ momentum, antequam jungeret, hoſtem inuadit. Loco idoneo ſclopetarios c I ɔ diſpoſuerat; per quos acriter velitatum, dum pugnantes nox dirimeret. inde Weddam caſtra mouet. ac poſtridie fugam cum agitare Hiſpanus ratus, ne euaderet, ab ardore perſequendi non prudentia vlla ducis retineri. quin conuitia etiam in cunctantem jacere; ac *ſectarium* dictitare, *& regi ſuo parum fidum.* ille autem, loci gnarus, auctor eſſe, *vt Megenſem exſpectarent, vix diei vnius itinere ſeparatum: cujus vires ſi adjungerent, ſine diſcrimine victoriam fore.* ſed conſilij, quam animi, meliorem impetus militis in præceps abripuit. itaque inſequitur, prælij aleam experturus. cum Winſchotam attigiſſet, proximum Damo pagum, eminus aciem bene ordinatam, & pugnare certam, prope Heiligerleum videt. paribus vtrinque animis pugna committitur. ſed Naſſouius, explorato, Arenbergico vix c c c Martinengi equites eſſe, Germanos c aduerſum mittit. ex inſidijs ſclopetarij c c c ç latus inuadũt, atque diſſipatos fundunt. multos prælium, plures loci paludes hauſere. Arenbergicus, fortiter pugnans, glorioſa morte occubuit; & cum eo ex Hiſpanis viri illuſtres, Aluarus Oſorius, Ioannes Peresius à Soto maiore, Petrus Caprarius, ordinumque ductores v II. è gregarijs c I ɔ I ɔ c ceciderc. qui euaſerant, Heiligerleum ſe recipiunt. id in propinquo monaſterium, dum expugnatur, Adolphus Naſſouius, inter primos animoſe oppugna-

c I ɔ I ɔ LXVIII.

cIↄ Iↄ LXVIII. tionem juuans, ſclopi ictu interficitur. poſt quam cladem, captis caſtris, ac direptis, prædam ingentem victor habuit. & Arenbergico Heiligerſlei, Naſſouio Weddæ funus factum. Illa ſtrages Groningenſium animos perculit; ac magiſtratus, turbarum metu, in Walburgis arma ponere ciues jubet. poſtridie Megenſis adeſt, cum Chiapino Vitellio, adducens equitum turmas V, peditumque ſigna VIII, adhæc in vrbe IV erant, præſidio relicta. itaque jam ſatis tuti oppidani videbantur. Ludouicus Naſſouius gnarus, recentem hoſtium conſternationem egregiam rei gerendæ occaſionem, vt victoria vteretur, non cunctanter copias Groningam ducit, & cœnobium proximum capit. illic dum interdum leuiter dimicatur, ſuffoſſo equo, Martinengus in diſcrimen ſummum venit. Megenſis, ictu ſclopi ſaucius, eo ex vulnere poſtea obijt. quam cladem vlturi ſui, expugnato mox cœnobio, præſidium omne contrucidant. Arenbergici cæde, & exercitus ſtrage, aſperior Albanus, ocius Namurcum Hiſpanos fere omnes, Trajectum Moſæ cIↄ cIↄ pedites, equites Iↄ, proficiſci jubet. Maximiliano Hennino Boſſuuio, Hollandiæ præſidi, aliorum locorum tutelam mandat. inde ad pœnas animum vertit, Belgioque ob religionem profugos edicto reuocat; non redeuntes, grauiorum metu, perpetuo exilio, bonaque eorum fiſco addicit. cumque audiret nouos motus, maioreſque etiam indies pertimeſceret, ne qui porro quicquam auderent, ſuppliciis omnes deterrere animum induxit. Igitur extremo Maio, Gulielmo Auriaco

riaco, Ludouico Naſſouio, Antonio Lalanio Hochſtratano, Florentio Pallantio Culemburgenſi, Gulielmo Bergenſi, & Henrico Brederodio, qui citati non adeſſent, exilium indicit. & Bruxellis dirutas ædes Culemburgenſis ſolo æquat. nam illic congregati proceres, de tutanda libertate conſilia ceperant; & libellum porrecturi, hinc proceſſerant: vnde pœnam meruiſſe item viſæ. in area columna ingens marmorea poſita, quæ quadruplici inſcriptione facti cauſam teſtaretur. Hæc poſt annos aliquot fracta, tam manifeſto Albani odio, vt abducta quiſque fruſta, aliquod præclaræ operæ teſtimonium, oſtentaret. Kal. Junijs in captiuos gladium expedit. eoque Bruxellis percuſſi è primaria nobilitate viri octodecim, Giſbertus & Theodorus Batemburgici, fratres; Petrus Andelotus, Philippus Wingelenus, Maximilianus Cocus, Philippus Trieſtius, Ioannes Bloiſius Treſlongus, Bartholemæus Vallæus, Arturus Batſonus, Harmannus Galama, Siffridus Beiema, Iacobus Ilpendamus, Firminus Peletarius, Conſtantinus Bruxellus, Ioannes Rumaltius, Ludouicus Carlerius, Petrus Waterlezius Altzius, & Philippus frater. atque ex his Batenburgicus vterque, Andelotus, & Cocus, qui proſapiæ dignitate antecellerent; extra portam Scarenbergenſem, ad ſacellum hierocomij, ſine loculis bini vno tumulo conditi. cæteri ad palos fixi, & ſuſpenſa ſupra capita. cum ad mortem ducerentur, ne querela aliqua juſta, vel alloquio generoſo, ſpectantis populi miſericordiam, aut virtu- cIↃ IↃ LXVIII.

cIↄ Iↄ LXVIII. tem, atque Albani etiam odium, excitarent, pulſata magno ſtrepitu tympana audiri quenquam prohibebant; intermiſſa, ſi ſilentium, aut majorum in morte fidem, promiſiſſent. denique, turbis inhibendis, circumpoſita morientibus Hiſpanorum ſigna IX. Poſtridie, eo ipſo in loco, ſimili ſupplicio affecti Villarius, ac Ducus; infelici ad Dalemum pugna capti. prætor etiam Anguiani, Quinctinus Benedictus, ac Cornelius Menius, eloquentiæ in concionibus claræ. Tot nobilium ſupplicia proceribus prælusere. III Non. Egmundanus Hornanuſque curru Gandauo aduehuntur; illuc antea, ſub diuerſa cuſtodia, in carcerem miſſi. captiuos equitum turma vna, peditum ſigna decem, ducere. in aductos ſententia mortis poſtridie fertur. crimen vtrique par intentatum *negligentes fidei ſuæ interturbaſſe; fœderique ſubſcripſiſſe. S. Inquiſitioni, ſub prætextu defendendæ libertatis, reſtitiſſe; nobilitatem factioſam patrocinio adjuuiſſe, ac prouinciam minus recte adminiſtraſſe: tum ſectariorum audaciam, magno religionis Catholicæ detrimento, impie diſſimulaſſe.* Cauſa Albano exitij maturandi, odium maxime in Egmundanum; vt dignitate, & meritis, parem, ita grauem. tum nutantem clade nupera Friſiam denuo confirmare, armiſque Naſſouij cum omnibus copijs quamprimum occurrere, oportebat. inde metus, ne oppreſſa per vim prouincia, abducto milite, per abſentiam tumultuaretur; &, effracto etiam carcere, tantis belli ſui ducibus vteretur. quam ob rem, ſublatis illis, nihil ſibi metuendum, ac terribilem ſe futurum, exiſtimare. Venire in

vrbem.

cIↃ IↃ LXVIII.

vrbem juſſus erat Martinus Riethouius, Iprenſis epiſcopus; iſque, audita Albani ſententia, cum rigorem precibus flectere ſupplex vellet; ille indignatus valde, *nuntium ſe in præſens voluntatis ſuæ, non deprecatorem, acciuiſſe* ait; *itaque iret; juſſaque Egmundano exponeret.* igitur, inuitus quamquam, fruſta tentata clementia, ſub noctem mediam nuntium captiuo defert. qui initio attonitus, interrogare, *an nulla gratiæ ſpes reſtaret.* cum Riethouius negaret, & nequicquam impenſam operam memoraret, *ea propter adueniſſe, vt præſtaret morituro extremum pietatis officium: ergo,* inquit, *gratias Deo, & Albano; quod ejuſmodi conciliator mortis mihi nunc obtigerit.* inde animum obfirmans; *atqui nec tam me nocentem, aut offenſum adeo regem, arbitrabar. cui quando ſic videtur, vnum oro, vt in me deponat iram; vxorem autem, & ætatem liberorum, plane innoxiam, miſeretur.* inde ad regem, & Albanum, literas ſcribit; enixe petens, *pro tot meritis, vt ſuorum innocentiæ parceretur. ſe in regem fidei certum, & obſequij, ſemper vixiſſe. quicquid contra videretur, à neceſſitate expreſſum. ſat virtutem ipſi olim approbaſſe. à qua nuper ſi aliquantum deflexiſſet, injuriam temporis, quam malitiam ſuam, fuiſſe. quando tamen ita omnino ſtatuiſſet, mortis legem patienter tolerare; idque egregiæ voluntatis teſtimonium putaret.* Cum ſcripſiſſet, obſignatas Riethouio tradidit: additis precibus, vt recte curaret: quod ille non grauate recepit. inde conſilium petenti, quod mox in pegmate ſequeretur, idem ſuadet, *ſermone ad populum abſtinere. neque enim à multis in-*

cIɔ Iɔ LXVIII. *tellectum iri, ob frequentiam circumſtantium Hiſpanorum: etiam verendum eſſe, ne quis verba forte non bene intellecta male interpretaretur.* inter has curas noctem egit. Poſtero die, peruigilio Pentecoſtes, à Iuliano Romero, & Franciſco Salina, ad ſupplicium producitur. euntem comitabatur, is quem dixi, Martinus Riethouius, pio alloquio ſolaturus. erat in foro exſtructum pegma, injecto nigro panno velatum; & in eo puluilli ſerici nigri II. ac ſpicula totidem. item abacus, in quo poſita crux argentea. ſubter quæſitor Spellæus, cum lictore; quem à pedibus fuiſſe fama erat. circum XIX Hiſpanorum ſigna ſtabant, ne quid populus benignior turbaret. adhæc III alibi diſpoſita. vnum omnes vrbis plateas, reliqua II palatium ſeruabant. ſub meridiem in pegma aſcendens, & inambulans paululum, *vtinam pro rege*, inquit, *& rep. mortem hanc oppetere mihi licuiſſet.* tum Romero interrogato, an ſpes nulla gratiæ eſſet; cum is negaret, dentibus frendens, proiecto in terram indignanter pallio, togaque, poſt pauca cum Riethouio verba, in genua procumbit: crucemque argenteam, quæ in manibus, ſubinde venerans, fortiter lictorem excipit. abſciſſo capite, pannus trunco, & effuſo ſanguini, inijcitur. tum productus item Hornanus, multiplicem Dei offenſam faſſus, ac bene aſtanti coronæ precatus, cum peccaſſe in regem ſuum, hoc quo rogabatur modo, pernegaret, in puluillum ſubjectum itidem inclinatus, gladio percutitur. capita vtriuſque, per horas II ſpiculis impacta, triſte populo ſpectaculum præbuerunt.

tum

tum loculis plumbeis condere corpora miniſtris permiſſum. & ſolenni prompa illud ad Claræ, hoc ad Gudelæ, deponitur. Poſtea Sottegemum, ſuum in Flandria oppidum, Egmundani; Campiniam Brabantiæ Hornani auehitur. Vidit ſupplicia hæc, vti fertur, capto loci alicujus ſecreto, Mondolcetus, qui tunc regis Galliarum negotia illic procurabat; & regi illico nuntium miſit: *ejus ſe ſpectaſſe necem, cuius virtute bis concuſſa Gallia vniuerſa contremuiſſet.* nimirum clades innuebat, egregia Egmundani virtute, prius ad Quintini fanum, inde ad Greuelingam acceptas. Inſignia luctus, more in magnatum funeribus vſitato, pro foribus aulæ domeſtici ſtatuerant; verum ea, Albani juſſu, ſtatim amota: nec lugere palam licuit. Ingenti mœrore perfuſa ciuitas. & plerique deteſtari abruptum rigorem; omnes æque infelicem procerum ſortem miſerari. quin nonnulli tincta effuſo ſanguine ſudaria, odij, & vindictæ, olim irritamentum, aſſeruare. maxime autem dolere miles ereptum ſibi Egmundanum, virum animi excellentem, & clariſſimum belli ducem. quin & populi pars magna, ad occiſi loculum effuſa, dum in Claræ fano eſſet, cum lacrymis oſcula certatim dabat. Interim in Friſia gnauus operæ Ludouicus Naſſouius; indieſque, fama victoriæ, auctæ copiæ. jamque cum equitatu Germanico Iuſtus Schouvvenburgicus acceſſerat. quo rerum ſtatu Groningani Ioachimum Panſerum legere ſignum ſubſidiarium jubent: ſed id mox Bartholemæus Enteſius Hareni oppreſſumn octu aggreſſus, captis plurimis, aut interfectis, CIↃ IↃ LXVIII.

cIↄ Iↄ terfectis, diſſipauit. In Germania ab Auriaco, &
LXVIII. Hochſtratano, item laboratum fuit. ſed ijs varia impedimenta. & Sonoius, Ioanne Baſio ac Reinero Cantio adjutantibus, etſi via ab Erico Brunſuicenſi obſeſſa, Naſſouij ad Groningam copijs cIↄ ccc ſclopos curat. inde Franciſcum quoque Boſhuſium, qui, inſtructus VIII nauibus, in Amaſia commeatum prohibebat, in fugam propellit. dum hæc fiunt, ne mora Naſſouius robur contraheret, Albanus ipſe in Friſiam proficiſci ſtatuit. ac Chiapinum Vitellium cum X cohortibus præmittit, prælio abſtinere juſſum. addit Germanos cIↄ Iↄ, qui ſub Erico Brunſuicenſi Dauentriam conuenerant; & VI alas, duce Robleſio: item militem, ab Hiergio lectum. ac mox ipſe ſecuturus Hiſpanorum XVII ſigna legionis Neapolitanæ Gandauo aduocat; relictis tantum arcis præſidio II vexillis. alia XX è Longobardica, Siculaque, Bruxellis, ac Trajecto Moſæ, Siluam ducis ire jubet: & Noircarmium, data leuis armaturæ præfectura, equites cIↄ in Burgundia parare. Croio, ac Blondo, mandat; vt, curato Valentinianis præſidio, in Hannonia, & Atrebatibus, peditem recenſerent: Creſſonerio, vt Machlinia, vbi publicum prouinciarum armamentarium, tormenta bellica XVII ſubmitteret. inde Siluam ducis iturus, eo conſiliarios omnes, de Friſiæ auxilijs conſilia daturos, adeſſe jubet. quamuis enim hujus belli gloriam ſibi deſtinaret, tamen, ceu diſtractus varie, ideoque ne ipſe iret impeditus, voluntatem diſſimulabat; vel, vt vano hoc rumore negligentiorem hoſtem, ceu abfuturo

ab

exercitu imperatore, facilius vinceret: vel, vt per cIↄ Iↄ
aduerſa rerum apud regem majus operæ pretium LXVIII.
faceret. itaque Bruxellis v Kal. Quinctiles profectus, cum poſtridie Antuerpiam veniſſet, è Lodronij legione ſex cohortes vrbi imponit, arci duas, ſub præfecto Serbellono. inde Siluam cum vniuerſa manu tendit. Hic cum nuntium accepiſſet, de expugnata per Bergenſem Herenberga, Lodonium mittit. iſque cum equitum Epirotarum ala I, & cathaphractis L, ac machinis v profectus, locum, à præſidiarijs jam deſertum, ſine negotio vllo recipit. tum Dauentriam ire Ibarram item jubet, curandæ annonæ, & nauigijs conquirendis; quîs tranſmitteret peditatum, Iſela, Moſa, Vahali, & Rheno, tunc diſtentum. quæ res, etſi auctis aquis, imbrium frequentia, ſat feliciter feſtinata. Jgitur tandem Dauentriam venit, obuio equitum ccc Germanicorum ductore, Ioanne Bernardo. ibi Lopeſio Acunæ mandat, ex Hiſpanico leuis armaturæ equite alam ſcriberet; Baptiſtæ Montano, Aurelio Panormitano, & Georgio Macucæ, tantundem ex Epirotis facerent, Italiſque, pridem in Gallia exauctoratis. poſtridie Couerdiam mouet, inde Groningam. apud Couerdiam eum Vitellius cum equitatu Brunſuicano excepit; & mox in itinere Megenſis. Groningam aduenit pridie Id. Quinctiles, cum Priore Melitenſi. Id gnarus Naſſouius, Gemingam verſus, ad Amaſiam flumen, caſtra mouet; locum metatus, aduehendo è Friſia Orientali commeatui ſatis oportunum. illic opperiri hoſtem certus, aditus omnes propere

cIↄ Iↄ munit:ac parte ab vna foſſa ingenti, ab altera ſe A-
LXVIII. maſia tuebatur. & in via paſſim emiſſaria, ponteſque, diſiecerat; vti inſequentem hoſtem impediret. Interim cum nauibus captis Delfſiliam Sonoius appellit; & intellecto, Naſſouium, Groninga digreſſum, ad Gemingam caſtra poſuiſſe; poſtquam Cnocum attigiſſet, haud procul Embda, nec majores naues flumen ferre poſſet, lembo vectus, ad eum properat: juſſuſque annonam procurare, ocius facit. dumque id agit, ab Vnico Manninga, præfecto Embdano, per Gulielmum Niueldium Arentſbergium admonetur, vti ſub arcis vrbiſque mœnia naues duceret, ſua opera tutam illic ſtationem habituras; oblatoque opportune beneficio vſus, minoribus Gemingam miſſis, majores illic reponit. Albanus pleno ad prœlium impetu ferebatur; ac tametſi impediret, abruptis vbique pontibus, & reſtagnantibus aquis, difficilis via, tamen XIII Kal. Sext. Naſſouium aſſecutus eſt. Mane erat, & multa nebula obſcurus aër, quam mox clarior ſol diſcuſſit. & explorato per Sanchium Auilam, quo res loco ſitæ eſſent, ipſum mittit, ac Monterum, cum nonnullis ſclopetarijs pugnæ initium facturos; ac poſt illos cæteram aciem ſuccedere jubet; ſic diſtinctam, vt in fronte Hiſpani eſſent, inde Germani, poſt hos Belgæ: quos ſequebantur CCC cathaphracti, & Ioannis Bernardi ala I. omnes agmine quadrato ſingulatim incedentes alter alterum ſequebantur. nam & iter anguſtum eſſe, & plerumque aqua merſum, per quam miles vmbilico tenus interdum ambularet.

erat

erat canalis, in Amaſiam ſe exonerans, ponte ſtratus. hunc deijcere, &, aggere effoſſo, aquas immittere, Naſſouiani moliebantur. ſed hos Auila, Salazarius, Verga, Mendoſa, alijque è nobilitate plures, aggreſſi fortiter, opus inceptum deſerere coactos, intra caſtra compulerunt. in hoc quando ingens pugnæ momentum eſſet, Naſſouius, recuperandum omnino ratus, illico ſclopetariorum I V CIↃ his ſubmittit. ij, ſociorum turpem fugam correcturi, acrem denuo pugnam inſtituunt; verum animo, quam fortuna, meliore. nam Hiſpani, initio pauci, acriter locum occupatum defendentes, auctis per auxilia animis, mox in fugam hoſtem fatiſcentem vertunt. illo conflictu Gabriel Manrices Oſorius cecidit. Iulianus Romerus, & Sanchius Lodonius, qui in prima acie erant, victis inſtant. quos ſequuti ſclopetarij CIↃ CC, ſub Roderico Sapata, & Didaco Caruaiali. Naſſouij copiæ in agmina II diſtributæ. ac dexterum quidem latus eques, ſiniſtrum Amaſia flumen claudere. frons obuerſa hoſti eſſe; & tormenta ante eam. his exploſis, cum ad manus veniretur, Hiſpanorum paucitate audentiores Naſſouiani, extra foſſam temere proruunt. ſed repulſi à Lopeſio Figueroa, ſuo pauore reliquos percellunt. ac trepidantibus cum equitatu Aualus incumbit; Mendoſa, & Mediuilla, cum ſclopetarijs. inde totas copias Albanus inducit; ordineſque, jam turbatos, penitus profligat. reliquiæ prælij Aualo mandatæ, & Martinengo; qui fugientes vſque ad IV milliaria perſecuti. hac in pugna Naſſouium deſtituit ſuorum virtus, qui in ipſo prin- CIↃ IↃ LXVIII.

 cipio

cIↄ Iↄ LXVIII. cipio refractarij incondito clamore ſtipendium poſtulabant; nihil ducis ſui monitis, nihil proprio periculo moti. ipſe certe, animi egregius, vt ſocordiam cæterorum excitaret, fortitudinis exemplum alacriter dabat; & omnia militis munia capeſſens, incumbentem hoſtem aliquandiu ſuſtinuit. ſed cum fruſtra victoriam tentari, tam obſtinata ſuorum ignauia, ſeque cum paucis in acie reſtare, animaduerteret, exploſis ſupremum ſua manu machinis omnibus, non tam victus, quam deſertus, prœlio exceſſit; paruoque nauigio in objectam Friſiam orientalem euaſit. Iuſtus Schouvvenburgicus in initio prœlij, vbi turbare militem animaduertit, cum pleroque equitatu ſe ſubduxerat. Tanta vero omnium ignauia erat, vt, abjectis turpiter armis, pecudum inſtar mactarentur, aut in flumine mergerentur. A meridie in veſperam continuata cædes; &, vix nocte dirempta, poſtridie renouatur. viæ cadaueribus, & armis, oppletæ. Jn quodam Amaſiæ æſtuario inſula erat, in quam ſe Germani aliquot receperant. hos Figueroa, Hiergius, & Robleſius, ad internecionem cædunt. Vniuerſim VII fere cIↄ cæſi. capta item ſigna XX. & impedimenta omnia. inter quæ & Hochſtratani, qui biduo ante, ad Auriacum profectus, à caſtris abierat. ex Hiſpanis vix LXXX. deſiderati. Geminga, ac Reidani pagi, miſere direpti. abacta pecorum aliquot cIↄ. ruſtici paſſim crudeliter vexati. fœminæ, ac virgines, ad libidinem habitæ. cujus rei Albanus vt inuidiam amoueret, legionem obnoxiam auctoramento ſoluit. Friſiæ orientalis comes, Embdanique, valdè anxij,

ne-

ne,obtentu hoſtium perſequendorum, inuaderen- cIↃ IↃ
tur, per oppoſitum Amaſiæ aggerem ſubditos cum LXVIII,
armis diſponunt. vrbiſque præfectus, qui non ita pridem nauium tutelam in ſe receperat, per aduerſa fidei negligens, Soncium, ac nauarchos cæteros, ad ſe vocatos, toruum obtuens, acriter increpat: *ipſos pariter, naueſq, raptas, ac Naſſouium, ærumnarum cauſam præbere.* & mox, ſecurior Albani diſceſſu, abire juſſis, damnum alibi acceptum obijciens, naues, prædamque omnem, detinuit. Victor Albanus, tanquam hoſtem fugientem inſecuturus, tranſmittere Amaſiam in animo habebat. verum nauium egenus, relictis antea Groningæ pontibus, qui per loca aquoſa non ſat tempeſtiue aduehi poterant; tum & crebris nuntijs monitus, aduentare cum ingenti manu Auriacum, mutata ſententia, retro pedem Delfſiliam flexit. vbi, cognito loci ingenio, portum maris opportunum arbitratus, vrbem condere omnino ſtatuit; eo magis, vt commercia Embdanorum, qui ſectarijs palam addicti, interuerteret. itaque ſtatim foſſa ac muris deſignatis, vrbem futuram Marſburgum appellat; & per Groningenſem epiſcopum, Ioannem Cniuium, templo locum conſecrari ſimul curat. His peractis, Groningam tendit; vbi conuenire Ordines, & aduentum præſtolari ſuum, jubet. mox victoriam ad Gemingam qui Philippo nuntiaret, Andream Salazarium; Pontifici, Carolum Merlum mittit: Ioannem Hoium, Monaſterienſem epiſcopum, per literas certiorem facit. tum de Friſiæ orientalis etiam comite, atque Embdanis, qui

cIↄ Iↄ Naſſouium commeatu adjuuiſſent, valde queritur.
LXVIII. Cum Groningam adueniſſet, Ommelandiæ ordinibus, ac ſenatui vrbano, inquit; *inobedientia ipſorum, & ſectarum nuper introductione, publicisque concionibus, ac ſacrorum priſco ritu conculcato, læſum regem. adhæc multos è nobilibus, qui in vrbe, aut prouincia, contra auitam religionem, regiamque maieſtatem, cum Naſſouio conſpiraſſe. quin cum perduellibus cæteris arma quoque coniunxiſſe. quam in rem cum rex pecuniæ vim ingentem, Arenbergicus vitam ſuam, ipſe autem laboris tantum, ac moleſtiæ, impendiſſet; bono iure, ceu armorum vi ſubactis, priuilegia adimi poſſe. eam ob rem ſtatuiſſe, ne hoc malum negligentia inualeſceret, ſtatim occurrere; idque ſibi demandaſſe. idcirco velle, vti Cniuium, pridem à rege, & pontifice, deſtinatum, præſulem acciperent. viſum inſuper, de religionis cauſa noua edicta promulgare; ac, rep. ordinata, innocentium ſalutem, & ſecuritatem, arce munire. de cætero autem Megenſi, qui ſucceſſor Arenbergico in præfectura datus eſſet, Cniuioque, ſacrorum antiſtiti, morem gererent.* Ad hæc omnes, jus dicentem in armis veriti, grauiter animis conſternati. & arcem quidem Paciottus, ac Vitellius, ſimilem Antuerpienſi, verum ambitu minore, ſtatim delineant, quamuis in annum proximum dilatam. Cumque deinde conſtitutum intellexiſſent, vt in vrbem mox Delfſilia mutaretur; multis precibus, ac Megenſi adjutante, & Albernoſio, qui Albano ab epiſtolis, gratia apud illum inſignis, ægre tandem impetrarunt, vt conſilium, magis ipſis, quam Embdanis, noxium, omitteret. tamen placuit, vt inceptum à Naſſouio propugnaculum

culum perficeretur; ac Marſburgum, deſtinato cIↃ IↃ
vrbi nomine, diceretur. quod obtinuit, quam diu LXVIII.
potitus Hiſpanus præſidium ibi loci tenuit. Hiſce rebus exacto biduo, per Amſtelodamum, & Vltrajectum, rurſum in Brabantiam tendit. Ac dum Amſtelodami agit, in tribunos, & Sardoæ legionis centuriones, Arenbergicanæ cladis pridem auctores, animaduertit. Hinc digreſſo Vltrajectum, aduenit filius, Fridericus Toletanus, pedites bis mille & quingentos ducens, ac ſtipendium in aliquot menſes. quem cum peditatui mox præpoſuiſſet, & exercitum luſtraſſet, peditum triginta millia, equitum ſex, ſub ſignis comperit. tum laudata vrbani magiſtratus fide, vt terrorem populo inijceret, Diemenam, magnis opibus fœminam, magno natu, annorum octoginta quatuor, quia hoſpitium concionatori præbuiſſet, gladio percuſſit. quæ in pegma ad ſupplicium producta cum eſſet, ad carnificem ſe convertens, ceu jocata in ætatem, cui reuerentia, aut venia, debebatur, virilis animi fœmina quærit; *an bene gladium acuiſſet, nam lentam ſibi ceruicem eſſe.* Vt primum Bruxellas redijt, de Straleni, ac Backerſelij, cauſa cognoſcere aggreſſus, ex ſenatus ſui ſententia vtrunque ſupplicio affecit. ac Stralenum, ob egregia pridem merita, venia dignum ipſi judices pronuntiauerant. ſed immitis animi virum, quem in Belgas proprium odium, regia voluntate munitum, crudelem fecerat, nulla meritorum ratio retinebat. additur pœnæ Alfonſus Lous, Hornano pridem ab epiſtolis, & conſiliorum particeps. dein edicit, *ne*

cIɔ Iɔ *cum profugis, ac proſcriptis, literas quis, aut pecuniam,*
LXVIII. *commutaret; atque in iſtis ſi quid regem, aut rem publicam ſpectaret, morte infami, & bonorum publicatione item, luiturum. ſi nil tale appareret, tum de cauſa judici arbitrandum fore. qui eorum quenquam ſciret, is aut manum ipſe injiceret, aut indicium magiſtratui loci faceret.* nobiles quoque, qui in fœdus nomen dederant, anno LXVI, in prouincia latitantes, dolo aggreſſus, vt proderentur, gratiam facti publicis literis denuntiauit. quibus tamen, per ſæuitiæ tot exempla, nemo temere fidem habuit. contra multi, quibus vindex patriæ libertatis animus, varijs ſcriptis, ac libellis, odium populi aduerſus eum concitarunt. inter cætera clam vulgata octodecim capita in ſchedis Vergæ præſidis reperta, quaſlibet criminum ſpecies complexa; tam immani interpretatione rerum, vt Belgarum nemo fere extra noxam haberetur. ac prolata tredecim alia, à Granuellano; in quibus conſilia erant, de conſtituendo Hiſpani per hoc Belgium dominatu. ſed licentiæ huic edicto mox occurrit, benignum animum, & bonam fidem, ſpecioſo valde elogio apud populum teſtatus. Jnterim Auriacus, comparatis in Germania magnis copijs, amicorum paſſim opera, oratores ad Cæſarem mittit, qui excuſarent; *huc neceſsitate adactum*; rogarentque, *vt dignitate in familia Auſtriaca princeps, miſerari potius vellet, quam iraſci; atque afflicto grauiter Belgio, vnde ipſe oriundus, ſubueniret. florentes olim has prouincias, tranquillaſque moderatione Ordinum, Hiſpanorum nunc aduentu perturbatas. Inquiſitionis nomine proceres pariter, & quoſcunque*

cunq; opulentos, divexatos; nec ſæuitiæ, aut libidini, auaritiæve, modum factum eſſe. ſæpius ſupplices, ſemper reiectos; deprecatoribus aut deluſis, aut occiſis. hac de cauſa, cum fruſtra apud regem preces tentarentur, verſa in iram deſperatione ſua, arma ſumpſiſſe, extremam vitæ, ac libertatis, tutelam. quæ deponere paratus eſſet, ſimul vim Hiſpanus omitteret. oratum etiam demiſſe velle, vt pro miſeris apud Philippum patruelem intercedens, vna ea ratione tranquillari Belgij turbas poſſe oſtenderet, ſi, remoto milite extraneo, & grauiſſimo Inquiſitionis metu, libertas publica redderetur. Auriaci preces non neglexit prudens, ac benignus, pinceps; &, ceu vniuerſi Imperij negotium eſſet, ſine mora cum Philippo agendum ſtatuit. & legatio vt momentum ex perſonæ dignitate aliquod caperet, Carolo fratri, ob priuata tunc negotia in Hiſpaniam proficiſcenti, rem commendat. qui, natura pacis amans, &, diſtracto Belgij motibus patruele, aduerſus Turcam minus præſidij Imperio fore animaduertens, non grauate in ſe recepit. itaque in Hiſpaniam profectus, cum negotium ſerio ageret, reſpondet Philippus: *nullo modo integrum eſſe, vt Albanum, aut Hiſpanienſem militem, reuocaret. ſe conſilium id cepiſſe præter principum fœderatorum conſcientiam; cuius ne tam cito pœnitentiam oſtendat, famæ maxime intereſſe.* Ac ſequenti deinde anno, vt inuidiam amoueret, quam grauiſſimam apud Imperij ordines contraxerat, ſcripto publico facti rationes dedit. Ludouicus Naſſouius, poſt pugnam Gemingenſem, collecto vndecunque milite, ad Auriacum fratrem conceſſit. qui, etſi turbatis recenti

CIↃ IↃ LXVIII.

cIↄ Iↄ clade conſilijs, copias coactas ſedulo mouere, quas
LXVIII. Belgio liberando ducebat. ad harum ſtipendium eccleſiæ Belgicæ reformatæ, procurante Marco Perezio, ccc cIↄ dalerorum polliciti erant; exhibenda, cum primum exercitum collegiſſet. extremo Iulio, cum jam in procinctu eſſet, libello edito, belli contra Albanum ſuſcepti cauſas exponit. *gloriam Dei, ac commodum regis, propoſuiſſe; item Cæſaris, filiorumq́, qui Philippo ſanguine proximi. nec ſe aliud agitare, quam ut ſæuientem Albanum ceruicibus innocentis populi, & per vim oppreſſi, depelleret. ac rogare vniuerſos, vt fauore, atque auxilio, inſtitutum tam præclarum adiutum velint.* in caſtris ejus Germanorum peditum ſigna XLIV erant; quæ ducebant, Nicolaus Hadſtadius Alſatus, vir antiqua nobilitate, & belli clarus: Vitus Schonerus, Balthaſarus Wolfius. equitum autem VII cIↄ, ſub Haſſiæ tribuno, Friderico Rollenhauſeno, militiæ in Gallia actæ egregio; Theodoro Schombergio, Juſto Schouvvenburgico, Alberto Naſſouio, Burchardo Barbio, Othone Malſburgio, Hermanno Rudeſalio, & Adamo Welſio. XVI Gallorum turmis, & ſclopetarijs, cIↄ cIↄ, præerant Franciſcus Hangeſtus Ienliſius, Ludouicus Lanoius Moruillerius, Ioannes Raguerius Sternæus, Arcturus Valdræus Mouius, Anglurius Autricurtius, & Rantius. peditatum Poictus ducebat. ex Belgis aderant, Naſſouium ſecuti, Antonius Lalanus Hochſtratanus, Batemburgicus, cujus fratres pridem Bruxellis gladio percuſſi, Warrouxius, Riſoirius, Carlous, Hamelius, Boxtelius, Lonneruallius, Ohanius, Opdamius

damius, Sonoius, aliȷ. mox etiam Gulielmus Marcanus Lumæus acceſſit, cum inſtructo equitatu; CIↃ IↃ LXVIII, qui, affectu in Egmundanum, Hornanumque, non ſe comam poſiturum adiurauerat, niſi morte vtriuſque vindicata. tormenta illi bellica x. campeſtria vi. majora iv. vexilla quorundam inſcripta erant; PRO LEGE, REGE, ET GREGE. aliȷs effigies pelecani erat, ſanguine pullos nutrientis. nonnulli in galeis roſas ferre, vetus Britannorum inſigne, ceu reginæ Elizabethæ auxilium teſtati. Cum his copiȷs ſub initium Septembris, cælo pluuio, expeditionem inſtituit; habitoque ad Romerſdorfiam in Treueris delectu, Rhenum trajiciens, Viti fanum, ſuæ ditionis pagum, deuenit. vbi paulum commoratus, à Cliuienſi commeatum poſtulare. quo negato, Arenberga à Naſſouio fratre capta, & præſidium Hiſpanorum obtruncatum. Eppena quoque, Duram inter & Agrippinam; arx Carpenſis, Hormeſona, Withemumque: atque in Rheno octodecim naues, in quîs merces multæ Italicæ, quas deinde inſtitores redemere. tum pecunia Aquiſgrano imperata, & cohortes ad Noitemum aliquot cæſæ. Quæ cum nuntiata Albano, is, conſiliorum incertus, cum hærentem illic videret, ac in Galliam modo iturum, modo Belgio, aut Luxemburgenſi agro, imminere exiſtimaret; ne quid Sequani paterentur, etſi ex fœdere ad tutelam eorum Heluetiȷ tenerentur, curata præſidi Vergio pecunia, ſi vſus foret, poſtridie Noircarmium, ac Mondragonium, cum copiȷs omnibus ad ſuppetias adeſſe jubet. tum Robleſium cum ſua

cIↄ Iↄ LXVIII. legione ſubmittit. Antonio Berrio, Didaci Caruaialis ſignifero, cum Hiſpanis L, arcem Limburgenſem mandat. ipſe, munitis ad Traiectum Moſæ caſtris, defenſionem parat, ac flumen ponte ſternit; facilius excurſurus quocunque, & itinera vel obſeſſurus, vel vaſtaturus. vtque cum fluminis tranſitu prohiberet, vadoſis locis murices diſperſerat. Habebat peditum ſedecim millia. ex his Belgarum ſigna quindecim, Hiſpanorum quadraginta. Philippus Lanoius Bellouacus ſex ducebat. Carolus Arſilius, & Iacobus Briacus, ille Landrecij, iſte Marienburgi præfectus, ſinguli quinque. Hiergius decem, Mondragonius quinque; totidem Robleſius: cui etiam deſtinatum Ruremondæ præſidium. viginti Germanorum Albertus Lodronius, & Philippus Eberſteinius. adhæc foſſorum ingens manus, è propinquis Eburonibus: item tormenta, naues, commeatus. Auriacus in prœlium pertrahere Albanum omnibus modis nitebatur. ſed prudens belli imperator, cunctando frangere hoſtem certus, dubiam aleam detrectare. Sciebat enim, tam varium militem, ſine ſtipendio, non concordem, aut obſequentem, diu fore. dein timebat, ne Germani, queis cum hoſte eadem religio erat, aut à prœlio abſtinerent, aut in eo deſtituerent. deinde neque in proceribus ipſis Belgicis plus fiduciæ; qui, quandoquidem metu magis, quam adfectu, obſequentes, victore Auriaco, facile in partes eius tranſituri putabantur. ijs de cauſis cunctante Albano, quod præuiderat, ſeditio militum in Auriaci exercitu orta, graui cum periculo

culo inuoluit. quippe, dum pacare laborat, ad la- cIↄ Iↄ
tus gladij capulus decutitur. Malſburgius, alij- LXVIII.
que, à turbantibus occiduntur. compoſito tumul-
tu, in Eburones caſtra mouet; &,auxilium à Leo-
dienſibus ſperans, Laurentij ac Margaretæ ſubur-
bia, & Afrodium pontem, occupat. ſed Albanus,
agri vaſtitiem interminatus, oppidanos, ſatis cæte-
roquin pronos, deterruerat. ac quantumuis pars
adjutum omnino vellent, tamen metu, & Groeſ-
bequij epiſcopi opera, qui ad ſecuritatem vrbis ſig-
na pridem ſex conſcripſerat, conatus oppreſſus
eſt. Jgitur ſpe cum excidiſſet, varie exercitum cir-
cumductans, vt incertum Albanum teneret, tan-
dem ad diem Non. Octobris ad Stochemum, non
longe Maſeca, Moſæ admouens, vadum tentat,
muriceſque injectos tollit. inde equitem denſa-
tum, agmine vſque ad ripam aduerſam continua-
to, in flumine conſiſtere jubet. quo commento
impedito ejus impetu, cum inferius jugiter de-
fluens mox decreſceret, peditique peruium etiam
eſſe inciperet, exercitum vniuerſum tranſmiſit;
obſtupeſcente rem inopinatam Albano, adeoque
trepidante, vt quidam exiſtiment, ſi è veſtigio re-
cta in eum copias duxiſſet, hoſtem, plane impara-
tum, & conſternatum, oppreſſurum omnino fuiſ-
ſe. atque ipſe quidem recenti terrore vtendum
cenſebat. verum miles, viæ feſſus, & trajecto flu-
mine madens, pugnam abnuere. ac cum mox re-
fectum duceret, fruſtra fuit. quippe Albanus,
militem intra caſtra tenens, mora, quam pug-
na, vincere malebat; certus fore, vt per imminen-

cIↃ IↃ LXVIII. tem hiemem, ſine ſuo commeatu, & ſtipendio, copiæ vltro dilaberentur. Ergo cum neque hoc ſuccederet, explorare Trajectinos ſtatuebat, miſſo tubicine; quem Albanus comprehenſum, ne conſilia oppidani clam miſcerent, in furcam egit. Poſtquam ſæpius velitatum, nec ad pugnam prouocari Albanus poſſet, exiguo commeatu, in Tungros mouet, Eburonum oppidum, ſatis munitum; vbi excluſus, fanum Trudonis retrogreditur, inſequente ſemper Albano, & poſtremum agmen vexante. hic pugnatum acrius fuit, atque egregium virtutis ſpecimen Marcus Toletanus dedit. inde Thenas contendit, ab Hiergio occupatas; quem Albanus noctu præmiſerat, vt vel laborantem Brabantiam, tutaretur; vel nutantem, in officio contineret. ipſe Albanus, in propinquo caſtra munit. poſt quatriduum prope Tilmontium diuiſas copias Auriacus partim vltra flumen ire jubet, partim collem occupare. quem munire dum feſtinat, Albanus, per ſuos interturbans, eum extorquet. ideo, relicto ad dextram Tilmontio, propter Geteram, in Brabantiæ & Eburonum collimitio, iter faciens, traijcere exercitum conabatur. id Albano poſtquam exploratum eſſet; Fridericum Toletanum, ac Chiapinum Vitellium, cum IV cIↃ ſclopetarijs, equitumq; aliquot turmis, tranſeuntem invadere jubet: ipſe cum cætero exercitu ſubſequitur. cumq; anguſtum iter eſſet, ſiluiſq; obſeſſum, Monteſdoca, & Salinas, cum ſclopetarijs IↃ anguſtias occupant; Fridericus, & Chiapinus, cum Gallorum, Belgarumque, & Hiſpanorum, aliquot ſignis, ac nonnullo equitatu,

ſiluas

ſiluas circumjectas inſident. ſed eo die, decliui ſo- cIↄ Iↄ
le, etſi vrgente valide prœlium Hochſtratano, res LXVIII.
dilata eſt, propter imminentem noctem; quam vtrimque, exiguo tantum colle diſiuncti, in ſtatione tranſegere. poſtero die incedere agmen Auriacus jubet. atq; Albanus, quo tenderet ignarus, ordinata ocius acie, leuem armaturam præmittit; quam cum omni peditatu Fridericus Toletanus ſequebatur. extremo in agmine ſex Germanicorum equitum turmas locat. inde leues armaturæ, colle occupato, vnde in hoſtem deſpectus eſſet, captoq; ſigno, pugnam inchoant. ac præmiſſis reliquis copiis, cum Germanicus equitatus appropinquaret, viſum Cheuereaulxio, ſclopetariorum equitum duci, vt, quamvis abſente adhuc peditatu, in poſtremum agmen inuaderent; facili victoria, poſtquam hoſtis amne Getera ſeparatus. ſed conſilium perquam vtile dum Albanus, loci imperitia, differt, & exploratorem mittit, egregia occaſio pœne elabitur. itaque Auila, & Braccamontius, cum delectis mille ducentis, anguſtias occupare; Gaſpar Robleſius, cum legione Belgica, hoſtem adoriri iubetur. Acri aliquamdiu pugna, tandem victor Albanus euadit, exigua ſuorum clade. ex Auriaci copiis ſupra duo millia cæſi. Lonnerualius captus, poſtea Bruxellis gladio percutitur. Poſt hanc ſtragem auxiliis Gallicis Auriacus ſe Iodoniæ iungit. ea erant cIↄ cIↄ cIↄ pedites, Iↄ equites. quibus copiis non tam vires, quam annonæ penuria aucta. facto ac cum iſtis per Luxemburgenſem agrum itinere, & direpto monaſterio Andagienſi, incenſoque Huberti fano, vrbibus

paſſim

Iↄ cIↄ LXVIII. paſſim aduerſis, caſtra indies fere mutans, prœlij occaſionem fruſtra quærit. itaque commeatus egens, & ſtipendij, cum ex ccc dalerorum cIↄ vix xii accepiſſet, exorto tertium in Gallia bello ciuili, adiungere ſe Condæo ſtatuit, maxime Gallorum inſtinctu. id dum proſequitur, ac Queſnæum iam veniſſet, agro Cameracenſi imminens, ſubſequente vſque Albano, in eum conuerſus, profligatis decem Germanorum ſignis, octo autem Hiſpanorum, & leuis quoque armaturæ turmis tribus, acceptam pridem cladem vlciſcitur; inque eo conflictu Rodericus Lopeſius, Sanchius Auila, & Franciſcus Toletanus, vulnerati. Cæſar Aualus, interfectus. inde arcem Cameracenſem aggreſſus eſt; quam egregie, etſi grauiter conſternatis oppidanis, Mollinius defendit. In Galliæ limite Coſſæus erat, cum bis mille ſclopetarijs, & peditibus bis mille ducentis. ac, quamuis rex negotium dediſſet, vti Auriacum Gallia arceret, tamen is, ſupra Quinctini fanum Somona tranſmiſſo, Sueſſiones venit; & aduentus ſui cauſam per legatum, Fanellium Serium, regi exponit. qui præuertens, per Caſparum Schombergium quærit, *quid in Galliam cum ingentibus adeo copiis aduenisſet. ac mirari vehementer, pro militiæ priſco more, non præmiſſum fecialem. quodſi, vti rumor ferret, in Germaniam tranſitum peteret, eum minime negaturum, modo ne pro hoſte ageret.* ad hæc pridie Non. Decembris Auriacus reſpondet; *conſilij ſui certum pridem regem feciſſe. neque vero tam vecordem, aut rerum imperitum, eſſe; vt cum rege tam potente armis experiri velit.*

lit. quin, ſi ita videretur, quantaſcunque duceret copias, pro ipſo militaturas; cui honorem, & obſequium omne, efferret. ſed eorum, qui ob puram religionem, quam amplexi, infeſtis plurimis, in exitio præſentiſsimo verſarentur, vt periculo ſubueniret, neceſſarium exiſtimaſſe. itaque orare, vt, pro digna ſua majeſtate clementia, miſertus hominum, quibus ſummi Dei gloria, vita quies, & fidele in regem obſequium, inprimis cara, promulgata ſemel edicta violari ne permitteret. Rex Schombergio demandauerat, quo libentius copias Auriacus reducere vellet, vt ſtipendium militi offerret. iſque, dum id ſedulo agit, ductorum animis, quos nouiſſet, exploratis, propoſita rerum difficultate, ad defectionem multos clam ſollicitat. ita ad expeditionem ſegnior paullatim miles; & aperta mox querela, *male duci, infeſta anni tempeſtate, ſine ſtipendio, aduerſus regem, quem injuria nulla obnoxium reddidiſset.* cumque Auriacus porro inſtaret, vt Condæo ſe adjungere maturarent, præfidenter pernegabant; & *ſe tantum contra Albanum auctoratos*, obtendebant. præterea *cur ſe, nulla omnino ſpe ſtipendij, perditum irent. quod cum exhibere haud poſſet, aliquot jam menſibus debitum, ſaltem patriam, è qua eduxerat, reddere vellet. vnum id facile, rege nondum laceſſito.* Hoc diſſidio concitato, Schombergius recedit. at Auriacus, grauius diſcrimen metuens, ſi perſiſteret, concedendum tumultui ratus, in Germaniam iter vertit. vbi exauctoratis copiis, coacta è ſupellectile pecunia, vt prompta in poſterum ſtudia haberet, pro militia trium menſium equiti ſoluit. in reliquum ſtipendium principatum Arauſienſem op-

CIↃ IↃ LXVIII.

cIↃ IↃ LXVIII. ſem oppignorat,intra proximos XII annos liberandum.inde ſe Wolfgango Bauaro Bipontino,in Gallaim eunti, cum cIↃ CC equitibus jungit. Exauctoratos magnam partem aſpera anni hiems confecit. reliqui aut Bipontino nomen dederunt, aut,in Galliam retrogreſſi, regi militarunt. Hic belli exitus dupliciter Auriaco infelix fuit. nam & Angliȩ regina, Caleti recuperandi occaſionem rata, conſilia cum eo communicare, & opera vti, conſtituerat. ſed,dum famulus legati,qui in aula regis erat,Cardinali Lotharingo literas ad ipſum prodit,iſque reſponſum contrarium reddit,commutanda ſcriptione elapſum tempus hoc conſiliū penitus euertit. Igitur depulſo hoſte,ſecurus Albanus,in hiberna militem dimittit. Romeri legio Bruxellis datur, & Machliniæ. Lodronij Antuerpiæ,& Valentinianis. Alfonſus Vlloa Grauiam, Bertinium, Siluam Ducis, & Trajectum Moſæ accipit. Groningæ Caſpar Robleſius Billius, Dauentriæ Mondragonius imponitur: Bommeliæ, Vltrajecto, & Gorcomio, Sanchius Lodonius. Tum ex arce Cameracenſi, quo inſecutus Auriacum erat, x Kal. Decembris Bruxellas literas ad Senatum mittit, reique geſtæ ſeriem,ac ſucceſſum, exponit. deinde regi, & principibus item cæteris. Belgis paſſim ſupplicationes mandat, occulto plurimorum dolore, etſi palam lætitiam oſtenderent. Item decurſus ludicrus ordinatur; quo Haurechius crure grauiter ſauciatus. Vbi procerum populique voluptati iſta dedit,ad ſeornandum animum vertit. igitur, tot victorijs clarus, gloriæ ſuæ apud poſteros monumentum,

per-

per Iacobum Iongelingum in Antuerpienſi arce ſtatuam ponit, è tormentis, pridem ad Gemingam captis. ea forma, ac ſtatura, ipſum referre; nudo capite, brachioque dextro inermi. cæterum corpus, armis indutum. ſub pedibus calcabatur homo gemino capite, manibus quatuor; in quarum prima, fax accenſa; in ſecunda, malleus fractus; tertia, clauam nodoſam; quarta, ſecurim tenebat. è collo ejus, appenſa bulga; è qua ſerpentes proſerpebant. ſubter larua conſpiciebatur, ad cujus aures mendicornm gemina paropſis inde ſcriptum, IVNGELINGI OPVS EX AERE CAPTIVO. inferius paullo, in lamina, topho innixa, FERDINANDO ALVAREZ A TOLEDO ALBÆ DVC. PHILIPPI II HISP. REGIS APVD BELGAS PRÆFEC. QVOD EXSTINCTA SEDITIONE REBELLIB. PVLSIS RELIGIONE PROCVRATA IVSTITIA CVLTA PROVINCIÆ PACEM FIRMARIT REGIS OPTIMI MINISTRO FIDELISS. POSITVM. Vniuerſi operis altitudo pedes XV. Ab vna parte, ara erat; inſcripta, DEO PATRVM NOSTRORVM. ab altera, opilio ſpectabatur, ad paſcua gregem educens quem lupi, ac leones, fugerent. item aurora, noctis tenebras diſpellens, cum inſcriptione Græca, ΑΛΕΞΙΚΑΚΟΣ ΗΩΣ. Vtrimque, tanquam belli ſpolia, variæ armorum ſpecies cingere. in baſi autem ſcriptum, PIETAS. Hujus ſtatuæ inuidia ingens apud plurimos; etiam Hiſpanos, qui deberi regi potius arbitrari: cujus armis, ac ſtipendio, omnia geſta. CIƆ IƆ LXVIII

CIↃ IↃ LXVIII. & de ea conjecturæ quoque variæ, prout animi quiſque adfectus. ac effigiem bicipitem, quæ ſubjecta, Egmundanum, Hornanumque, nuper cæſos, pars putare: alij Auriacum, & Naſſouium, Belgio exactos. erant, qui interpretari ordines Belgij, in nobilitatem & plebem diſtinctos; quos, erepta libertate, conculcabat. Arſcotanus, vir liberrimæ in aula vrbanitatis, & gratioſæ, cum Albano eam aliquando ſpectans, ac rogatus quid videretur, per riſum illuſiſſe dicitur; *eorum vultus, quos calcaret, iræ manifeſtos, ſi reſurgerent, vindictam minari*. idque dictum oraculi inſtar multis habere viſum fuit. & Antuerpienſes poſtea, recuperata libertate, opus iſtud confregerunt. alij memorant, à ſucceſſore, Ludouico Requeſenſio, tolli juſſum. Sub id tempus etiam Haurechius, ſuo vulnere, aut veneno, in vinum eiecto, diem obijt III Eid. Decembres; dolente Auriaco, rebus afflictis eripi virum, animi, & conſilij, inſignem.

IOANNIS MEVRSI

RERVM

BELGICARVM

LIBER. V.

INITIO anni cum Auriacus in Germaniam receſſiſſet, ceu tranquilliore imperio vſurus Albanus, nunc id tempus exiſtimabat, cum obſequij faciliores Belgas habiturus eſſet. itaque paſſim exploratum quoſdam mittit, ſi qui cum eo conſilia contuliſſent, aut ſe turbis miſcuiſſent. tum vt ſubditos in officio retineret, de varijs paſſim arcibus agitat. & Amſtelodamenſes, non ferre id commerciorum rationem queſti, florenorum ducentis millibus immunitatem redemerunt. Groningæ quoque, & Fliſſingæ, opus interceptum. alibi perfectum. inde epiſcopos, dato ſingulis adminiſtrandæ diœceſeos præſcripto, ſedibus nouis imponere aggreſſus eſt. Caroli Brimæi Megenſis opera, qui Arenbergico in Friſia ſucceſſerat, curia adjutante, etſi Ordinibus repugnantibus, Cunerum Petri Leouardiæ conſtituit. qui, vel odio populi ingratus, vel impar dignitati, mox ludibrium publicum fuit. plus moleſtiæ Ioanni Cniuio Groningæ obtigit. ſed is prudens, modicuſque exercendæ po- cIↃ Iↄ LXIX.

 teſtatis,

cIↄ Iↄ LXIX. teſtatis, gratiam ſibi conciliauit. monaſteria duo, Wittevverum, & Adevvartum, maxime aduerſa habuit. atque illud quidem mox Pontificis, & Albani, minis ceſſit, in eccleſiam cathedralem S. Martini mutatum. iſtud vero fortius reſtitit, opulentum admodum, neque impenſæ vlli parcum. cumque epiſcopus luxum monachorum argueret, neceſſario corrigendum; & hoc potiſſimum telo pugnaret: rogatu ipſorum, abbatiſque Clarocampij, venit, propulſandæ iniuriæ, è Burgundia Morimontius, ſupremus ordinis Ciſtercienſis inſpector, vir auctoritatis primariæ, & virtutis, ac doctrinæ, clarus. iſque, vt præterita corrigeret, amoto abbate Arnoldo Lautzio, Arnoldum Kemningum, Muntij ad Amaſiam abbatem, adminiſtrum ordinat, qui defuncto mox ſucceſſit. inde, ordinibus adjuuantibus, acriter ſe Cniuio opponens, tandem effecit, vt aſſignatis florenorum vi cIↄ annuis, contendere porro deſiſteret. Nec hic deſijt cura Albani; &, poſtquam de epiſcopis egiſſet, concilii Tridentini decreta vbiq; promulgare inſtituit; ac, quanquam interdum obiecta difficultas, imminutis alibi prouinciarum, vrbium, aut monaſteriorum, priuilegijs; nemo tamen, metu ne à majorum religione deſciuiſſe videretur, ſe opponere auſus fuit. varia deinde edicta facit, vrbeſque præcipuas priuilegia omnia ſua conſilio ſanguinario exhibere jubet. tum interdicit, *ne quis Belga in extranea Academia, præter Romanam, aut profeſſionem, aut ſtudia, exerceret; neu notarij, actuarij, aut tabelliones aliqui, de rebus turbas præteritas ſpectantibus acta publica*

lica vlla ſcriberent. qui negligeret, is exilio ſempiterno, & bonis omnibus, mulctaretur. vxores etiam, quæ maritos profugos ſecutæ eſſent, ne redirent; niſi pœnæ ſubiacere ipſæ vellent, quam in eos conſtituerat, qui conſilia miſcuiſſent cum perduellibus, aut eorum neceſſitati ſubueniſſent. copias quoque nullus ſcriberet; niſi regis, aut ſuo, permiſſu: & nec nomen miles daret, niſi mandati prius literas inſpexiſſet. tum ad pœnas ſe conuertens, paſſim captos, aqua, igne, cruce, aut gladio, varie puniendos tradit. tam ingenti populi terrore, vt, dilapſis fere omnibus, breui tempore vaſtum pene, ac deſertum, Belgium fieret; & opificia antea multo frequentiſſima, alìorſum transferrentur. profugorum plurimos Britannia excepit; ob communem ſacrorum cultum, libertatemque conſcientiarum, gratum hoſpitium: &, Oceano interjecto, ac fauore Elizabethæ, tutum omnino aduerſus vim Albani perfugium. hi, cum Belgij jactura, in Anglos hoſpites varium lanæ artificium tranſtulerunt; tanto numero, vti vrbes, paullo ante infrequentes, & collapſas, reſtaurarent. in quibus Noruica, Sanduica, Colcheſtria, Maidſcona, Hamptona, & aliæ: ſic ducentis ante annis, nimia inundatione in eandem inſulam acti, ejus incolas, agri tantum, & pecoris, gnaros, pannos texere docuerunt. Porro Albanus paſſim delegatos mittit, qui depoſcerent ad ſupplicium abſentes reos, & à magiſtratu loci opem quærerent; quam nonnulli, offenſæ timidi, præſtitere. alij, quibus paulo plus cordis, priuilegia obtendentes, ſe difficiles præbuere. Inter cæteros id mandatum Arnoldo Saſboutio,

cIↄ Iↄ LXIX.

cIↄ Iↄ LXIX. boutio, curiæ Hollandicæ ſenatori ordinario. ac cum exequi Leidæ vellet, & ſenatus deliberaſſet, magiſtratus recuſauit; indecorum arbitratus, alieni judicij miniſtrum videri. idque Sasboutio repræſentans, priuilegia bina oſtendit, capitali ſententiæ alibi latæ, & bonorum publicationi, contraria: datum a Gulielmo, Hollandiæ comite, anno cIↄ CCC. XV: alterum vero a Ioanne, Brabantiæ Duce, anno cIↄ CCCC; XVIII. prius illud *ſoli judici vrbano ſententia in ciues ſuos ferendæ jus* permittit: alterum ſtatuit, *ne quis ciuis, vel grauiſſimi criminis reus, plus florenis* L X *mulctaretur.* inſuper veterem conſuetudinem allegare, *ne quem, etſi criminis ſui manifeſtum, morte afficerent; niſi reum extra vincula, & tormenta, confitentem nacti eſſent.* ſic Sasboutium dimittunt. Albanus tamen, ſine vllo priuilegiorum reſpectu, in captiuos quoſque graſſari; adeo contra jus faſque nitens, vt, tutelam ſi dediſſet, judicemue ordinarium, multi facile cauſam obtenturi fuerint. Vnum memoriæ poſteritatis eſt tradendum. quidam Bruxellis captiuus, ob commune temporis crimen, indicta cauſa, nec à judice condemnatus, iuris contemptu, an errore, cum cæteris ad ſupplicium ducitur. poſtea autem, cum diſquireretur crimen, ac ſiſtendus reus foret, non duntaxat interfectum, ſed & nulli culpæ affinem, comperiuntur. quam ob rem perculſis iudicibus, vt firmaret animum Vergas, *nil omnino eſſe*, inquit, *cur tantopere angerentur; innocentiam animæ viri profuturam.* Groningæ, debellato Naſſouio, quatuor Germanorum ſigna in præſidio ab Albano

no diſcedente poſita erant. ea cum ſuperbe agerent, ad querelam magiſtratus menſe Februario Billius permutare illa juſſus, ſex Gallorum introducit; minus quidem populo inuiſa, ſed quæ grauius tamen incumberent, imperatis in ſeptimanam cIↄ cc florenis: quorum tamen neceſſitatem mox Ordinibus Ommelandiæ impoſuit. conſules quoque, ac ſenatum vrbanum omnem, magiſtratu abire vetitum, annos octo continuauit; fabis nigris albiſque ereptis, quibus vti in electione ſoliti. Poſtea in Friſiam Occidentalem mittitur Carolus Quarræus, curiæ Brabanticæ aſſeſſor, de turbis proximis quæſiturus, & in obnoxios animaduerſurus. ibique dato regio cognitori negotio, Groningam profectus, Albani mandatum magiſtratui exponit, dari ſibi collegam poſtulans, ne imprudens contra priuilegia loci quicquam faceret, aut deſpectos ipſi ſe exiſtimarent. Datur munus Joachimo Vbbenæ, conſuli, ſatis præter animi ſententiam, tam præſenti ciuium odio. & initio, cum quibuſdam operis ſuis, Ioannes Barnenda, vrbis fabricenſis, capitur. qui Franciſcanorum templum magiſtratus pridem juſſu purgaturus, colliſarum imaginum reliquias inde ſuſtulerat. id crimen capitale erat. quod quantumuis publica auctoritate commiſſum, pœna tamen à miniſtris exigenda videbatur, cum inuidiam magiſtratus declinaret. qui induſtrie, futuri prouidus, mercedis cauſam inter vrbis rationes diſſimulare quæſtorem juſſerat. id Barnenda vbi mox compertum habet, effracto carcere, cum duobus criminis ſocijs, periculum euadit. alij, va- cIↄ Iↄ LXIX.

cIↃ IↃ LXIX. rie diuexati, & per tormenta culpam faſſi, gladio feriuntur. ea re ingens populi odium magiſtratus concitauit, cunctis æque indignantibus, *quod imperia ipſe ſua, & ciuium obſequium, præter fas punitum iret*. & auxere viduarum, ac pupillorum, aſſidua lamenta; quîs minuendis, ceu commiſeratus eſſet, ex ærario alimenta clam aſſignat. Quarræus, diligens mandatorum, profugis diem dicere pergit; &, niſi intra tres ſeptimanas præſentes ſe Albano excuſent, vita pariter, fortuniſque, exuendos. in his plurimi è primaria ejus loci nobilitate. qui conati priuilegijs ſe tueri, per quæ *extra pomerium quenquam, aut territoriũ, euocare non licebat*; literis ſcriptis magiſtratum exhortantur, *operam apud Albanum daret, ut eorũ ratio quædam haberetur*. ſed cum ille, offenſæ metu, ſegnius publicæ libertatis cauſam ageret, per libellum ab Albano *patriæ leges, judicemque ordinarium*, ſupplices petunt. ad quæ ille reſpondere, *ſe præſentibus ius dicturum; ſi emaneant, ceu in contumaces ſtatim actum iri*. ergo iterum citati, vbi nemo compareret, tanquam perduelles forent, ipſi pœnæ capitali, bona fiſco addicuntur. Igitur vim manifeſtam ad Cæſarem, & Germaniæ principes, deferre placuit; quando vetus Imperij membrum prouincia eſſet, ejuſque tutelæ adhuc nuper a Carolo V commendata, anno ſeculi XLVIII. verum neque id ſucceſſit. Cum Quarræus diſceſſiſſet, ſtatim Roblesius ad arcem inſtaurandam animum vertit; quæ ſuperiore anno a Vitellio, & Paciotto, ita deſignata erat, vt è propugnaculis quinque, in finitimos Tubantes tria, in vrbem duo obuerterentur.

rentur. circum autem foſſa, centum pedes lata, du- cIↄ Iↄ
ceretur. ſed, deficiente impenſa, rurſum opus in- LXIX.
termiſſum. Hoc in Belgio rerum ſtatu, Bipontino, in Galliam paranti, cum fratre vtroque, Ludouico & Henrico, comitem ſe Auriacus jungit. idque Albanus non ignarus, vt obſtringeret ſibi regem, ſuppetias ei Petrum Erneſtum Mansfeldium mittit, cum II equitum millibus, peditum ſignis viginti quinque. Sub id tempus, III Eid. Febr. egregio inter tot probra juſtitiæ exemplo, Ioannem Grouelſium Spellæum, ſummum rerum criminalium adminiſtrum, concuſſionum reum, in furcam agit: cui aliquando extrema quæq; comminanti, Gemma Friſius, ſtudiorum valde clarus, exitum vitæ hunc prædixerat. Pontifex Romanus, Pius V, virtutis collaudandæ, Albano enſem inauratum, & galerum gemmis ornatum, rite conſecratum, mittit; non niſi ab epiſcopi cujuſdam manu, poſt peractos ſacrorum ritus, accipiendum. adferebat munus tam inſigne Carolus Ebulus Neapolitanus, oblatumque exquiſita cæremonia in manum tradidit Archiepiſcopus Machlinienſis. ac honorum læta Albanus ludis, ſpectaculiſque publicis, eſt teſtatus. Non ita pridem, firma, vt videbatur, Belgij pace, ab Anglia turbas Elizabetha dederat. nauis è Cantabria vna, & minores aliæ quatuor, merces pretioſas multas, ac pecuniæ vim ingentem, aduehebant. cumque has piratæ Galli perſequerentur, in Angliæ portus confugerunt. & neque illic tuti nautæ, incumbentibus etiam Gallis, ac diſceſſum obſeruantibus, legato Hiſpanico, Gerardo

cIↄ Iↄ LXIX. Eſpeſio, periculum ſuum exponunt. iſque ſtatim reginam accedens, rem narrare; *in illus nauibus exercitus Belgici ſtipendium eſſe, Albano tunc perneceſſarium. & orare, in ſuis portubus vt periculum prohiberet; deinde commeatum daret Antuerpiam vſque, aut vectoribus arma ſaltem indulgeret.* nec grauate, æquitatis, & amicitiæ tuendæ, conſtans princeps poſtulatis acquieſcere. ſed reſponſo, dum Albano nuntium mandat, tardiore, à Cardinali Caſtellionæo edocta, mercatorum Genuenſium, non Philippi, pecuniam eſſe; cui Albanus, ſoluendis ſtipendijs, manum inijcere ſtatuiſſet; ipſa præuertit, ſuoſque in vſus educere jubet; ac Londinum, in ærarium, ciſtis quinquaginta nouem clauſa, deferre. ea ducenta aureorum millia excedebat. Vbi factum Eſpeſius legatus intellexit, grauiter de injuria queſtus, à regina reſponſum refert; *in Philippi gratiam factum, vt rapinam imminentium tunc Gallorum prohiberet. quando autem compertum haberet, mercatorum Genuenſium, non regis ſui, pecuniam eſſe; extenuato valde ærario, ſalua dominorum gratia, honeſta vſura mutuam ſumere decreuiſſe. idque ius principibus ſemper vſitatum.* ita dimiſſus, ocius rem Albano nuntiat. is iræ præceps, vt fortuna fere excelſa juxta, & læta, offenſæ facilis, non diſſimulandam injuriam regis ſui arbitratus, nec conſultis prius Ordinibus, nec conſiderato diſcrimine commerciorum, ſine quibus opes Belgij non conſtarent, comprehenſos per prouincias mercatores omnes Anglos in domo publica Antuerpiæ ſub cuſtodia habet, bona deſcribit, & deinde haſtæ ſubijcit. idem à

rege in

ge in Hiſpania decretum. viciſſim in Anglia Eliza- cIↄ Iↄ
betha, vt indemnes ſuos faceret, Belgas quoſcunq; LXIX.
retinere, bonaque ſequeſtrare, permittit. inde iure à ſe factum, ſcripto edicit; cui Eſpeſius, ſe perſtrictum in eo ſentiens, aliud opponit. inde in Hiſpaniā ablegat, de Albani qui iniuria conqueratur. *cauſam omnino nullam eſſe, cur in Belgio regni ſui mercatores, aut eorum facultates, attinerentur. ſe quidem id pecuniæ feciſſe, quam Hiſpanicæ naues aduexerant, in ſuos portus à piratis Gallis actæ. eam autem Genuenſibus, ad quos pertinere crederet, poſt aliquot menſes cum vſura reddituram. nam vt in vllam regis pecuniam manus iniiceret, nunquam in mentem veniſſe; & legato quoque ejus, vt æquum erat, declaraſſe. adeo tamen humanitatis, veteriſque amicitiæ, oblitum Albanum, vt Anglos ſuos adeo proterue inuaderet. quod ſi ille hanc pecuniam exhiberi omnino vellet, quamuis Genuenſium propriam, tamen illico facturam; dum ſuos modo in Belgio ſubiectos, bonis omnibus reſtitutis, Albanus dimittat; & amicitiam, integris vtrinque commercijs, rectius deinceps colat.* interea Albanus, erroris pœnitens, cum, tranſlatis Hamburgum commercijs, nihil Anglis, plurimum Belgis noceri videret; ad reginam Chriſtophorum Aſſonuillium mittit. quem illa, ſine mandato regis, admittere nolens, neque vt legatum habens, contemptim ad Senatum reiecit. cumque indignum id is cenſeret, irritus legationis, domum rediit. ea re irritatior Albanus, pridie Kal. Apriles edicit, *ne quis, donec aliter cautum, vlla cum Anglis commercia habeat: naues quoque, niſi armatæ, Oceano abſtinerent.* delinquentibus pœnam addit,

 publi-

cIↃ IↃ lxix. publicationem bonorum. &, vt ratum edictum foret, delatores etiam ſtatuit; quîs è bonis publicatis pars dimidia prœmium foret. verum munus odioſum, præter exules quoſdam Anglos, nemo fere adire voluit. inter hos erat Ioannes Storius, iureconſultus, ſub Maria Inquiſitoris officio functus; homo egenus, &, mutata religione, odio in ſuos præceps. datuſque vicarius, Gulielmus Parkerus; qui mox, certa gratiæ ſpe, dominum prodidit. quippe in nauem introductum, mercibus Anglicanis onuſtam, dum explorat, nullo fraudis alicujus metu, magiſter nauis, Cornelius Eickenus, egregrio pro patria facinore, expanſis velis in Angliam auectum reginæ ſiſtit; vbi, fracta laqueo gula, tanquam patriæ ſuæ hoſtis, pro ſperato ingenti prœmio pœnam invenit. Albanus ad diem XIII Kal. Maias conuocatos Bruxellas Ordines hac oratione compellat. *neſcium nulli, ideo ſe à rege miſſum, vt prouinciarum motum componeret, ac quietem deinceps certam conſtitueret. hac de cauſa, ſimul remp. attigiſſet, in auctores turbarum inquiſitos animaduertiſſe. ac maturius illud factum voluiſſe, vt regi ſuo ſatisfaceret, & gratiam cæteris conciliaret, quorum illi ſimplicitatem circumueniſſent. ſed præclarum hoc conſilium homines ſeditioſos perturbaſſe, quorum arma vt propulſaret, maximam anni partem ſub pellibus egiſſe. quando vero conſideraret, plurimum illos immutata religione momenti poſuiſſe, quam plerunque ingens populi inſolentia, & contemptus magiſtratuum, ſequeretur; ideoque contra leges, per quas antea reſp. tranquilla, nefaria conſilia agitaſſe; nihil ipſum prius habuiſſe,* *quam*

quam vt ex mandato regis reddita quamprimum anti- CIↃ IↃ
qua religione, leges quoque, ac ſtatuta, reſtitueret. id- LXIX.
què etiam præſtitiſſe, ab epiſcopis, & cæteris ſacrorum
præſulibus, adjutum egregie. quam in rem cum rex, im-
penſæ nulli parcus, ærarium grauiter attriuiſſet, deinceps
ipſi prouiderent, ne deeſſent paci publicæ, ac ſubſidia ne-
ceſſaria deſtinarent. multa cohortibus ordinarijs, & re-
liquo militi, ſtipendia reſtare. locorum communitiones,
militarem annonam, & tormenta bellica, magnam pe-
cuniæ vim exigere. plurimum eſſe, quod mercatoribus
deberetur. nihil in caſum præſto eſſe. perpendiſſe dili-
genter, quibus ſubſidijs vſa quondam reſp. fuiſſet; nec
convenientius quicquam, juſtiuſve, deprehendiſſe, quam
quod ſuo in prouincias has aduentu rex Ordinibus pro-
poſuiſſet. id quia haud intellectum minus proceſſiſſet,
nunc operam dediſſe, ne quis, veluti ambiguum nimis,
aut obſcurum, detrectare merito poſſet. quamobrem
placere, vt rerum mobilia, quotieſcunque venum irent,
decimam; quæ ſoli eſſent, viceſimam penderent: vtraque
autem indiſtincte ſemel centeſimam exhiberent. &, quo
ſingula commode fierent, modum præſcripſit. Ea peti-
tio Ordinibus permoleſta accidit: & graue alij,
diuitias ſuas; alij probroſum putare, *paupertatem*
profiteri. vniuerſis inuiſa exactio. tamen centeſi-
mam à pleriſque metus expreſſit; quam mox Gelri,
Friſijque, redemerunt. in decima vero, & viceſi-
ma, cur non item acquieſcerent, cauſas, libello
comprehenſas, repræſentarunt. ac communis fe-
re omnium querela fuit, *commercia interuerti, potiſ-*
ſimum reip. neruum. ſeorſim etiam Brabanti, Hol-
landi, Zelandique, *ſibi grauiſſimam decimam* que-
ſti,

cIↄ Iↄ LXIX. ſti, *cum ob halecum reliquamque piſcium capturam; tum propter ſalem, vinum, pannique texturam: & merces, Balthico mari aduehi ſolitas. quin tributum potius annuum poſtularet, quamuis ſupra veterem modum, pro fide in regem, & obſequio, libentius ſoluendum. quod viceſimam attineret, eam plane ferri non poſſe. quippe vſu ſæpe venturum, vti ob eundem agrum, domumve, intra annum vertentem ſexies centeſima ſolueretur.* Harum rationum Albanus, animi obſtinatus, nullam admittens, decimam, & viceſimam, vrgere non deſtitit. *non certum ſibi remp. peſſundare, ſed felicitatem ejus firmam, ſtabilemque, reddere. ea de cauſa indulgere, vt onera ſua per libellos teſtarentur, benigne deinde arbitranda. in præſens vero velle regem, vti poſtulata concedant: ſi recuſent, aut cunctentur, aliud quicquam tentaturum. nihil eſſe, cur ita graue exiſtimarent. in Hiſpania vſitatum, vbi vna ſua Alba annis ſingulis quinquaginta aureorum millia redderet.* Prouincialium cauſam prudenti moderatione Viglius præſes ita tuebatur, vti nec obnixe ſeſe viro propoſiti rigido opponeret; *conſiderandum diuerſum regionum ſtatum. Hiſpaniam, late diffuſam, agri cultu, & feracitate ſoli, æſtimari: in limite nullos vicinos; montibus tantum, & mari, terminari. Belgium contra anguſtum eſſe, pannificioque, ac commerciis, cenſeri: deinde pluribus populis circumfundi; ad quos ea, ſi tributis onerentur, commigrarent. id prudenter Philippum Burgundum, Belgicæ felicitatis auctorem, præuidiſſe. eoque diligenter cauiſſe, vt portoria, ac tributa, leuia eſſent, vilisque annona. & externis mercatoribus hac de cauſa priuilegia indulſiſſe. nunc, ſi contra ipſe nitatur,*

nitatur, arceri peregrinos, expelli indigenas, ac commercia interuerti. ſi exſtruere arces vellet, ærarij rationem haberet: neque adeo neceſſarium, nouas fieri; quam, quæ olim in limite fuiſſent, reparari. nunquam tributa prouinciales continuaſſe; tantum rogas, quas appellant, conceſſiſſe: quales vel requirerent principes, vel facultates ſuæ ferrent. quis in pace, nimia exactione, nulla in aliquem belli caſum ſubſidia relinqui, nullo modo expedire. ſi ſubuentum agricolis vellet, ne propterea mercatores oppreſſum iret. porro de reditibus Albæ, vt longe maximis, ita plurimum gratulari. ita Ordines, amplius deliberaturi, in prouincias quiſq; ſuas recedunt. interim, datis ad præſides literis, inſtare propoſito ſingulos jubet. *ſe quidem ea moderatione vſurum, qua in objectis difficultatibus æquum eſſet. id in ſua manu ſitum. & vel omnia omittere poſſe, ſi commerciorum ratio flagitaret.* nonnullis quoque interminari, *niſi concederent, vim adhibiturum. atque regi ſic videri. motibus nuperis obnoxios eſſe, hancque culpam prompto nunc obſequio luendam.* Hannonios, Atrebates, ac Namurcenſes, eius noxæ immunes, ut exemplum ipſi cæteris darent, blanditijs, & promiſſis ingentibus, impellere clam tentauit. reliquis præſidiorum metum injecit. idcirco territi nonnulli, vt euaderent iram ejus, & tot militum imminentem inſolentiam, quibus animus per ſtipendia debita ferox, & occaſio tantum prædæ quærebatur, ea lege tributum promittunt, ſi prouinciæ quoque cæteræ id exhibeant. orant præterea, *vt expenſis querelæ momentis, clementer ſtatuat, quod publice vtile ſit futurum.* Hollandiæ nobilitas, &c,

cIↄ Iↄ LXIX.

cIↃ IↃ LXIX. primaria vrbs, Dordracum, prima aſſenſerat; cui mox reliquæ ciuitates acceſſerunt. tantum initio recuſare Amſtelodamum; & ſeorſim cauſas ſuas allegare: ſubſcripturum nihilominus, ſi ab alijs acquieſceretur. major vero difficultas apud Vltrajectinos fuit. ij Albano reſponſum mittunt; *ſerio omnia petitionis ſuæ membra expendiſſe, neque modum inuenire potuiſſe, quo ſatisfacerent. exiguam admodum prouinciam eſſe; è qua, vbi quam latiſſima, duabus horis exire liceat. mediam partem ingenio loci ſterilem valde, alteram vix cum magna impenſa fructum ferre. proximis* XL *annis, quibus in Caroli Quinti poteſtatem tranſiiſſet, præter alia quoque tributa, æs alienum centum florenorum millia contraxiſſe; cujus vſura etiamnum premerentur. inſuper præteritis turbis valde afflictos in tutelam cogere militem debuiſſe, cujus ſtipendio exhauſtum ærarium. inde deſertam ciuibus vrbem, & commercia imminuta, ne in pace quidem frequentia. agrum etiam ſubjectum, in tranſitum copiarum apertum, amicisque pariter & hoſtibus expoſitum, fortunis plurimos euertiſſe. huc accedere maxima agriculturæ incommoda; exeſa paſſim à muribus ſata, aut aggeribus ruptis merſa: ac mortalitatem pecoris. nunc ſi tributum intolerabile porro flagitet, publicam paupertatem fore. olim regem Philippum, florentiſſima adhuc prouincia, cum centeſimam rebus ſoli, mercibus autem quinquageſimam indixiſſet, intellecta territorij anguſtia, & tributi ordinarij grauitate, tantum* XXVIII *florenorum* cIↃ *in octennium diſtributa, imperaſſe. ac ſperare, indulgentiam tam laudatam ſibi hoc tempore in exemplum propoſitum. quia tamen, adfectu in Belgium, quietem ejus, ac*

religio-

religionem auitam, maximis omnino impenſis conſeruaſset, vt agnoſcere beneficium viderentur, ſeptuaginta duo millia florenorum in ſexennium proximum offerre, ita tamen, vt duodecim, jam expenſa, ei ſumma deducerentur; & interea tributi cæteri immunes forent. deinde etiam, ſi tempeſtas alibi aggeres diſſiparet, tum illius anni portio in ſequentem differretur. non contento his Albano, iterum oratum ablegant. *magno turbas proximas ſtetiſse; & expenſa* C *florenorum* CIↃ, *vt obſequium fidemq́ in regem tueri liceret: quam vt porro teſtarentur, concedere paratos, quantum nulli principum ſuorum vnquam fecißent. ea propter, præter* XII *illa* CIↃ *quæ ſoluiſſent, alia adhuc* C *offerre, ſexennio proximo perſoluenda.* ſed cum vir propoſiti rigidus, ne ſic quidem placatus, *niſi parerent, datam à rege poteſtatem, & arma,* non obſcure minaretur, tertium deprecatores mittunt. *eam ſibi ſpem fuiſse, vt honeſtam orationem obtinerent, præſertim tam ingenti pecunia; quam, obſequÿ in regem proni, nunquam antea conceſsam, in ſumma ærarÿ neceſsitate, decreuiſsent. ſupra illam nihil poſse.* ſeorſim etiam quinque collegiorum præſules repræſentabant, *ſuorum bona, ſine ſummi pontificis conſenſu, ſub commercio laicorum nullo modo comprehendi. & in bulla de cœna domini, eos qui tributa permittunt, non minus quam ipſos exactores, vſu ſacrorum prohiberi. item proximo cum Carolo V tractatu, quando jus in illum rerum temporalium transferretur, à tributis grauioribus expreſso pacto immunes habitos. nequaquam ignaros, datum regi à pontifice, vt dimidiam bonorum partem ditionum ſuarum eccleſiis imperaret. quæ res quando grauius ipſos, quam ſecularium quenquam premeret, enixe injuriam manifeſtam de-*

CIↃ IↃ LXIX.

X 2 *precari.*

cIↄ Iↄ LXIX. *precari.* Ægerrime hanc exceptionem Albanus tulit, & bullæ ejus allegationem: quam de oppreſſoribus loqui inquiebat, non de veris eccleſiæ patronis, inter quos locum ſibi minime poſtremum deberi. inde, accito Antuerpia typographo, cum, Senatu permittente, excuſam intelligeret, grauiter illi ſuccenſere. moxque certior, factum negligentia Torræi; prius eum aliquamdiu in publicum prodire vetat, deinde in annum munere ſemouet. Vt autem Vltrajectinos cogeret, quorum exemplo alij quoque jam recuſabant, legionem Longobardicam illuc mittit; in qua x Hiſpanorum ſigna erant: quîs promiſcue, nullo ordinis vllius reſpectu, hoſpitia ſua ciues darent. neque excuſaretur quiſquam, præter epiſcopum, templi Martiniani Decanum, & Wyckerſlotium, ad D. Mariam Canonicum; cujus frater regi à cubiculo erat. Eorum effrenis inſolentia eo grauior ciuibus incubuit, quia, ſi non mandatum Albani, certe deſtinatio fuerat; idque illis minime ambiguum impunitas flagitiorum magis prodidit. ſed immite conſilium conſtanti patientia fregerunt; & extremo Nouembri, cum præſidij anguſtiam ipſe miles quereretur, ſigna duo Amersfortiam ſunt tranſlata. quia vero grauem omnibus decimam, & viceſimam, videret; vt inuiſa nomina mutaret, *differre propoſitum velle* oſtendit, *ſi pro ijs vniuerſim in annos ſingulos ſex ſequentes vicies centena* cIↄ *promitterent, initio facto à die* x *Kal. Septembris, quo viceſimam, decimamque conceſſiſſent. inſuper, cum tantilla pecunia ſumptibus vix ſufſectura*

ſectura videretnr, poſt ſexennium, altera centeſima cIↃ IↃ
ærario ſubuenirent. huic rei deliberandæ menſem LXIX.
dedit. & initio æquior quibuſdam viſa fuit; ſed expediendi ratio, graui pridem ære alieno, perdifficilis cenſebatur. alij opinari, *temere conſenſum dici, quamdiu Vltrajectini detrectarent; cum non aliter promiſiſſent, quam ſi omnes acquieſcerent.* erant etiam, qui viceſimam, decimamque, leuiorem exiſtimarent, *per tot profugos, & diſſidium Anglicanum, detritis vehementer commercijs.* nonnulli priuatim *amplius rato abs ſe exigi* quærebantur. *quippe olim inſtitutum, vt pecuniæ, à principibus rogatæ, Flandria trientem ſolueret Brabantia quadrantem. Hollandia Flandrici tributi quadrantem; Arteſia, Hannonia, ac cæteræ prouinciæ, ſextantem ſingulæ penderent. quibus temporibus bellum contra Galliam geſtum, placuiſſe, vt limitaneæ tributi expertes haberentur: nunc pacatis, valde iniquum, vt Flandriæ trientis neceſſitas, Brabantiæ quadrantis maneat. rectius tributum omnibus legitimum diſtinctum iri.* contra Arteſij, Hannonij, Inſulani, Duaceni, Orchienſes, ac Namurcenſes contendebant, *à maiorum inſtituto nil omnino recedendum.* His diſſidijs difficilior rerum ſtatus, ac prouinciarum diuerſa ſtudia nouas poſtea turbas dederunt. quin augente Albani odio, plurimi mutationem exoptabant; etiam illi, qui majorum religionem ſequebantur. publica paſſim querela erat, & perpetuæ ſeruitutis ingens metus. ac plerique ita ſibi perſuadere; *poſt decennium bonis omnibus euolutos, nondum tamen à tributo iniquiſſimo liberos fore.* angebat magis, quod, ſuſpecta cujuſque conſcien-

cIↄ Iↄ conſcientia, curas animo occultare, nuſquam pro-
LXIX. fiteri auſi, cogebantur. quippe empti delatores, qui, colloquijs ſeſe hominum inſerentes, innoxia ſæpe verba proderent. In tam juſta populi querela, aut occulta indignatione, deploratas Belgij res ad Auriacum defert Paulus Buſius, tunc Leidenſis vrbis ſyndicus, poſt Hollandiæ aduocatus; qui alijs ab Hollandiæ Ordinibus Bruxellas legatis collega datus, cum redirent domum cæteri, ſimulato Antuerpiæ negotio, & quibuſdam alijs locis, clam Dillemburgum diu noctuque iter feſtinat; ibiq; Auriacum allocutus, iniquam Albani pertinaciam, & Belgarum communem offenſam, multis exponit. inde biduo quam venerat diſcedens, ſuoſque quantocius ſubſecutus, non multo tardius in Hollandiam redit. atque ex eo tempore crebra illi cum Svvetano, ac Calſlagio, conſilia; & occulta nonnunquam in Albinianis, vbi ædes Calſlagius habebat, colloquia fuerũt. exorientis diſſidij fama ingens profugis ſpes affulſit, breui fore, vt, mutatis rebus, patriæ, ac fortunis, redderentur. Auriacus vero, noua de Belgio liberando conſilia agitans, omnia rerum momenta expēdit, prioris propoſiti fortunam correcturus. &, vt certior ſucceſſus eſſet, cunctandũ aliquantiſper ratus, interim Lancelotum Brederodium Veenhuſium, Albertum Egmundum Mereſteinium, Adrianum Menningum, Bartholemæum Enteſium, Embiſium, Ruichauerium, alioſque, naues bellicas parare iubet; claſſemque vniuerſam Adrianus Bergeſius Olhanus duceret. qui, dum mare paſſim infeſtat, tempeſtate in Fleuum actus, naues prius ſexaginta, quæ è Dania, Sueciaque, adueniebant;

niebant; mox alias xl aggreſſus, expugnauit: mer- cIↄ Iↄ
cibuſque direptis, terrore ingenti commercia con- lxix.
cuſſit. eadem alijs quoque mandata. inſuper ipſe, nullius laboris parcus, paſſim omnes, quos cauſæ ſuæ fauere crederet, orat, atque obſecrat; *oppreſſam grauiter libertatem prouinciarum ne deſererent*. per literas quoque vbiuis locorum profugos hortatur; *tam egregiam voluntatem vt pecunia adjuuarent, ſine qua fruſtra quicquam tentari, nec patriam liberari poſſe*. In hoc propoſito præclaram illi operam dabant, Didericus Sonoius, Albertus Vchtenbroucquius, Adrianus Svvetanus, Jacobus Weſenbecius, Ioannes Baſius, Reinerus Cantius, alijque. quin vt tuto commutare literas poſſent; inuentæ arcanorum notæ; quæ neque interceptæ conſilia proderent. Elizabetha, Angliæ regina, *Henricus Philippi* dicebatur. Daniæ rex, *Petrus Petri*. Nauarræ, *Antonius Iacobi*. Ferdinandus Albanus, *Paulus Alblaſius*. Gulielmus Auriacus, *Martinus Gulielmi*. Megenſis, *Vultur*. Didericus Sonoius, *Daniel Santenus*; aut, *Nathanaël Calcarienſis*. Albertus Vchtenbroucquius, *Adolphus Sonnius*. Drunæus, *Gerardus Traiectinus*. Dein vrbibus quoque, ac prouincijs, nouata nomina; & appellata Hollandia, *Aes*. Enchuſa, *Triton*. Horna, *Pollux*. Medemlacum, *Caſtor*. Alcmaria, *Pluto*. Amſtelodamum, *Saturnus*. Edamum, *Hercules*. Monachodamum, *Rhadamanthus*. Brila, *Vulcanus*. Ager Vornenſis, *AEacus*. Delphi, *Apollo*. Haga, *Iupiter*. Leida, *Mercurius*. Woerda, *Satyrus*. Dordracum, *Ianus*. Gouda, *Mars*. Roterodamum, *AEolus*. Delfs-hauia, *Achelous*. Muda, *Phœbus*. Fleuus, *Titan*.

Texela,

cIↃ IↃ LXIX. Texela, *Boreas.* Vltrajectum, *Proſerpina.* Duroſtadium, *Thetis.* Gelria, *Chalybs.* Tranſiſelania, *Stannum.* Bommelia, *Ida.* Dauentria, *Venus.* Zutphania, *Ariadne.* Campi, *Iuno.* Zvvolla, *Pallas.* Arnhemium, *Io.* Nouiomagum, *Ino.* Groninga, *Aſtræa.* Embda, *Brunſuicum.* Hamburgum, *Hedelburgum.* Dillemburgum, *Dantiſcum.* Weſalia, *Hafnia.* Ac hæc XII Zodiaci ſigna totidem anni menſes erant; dies *gradus* nuncupabantur. Albanus interea, grauiter Vltrajectinis ſuccenſens, quorum pertinaciam prouincijs alijs exemplo eſſe ægerrime ferebat, cum inſolenti valde præſidio aſſenſum extorquere fruſtra ſperaſſet, medio Decembri ad cauſam dicendam coram Senatu adeſſe iubet. id cum conſtanter aliquoties feciſſent, multorum precibus, qui gratia in aula, & auctoritate valebant, offenſam mitigare conantur. inſuper ad centena millia, quæ obtulerant, alia quinquaginta addunt. ſed ille, neque ſic placatus, ſine exceptione parere iuſſos, *etiam ante actorum veniam ſupplices poſtulare* voluit, *& arbitrium exſpectare. aliter nec jus remiſſurum, nec præſidia deducturum.* quod vbi ipſis intellectum, etſi iudicum haud occulta iniquitate, patientiæ obſtinati, *jure porro experiri; neque, integra conſcientia, infamiam tantam in ſe, ſuoſque, admittere* ſtatuunt. In cæteris prouinciis id effecerat, vt è vicies centenis cIↃ, in biennium proximum dandis, ſingulæ partem ratam promitterēt. paucis aliquot, quæ Philippi dominatum pridem acceperant, permiſſa redemptio, ac Gelri quidem, quingenta quinquaginta cIↃ; Friſij, CXXVIII; Tranſiſelani

iſelani & Tubantes, xciv; Groningenſes, lx: di- cIↄ Iↄ
ſtincta in certos annos penderent. Linganis de- lxix.
cem cIↄ dalerorum imperata. per hæc annus ex-
ſpirauit. Indies vero creſcente in Albanum odio, cIↄ Iↄ
vix vltra obſcurus adfectus erat; & clam agitari lxx.
plurima, palam per occaſionem mox tentanda.
ſed Auriacus, explorato, pridem per ærarij ino-
piam ſe conſilij fruſtra fuiſſe; quoſdam etiam pa-
rum fidei conſtantes: qui, ſimul in Belgium cum
exercitu aduenisſet, vrbes ſe aliquot tradituros,
aut auxilio adfuturos, promiſiſſent; iterum incer-
ta caſuum experiri haud conſultum arbitratus,
ſymbolam prius vbique rogare; menſibus ſingulis,
& ſeptimanis, colligendam: etiam in ipſis Albani
prouincijs, vbi terrore cuncta oppleta. A Sonoio
juſſi hanc operam concionatores quidam præſta-
re, qui ignoti per Hollandiam, & Vltrajectinum
agrum, verſabantur; & occultis domicilijs apud re-
ligionis ſuæ ſocios vſi, vim pecuniæ ſatis magnam
corradebant. quippe in communi negotio, vindi-
candis conſcientijs, patriæque libertati, inſtituto,
nulli magis efficaces: cum homines forte haud in-
diſerti, ſi non eloquentia ſua, at pietate, facile ani-
mos commouerent. & fuerunt, qui, affectu in Au-
riacum, patriamque, ſe quoque ipſos, ſanguinem-
que ſuum, offerrent. Idem mandatum Leidæ ac-
ceperat Petrus Adrianus Weruius, & cum eo
Georgius Epo; qui cum illic, tum Dordraci, Ro-
terodami, Delphis, Hagæ, alibique, ſymbolam
non contemnendam impetrarunt.. In Friſia è ſele-
cta nobilitate, Petrus & Aſinga Ripperdæ, ac

cIↄ Iↄ LXX. Pompeius Vſkenſius, ad diem Kal. Febr. Sonoio nuntiant, *nulli ſe antea fœderi obnoxios; neque quemquam, vti eſset, petijſſe: tamen bonis ſpoliatos, ceu communes noxæ forent. itaque patriæ ſuæ ergo, & libertatis, deniceps, ad vim propulſandam, Auriaco auxilia ferre certos. quæ tametſi nulla ipſis tunc in promptu, in proximam tamen Pentecoſten ſclopos trecentos parare velle*. Interim ad remp. ordinandam Albanus fertur. ac Dordraci monetæ præfectum, aliumque, adulterandæ adminiſtrum, in carcerem conijcit. & illi quidem, pœna capitalis indicta; huic, ob imprudentiam ætatis, multorum interuentu, gratia facta. vtque porro fraudem prohiberet, Id. Martijs edicto cauet, *ne moneta quis argentea qualicunque vteretur, niſi quæ Philippo auctore cuſa, aut ſignata eſſet.* Res vtiliſſima publice viſa, magis priuatim ipſi quæſtuoſa. Inde ad religionem animum aduertens, *libris vetitis plane abſtinere* jubet; & Theologis Academiæ Louanienſis dat negotium. *vt, notatis auctorum locis, quæ majorum pietatem læderent, indicem facerent:* editum poſtea, hac cautione, *ne in eo, ſine præfecti, aut ſenatus, auctoritate, quiſquam aliquid mutaret.* Additur curæ iſti Arias Montanus, vir egregia literarum fama; qui, mandata à Philippo Bibliorum editione, recens ex Hiſpania aduenerat. Tum typographis quoque, & ludi literarij magiſtris, leges præſcribit. Cameraci, & Machliniæ, ſynodos habet; in quibus epiſcopi multa decreuere, ſecundum concilij Tridentini ſtatuta: a quibus diſcedere quenquam, fas non eſſet. item de iudiciis criminalibus multa conſtituit, in ſpeciem non iniqua;

quæ,

quæ nullo priuilegiorum, legum, immunitatum, cIↄ Iↄ
aut conſuetudinum, reſpectu, tantiſper obſeruarentur, LXIX.
donec de ijs, ſcripto repræſentatis, plenius cognouiſſet. formulam quoque ſacramenti proponit, ijs ſequendam, qui ad judicum officium, aut aliud aliquod munus publicum, promouerentur. Per hoc tempus, cum comitia Spiræ Nemetum Maximilianus haberet, profugi Belgæ, communicato cum Auriaco conſilio, de vi, & oppreſſione, Albani conquerentes, Cæſarem, atque Imperii principes, ſupplices orant, *vt ſuo nomine apud Philippum intercederent*. idem Culemburgenſis, Bergenſis, Hornana, & Batemburgicus, fecerunt; debitum Imperii clientibus patrocinium implorantes. ac fauentes è principibus multos ſane habuerunt; qui & cauſam adiutare, & orare etiam Cæſarem; *quando pars Imperij Belgium eſſet, miſertus ærumnarum, pacem religionis, qua Germania frueretur, ipſis quoque procuraret. jam ſemel apud Philippum egiſſe, nec propoſitum tam laudabile deſtitueret. pergeret pacis iſtud ſtudium præ ſe ferre; ac ſuaderet porro regi, ne vim vllam conſcientijs in negotio fidei faceret: neve vita, ac fortunis, ſubditos ſupplices euerteret*. Et inclinabat in rem æquam Maximilianus; cum legati ab Albano, & Catholicæ religionis reliqui principes, optimum Cæſarem in contraria omnia agerent; *licere regi, in rebelles pro arbitrio animaduertere: neque hanc curam ad Imperium pertinere*. Tunc ſententia in Vltrajectinos lata; qua ſuffragium in comitijs clero iuxta, ac nobilitati ereptum. magiſtratui vrbano, alijſque ciuitatibus tertij ordinis,

cIↄ Iↄ LXX. etiam priuilegia omnia. qui, hoc quaſi fulmine percuſſi, ad regem prouocant. idque Albani iram accendit. Igitur deprecatum mittunt in Hiſpaniam Gulielmum Veuſelium, ad D. Petri Decanũ, antiqua pietate, & præſtanti eruditione, virum; quamuis periculoſa legatio crederetur, recenti exitio cum Montinij, tum Bergenſis, aliorumque. iſque cordate factam ab Albano injuriam regi ſupplex repræſentat. ſed Albanus, ſpreta prouocatione, per literas Vltrajectinis nuntiat, *etſi, poſt ſententiam latam, omnium in prouincia munerum penes regem poteſtas eſſet; tamen ſingulis magiſtratum prorogare, donec aliter facto opus videretur. interim prouiderent ſedulo, ne quid in jure dicendo, aut ciuibus regendis, reſp. detrimenti caperet.* tum prouinciæ quoque præſidem, ac ſenatum, *comitia deinceps vlla habere, aut ordinum munere defungi*, vetat; Franciſcum Bothium, ærarij quæſtorem, rationes publicas Bruxellas tranſmittere, pecunias vero fiſci quæſtori tradere jubet. Hujus quoque rei certiorem regem faciunt, & quoſcunque fauentes ſibi in aula ejus exiſtimabant. interim, quia intoleranda Hiſpanici præſidij ferocia vexabantur, omnino ſatisfacere Albano, & placare iratum, ſtudent. ſed illi rei Florentius Thinnius ter ablegatus, re infecta domum redijt. & obtulerant, ſi comitia antiqua daret, ac præſidium euocaret, florenorum centum octoginta millia. Rex Philippus, pontificis conſenſu, & conſilio Albani, ac ſenatus, Madriti anno ſuperiore diploma dederat XVI Kal. Decembres, quo turbarum veniam Belgis promittebat; ſed tam

lata:

lata exceptione, vt paucorum beneficium videretur. illud, hactenus dilatum, nunc Antuerpiæ promulgat, xvi Kal. Sextileis. In foro maximo, ante curiam, theatrum ligneum erectum erat, aliquanto ſublimius, panno oppanſum. in ſummo, ſolium magnifice inſtratum; regis locum repræſentans. in hoc conſedit, faſtu nulli legatorum in id tempus vſitato. ad vtrumque latus, depreſſiore paulo ſedili, fœminæ duæ Antuerpianæ, pręſtanti forma; quod indicium populo erat, *jam placatum regis animum, ac clementer ipſum deinceps eſſe habendum.* prodeuntem ad gradus vſque ſtipatores deducebant; forum miles obſidebat. ita cum magno armorum terrore pacem pronuntiat, gratiamque delictorum, minus acceptam, quia paucis adeo vtilem, omnibus dubiam. quamobrem rari confidere auſi domum redierunt, homines nullius fere loci, quos tenuitas fortunæ, numerique infrequentia, tutos præſtitit. Menſe Auguſto Anna Auſtriaca, Philippi matrimonio deſtinata, in Belgium venit. proficiſcentem fratrum minimi Albertus, ac Wenceſlaus, & ſelecta nobilitas, comitabantur. Deducendam Cæſar dederat Joanni Hoio, Monaſterienſi epiſcopo, & Boruſſici ordinis præfecto. Sub aduentum, profugi Belgæ Emerica exacti; vbi tunc Arſcotanus, ac Noircarmius, erant, honoris ergo obuiam miſſi. Cum regina Nouiomagum appuliſſet, ſolenni ritu in Albani manum traditur. illic Gelriæ, Hollandiæ, Vltrajecti, Friſiæ, Tranſiſelaniæ, Groningæ, Ommelandiæ, ac Tubantum, obuios legatos habet; matrimo- ᴄIↄ Iↄ LXX.

cIↄ Iↄ LXX. nium nouæ nuptæ gratulantes, tum egregia quoque munera offerentes. inde, Albano deducente, Antuerpiam abijt; vbi regio plane apparatu excepta, à cæteris Belgij ſui prouinciis, vltra Moſam, & Scaldim, poſitis, vota itidem, ac munera, accepit. Hinc profecta in Zelandiam, claſſem Fliſſingæ conſcendit; ducente Maxiliano Boſſuuio, maris præfecto. In Hiſpaniam abeunti comites ab Albano dati, Ferdinandus Toletanus filius, Rodericus Toletanus, & Chriſtophorus Mondragonius, cum legione ſua eam ob cauſam Dauentriam euocatus. Ipſe Albanus, cum & antea ſucceſſorem dari ſibi à Philippo poſtulaſſet, id potiſſimum nunc agebat, vt nouam dominam ad regem maritum deducere liceret. ſed obtinere commeatum non potuit. Dum hæc fiunt, ſedulo Auriacus de reſtituendo Belgio agitare. pridem naues plurimæ, ejus juſſu, mare commercijs infeſtum reddebant. nunc de vrbibus quoque capiendis cura erat. itaque clanculum per Sonoium Enchuſam ſollicitat: iſque pene rem perfecerat, occupatis ciuium plurimorum animis; cum obortum tamen aliquod improuiſo impedimentum, ſummo, quod mirandum valde, conſilij ſecreto, in ſeſquiannum differre coegit. Interim ſymbolæ in Hollandia boreali, duorum maxime concionatorum opera, per pagos plurimos inſtitutæ; & conuenticula item crebra, nullo Albani metu, habita. Illi ad populum commeare frequentiſſime, & periculum alternare: literas ferre, ac referre; quæ interceptæ, ne arcana conſiliorum reuelarent, de fruméto, aut commer-

cio

cio aliquo ſimili, agere viſæ. id vero commercium vrbes erant, Horna, Enchuſa, aut Medemlacum. pariter in auſtrali Hollandia de Dordraco occupando, Brila, Roterodamo, Delphis, agitatum. in Tranſiſelania, de Dauentria, Campis, Swolla. Sed conſilia hæc, impedita, aut non tentata, irrito in hunc annum conatu fuere. Quia autẽ naues bellicæ inſolentius piraticam exercebant, vt infamiam belli ſui emendaret, dato illis præfecto Lumbreſio edictis pluribus licentiam adſtringit. inter cætera, laudabili virtutis exemplo, *procul ambitione omni, & auaritia, boni tantum publici curam habere* iubet: *neq́ militem, niſi famæ integrum, legere: criminique, aut lictori, non obnoxium.* tum concionatorem ſingulis itẽ nauibus imponit; qui pietatem, & ſacras preces, exerceret. Non multo poſt, diuerſis temporibus, naues circiter quinquaginta, varie onuſtas, inuaſerũt. Ductores dati, Lancelotus Brederodius, Adrianus Menningus, alijque. Valentinianis tria Germanorum millia in præſidio agere; & ſtipendium, diu debitum, per tumultum flagitantes, Lodronio, ac ductorum nonnullis, vincula injicere. idque Albanus indignatus, ſtipendij parte per legatum, & venia, data, in auctores clam inquirit. mox Antuerpiam, in ſpem reliqui, euocatos, cum haud longe ab vrbe abeſſent, immiſſis Hiſpanis, ſeparata tumultus capita ante arcem gladij, aut laquei, pœna afficit; cæteros exauctoratos, ſine ſtipendio, ac commeatu, Belgio excedere iubet. hoc Septembri menſe geſtum. Nouembri proximo, cum grauiſſima tempeſtate rupti aggeres, plurimum paſſim.

cIↃ IↃ LXX.

cIↄ Iↄ LXX. ſim per Belgium aquarum exundauit; multiplici hominum, ac pecoris, ſtrage. merſa paſſim templa, domuſque, & ager pene vniuerſæ Friſiæ; vix vrbibus ſaluis, quæ aquis vndique circumſeſſæ. triſtis rerum facies erat; pluribusque interceptis, nonnullos ædium quarundam tecta, aliaque faſtigia, aut trabes innatantes, ſeruarunt. In tam magna calamitate egregium pietatis ſpecimen Caſpar Robleſius Billius dedit, prouinciæ præfectus, qui Groningæ tunc agebat. quippe præclaro in miſeros affectu, paſſim nutantibus, aut excelſa quæque complexis, nauigia ſubmiſit, quibus à morte præſentiſſima triſtiſſimas fluctuum reliquias reduceret. inſuper, reip. miſertus, quæ aggeribus, aut cataractis, reparandis juſto grauius premeretur, anni ſequentis tributum remiſit. &, homo Luſitanus, antea odio gentis inuiſus, tam inſigni beneficio, animos omnium ſibi obſtrinxit. Vix æſtimari clades poſſit; & periere in ſola Friſia hominum fere XX. cIↄ. nec immunis Flandria fuit. Greuelinga, Dunkerka, Neoportum, Oſtenda, Watervlietum, alijque pagi, experti. concuſſæ vehementer Brugæ. euerſa cataracta Gandenſis, quæ Saſſa vocatur; & Gandauum ipſum vſque, ad Cæſaris portam, aqua excurrit. Minus periculi Brabantia habuit, ſi Antuerpiam excipias, & pagos aliquot, Scaldi vicinos. In Zelandia, præter reliquam pecorum, aggerumque, cladem, hominum cIↄ cIↄ cIↄ abſumpta. Grauiſſime vero Hollandia quoque laborauit. Roterodami, ac Dordraci, alijſque in vrbibus, ad tertium pedem aqua plateas ſupergreſſa eſt. ad Papen-

Papendrechtum; & in inſula Crimpenſi, ſeptem cIↄ Iↄ
locis diſiectus agger, incredibile quantum homi- lxx.
num, pecorumque, abripuerit. Pagos, mari adjacentes, eadem procella inuaſit; ac potiſſimum Sceuelingam, vbi euerſæ ædes cxxviii. naues, in littore ſtabulantes, ſtatione ſua ejectæ, per plateas, ceu Oceano, ferebantur. & ingreſſa templum aqua, ſupra tertium pedem alta, in ipſo ſacrario grauem è ferro ciſtam ſubuertit. Immane dammum Amſtelodamum etiam accepit; & qui Mudam ducit agger, tredecies perforatus. Partem cladis prouincia Vltrajectina ſenſit, & Hollandia Borealis, inſulæque adjacentes. Zypæ è civ ædibus vix relictum quicquam fuit. Caninam ſiluam, miraculum loci, rupto exteriore aggere periclitantem, interior moles, tam immanis, vix ſeruauit. Certe Belgio luctuoſus iſte caſus; & qui, præter cæteram jacturam, hominum ſupra centum cIↄ intercepit. Hiſpani juſtæ ſanctorum iræ rem aſſcribere; quorum imagines temere Belgæ violaſſent. ſed ſimplicius ipſi Belgæ judicare, nec vindictæ eos cupidos arbitrari: nulli tamen dubium erat, irati ob peccata Dei indicium eſſe. Multum hæc res conſilia Auriaci perturbauit. nam de Enchuſa capienda, aliiſque Hollandiæ vrbibus, cogitabat; iamque in Amaſia flumine naues, copiæque, paratæ; & in Anglia item Lumbreſius claſſem inſtruere. ſed, quia tempeſtas aliquot naues valde afflixerat, & egreſſæ ripas aquæ incertum nautis alueum fecerant, dilatum neceſſario propoſitum. mox obiectum aliud quoque impedimentum.

Z Joannes

cIↃ IↃ LXXI. Joannes Baſius, qui literas ad ſenatum, & mandata, allaturus exſpectabatur, vix IV Non. Decembris Embdam venit. quo tempore, Euro flante, obortum gelu intenſum fuit. & Lancelotus Brederodius, qui, negotio in ſe recepto, cum quibuſdam nauibus præceſſerat, Texelam inſulam occupaturus, eiecta ex imo mari glacie, irritus profectionis, ægre rediit. Enteſius, Mentheda, & Ruichauerius, quo euaſiſſent, aliquamdiu ignoratum. ac Ruichauerius, in Fleuum delatus, naues quinque obuias inuadens, redemptionem vectoribus imperauit. Hinc Embdanus, ceu illato ditioni ſuæ damno, offenſam prætendens, naues XI detinuit, ac cum iis nobiles Friſios, Mepſium, & Ienſemam, abbatemque Heumelium, quem è Friſia captum abduxerant. inſuper Theodoro Bremano vincula inijcit, & arctam nauibus cuſtodiam apponit. Hoc rei euentu, vt impenſæ minuerentur, retentis nauibus, militem dimittere placuit; ſed non ſpem occupandæ Enchuſæ, quæ in occaſionem dilata. Adhuc clam conſilia erant, neq; quicquam ad Albanum emanauerat; eoq; enixius occultata, ne ille, aliqua ſuſpicione, interea præſidium imponeret, ac ſucceſſus ſpem eriperet. Embdani factum Sonoius Auriaco per literas exponit; interimque ex Haio & Vnico Manningis fratribus, vno Embdæ, altero Nordæ præfectis, *rem à Cæſare mandatam* intelligit, *& Embdanum dilaturum etiam fuiſſe, niſi certo per Monaſterienſem epiſcopum comperiſſet, eas Albanum inuaſurum; aut, gelu impeditas, exuſturum. ideoque, quum primum ſalua exiſtimatione poſſe videretur*

retur

retur, prævertendum exiſtimaſſe. maxime, ſi conuentu cIↃ IↃ
proximo circulorum rata Auriaci mandata haberen- lxxi.
*tur. grauiter conqueſtum Albanum, quod piratas ad-
jutaſſet. & libellos ſeptem traditos, quis deberet reſpon-
dere. inſuper, non obſeruatam vſquequaque militiæ diſ-
ciplinam; &, nulla ductorum reuerentia, in amicos, pa-
riter atque inimicos, incurſatum. ac potiſſimum Baſij
culpa id eueniſſe; qui promiſcue, in paucas ſæpe ſeptima-
nas, auctoraſſet homines per egeſtatem flagitioſos, qui-
que arma in prædam verterent: eumque ſacri Imperij
ſubditi, de illato ſibi damno conquerentes, reddi bona
poſtularent, his ferociter reſpondiſſet; alios, ne reſponde-
ret, eluſiſſet.* Menſe Decembri Hermanus Ruterus, pridem inſtitor boarius, vir audacia inſigni, ſolis tribus comitatus, Loueſtenium, arcem prope Gorcomium ſitam, in Bommelienſi inſula, ad Moſæ & Vahalis confluentes, ſub veſperam habitu Franciſcano ingreſſus capit; ac, præfecto cæſo, aliquamdiu tenuit; dum ſperatum à Bergenſi auxilium adeſſet, quod gelu impeditum. interim cum xxiv commilitonibus locum munit. Ad rei nuntium miſſus à Roderico Toletano Silua Ducis Laurentius Perea cum ſclopetarijs cl, & haſtatis x. iſque vbi ad arcem aduenisſet, deditione poſtulata, cum negaret Ruterus, adductis tormentis, vim tentare. Suorum virtutem egregia oratione Ruterus accenderat; certumque omnibus, *extrema pati: & honeſtam potius in armis mortem, quam infamem lictoris manum experiri.* Primo aduentu, cum pro muro nullæ excubiæ agerentur, petitis è loco vici-

cIↃ IↃ LXX. no ſcalis, duplice, quæ interjacet, foſſa clanculum ſuperata, præſidiarios intra arcem Hiſpani compulerant. inde, impetu facto, cominus vtrinque pugnatum eſt. tandem per appoſitas ſcalas ex altera parte irrupere, obuium quemque obtruncantes. Ruterus ſe in conclaue recipere, ſparſo in aditu puluere tormentario; ac, romphæa acriter pugnans, irruentes ſuſtinere: ita vt viri fortitudinem ipſe hoſtis miraretur. ad extremum, edita ingenti ſtrage, vulneribus obrutus, injecto in puluerem igne ambuſtis oppugnatoribus, glorioſa morte occumbit. mortui caput, Siluam allatum, patibulo affixum fuit. capti è ſocijs decem & ſeptem, atque Antuerpiam abducti; moxque ex his ſuſpenſi quindecim, duo in rota excarnificati. Conſilium Rutero erat Gorcomium etiam, ac Worcomium, fluuioſque occupare. & è ciuibus nonnulli conjurarant; qui valde angi, ne proderentur. verum id, Ruteri morte, apud quem chartarum indicia nulla omnino deprehenſa, occultatum. Adjuuerat negotium inter primos Hadrianus Houelius, vir conſularis, tunc in Cliuiam profugus, & Vchtenbroucquio, Weſenbecio, Sonoio, Cantio, alijſque, arcanorum particeps. Circa id tempus res ridicula plane accidit, in qua animi moderati ſignum ab Albano datum. Louanij declamator quidam ejus laudes, ceu ob Belgas, Germanos, Italos, Gallos, atque Mauros debellatos, putide ſatis, & ad auditorum nauſeam, memorabat. qui cum hominem ingratæ eloquentiæ incondito ſtrepitu exploſiſſent, idque affine contumeliæ videretur, angi animis

mis Academiæ profeſſores. vtque offenſam decli- cIↄ Iↄ
narent, Elbertum Leoninum, & Joannem Wame- LXX.
ſium, primi loci nominiſque jureconſultos, Bruxellas deprecatum mittunt. hi cum factum multis verbis excuſare niterentur, edito ab aſtantibus ſtrepitu viciſſim turbati, ab Albano dimiſſi fuerunt. neque is vlla vltra ira contumeliam vindicauit. Anno ſequente, explorato quid Sonoius, & cIↄ Iↄ
Haeſtrechtius, molirentur; apud ducem Cliuien- LXXI.
ſem, ac ſenatum, per literas queritur: *homines noxios, & turbarum contra regem irritamenta, in ſua paſſim ditione tolerari*. Megenſis quoque, Gelriæ præſes, ſenatui nuntiat; *captiuos aliquot pridem per tormenta faſſos, Vlſtæ expugnationem, & Herenbergæ, Sonoium, ac Druniũ, adjutaſſe; illum vero, etiam pecunias, bello contra regem gerendo, corrogare. ideo petere, vti pæna crimen afficerent; aut, ſi negligant, ſe, quod facto opus eſſet, curaturum*. Inde veritus Cliuienſis, ne conſilium inuadendæ Emericæ, vbi agebat Sonoius, Albanus caperet; Stephanum Stenium, vrbis prætorem, capere Sonoium, ac Drunium, jubet. iſque noctu poſtridie Eid. Febr. quinque lictoribus comitantibus rem aggreſſus, neutrum in ædibus comprehendit. Sonoius, vrbe forte abſens, à Maria Malſena vxore monitus, vt periculum euitaret, aliquantiſper emanſit: grauiter apud Cancellarium, Gulielmum Leium, aulæ præfectum, & Joannem Laurimannum, queſtus; *ſe indigenam, & equeſtri dignitate, nulla principis ſui offenſa, præter iuſque faſque opprimi. permittendum omnino fuiſſe, vt anni iſto ſeculo decimi beneficio iuxta alios frueretur.*

cIↄ Iↄ LXXI. *hanc vero tam juſtam querelam ad ordinem equeſtrem comitijs proximis deferre ſtatuiſſe.* Intercedere etiam Hermannus Nuenarius; litteraſque ad ſenatum vniuerſum, ac Cancellarium, & nonnullos ſenatorum ſeorſim, ſcribere; quîs effectum, ne quid ſequius in Sonoium, in præſens quidem, tentaretur. Menſe Martio naues grandiores XXX, quarum VIII commeatum à Ludouico Naſſouio acceperant, piratæ inuadunt. In Flandria Miegenus, & Blommartus, per Petrum Ryckium clam officia ſua deferunt, copijs in agro Aldenardenſi comparandis auctoramentum poſtulantes. *in promptu magnam prædam, tanta opulentiſſimarum abbatiarum, aut monaſteriorum, per agros circumjectos frequentia. Ronſæ S. Hermetis capulum* C *florenorum* CIↄ *æſtimari. in propinquo ingens nemus, vbi occultari copiæ poſſent, tum illic parari faciles, tum Schorſſæ, Marcæ, Meldæ, Edichouij, Quarmontij, & Sulſecæ, quibus locis conciones clandeſtinæ habebantur. his acceſſuros quoque alios, qui Gandaui, Tornaci, & Aldenardæ, clam patriæ libertatem agitarent.* ſed hic conatus, etſi dato ab Auriaco auctoramento, ſine ſucceſſu poſtea euanuit. Petrus Arlerius itidem ſecreto, juſſu Auriaci, de Camporum, Dauentriæ, Svvollæ, Zutphaniæ, aliarumque vrbium, deditione cum ciuibus earum agere; quæ non ita difficilis foret, ipſo mox cum magno exercitu aduenturo. atque vt is conſilia eo dirigere poſſet multo certiore euentu, pecuniam, aut obſides darent. Sonoius, & Vchtenbroucquius, Vltrajectinorum animos tentant, hortanturque; *conſiderarent grauiſſimas ærumnas ſuas; quas*

quas iugo.excuſſo,cum libertate commutarent.id præſta- cIↄ Iↄ
re, quam tam duræ ſeruituti obnoxios ſeſe, ac poſterita- LXXI.
tem, habere. ab Albano nil aliud agi tam immani tri-
butorū indictione, quam vt, omnibus in extremam ege-
ſtatem deiectis, reſurgendi poſtea poteſtatem adimeret. in
procinctu Auriacum eſſe, qui Hiſpanis vrbem, arcemque,
eripere velit; & rationem pridem oſtenderit, libenter
ipſe obſequuturus, ſi quid rectius, aut facilius, excogitaſ-
ſent. Ejuſdem mandato Nicolaus Camerlinus, in
Hollandiam profectus, Jacobum Duuenuordium
Warmondanum, Othonem Egmondum Kenen-
burgium, Benthuſium, alioſque è nobilitate pari-
ter ac ciues, rogat, in ſua idem prouincia face-
rent, vbi cum exercitu Auriacus adeſſet. Hæc
conſilia, non ſine ingenti periculo agitata, ita ta-
men clam Albanum fuerunt, vt egregio poſt e-
uentu imprudentem plane oppreſſerint. ſed Vl-
trajectinis, arce munitiſſima, & præſidio valido,
inſeſſis, audacia defuit. omnia extrema patieban-
tur, concuſſiones, contumelias, ſtupra, latroci-
nia. quoduis flagitium impune erat. ſæpius apud
Albanum queſti, cum nihil agerent, tum ad regem
eccleſiaſtici querelam deferunt; vtq; ſemel tandē
liberentur, ſupplicant. ſed ab eo ad Albanū rejecti,
fruſtra ſe eſſe animaduertunt. jam xx. totos menſes
quiduis paſſi, nec ſpes vlla miſeris reliqua; cum tan-
quā è machina Deus ſubito caſu oppreſſos liberat.
Augeri indies naues bellicæ Auriaci, & ingentem
ſæpe prædam mari abducere. eam ob cauſam me-
tuens Albanus, ne in littore locum aliquem occu-
parent; cohortes aliquot deſinente menſe Martio
Leidam

cIↃ IↃ CIↃ LXXI. Leidam inde, & Alcmariam, ire jubet. moxque reliquas, poſtridie Non. Maij euocatas, Delphis imponit. &, quia nauibus bellum incœptari, ipſe ſuas item inſtruit. Ex his vnam, egregie armatam, Sigebertus Franciſcus Medemlacenus, & Eligius Rudanus, Auriacô tradunt. qui explorato, augeri quotidie Belgarum in Albanum odia, iterum cum illo experiri ſtatuit; & auxilium ab amicis per Imperium totum petit, varieque claſſem parat. qua inſtructa, magni aliquid præſtitiſſet; ſi, quod enixe operam dabat, imperia ejus valuiſſent. ſed homines, odio & licentia juxta feri, leges, & ductores, ſpernere; veteremque diſciplinam conculcare. eoque effectum, vt militiæ tam corruptæ præfecturam nemo in ſe, dignior paullo, admittere vellet. Sperans autem, ſi quem alibi à quoquam principe, reſtaurandis nauibus ſuis, portum impetrare poſſet, tum ſe melius rem naualem correcturum; conniuere, & pœnam differre, coactus fuit. Etiam à principibus quibuſdam per legatos aduerſus vim Albani auxilia petijt. in Gallia fratre, Ludouico Naſſouio, vſus eſt. in Daniam, & Sueciam, Didericum Sonoium, Hermannum Merium, & Joannem Cluſium miſit; vetitos tamen, Daniæ regem quicquam rogare: niſi id legato Gallico, Carolo Danzæo, videretur. hique cum Hafniam VIII Cal. Junias appuliſſent, vt juſſi erant, Danzæum conſulunt. iſque edocet, *nihil à Dano exſpectandum, qui Petro Oeckſio ab arcanis vteretur. nec ſpem eſſe, qui jam intra regnum agenti extraneo militi commeatum denegaret, cum aliunde aduenienti conceſſurum;*

ceſſurum: maxime cum pridem etiam, firmandæ veteri cIɔ Iɔ
amicitiæ, ab Hiſpano legatus adfuiſſet. inſuper armare LXXI.
naues, quæ aduerſus piratas quoſuis mare ſuum, cuius fines quam latiſſime ipſe extenderet, tutarentur. quamobrem auctor eſſe illis, vt diſceſſum maturarent. quem adjutans, naui Rupellanæ eos impoſuit. itaque aucti in Sueciam, Stocholmium, vbi aula regis, poſtridie Kal. Junias venerunt. cumque ab vrbe rex abeſſet, vnaque cum eo Pontus Gardius, cum quo conſilia communicare juſſi erant; Sonnebenum, Gardij pagum, quo vocatum ad epulum regem poſt biduum adfore intellexerant, abierunt. vbi quid veniſſent effatos, ceu minus idoneo epuli tempore, Stocholminm rurſum, quo rex breui reuerſurus, diſcedere ſuadet. ſolum Cluſium apud ſe retinet. IV Eid. miſſus a Gardio Joannes Moinius ipſis nuntiat, *certum de legatione regem; ſed decernere nihil poſſe, niſi gnarum, quo loco res Moſcouiæ eſſent: & bellum illa, an pacem, agitaret. ab ea ſua conſilia pendere; nec militem alias neceſſarium dimitti integrum. difficile inſuper, annonam nauibus procurare. cum fratre Carolo tamen conferre, eiusque affectum clam explorare velle. &, quando nuper ab Hiſpaniæ rege, atque Albano, legatus amicitiam oraſſet, tutius fratri perſuaſurum, vt negotium totum in ſe reciperet.* Pro hoc beneficio prolixe Gardio gratias agere Moinium rogant; & nonnulla, vtiliter apud regem diſſerenda, ſuggerunt. *ac ſi, palam Auriacum juuare, anceps putaret; quod periculi minus haberet, fratre Carolo vteretur.* ad hæc literas ad Gardium addunt. Interim cum Sonnebeno Gardius redijſſet,

cIↄ Iↄ LXXI. nec rem diligenter ſatis accuraſſet, per Moinium conqueruntur. *illudi ſibi, fruſtraque tempus eximi, in negotio tanti momenti, & maturando.* id poſtquam ei relatum, vt culpam amoueret, XV Kal. Iulias Svvertzium eos ad regem abduxit. illic admiſſos rex interrogat, *clam, an palam, audiri vellent.* cumque, *clam malle*, reſpondiſſent; juſſo ſecedere comitatu, præter Mareſchallum, & Gardium, literas ab Auriaco exhibent. quas cum legi ipſi orarent, rex reſpondit, *legationis teſtimonium ſe agnoſcere; iamque ante edoctum eſſe, ab Auriaco oratores aduenire.* tum, Latine allocutus, ſi quid vellent, paucis enuntiare jubet. itaque, data fandi copia, ſupplices exponunt; *virtutem ipſius effeciſſe, vt rem æquiſſimam, & orbi Chriſtiano vtilem, Auriaci mandato orare auderent. non dubium eſſe, quin de Albani, primi antea Maurorum inquiſitoris, in Belgas crudelitate audijſſet. adueniſſe cum magnis copijs Hiſpanorum, & militum exoticorum, quibus oppreſſas Belgij prouincias adeo grauiter vexaret, vt nullum ſæuitiæ genus eſſet, quod non paſſim intentaſſet, nullo populi, aut procerum, diſcrimine. tyrannidi autem, vt tanto licentius graſſaretur, violatæ religionis culpam prætexere. atque hoc crimine regi ſuo omnino imponere. quin, firmandæ tam iniquæ dominationi, in vrbium pleriſque præſidia, aut arces, poſuiſſe; contra Belgij iura, ac priuilegia, quæ rex à maioribus tradita ſacramento confirmaſſet. Igitur coactum ſumma neceſſitate optimum principem, quando ſæpius tentatus Philippi animus nullum rationi, aut precibus, locum faceret, occurrere Albano; &, reſtaurandæ libertati, arma aduerſus tyrannum ſumere.*

quando

quando autem animus ejus erga remp. Chriſtianam, & cura, in aperto eſſent, eamq́ ob cauſam facilem afflictis, ac benignum, fore conſiderent, ſupplicatum aduenisſe, ne deſereret juſtam adeo piamque cauſam, quæ ad omnes orbis Chriſtiani principes pertineret. quippe Albanum, ſubacto Belgio, cætera quoque, quamuis longe diſſita regna, eodem religionis prætextu, inuaſurum. idque ex fœdere Baionenſi anni LXII *ſatis manifeſtum eſſe.* Ad hæc verba rex reſpondet, *& amare ſe Auriacum, & calamitatem Belgij deplorare. ratum autem, Philippum regem, principum aliorum monitu, clementius multo acturum fuiſſe. quod quando aliter euenisſet, cum Carolo fratre deliberaturum. ſine quo nil conſtituere poſset: ac reſponſum intra octiduum Stocholmium miſſurum. interim, ſi videretur, ad eum proficiſcerentur, & conſilia conferrent: nec id ſibi ingratum fore.* Illis dicentibus, *etiam hoc Auriaci mandatum eſſe, atque ad ipſum literas ferre*, rex rogare argumentum; cumque reſponderent, *commendatitias tantum eſſe*, honeſte dimiſſos è familia ſua nobilem, arciſque præfectum, comitari jubet. jamque in procinctu erant, cum per aulæ præfectum mandat, *ſi quid vltra juſſi eſſent, ipſi exponerent: aut, ſi mallent, per literas ſignificarent, quo rectius negotio animum aduerteret.* igitur ad regem ſcribunt, *cum antea legationem ſummatim tantum enarraſsent, id nunc pluribus facere certos. ac denuo ſubmiſſe orare, ſi palam ipſe auxilia mittere non conſultum exiſtimaret, Carolo fratri partes traderet; qui, illuſtri virtutis exemplo, egregiam famam in prima ætate ad exteros tranſmitteret. idem proximis Galliæ bellis quoſdam Germaniæ principes feciſſe. quod ſi ne-* cIↄ Iↄ LXXI

cIↄ Iↄ LXXI. *que hoc expedire regni ſui rebus videretur, hominibus extraneis, quorum certa fides, conſilium permitteret, à quibus naues impetrarent. tum militem quoque peregrinum, & portum Elſburgenſem, concederet.* x Kal. Julij Nouicopium ad Carolum venerunt; ac poſtridie ad eum admiſſi, eadem, qua apud regem fratrem, oratione vtuntur. *notam orbi Albani tyrannidem, cui obijcere ſe Auriacus pararet. ſed cum vires egregiæ voluntati impares eſſent, auxilia oratum ablegaſſe, quem bene ſibi velle, & reip. Chriſtianæ ex animo ſtudere, confidebat.* Laudare orationem Carolus; &, *gratum eſſe Auriaci judicium. jam diu Albani ſuperbiam, ac ferociam, fama accepiſſe, & Belgij ærumnas commiſeratum. quas ſi quid leuare poſſet, cum rege fratre conſulturum, ad quem iter inſtituebat.* Cum receſſiſſent, eo ipſo die redire juſſi, ac mandata plenius referre, poſtridie apud Carolum verbis pluribus legationem repetunt. ac ſeorſim plus duabus horis Sonoius cum eo colloquium habuit. Cum Stockholmium veniſſent, Carolum illic exſpectaturi, Gardium iterum, & Carolum Mornæum Varennium, accedunt; quibus ante diſceſſum, datis ab Auriaco literis, negotium commendauerant. ibi cum Mornæus diceret, *conſtare ſibi voluntatem, nec bono publico quicquam anteferre;* Gardius interpellauit, *vidiſſe capita, quæ miſiſſent; & multum de iis cum rege ſermonem fuiſſe: cui naues concedere viſum non eſſet, ob Erici prædeceſſoris æs alienum, quod in regni perniciem contractum. dein, ſi Scotus in ſolutum naues daret, è veſtigio alios quoque debitum*

debitum flagitaturos. atque hunc contrahendi modum cum contemptu regis conjunctum eſſe. tamen naues permiſſurum, ſi de pecunia, in diem certum repræſentanda, mercatores cauerent. ad commeatum quod attineret, eum curare minime poſſe. ita pridem, cum in Prutenos duæ mitterentur, penuria reuerti coactas. quod portum Elſburgenſem peterent, eum bona fide promittere. poſtridie reuerſis, *non propoſitum ſe mutare* Mornæus ait; *& adfuiſſe ductores Scotos, qui rogarent, daret operam apud regem, vt ſtipendij reliqua,* LXXX *dalerorum* CIↃ, *ſoluerentur. reſpondiſſe autem, percontaturum ipſos, ſi naues tres qaatuorve rex daret, an, quod Scotis placuiſset, transferri in ſe illas vellent.* Biduo poſt nuntiare Gardius, *nolle regem ipſis naues dare, velle Scotis. Igitur cum illis primum agerent. ac niſi inter ſe conuenirent, ne eos quidem accepturos.* dicente Sonoio, *in alieno territorio, ſine principis voluntate, legere militem non licere, eoque prius veniam à rege impetrandam;* reſpondere ille, *viſum ipſi, vt cum Scotis tranſigerent.* itaque cum ijs actum, vt ſi tres quatuorue naues bello inſtructæ in portu Elburgenſi ſiſterentur, has acciperent eo pretio, quod Stocholmij, a delectis vtrinque arbitris, æſtimaretur, Auriaco deinceps militaturi. & equites IↃ C pedites CCCC imponerent. ac illis quidem, qui plerique è nobilitate, etſi pedeſtri militia, equeſtre tamen, nouem in menſem dalerorum, ſtipendium daretur: itidem ductori peditum, & legato. quippe tale a Sueco habuiſſe. & ſingulis trimeſtribus exhiberetur, cum primum vrbem aliquam, aut portum, occupaſſent. ſed poſt colloquia pluſ-

cIↃ IↃ LXXI

 cula,

cIↄ Iↄ LXXI. cula, cum promiſſis multiplicibus varie res protracta fuiſſet, tandem Erbouillius, aulæ Caroli præfectus, & Lubbertus Couelius, conſiliarius, XIII Kal. Auguſti, Caroli nomine denuntiant; *dolere ipſi, quod deſtinata Auriaco auxilia negare cogeretur. perturbatas res Liuoniæ, quibus ſuccurrendum eſſet. inſuper imminere etiam cum Poloniæ rege bellum. ea propter naues vllas, militemve auxiliarem, dare non poſſe.* Ad verba ſua Caroli etiam literas addunt; quîs ſe ille apud Auriacum excuſare. Poſtero die ad Petrum Brahæum Wiſſinxburgium, & Nicolaum Guldenſternium, cancellarium, vocati accedunt. ibique, ſegregato comitatu, Wiſſinxburgius illis exponit. *accepiſſe nuper regem de afflicto Belgij ſtatu, cui ſuppetiæ ab Auriaco poſtulatæ. nec alienum ab his animum. ſed tam bonam voluntatem antiquum cum Hiſpaniarum rege fœdus impedire, necdum ſibi violandum. huc accedere ingruens bellum, per quod juſta excuſatio. cætera benigne erga Auriacum affectum eſſe.* Sic dimiſſi, de portu tamen Elſburgenſi cum ſerio agerent, ejus vſus per tempeſtatem, aut aliam quamuis cauſam honeſtam, vix permiſſus. In diſceſſu Cluſium illic reliquerunt, cum thalaſſiarchi vicario acturum, qui per Joannem Coloniam centurionem Auriaco fidem operamque ſuam obtulerat. ita irrita legatio fuit. Nec ceſſare tamen Auriacus, & auxilia vbique locorum ſollicitare. ac nonulli, Albani odio, ſi exercitum ad vrbes adduceret, vt facilior expugnatio ipſi eſſet, ædibus ſuis ignem ſeſe injectu-

injecturos polliciti erant. Gulielmum Bloſium Treſlongum, qui poſt prœlium ad Gemingam in Edſardi Embdani familiam ſe dederat, duas naues armare juſſit. iſque, petito ab Edſardo commeatu, Embdam profectus, & ab Anglo quodam nauem bello inſtructam v c I ɔ florenis mercatus, cum, Robollio in Angliam miſſo, qui inde abduceret, ipſe Embdæ rebus ordinandis hæreret, magiſtratum per literas Edſardus comprehendere hominem jubet. qui ocius obſequens, in vincula conjectum Lerortium mittit. ibi per trimeſtre amplius, arcto admodum carcere detentus, ſpondente Agatha Beninga Oplewertia, injuſſu Edſardi Embda non ſe exiturum, vix dimiſſus, poſt trimeſtre amplius alterum, de injuria, & vi, queſtus, quia non judicaretur cauſa, clam diſceſſit. Ante vrbem aliquot Auriaci naues erant. has præfectus maris Boſhuſius mox inuadit: & vrbani Lumæum quoque ejecerunt. Vltrajectini, etſi euocato præſidio, metuebant tamen, ne ſub hiemem, profligatis Auriaci nauibus, reduceretur; quod futurum rumor ferebat. hanc ob cauſam, vt periculum anteuerterent, quando occluſæ Albani aures, per Veuſelium, nuper in Hiſpaniam profectum, id ne fieret ſupplices a rege petunt. *obſequio in ipſum, & patrem Carolum, gratiam faceret, cujus exſtarent præclara exempla; ac pridem Megenſem cum vniuerſa legione tutelæ cauſa vltro in vrbem recepiſſe. poſtea Albanum Longobardicam impoſuiſſe. cujus licentia, ac ſuperbia, omnino ſumma; quam flagitiorum impunitas etiam* cIɔ Iɔ LXXI.

cIↄ Iↄ LXXI. *etiam auxiſſet, impenſa in hanc cc florenorum cIↄ; adeoque ærarium ſuum attriuiſſe, vt cætero tributo par non eſſet. præterea in vrbe, longe à limite remota, & quam arx munita ſatis in officio contineret, præter præſidium ordinarium aliud nullum opus eſſe. itaque ne innoxios homines, & obſequij conſtantes, grauius premeret.* Et rex juſtis precibus motus Albano mandat, *ne ſubditos ſuos ſine juſta cauſa præſidio vexaret; maxime Vltrajectinos: quibus ea res pernicioſa. id pergratum ſibi fore. ſi neceſſitas tamen exigeret, negotium omne præſentis ipſius arbitrio permittere.* Ante biennium pro viceſima, decimaque, imperata vicies centena cIↄ florenorum in annos duos obtinuerat. id tempus cum nunc fere elapſum, conſilia priora reuocare ad animum ſtatuit. Explorata quidem illi Belgarum odia; ſed, vir rigidus, & offenſæ, dum metueretur, ſecurus, propoſitum vrget; recuſandi audaciam tot iam arcibus, & præſidiis, ſat coercitam arbitratus. Igitur pridie Kal. Sextileis idem edictum, ſed in ſpeciem moderatius, dènuo proponit. id cum ſumma querela exceptum; quam annonæ, rerumque omnium, maxima caritas aggerabat. &, *quo tempore vitam tolerare perdifficile, tributa intendi, iniquiſſimum* videbatur. Exiſtimarant *decimæ loco vicies illa centena* cIↄ *ſuffectura.* ſed dicere Albanus, *id in Hiſpania aliter acceptum: magiſque regi conceſſam ſemel decimam placere.* Hic cum Viglius, Schetus, aliique, reponerent, *non omnino ab Ordinibus conſenſum: inſuper periculum eſſe, ne hac ratione ſecunda centeſimæ quadragies centena* cIↄ *amitteret*, ſtomachatus, *verum*

illos

illos dicere negauit; iterato aliquotiés juramento, cIↃ IↃ
inuitis omnibus exacturum. conſiliarios, qui populum LXXI.
contra concitarent, aut defenderent, inſtar perduellium eſſe. intereſſe regis, ne, noxio principibus exemplo, illuſiſſe majeſtati ſuæ populus, & promiſſa per ludibrium immutaſſe, cognoſceretur. daturum conſilio ſanguinis negotium, vt ceu de perduellibus cognoſceret. magnam omnibus, ac potiſſimum Flandriæ Ordinibus, qui Auriaco, aut Egmondano, non minus peccauerant, factam gratiam. placando regi decimam fuiſſe, quam promiſiſſent. longe plus conquiſiturum, ſi, quod jure optimo poſſet, bona cujuſque ſub haſtam miſiſſet. Plurimum id Hollandiæ Ordines anxios habuit; &, indictis Hagæ comitijs, deliberarunt, quo pacto Albanum à propoſito diuertere poſſent. Amſtelodamenſes, admittere promulgationem primo dubios, tamen Albani metus impulit. nihilominus referri per apparitorem curant; *edictum publice vniuerſis, ſibi priuatim maxime graue. ex quo in ſuperiorem indictionem conſenſiſſent, damna plurima terra marique à præmiatoribus, & piratis, tum ab aquis, anno proximo menſe Nouembri, accepiſſe. deinde extraneos quoque principes naues, merceſque, varie detinuiſſe. ad has clades accedere rerum caritatem, & reliquum æris alieni, adhuc pendendum, vt ab arce, & milite Hiſpano, liberam commercijs urbem præſtarent. præter hæc ſi decimam etiam, & viceſimam, exigere pergat, ſaluam amplius ciuitatem eſſe non poſſe. quamobrem promulgationem alia lege admittere non poſſe; quam ante biennium, cum cæteris Hollandiæ Ordinibus, feciſſent.* Id Albanum valde offendit, & ad prouinciæ curiam in jus voca-

 tos

cIↃ IↃ LXXI. tos aliquot florenorum cIↃ mulctari voluit. Egerunt cauſam Joannes Treſlongus, & Nicolaus Diertius, vterque celebri tunc in foro facundia: ſed per judices metu obnoxios ſecundum Albanum lis pronuntiata, & reis xxv florenorum cIↃ mulcta indicta. à qua ſententia cum ad ſenatum Machlinienſem prouocarent, iſque ad Albanum rejiceret, conſultum non rati, eundem actorem judicemque experiri, negotium intermiſere. ſed tam rigidam Albani voluntatem obortæ ſtatim turbæ mutarunt, aut impedierunt. Cæterarum prouinciarum eadem querela erat. & per legatos deprecari ſingulæ, *ne propoſitum exequeretur. quod ſi faceret, breui remp. nullam habiturum. potius aliud tributum imperaret, minus publice pernicioſum.* quædam exceptione vti, *non aliter ſe indictioni acquieuiſſe, quam ſi communis conſenſus foret. nunc quando Vltrajectini recuſarent, nec ſe teneri.* Vrgere nihilominus edictum Albanus, & vehementer ſuccenſere Vltrajectinis, cum quod nouo ſe tributo oppoſuiſſent, tum quod de ſententia lata ad regem prouocaſſent; & de ipſo, pariter ac præſidio Hiſpanico, conqueri apud eum auſi fuiſſent. Præterea ſoli etiam legatos ad hæc comitia mittere neglexerant; quod grauiter interpretari, ceu exemplo audaciam aliorum excitaſſent: cum conſilia tamen nuſquam contuliſſent, & aliam prouinciæ ſuæ rationem crederent, quæ nuper ſponte in Caroli V poteſtatem certis conditionibus veniſſet. itaque ſine regiarum literarum reſpectu, per quas parcere illis jubebatur, quamuis nullo circa vrbem

bem hoſte, & infeſto per Auriaci naues littore Hollandico, Harlemo, Delphis, Leida, Brilaque euocatos Hiſpanos Vltrajectum commeare iubet. Erant vniuerſim ſigna VIII. ſex priora, è legione Ferdinandi Toletani; ſeptimum, Conſalui Braccamontii; octauum, Roderici Toletani. Hæc per literas ad diem V Kal. Nouembris recipere in vrbem, & ciues profugos reuocare præcipit. itaque redit antiquum præſidium XIV Kal. Decembreis. Binis literis deprecati, reſponſum accipiunt; *imperatam militi modeſtiam, quam ſi migret, in promptu pœnam fore.* etſi tamen ille non minori licentia poſtea graſſatus. Queri Vltraiectini, *& ærarij publici, & ciuium ſuorum egeſtatem; neque exhauſtos ſuppeditare neceſſaria poſſe. deinde iniquum, quatuor pridem vrbium præſidia, quarum aliquæ, magnitudine pares, opibus ſuperarent, vni ſuæ per vim imponi.* Sed obſtinato conſilii Albano, cum nil niſi perniciem manifeſtam exſpectarent, iterum fruſtra apud regem conqueruntur. manſitque ad III Non. Aprileis anni ſequentis, cum recuperandę Brilę emitteretur. Auriacus vbique ſuppetias rogare; &, firmata in Gallia pace, Colinium, maris præfectum, cum proceribus religioni reformatæ addictis, fratris Ludouici opera, in ſuas partes pertrahere. quin eo ventum eſt, vt ad regis quoque conſcientiam res deferretur; non inuiti, vt præ ſe ferebat. iamque, ceu vetere gentis odio, honeſtus belli prætextus quærebatur; & iuſta ſatis cauſa videbatur; *vel recuperatio vrbium Belgicarum, quas olim Galli tenuiſſent: vel contumelia nuper facta in morte ſororis, quam* CIↃ IↃ LXXI.

cIↄ Iↄ *Philippus veneno procuraſſe certis teſtibus ferebatur.*
LXXI. Ludouicus Naſſouius, vt rem promoueret, quæ, non ſatis tuta literarum fide, niſi coram rege agi non poterat, quaſi in Belgium iter adornaret, mutata veſte, cum Franciſco Lanouio, Carolo Telinio, Ioanne Hangeſto, in aulam venit. Erat tunc rex Luminii in Bria, venationibus intentus. hic cum eo de bello Belgico totos VI dies priuatim occultis colloquiis diſſerit. eius gerendi vtilitatem, ac neceſſitatem, deinde rationem oſtendit. ac placere oratio regi: ſed, quando inconſulto Colinio, quem belli ducem deſtinabat, ſtatuere nihil quicquam poſſet, *maturare reditum* iubet, *ac Colinio ſuadere, vt ad ſe accederet.* tum Auriaco literis valde benignis mandat: *legeret militem, quemcumque in Germania poſſet: neque quicquam, Belgio liberando neceſſarium, omitteret.*

IOANNIS

IOANNIS MEVRSI

GVLIELMI AVRIACI

LIBER. VI.

INeunte anno à Sueciæ rege ad Edſardum Embdanum le atus venit Pontus Gardius, cuius ſupra mentionem fecimus, XVI equitum, & III rhedarum comitatu. Is Edſardus Sueciæ regis ſororem duxerat; & ſponſale pactum erat, vt Embdanus comitatus ipſi cederet. ſed id compoſitum inter fratres videbatur, quo facilius regiæ affinitatis honore alter potiretur: quandoquidem, illis celebratis, ius ſuum transferre in fratrem Ioannes nollet. Hæc initio legationis cauſa credita. cum vero tres amplius ſeptimanas apud Epiſcopum Monaſterienſem hæreret, & Saxoniæ Electorem, quem impedijſſe vnum opinio erat, ne Auriaco ab rege Sueciæ, ac fratre Carolo, auxilia vlla ſubmitterentur, ſuſpicione non exigua aduentus hominis, cujus verſutum valde ingenium compertum haberent, laborauit. tum etiam, quando per Belgium in Galliam iturus cIↄ Iↄ LXXII.

cIↄ Iↄ LXXI. ferebatur,ipſo rem hanc adjuuante,metus erat, ne in tranſitu Auriaci conſilia, & legationem nuperam, nimis mature Albano aperiret. Igitur diu, quidnam agitaret, anxie exploratum; ſed cognoſci nihil aliud potuit, quam quod palam fama ferret. Vltrajectinos præſidium reuocatum nihilo, quam pridem, inſolentius affligebat; & nec magiſtratui parcebat. Joannis Tatij Amerongij conſulis filius in ipſa excubiarum ſtatione grauiter vulneratus: ipſe, domi ſuæ pene occiſus, cum vbique periculum timeret, apud cæterum magiſtratum cauſam teſtatus, vt ſaluti conſuleret, vrbe exiuit. Hæc incommoda cum minuere Albanus deberet, augere inſuper, & tot injurijs nouam aliam grauiſſimam addere; priuilegia vrbis, & ſtatuta, poſtulando: archetypa omnia per præſidem exhibere juſſis. id, quia iniquiſſimum foret, cum negaſſent, iterum juſſi, deſcripta offerunt. quæ cum præſes recuſaret, literas ad Albanum mittunt, per quas factum excuſarent. His Albanus irritatior, omnino mandata exequi jubet: &, *ni pareant, minas addit, ſe præſidiarium militem adhibiturum*. tribuno etiam Hiſpanico mandat, *præſidem, ſi vſus foret, adjuuaret*. cumque necdum morem gererent, ad terrorem congregari miles cœpit. vimque etiam intentaſſet, niſi, delinito præſide, in diem poſterum res dilata fuiſſet. tunc cum vincula cunctis parata, & inuitis extorquenda omnia intelligerent; metuerentque, ne inſolens miles, cui jam fere XIX menſium ſtipendium deberetur, occaſionem vrbis diripiendæ inuaderet, ægre tandem,

minis

minis armiſque coacti, ceſſerunt. Tam egregia tamen nonnullorum conſtantia fuit, vt *extrema omnia pati, quam imperio iniquiſſimò obſequi,* mallent. inter plures Henricus Valckenarius fuit, cuius ea ſæpe vox audita; *vitam potius, ſi obnoxiam regi putarent, quam priuilegia ſua, amitterent.* Inſtrumenta omnia in arce Vredenburgo repoſita, & in Ludouici Requeſenſij aduentum, qui Albano datus ſucceſſor, aſſeruata; isque, regis iuſſu, reddidit. Per prouincias cæteras decima, ac viceſima, non minore ſeueritate exigebantur. & quantumuis varie deprecati Ordines, publicam difficultatem quererentur, viciesq; centena cIↄ annua continuanda offerrent, cum nil tamen obtinerent, nonnulli ad regem oratores ablegare; quos Albanus, ne auderent proficiſci, capitis ſupplicio deterrere conatus fuit. cumque in vrbe Bruxellenſi, quam cum tot Hiſpanis ipſe inſideret, promptiſſimum per arma obſequium ſperaret, præſentiſſimo tamen periculo odium eius, ſtudiumque libertatis, præualuere. Igitur quicunque panem, cereuiſiamue, coquerent, clauſis officinis, ab opere ceſſare. lanij quoque macello abſtinere, neque alij inſtitores merces vllas venum dare. quamobrem vim coërcendis adhibere animum inducit; ac noctu præcipuos tumultus auctores è foribus ædium, aut feneſtris, quemque ſuſpendere. iuſſuſque lictor cum laqueis xvii, & ſcalis decempedalibus, præſto eſſe. Iamque in armis miles erat, ac Fridericus Toletanus Viglium acceſſerat, pronuntiatam in reos mortis ſententiam relaturus; cum de

cIↄ Iↄ LXXI.

Brila

cIↄ Iↄ LXXII. Brila capta nuntius, admodum inexſpectatus, eoque magis animum percellens, cruentum conſilium mutare coëgit. *Vt* increbuit rei fama, inuiſus antehac Albanus, nunc contemni etiam cœpit. iamque verba libera magis palam audiri. Id Auriaco non ignarum, qui, clam comparatis copijs, inuadere ipſum inopinato moliebatur. neque armorum apparatus Albanum latuit. verum is, ſecurus nimis, negligere hoſtem, tanquam ſemel debellatum; &, ſi reſurgeret, opprimi facilem. Ac paratæ Auriaco quidem copiæ idoneæ, ſed adhuc ſtipendium deerat. nam pecuniæ, quas collegerat, etſi magnæ, ægre recenſendo militi, & auctorando, ſufficiebant. neque ad cæteram militiam reliquum quicquam futurum erat. huic difficultati à rege Galliarum ſubuentū; à quo, bello maturando, c c aureorum c I ↄ mutuo primum, mox dono, accepit. Gulielmus Treſlongus, iuſſu Auriaci, nauem vnam ſibi inſtruxerat; quam, I V Eid. Febr. Fleuo egreſſus, in inſulam Texelam ducere ſtatuerat. ſed gelu obortum ad Wieringam in Martium proximum ſtare coëgit. id Boſſuuius cum reſciſſet, Auriaci loco ab Albano Hollandiæ præſes conſtitutus, Ioannem Rollium cum ſignis IV expugnare eam miſit. iſque adeo improuiſus ſuperuenit, vt Treſlongum, qui cum maiore militum parte in inſulam exſcenderat, fere interciperet. ſed euaſere tamen omnes, præter vnum, qui ſua ſponte ad hoſtem dilapſus. inde nauem aggreſſus, dedi poſtulat. ſed Treſlongus, vir animi militaris, impetum facientes fortiter reppulit. longe hoſtis numero maior; &,

ior;&, obſeſſa glacie, nauis tantum non captiua teneri. tamen, illo acriter exploſis tormentis propulſato, hac aperta, vno tantum ſuorum amiſſo, integram in mare primum, inde vicinam Angliam, eduxit. quo tempore collecta ibi ſociorum multitudo in Albani gratiam, à regina Elizabetha inſula prohibetur. Inde maior illi ſpiritus, itaque ad Belgij libertatem euertendam animum firmat; ne deinceps priuilegia vlla, aut iura, obtendere poſſet. & egregie ſibi pacem munijſſe exiſtimabat; cum arrepta ecce arma, per XXXIV annos continuanda. quippe bellum, hactenus vix anxijs miſerorum votis, & conſilijs magno metu occultatis, agitatum, robuſta audacia palam cœptum eſt. ac cæteris prouincijs libertatis vindicandæ, excuſſo iugo, prima ſignum Hollandia ſuſtulit. cauſa rei maturius tentandæ Elizabethæ edictum. nam perfugium vbi denegatum fuit, in virtutem profugis deſperatio vertit. Primi libertatis patriæ vindices ſub Lumæo fuerunt; is, quem dixi, Gulielmus Treſlongus, Bartholemæus Enteſius Mentheda, Iacobus Cabeliauius, Gulielmus Grauius, Nicolaus Ruichauerius, Marinus Brantius, Omius Heddingus, alijque. hi, in nauibus XL interdicto littore ſoluentes, in Texelam iter dirigebant; quatuordecim, quindecimue, Albani liburnicas illic profligaturi. & in via ex Hiſpania aduentantes duas capiunt. alij Hollandiam borealem. & Enchuſam, cogitabant; aut vbicunque exſcendere commodum. ſed vento aduerſo in Moſam acti, vbi iunctis Rheni aquis Oceano incidit, in ipſo oſtio Kal. CIↃ IↃ LXXII.

Cc Aprili.

cIↃ IↃ LXXII. Aprilibus contra Brilam claſſem applicant. Mirati primo aſpectu oppidani, mercatores eſſe credebant, contrario vento illuc compulſos. nulla cogitatio erat, bellum aduehi. Maſclantſluſa, qui pagus, Brilæ oppoſitus, flumine interluitur, Ioannes Petrus Coppeſtocus in vrbem aduerſam mercatores aliquot ducens, conſpecta nauium multitudine, id quod erat ratus, ſocijs deſertis, recta in claſſem nauigium vertit; ibique de Treſlongo ſciſcitatus, cum adductus in aſpectum eius eſſet, aduentum gratulatur. is Lumæo hominem ſiſtit, commendatque, ceu rebus ſuis perquam vtilem. itaque ad Brilanos mittitur; annulumque Treſlongus addit, ſatis notum à patre Caſparo, qui præturam oppidi, & inſulæ, pridem geſſerat. Aduenienti porta recluditur, & ad curiam contendentem circumfuſus populus comitatur, cupidus ſcire quid afferret. inter eundum varie habent, pro ingenio quiſque ſuo. pars benigne alloquuntur, pars conuitia homini dicunt. in curiam, & cœtum magiſtratus, cum veniſſet, à Lumæo & Treſlongo nuntiat, *binos darent ad colloquium, extra vrbem, idque innoxium ipſis fore. quippe ideo veniſſe, vt à decima grauiter preſſos liberarent.* tum, qui fides verbis eſſet, notum omnibus annulum oſtendit. ac de modo copiarum inquirentibus, inconſulta libertate in immenſum omnino extollens, inſtar quinque millia dicit. quare conſternatis cunctis, vix inuenti, qui prodire in colloquium auderent. quos Lumæus *in Auriaci manus, regij per prouinciam præſidis, vrbem ſeque dedere* iubet. tum deliberando duarum horarum tempus conce-

concedit; atque ita illæſos, vti promiſſum erat, remittit. cIↄ Iↄ LXXII. Tantus autem omnes metus occupauerat, vt, propere conuaſatis rebus, per portam auſtralem tumultuaria fuga erumperent. interim è nauibus exſcendere miles, & vrbem accedere; atque in muris quos viderent oppidanos percunctari, *vtrum portas aperire, an vim exſpectare, mallent.* Cunctanter admodum reſpondere magiſtratus. quippe cum dilaberentur, quotquot ciuium potiores; alijque recipere âduenas liberatores vellent; illorum metu, horum ſtudio, ipſe quoque impulſus diffugit; adeo vt vix vniuerſim quinquaginta remanerent. elapſo deliberandi tempore, cum etiam tum cunctarentur, veritus Lumæus, ne ſe forte communirent; nil morandum arbitratus, copias bifariam diuidit. ac Treſlongus ad portam auſtralem partem ducit; ibique Ioannem Duuenuordium, ærarij quæſtorem, è fuga comprehenſum retrahit; atque, interfectum pæne à militibus, è periculo præſentiſſimo oportunò aduentu eripit. borealem Robollius exurit, & effringit; ac per hanc Lumæus ingreditur. Qui vrbem cepêrant, ducenti quinquaginta erant; cæteri claſſem ſeruabant. ciui nulli vis illata; tantum ſacrum ordinem inuadunt, odio quod calamitas temporis animis hominum profugorum tunc inieceraт. Poſtridie in templis omnibus comminutæ, aut direptæ, imagines ſanctorum, reliquaque ornamenta. prædam omnem in naues inferunt, tanquam rurſum diſceſſuri. & Lumæus nihil aliud animo agitaſſe viſus, quam, direpta vrbe, & inſula, vt abiret; cum diffideret, im-

cIↄ Iↄ LXXII. petum irruituri mox Hiſpani cum tantillis adeo copijs ſuſtineri à ſe poſſe. ſed Treſlongo, ac centurionum alijs, quibus cognitum, *locum bello inchoando opportunum*, aliud conſilium fuit. Igitur ſuadent, *daret ad Auriacum literas, & ſuppetias poſtularet.* tum de oppido defendendo fœdus ineunt; & tormenta è nauibus inferunt. Nullum loco præſidium erat. duo antea Hiſpanorum ſigna fuerant: quæ æſtate ſuperiore, cum alijs aliquot euocata, Albanus Vltraiecto impoſuerat: nulla quidem neceſſitate, ſed vt vrbem, contra decimam magno animo nitentem, grauius vexaret. Gratus ejus rei nuntius Bruxellanis, apud quos ſumma tunc vi Albanus decimam exigere conabatur, iamque turbantibus ſupplicia parabat, cum hic caſus virum iræ præcipitem inhibuit. itaque præſentem pœnam, dum differre ille cogitur, iſti euadunt. Albanus vero, etſi oppiduli vnius iactura haud valde moueri; gnarus tamen, *exigua quamuis principia, ſi neglexeris, incrementum, & robur ſæpe magnum, mora accipere*, Maximilianum Henninum Boſſuuium, qui præſidium Vltraiecti tunc habebat, cum cohortibus decem Hiſpanicis Ferdinandi Toletani, belli initia profligatum ire iubet. Sic vna Brila, tenue per id tempus oppidulum, duas Belgij maximas vrbes, Bruxellas, & Vltraiectum, illas decima, hoc grauiſſimo Hiſpanorum præſidio liberat. ac Bruxellæ, vbi ipſa principis aula, & terroris domicilium, tam egregio libertatis præludio concuſſæ, fauſtum patriæ vindicandæ omen fuerunt. Vltraiectinis, quod variæ ac diuturnæ preces, & promiſſa florenorum

centum

centum octoginta millia, obtinere non potuerant, cIↄ Iↄ
caſus inexſpectatus dedit. idque valde opportune. LXXII.
quippe miles, qui XVIII menſium ſtipendium flagitabat, clam creato nouo Electo, ita vocant, quem in ejuſmodi turbis ipſi ſibi præficiunt; & tribuno ac centurionibus captis, diripere vrbem conſtituerat. id conſilium eo ipſo die detectum, quo allatæ Albani literæ, quæ excedere vrbe iuberent. quamobrem, vbi res comperta, nocte proxima magiſtratus Electum futurum comprehendit, moxque crimen confeſſum ſtrangulat. inde ſub diei auroram ante curiam corpus collocat; & Hiſpanica lingua elogium etiam addit, quod ſupplicij cauſam exponeret. Mos Hiſpanis illa nocte, quæ ſubſequitur feriam quintam magnæ hebdomadæ, vt, vicatim diſcurſantes, multis ad cereos deducentibus, nuda terga deflagellent; adeo vt, perforata cute, largus ſæpe ſanguis emanet: idque ipſis magnæ pietatis inſtar. illud tempus incœptando huic facinori deſignatum. ſed meridie, qui hanc noctem antecederet, exire ad recuperandam Brilam iuſſi, etſi, coniuratione iam detecta, nihil auſuri viderentur, magno vrbem metu liberant. Maſelantſluſam, ac Schiedamum, cum veniſſent, flumen tranſgreſſi, nauibuſque in Berniſſa relictis, in inſulam Vornenſem, vbi Brila ſita, nullo reſiſtente exſcendunt. Lumæani, numero longe inferiores, cum inſula prohibere haud poſſent, vrbem tueri ſtatuerunt. idque vt facilius eſſet, ſuburbium, quod ad portam auſtralem, igne iniecto, exuſſerunt. Hiſpani recta Brilam petere; ſed appropin-

 quantes

cIↄ Iↄ quantes oppido collocatus per arbuſta ſuburbana
LXXII. miles ſclopetis excepit: ac ciuium quidam, in profluentem inſiliens, effractoque noui agri emiſſario, tantum aquarum intromiſit, vt, planitie inundata, in editiorem aggerem ſe recipere cogerentur. cumque oppido nihilo ſegnius ad auſtralem portam incumberent, exploſis intus crebris tormentis, fortiter repulſi diſceſſerunt. Dum hæc geruntur, Treſlongus, & Robollius, clanculum egreſſi, naues, Berniſſæ relictas, quibus in inſulam Hiſpani transmiſerant, partim incendunt, partim perforatas mergunt, alias in flumen propellunt. quod vbi illi reſciuere, cum immenſum aquæ creſcerent, veriti, ſi permanerent, ne per eas pereundum ipſis foret, temere ſe in fugam dedere. ac pars nauibus adhuc reliquis in oppoſitam Beierlandiam euaſere; pars amotas, atque in aquis fluctuantes, nando ægre conſectati. alios gurges, lutumue, hauſere. Ac ſine vllo ſane negotio magnam ſtragem Lumæani edidiſſent, niſi ciuium, & profugorum ex agris hominum, incerta fide, egredi oppido inconſultum exiſtimaſſent. Hac victoria, vti aſſolet, animi illis, copiæque, accreuere. itaque poſtridie Paſchatis, habito inſulanorum cenſu, fidem inter ſe obſtringunt; atque Auriaco, regio per Hollandiam præſidi, ſacramento omnes dicunt: in ejus fide, atque obſequio, oppidum pariter inſulamque, ſtrenue propugnaturi. & prior quidem jurare Lumæus, quem mox reliqui ſecuti. tum lembos ad prædandum inſtruere, quibus flumen percurſarent, inſigni quotidie præda. campanas etiam

etiam tota inſula turribus detrahunt. nec multo CIↃ IↃ
poſt aliquot monachos, vſque ad nouem miliaria LXXII.
euagati, iuxta Worcomium comprehendunt. ac ſtatim viris innocentiſſimis, homines arma, & ſanguinem, ſpirantes, impotenti Albani odio, indigna contumelia ad mortem protractis, gulam frangunt. Vbi Auriacus Brilam captam intellexit, etſi rem quam maxime optaret, Lumæum tamen eo tempore injuſſu ſuo tentaſſe nolebat. namque, bello necdum inſtructus, verebatur, ne conſilia, minus tempeſtiue prodita, Albani ſocordiam excitarent. quia tamen ſumma loci vtilitas erat, auxilia promittit, & alicunde etiam ab amicis curat. ac Lumæo, vndequaque profuga nobilitate, copiæ indies augebantur; quîs Delfshauiam, portu valde opportunam, in aduerſa Moſæ ripa, facile capit, nullo in habitatores delicto. Hiſpani autem, poſtquam turpi adeo fuga Brilam, & inſulam circumiectam, deſeruiſſent, feſtinato itinere laſſi, dein ab aquis, per quas euaſerant, etiam madidi, lutoque obruti, Dordracum venere. ſed, negato in vrbem introitu, Boſſuuius veritus, ſi è tractatu illo diſcederet, ne vrbes vicinæ, Albani odio, deditionem item facerent, Roterodamum ſe recepit. ſed & illic vix admiſſus, circumuento magiſtratu, præter fidem per vim vrbem occupauit. nam metuentes oppidani, ne quid præter voluntatem paterentur, arma ſumpſerant, vt excluderent aduentantes. id gnarus Boſſuuius, quia vi admitti poſſe deſperaret, ingenium ad dolum vertit. itaque cum nobilibus paucis intromiſſus, petijt

CIↃ IↃ LXXII. petijt à magiſtratu, vt militibus ſuis tantum tranſeundi copiam daret; alio enim ducere velle. at oppidani, recte dolum ſuſpicati, præter vrbem tranſire poſſe reſpondebant. tandem, vbi deliberatum, id videtur, vt manipulatim tranſeant. ita ingreſſo primo manipulo. cum occludi porta deberet, reliqui omnes, impetu facto, irrupere. erant ad portam exiguæ excubiæ, nec reſiſtere ſatis validæ. in his faber ferrarius quidam, vir manu promptus; quem, præ cæteris repugnantem, ſtricto pugione Boſſuvius occidit. id quaſi audendi ſignum eſſet, nobiles, quia circa eum, ac milites alij, in excubitores verſi, portam invadũt; ac partem cædunt, partem extra vrbem propellunt. deinde in obuios quoſque graſſati, ciuium pene CCCC interficiunt. ſexum ſequiorem pro libidine habent, tam nefaria ſane licentia, quamdiu vrbem tenuerunt, vt felices putarentur, qui, incurſu primo cæſi, nec ærumnas patriæ ſuæ intueri, nec grauiſſimam ſeruitutem experiri cogerentur. Hoc facinore Boſſuuius, vir primariæ inter Belgas nobilitatis, ſatis hactenus populo gratus, omnium odia irritauit. Roterodamo ſic potiti, mox Delfshauiam, paullo ante à Lumæanis occupatam, noctu inuadunt, ſumma in victos ſæuitia. loco capto præſidium imponunt, & Caſparum Vræam præfectum. inde pagos circumjectos populantur. Exeunte Februario, cum Vltrajectini de inexorabili Albani rigore diu regem interpellaſſent, ad eundem reijciuntur; *ex æquo, & bono, jus dicturum. quod ni fieret, tum de ſingulis iterum monerent; operamque datum iri*

tum iri, ne à ratione quicquam alienum paterentur. cIↄ Iↄ
Sed diſplicuit reſponſum, nulla ſpe juris obti- lxxii.
nendi apud præfectum adeo offenſum, vt nemo
cauſam oppreſſorum agere auderet. Tamen, anxij ſupra modum, iterum in aulam mittunt, qui negotium cum quibuſdam communicarent. in his Viglius, vt prudentiæ, ita moderationis clarus, indicat Albano datum ſucceſſorem, Ludouicum Requeſenſium, ac quamprimum adfuturum. quamobrem tantiſper rem differrent. Brila capta, Fliſſingam, Zelandiæ vrbem, arce communire ſtatuit. itaque euocatas è Brabantia viii Hiſpanorum cohortes ſub Oſorio Angelo mittit. Jam fundamenta jacta erant; eaque re magis in ſe ciuium animos concitauit. ſed ille odia, & querelas, pariter ſpernens, maiore præſidio rem geſturus, cum duntaxat pauci illic Belgæ eſſent, metatorem miſit; qui Hiſpanis, mox veuturis, hoſpitia curaret. id valde indignati ciues: & nonnulli palam dicere: *ſeruitutem longe peſſimam ſibi parari. neque vlli Belgij vrbi magis arcem, militemve, grauem fore.* Aduenerat paucis ante diebus Joannes Cuyckius Herptenus; qui ſe paſſim immiſcens ciuibus, ſi qui rebus nouis ſtuderent, eorum audaciam clam accendere, & ad libertatem vindicandam inſtigare, hortarique; *palam edicerent, non ſe vltra Hiſpanum militem recepturos. præſto eſſe vindicem Auriacum, cum magnis copijs, qui aduerſus Albani tyrannidem Belgium aſſereret.* nec ingrata multis oratio: qui, periculo exaggerato, viri conatum adjuuare. adeo vt tandem poſtridie Non. Apri-

cIↄ Iↄ leis Belgæ præſidio expellerentur. cumque eo
LXXII. ipſo die in portum Hiſpani adnauigarent, orto tumultu, idem Cuyckius omnes hortari, *virtutis ſuæ meminiſſent. quod ſi Hiſpanos in vrbem admitterent, de vita, & bonis, actum ſcirent. ejeciſſe ſemel præſidium: ideo majeſtatis reos, nec deinceps gratiam ſperari poſſe. Egmundanum, Hornanumque, ob oculos ponerent; meritorum, & dignitatis, juxta claros: quorum quando ratio nulla habita eſſet, ne quid temere ſibi promitterent.* Inter hæc verba quidam è turba, potu largiore audacior, ſi quis duos cereuiſiæ cantharos daret, in aduentantes machinam aliquam è muris vrbis exploſurum ſe pollicitus, tribus à Cuyckio florenis acceptis, rem perfecit. idque ita Hiſpanos perculit, vt, abruptis retinaculis, vela dantes Middelburgum protinus naues dirigerent. Antonius Burgundus Capellus, prouinciæ præſes, vbi rem geſtam intellexiſſet, Middelburgo illuc profectus, qua auctoritate erat, coërcere initia turbarum ſtatuit. itaque populum ante curiam conuocatum, vir non adeo indiſertus, blandis verbis demulcere conabatur. *nihil ita præter ſpem ſibi eveniſſe, quam hunc motum; cujus culpam pœnitentia eluere poſſent. igitur ad obſequium redirent, facili adhuc apud benignum regem venia. ſe promittere etiam operam, vt delictum diſſimulare Albanus velit.* Et fortaſſe ſuadis verbis animos nonnullorum impulerat, quos poſt tumultus temeritatem regiæ poteſtatis aſpectus percellebat. ſed immixtus turbæ Cuyckius, adſtan-

aſtantes; *egregium*, inquit, *oratorem, qui verborum hoc lenocinio vnum id agit, vt ſimplicitatem veſtram circumveniat.* ita irritati cum interturbarent, impetrato iterum ſilentio, proſequi orationem cœpit. *conſiderarent rem præſentem. ingens nimium facinus eſſe, vrbe expellere miſſum præſidium, & excludere. ignorare potentiam regis; cui, ſi animos obſtinarent, reſiſtere nullo modo poſsent. neque enim impune laturos. deinde vires ſuas expenderent. nulla belli inſtrumenta, nullum militem, aut ſtipendia, in promptu eſse. ac, ſi eſsent, tamen belli incertam aleam vrbes ſæpe potentiſſimas, & prouincias, euertiſse.* Plura conantem, iram vultu oſtentantes, & verbis etiam interminati, illico vrbe faceſſere jubent. Inde ejectis, qui nouam arcem moliebantur, initia inuiſi operis, quod jam quartum pedem ſupra terram exſtabat, protinus diruunt. Mox in vrbem Paciottus venit, ratus Hiſpanos, qui præmiſſi ab Albano, ab oppidanis receptos eſſe. ſimul in terram egreſſus eſſet, nauem, qua vehebatur, inuadunt, ac diripiunt. id, inopinatum omnino, hominem perculit; nam de rebus anteactis nil acceperat. inquirenti de Hiſpanis, nemo reſpondet. Dederat in mandatis Albanus, vt præſidio, & arci, præeſſet. dum autem priuatum ejus inſtrumentum inveſtigant, fertur inter ſchedarum occulta repertus index, qui deſignatas adhuc per Belgium cædes proderet. Eo rerum ſtatu Cuyckium ad ſe magiſtratus vocat, & de offerenda libertate conſilium rogat. iſque auxilium à Lumæo petere auctor, ad ip-

cIↄ Iↄ LXXII.

cIↄ Iↄ LXXII. ad ipſum miſſus, cum Dordracum applicuiſſet, è veſtigio per fidum quẽdam tabellarium, primo Weſaliam, inde Dillemburgum, deferẽda ad Auriacum tam læta rerum principia curat. tum Brilam pergens, à Fliſſinganis literas Lumæo tradit. qui initio difficilior, cauſabatur, *exiguas ſibi copias eſse: nouitium militem, qui indies affluerèt, parum adhuc armis inſtructum.* ſed cum Cuyckius reſponderet; *viros daret, ipſos arma curaturos*; ſubmiſſurum, ſi vſus foret, auxilia promiſit. nec multo poſt Treſlongum mittit, qui tribus nauibus CC aliquot ſubuehebat, homines templorum ſpolia indutos, & quibus caſiolæ pro loricis; aut ſimilis ſacrorum ornatus. quippe ea temporis iſtius fortuna erat, vt homines magna pars profani, impetu magis quam conſilio, religionis libertatiſque reſtaurationem per ſacrilegia, ac rapinas, conarentur. ſed diuinæ prouidentiæ vſitatum, in illis rebus, quas ſine conſilio homines gerunt, ſua ſæpe conſilia oſtendere. Cum ad vrbem acceſſiſſent, datis armis, habitoque delectu, in præſidium recipiuntur. ac ſtatim Treſlongus Paciottum in furcam agit, & ſupplicij ſocios duos Hiſpanos addit. Ægre mortem Paciottus accipere, & vitæ pretium ingens offerre. ſed Treſlongus, morte fratris aſperior, quem Albanus anno cIↄ Iↄ LXVIII capitis ſupplicio affecerat, vt injuriam vlciſceretur, nullum gratiæ locum dare. & ſe maxime Albanum lædere exiſtimabat, ſi munitionum artificem tam inſignem, belli egregium miniſtrum, & propinquo ſanguinis nexu, tempore tam alieno eriperet. Cum ad mortem duceretur, ſupplex

ſupplex furcæ ignominiam deprecari. *nobili ſe pro-* cIↃ IↃ
ſapia natum, itaque gladij ſaltem honorem morituro LXXII.
indulgerent. Claudius quidam, è ciuium numero, capti gladio latus cinxerat;&,cum è ſcalis tam anxie ſupplicem eminus audiret, ratus hunc ab ipſo repeti, homo facetus; *at tu, domine,* (ita contemptim Hiſpanos Belgæ appellabant) *ſecure*, inquit, *crucem aſcende : ego illum recte ſeruabo.* Suſpenſo cum detraheretur veſtis, torques aureus, ſubter occultatus, decidit; quem Treſlongus, à Roberto Coco Nerinio quæſitore redimebat. Iam alea iacta quiduis audendi pro libertate recuperanda. jtaque gnari, non impune facinus fore, cuncta hoſti excipiendo neceſſaria parant. ociuſque in Germaniam ad Auriacum, in Galliam ad Ludouicum Naſſouium, rerum geſtarum nuntium mittunt, & auxilia ſimul poſcunt. interim feſtinatis operibus, quantum pote, ſeſe muniunt. Mox Hieronymus Tſerartſius, è familia Auriaci, ejuſque ſtabuli præfectus, a Naſſouio è Gallia cum aliquot Gallorum copijs, Walacriæ præfuturus, ſubmittitur. & ab Anglia miles aderat. Per hæc itaque adeo illis animus creuit, vt bellum exſpectare iſtis viribus non contenti, plus auderent; ac vicinis, qui Albani partes ſequi, ipſi inferrent. Ceperant Brilani piſcatores quoſdam Verianos; hiſque per literas libertatem ſine pretio Cuyckius obtinuit; ac præterea commeatum Lumæus dedit libere exercendæ capturæ. & beneficium id, cæteris etiam piſcatoribus mox indultum, adeo omnium animos flexit, vt, exuto Albani obſequio, in Auriaci fidem

ↀ Ↄ ↀ ↀ Ↄ recipi exoptarent. quod vbi Tſerartſio & Cuyc-
LXXII. kio compertum, ambo Veriam, inſulæ totius armamentarium, cum militibus LX poſtridie Kal. Maij abeunt; ac, relicto ante portam comitatu, oppidum ingreſſi, à magiſtratu petunt, *vti ſe vindici libertatis Auriaco dederent, & præſidium aliquod admitterent.* illoque negante, cum Tſerartſius diſceſſiſſet, Cuyckius in hoſpitio remanens, conuocatis, quibus pridem libertatem impetrauerat, eadem veſpera id effecit, vt horum opera piſcatores alij perſuaſi oppidum promitterent. nec res differtur. Poſtero die, adducta ad terrorem cohorte, ipſi quoque armati, nequicquam reſiſtente magiſtratu, deditionem faciunt. rebuſque ex tempore ordinatis, cum præſidium non ſufficeret, petitum ex Anglia ſupplementum virorum CXXV, quos eccleſiæ illic Belgicæ ſtipendio Cuyckius legit. Fama rei Albanum perculit, etſi vir prudens, atque animi ingentis, metum diſſimularet. quippe domi odia prouincialium nouerat. foris in Germania Auriacus, in Gallia Naſſouius fœdera quotidie noua tractabant. vbique præludia magni motus. itaque copias ſedulo parare, quas conatibus tantis opponeret: & ſollicite explorare, quid Naſſouius moliretur. Amſtelodami, & Enchuſæ, per Boſhuſium naues aliquot bello inſtruit; vt, Moſa flumine occupato, & Lumæum coërceret, & nutantem Enchuſam aſſereret. id oppidum, in auſtralis freti faucibus ſitum, vbi obiectam Friſiam habet, & in ea Staueram, olim commercijs florentiſſimam, qua naues Dania, & toto illo tractu, aduectæ,

tranſire

tranſire debent; aditumque in fretum ſubiectum cIↄ Iↄ
aperit; quia maximum belli momentum videretur, LXXII.
vario conatu, ac valde obluctante magiſtratu, ægre
tandem, pronis ciuium ſtudiis, Auriaco deditur,
cuius iuſſu tradita Sonoio præfectura. iſque Brema
Embdam profectus, feſtinatis diu noctuque itine-
ribus Enchuſam ingreſſus, magno per viam prope
Medemlacum diſcrimine, ne à Gallis auxiliaribus
interciperetur, ſtatim rebus ordinandis animum
appellit; &, oppido quadrifariam tributo, excubias
diſponit. tum ad Auriacum nuntium mittit, & ſup-
petias poſcit, quibus reliquum borealis Hollandiæ
tractum, facili adhuc per initia ſucceſſu, in tanta
animorum aut conſternatione, aut fauore, ad par-
tes traduceret. Inde rumor, hoſtem molas extra
vrbem incendere velle, ac proditionem agitari.
ideo Ioannes Coltermannus, rem exploraturus,
noctu emittitur; dumque inquirit quid geratur, ab
excubijs vulneratur. mox, vbi tuta ſatis omnia, ad
vrbes vicinas animum applicat; ac centuriones
Cabeliauium, Ruichauerium, Robolliumque, &
ciues aliquot, Medemlacum mittit; qui magiſtra-
tui perſuaderent, vti ſe Auriaco adiungeret. ſed ar-
cis præfectus, Cornelius Riſwicus, rem impedi-
uit. paucis tamen poſt diebus vrbem capiunt. cum-
que in arcem ciues fugerent, illinc vim facturi, eam
oppugnaturi victores, vxores eorum, liberoſque,
contra in prima acie locant. quod vbi obſeſſis con-
ſpectum, vt occurrerent pignorum ſuorum peri-
culo, deditionem ſtatim faciunt. Deinde III Eid.
Iunias, etſi ſucceſſu perdifficili, armatis contra ſe
oppidanis,

CIↃ IↃ LXXII.

vero actum erat, vt, ſi bene conſilia caderent, victor Carolus armorum pretium maximam Belgij partem acciperet, qua ſe id cis Rhenum extenderet: Hollandia, Zelandia, Friſia, Vltrajectum, Auriaco cederent. in eam rem ipſe militem in Germania legeret; Alenconius, regis Caroli fratrum minimus, cum Colinio archithalaſſo, ac delecta ſuorum manu, è Gallia impreſſionem faceret. hunc conatum claſſis quoque, Broagij inſtructa, ſub Philippo Stroſſa, & Polinio Garda, adjutura putabatur. item in Hetruriam miſſus Joannes Galeacius Fulgoſius ad Coſmum Medicem; qui, Senæ ſuæ ab Hiſpano metuens, diſtractis per hanc occaſionem ejus armis ſecurior futurus, cc aureorum cIↃ mutua daret. in Germaniam profectus Caſpar Schombergius, cum Imperij principibus ad vim pariter inferendam repellendamque fœdus icerat: ea lege, vt Germanicas omnes copias Friderici Palatini Septemviri filius, Joannes Caſimirus, duceret: & Chriſtophorus, natu minor, honorarium, ordine ſuo & familia dignum, acciperet. idem negotium rribunus equitum Momorantius in Anglia apud reginam Elizabetham egerat; & decreta vtrinque auxilia, vel ſi religionis cauſa arma forte ſumerentur. Per hæc Naſſouius confidentior, cum Lanouio, & Ienſilio, de Montibus opprimendis deliberat. ea vrbs Hannoniæ prima, auguſtis ædibus, curia prouinciæ, & antiqua arce, inſignis. mœnia ſolida, è lapide quadrato; atque in illis turres crebræ, & propugnacula. circum foſſa triplex ambit. ab hac initium audendi factum, vt quantum

CIↃ IↃ LXXII. animi ad vindicandam libertatem adferret, illuſtri exemplo in ipſo ſtatim principio oſtenderet; & de reliquo conatus egregij ſucceſſu prouincialibus ſpem, aut conjecturam, daret. Et acceſſerat pridem Antonius quidam Oliuarius, fecialis, pictorque; qui, cum veniam ab Albano impetraſſet, ceu res Gallicas exploraturus, animum ejus ſollicitauerat; aſſeuerans, ſi cum copijs ſaltem exiguis ad vrbem accederet, oppidanos amplius ſeptingentos fore, qui ſe adjungerent. Igitur cum quingentis aliquot leuis armaturæ equitibus, ſclopetarijſque mille, clam ſub veſperam ad vrbem venit; copijſque in ſilua vicina occultatis, duodecim ſelectos milites, caſum tentaturos, emittit: qui, diſſimulato habitu, ceu vinarij mercatores, idem diuerſorium ingreſſi, inter cœnam hoſpitem rogant, quæ aperiendæ portæ hora ſolita. eſſe ipſis vini plurimum, ob ſolis æſtum noctu aduehendum. atque is, ignarus doli, quartam dicit. attamen, ſi maturius vellent, aliquid cuſtodi offerrent, non grauate præuerſuro. ita ſummo mane illum accedentes, cum ſpe pretij portam is maturius aperuiſſet, hominem obtruncant, clauesque eripiunt. inde vrbem è veſtigio cum equitibus quinquaginta Naſſouius inuadens, eos per vicos diſponit; ac, ſicubi oſtia, aut feneſtras, aperiri conſpicerent, illuc ſclopos explodere jubet. & vociferari interim, *ne timerent, aut hoſtile quicquam tentarent. adeſſe libertatis auctores, & Auriacum in propinquo; qui decimæ tributum, grauiſſimasque Albani exactiones, auerteret*. Id aliquot horis tam incondito clamore actum.

ctum, vt vel milleni in armis eſſe viderentur. Vrbe capta, dum ſic domus obſidentur, neque reliquæ copiæ procederent, ocius ſe Naſſouius proripit, cogniturus, quid morarentur. itaque per ſiluam oberrantes equites I ɔ, qui ſingulos à tergo pedites veherent, in vrbem ducit. inde, curia occupata, portas claudit; ac per vallum excubias ſtatuit. tum magiſtratum conuocatum blande affatur. *non hoſtem, ſed amicum, veniſſe: ac proinde illæſam vrbem habituros. aduentare Auriacum fratrem, cujus nomine rem tam magnam incæptaſſet. nihil alind agitare, quam vt Belgium, longe pridem florentiſſimum, contra Albanum adiuuaret.* ea oratione deliniti, ſe, ſuaque, omnes illi vltro permiſere. Deinde incertis obſequij ciuibus arma adimit; alios conſueta artificia, aut commercia, exercere per tubicinem jubet: ſuos proterue agere vetat. Inuenta ibi arma multa, & cætera belli inſtrumenta; ærarium ingens. ſed, vt in vrbe limitanea, commeatus exiguus. gaza plurima, plurimum ſacræ ſupellectilis, & ex auro, argentove, imagines ſanctorum. quas vicinæ abbatiæ, & monaſteria, fama captæ per Lumæum Brilæ territa, ceu in loco maxime tuto, aſſeruandas depoſuerant. triduo poſt ſclopetarij c I ɔ c I ɔ acceſſere, feſtinantem Naſſouium ſubſecuti. mox Junio menſe, ſub Lorgeo Mongomerio, equites c I ɔ c c. pedites c I ɔ c c c. Eodem tempore capta à Lanouio, & Famarſio, Valentiniana. ſed quod in arce præſidium erat, valide repugnare. eique ſuppetias ferre juſſus Joannes Mendoſa, leuis armaturæ præfectus, duas

c I ɔ I ɔ LXXII.

cIↄ Iↄ equitum turmas, Aldenarda euocatas, & quas
LXXII. Cheuereauxius colligebat copias, eo ducit. ac, armato propere tirone, pridem conſcripto, ſumptis ex armamentario Tornacenſi armis, in arcem duo Belgarum ſigna introducit. reliquos in aduerſo colle ponit. vtque major oppidanis, qui aſpicere inde poterant, numerus videretur, lixas, ac calones, miſcet. tum, ceu Hiſpanicæ copiæ eſſent, more gentis tympana pulſare jubet. idque obſeſſis metum injecit. quamobrem Famarſius, digreſſo pridem Montes Lanouio, cum juſtæ illi vires deeſſent, & oppidanorum ſtudia deficerent, irruentibus præſidiarijs, deſerere vrbem, & vi erumpere, coactus fuit. ac fugam ejus ciues, animis conſternati, tam frequentes ſequebantur, vt in exitu, portæ anguſtia, plurimi obtererentur. Albano grauis Montium jactura viſa, propter ingens loci momentum. & magis turbabat tam inexſpectata clades. quippe Naſſouium non ita pridem Lutetiæ viſum, ac ſe pila oblectantem, per exploratores, acceperat. & nuntium cladis tam impatienter tulit, vt detractum capiti pileum, iræ immodicus, conculcaret. Culpam in reginam matrem, CatharinamMediceam, conferebat; ſtomachatus, *ab Etruſca muliere ſe deluſum: cui pro lilijs Florentinis breui Hiſpanicas ſentes daret.* Sed hanc offenſam laniena Pariſienſis mox placauit. Colinius, hoc initium rebus gerendis opportunum ratus, vrgere vehementer regem; *tam bonam occaſionem inuaderet, & Hiſpano bellum indiceret. quod, quam diu occultatum, minus ſtrenue gereretur*; *timentibus è nobilitate*

bilitate pleriſque, ne, per præliorum incerta comprehenſi, pro latronibus, transfugiſque, punirentur. His rationibus in ſpeciem victus, cum initio ſpem feciſſet, idque ad occultandá arcana conſiliorum neceſſarium exiſtimaret: nec indicere tamen bellum, aut Philippum regem laceſſere, animus eſſet: ne, affectum recuſatione prodens, aut offenderet, aut ſuſpectum ſeſe redderet; quod inter offenſam, & ſuſpicionem, medium, eximere callide tempus ſtatuit. ac præ ſe ferre: *nihil iſto bello gratius. tamen, declinandæ inuidiæ, cupere vt ſenatui probetur. quamobrem rogare, vt ſententiam, ſcripto complexus, inquirendam ei proponeret; ne quid in tam graui negotio nimis præcipitanter actum homines maligni ſugillarent.* Ille igitur prolixas ad regem literas ſcribit, quibus conſilij ſui rationes exponit. eaſque rex collaudatas, vt nulla fraudis ſuſpicione cunctaretur, Ioanni Moruillerio, viro auguſti collegij principi, quem Colinio aduerſum ſciret, ſerio expendendas tradit. iſque acceptas menſe Iunio, cum ad caſtrum Bononienſe rex veniſſet, tertio ab vrbe lapide, accurata oratione refutat. qua diſceptatione dum res protrahitur, commeantibus ad Colinium internuntijs, qui Caſtellione ad Loniam erat, de deletis Ienliſij copijs nuntius fertur. Id ſibi acerbum rex egregie ſimulare; & ad Claudium Mondulcetum, qui tunc res ejus apud Albanum procurabat, ſtatim ſcribere; *daret operam, vt capta eo prælio nobilitas Gallica dimitteretur*: Colinium autem, qui interea, etſi præter amicorum conſilium, fiduciæ plenus, in aulam venerat, in limite copias, quantas vellet,

CIↃ IↃ LXXII.

cIↃ IↃ vellet, conſcribere iubet. Nihil vltra bellum Belgicum Carolus iuuit, pernicioſa Galliæ ſuæ ſimulatione, magno antea ſtudio incitatum. Albanus, manifeſto iam ſatis plerorumque in Auriacum fauore, rebus omnibus relictis, quamprimum Montes recuperare, & Naſſouium opprimere ſtatuit; tam egregium belli ducem coërcere, ſibi maxime glorioſum, cæteris omnibus terribile, ratus. Ac dum hæc in Hannonia fiunt, in Hollandia multæ indies vrbes deſciſcunt; & tantum non ſponte apertis portis Auriaci nomine præſidia recipiunt. tam graui enim odio Albanus laborabat, etiam apud eos, quibus certum à maiorum religione non diſcedere, vt decimæ cauſa rerum nouarum occaſionem optarent. Iam Hollandia borealis, præter Amſtelodamum, tota defecerat. in auſtrali prima Audevvatra, vrbs ad Iſelam flumen ſita, ad Auriaci partes acceſſit. quam XIII Kal. Iulias Adrianus Svvitenus cum exigua manu cepit. dieſque paucos commoratus, cum nouas ſibi copias paraſſet, relicto illic exiguo præſidio, cum L aut LX aliquot militibus Goudam petit. ac, per fautores porta aperta, vrbem ingreſſus, forum occupauit. oppidani excubias in curia agebant; ex quibus cum vim tentandam quidam putans explodere in illos ſclopum vellet, inhibentibus alijs, ſtatim citra vllum ſanguinem facta deditio. Svvitenus ductor in prima ſuorum acie verſari, eumque ſequi Vtenengius, è nobilitate Vltraiectina iuuenis, & Wenceſilaus Tzerclaſius Hagienſis. Ducto circum curiam agmine, cum initio vix ſexageni eſſent, pronis in

LXXII.

patriæ

patriæ cauſam ciuibus, adeo ſtatim auxit numerus, vt mox fere Iↄ cc eſſent. Conuocato magiſtratu, in Philippi regis, & Auriaci præſidis, verba ſingulos iurare iubet. inde ad præfectum arcis, Cornelium Mylium, Gerardum Franciſcum Kegelingum, & Cornelium Reinegomium, intimos viri amicos, mittit; poſtulatum, *vti ad vrbis ſecuritatem ad* xxv *præſidiarios, quos mandato Albani habebat, totidem alios à ſe acciperet: niſi faceret, alia neceſſario auſurum.* Is autem, vbi captam vrbem acceperat, famulum, clam ex arce dimiſſum, Vltraiectum properare iuſſerat; qui rem illic nuntiaret, & ſuppetias ſimul poſceret. ſed hunc oppidani retraxerunt. Igitur initio difficilior, cunctando protrahere tempus nitebatur. at cum famulū interceptum, & vim parari intelligeret, quamquam inuitus, conditionem accepit; placuitque, vt liber omnibus acceſſus eſſet. mox cum plebs tumultuaretur; nec vltra ei præfecturam credi permitteret, ex arce in vrbem commigrauit. inde per ædes ſingulorum inueſtigatum, quantum quiſque annonæ haberet. cumque vix in ſolum octiduūm ſuffectura inueniretur, miſſi illico mercatores, qui neceſſariam à Dordracenis pretio peterent. & illi, etſi adhuc Albani partes ſequerentur, vicinæ vrbi non grauate ſubuenerunt. cumque Hiſpani, qui Roterodami præſidium agerent, Iſſelæ oſtium obſtruxiſſent, appoſitis ad ſecuritatem liburnicis ſuis, Crimpenum vſque frumenti plurimum nauigio deuexerunt; vnde Goudani, curribus impoſitum, porro in vrbem adduxerunt. Interim neceſſaria omnia Svvitenus curare, &

cIↄ Iↄ LXXII.

cIↄ Iↄ re, & ſacramento fidem oppidanorum obſtringe-
LXXII. re, ac præſidium etiam loco ordinare. tum, ductis Leidam copijs, cum non ita pridem, miſſo à Sonoio Gulielmo Grauio Gandauenſi, hominem extraneum recipere magiſtratus noluiſſet, opera Pauli Buſij ſyndici, aliorumque ciuium, ſtatim admiſſus, Ioannem Eiloſium Groningenſem cum cohorte vrbi imponit. Dordraceni, iam dudum affectus in Auriacum proni, quia impetu quorundam præcipitata conſilia infeliciter cecidiſſent, palam eius partes amplecti hactenus diſtulerant. ſed hoc rerum ſtatu non vltra deſerendam remp. rati, aduocato Bartholemæo Enteſio, qui in propinquo ſub Lumæi auſpicijs cum bellicis aliquot nauibus agebat, VIII Kal. Iulias Albanum hoſtem renuntiant. ſtatimque ijs ab Auriaco Ioannes Hornanus Boxtelius, cui etiam comitatus Burani, Lederdami, Bredæ, & Iſelſteinij cura commiſſa, præfectus deſtinatur. paullo poſt Harlemum quoque ad partes venit, Gulielmi Berkerodij, Ioannis Coltermanni, & Petri Kieſij, inſigni opera. illi enim cum mandata ab Auriaco oſtendiſſent, reſtare initio magiſtratus, & deliberationem petere; qua negata, cum ciuium ſtudia animaduerterent, hiſce legibus vrbem dedunt, *vt ſacramentum, Philippo olim, & Auriaco præſidi, datum, ne mutarent; magiſtratu, ſaltem ad Auriaci aduentum, nemo amoueretur. Albanus vero hoſtis publicus haberetur. cunctis vita, ac facultates, ſaluæ eſſent. clero, aut monaſterijs, nulla vis fieret. milesque nullus, extra Ruichauerij cohortem, niſi arbitrio magiſtratus, vrbi imponeretur.* Tam fauſta fœde-

fœderatorum initia Gorcomium auxit, & ſe quo- cIↄ Iↄ
que VI Kal. Julias dedidit. atque arce per vim ex- LXXII.
pugnata, eius præfectum cum vxore ac filia captum Brilam abduxerunt. inde, dilapſo per metum præſidio, caſtrum Loueſtenium capitur; & per noctem oppreſſa Lieſueltia. tandem Schonhouia, & Woerda quoque, armis Lumæi cedunt. iamque Hollandia tota in Auriaci partes tranſierat, nec præter vnum Amſtelodamum quicquam reſtabat. id in Albani obſequio perſtitit, ægre auulſum anno demum LXXVIII. Dum hæc in Hollandia à Lumæo geruntur, Gulielmus Bergenſis, Auriaci affinis, in vicina Gelria ſumptis armis comitatum Zutphanienſem inuadit. &, cum paſſim ſine præſidio oppida eſſent, plurima cepit. inter hæc Zutphaniam ipſam, Dotecomium, & Dusburgum. in Velauia eius legatus, Zacharias Gliſenbergius, Hardervvicum VII Eid. Iulias cepit. moxque etiam Herenbergam, Hattemum, Elburgum; in Tubantibus Oldenſaliam, Goriamque. Per hæc Bergenſis, vbi lætum conſiliorum euentum, & propenſa populi ſtudia, comperiſſet, occaſione vtendum ratus, in ditione Tranſiſelana Campos obſedit. eam in rem miſſa à Sonoio auxilia, & triremes item ſeptem. ciues nonnulli cum Andrea Arlerio pacti erant, vrbem ſeſe dedituros, ſimul cum copijs Auriacus adeſſet: & effectum horum opera, vt deditio promiſſa fieret. Svvolla, Haſſeltum, & Stenvvica, exemplum ſecutæ. etiam Gelmuda, ac Vollenhouia. arx Tautenburgum per centurionem, à Sonoio miſſum, capitur. mox, tranſlatis in Vltra-

cIↄ Iↄ ieƈtinam diœceſin armis, Amersfortia occupatur;
LXXII. vnde excurſionibus crebris totam ditionem infeſtāt, ſæpe ab ipſis Vltraieƈtinæ vrbis portis abduƈta præda. Poſtquam autem pars magna Gelriæ etiam defecit, odio Albani, ſiue fœderatorum armis; in Friſiam quoque occidentalem tranſitum eſt. ibi Doco Martina cum nobilitate profuga de occupanda Leouardia, prouinciæ metropoli, conſilium ceperat. & mandatum id, ab Auriaco acceptum, exequi hactenus non potuerat. nunc autem opportunum ratus, à Sonoio, Hollandiæ borealis præfecto, cohortes quatuor quinque poſcit. ſed is, quia miſſis iam Bergenſi auxilijs, & varijs præſidijs, copias diſtraxerat, vnicam tantum Friſiorum cohortem, Holzone Buma duƈtore, ſubmiſit. Bergenſis autem Nedervvormterium, Friſiæ agrique Groningenſis præfeƈtum, ſupplere defeƈtum iuſſit. iſque, centurionibus aliquot conſtitutis, breui cohortes tres quatuorve comparauit; ac cum ijs Cundertam aggreſſus, diffugientibus Belgis, qui in præſidio, ſine negotio occupauit. quo ſucceſſu auƈtis animis, inde in Friſiam perrexerunt. Hiergius, quem in Friſiæ præfeƈtura Megenſi ſucceſſorem Albanus dederat, Arnhemij in Gelria morabatur. & ab Auriaco, qui cum magno tunc exercitu illuc venerat, plurimaſque vrbes ceperat, obſeſſis vijs, præfeƈtura excludebatur. quamobrem Caſparum Robleſium Billium Luſitanum, qui Groningam cum legione Belgica tenebat, Leouardienſes, vt prouinciæ laboranti ſubveniret, datis literis, euocarunt. iſque poſtquam adueniſſet, inprimis

mis

mis vrbem communiuit; &, mutato arcis præſidio, pro Germanis Gallos impoſuit. in Harlingæ ac Staueræ arces è legione ſua lectos miſit. Wilhuſium venerat Adolphus Holſatus, qui Albani iuſſu militem auxiliarem collegerat; &, ſtipendij inopia, cum vlterius progredi non poſſet, deſtinatam ſibi ab Albano pecuniam ſubmitti poſtulabat. ac quando, loci interuallo, conſuli abſens Albanus minime poſſet, & periculum mora longior allatura videretur, è Megenſis theſauro, qui in arce aſſeruabatur, mutua ſumere IX florenorum cIↄ placuit; ex pecunia, ab Albano aſſignata, mox refundenda. ſed cum illic vix V cIↄ reperirentur, reliquum aliunde ſuffectum eſt. Iam animi alieni ſignum Sneca dederat; ac timeri, ne in nouas etiam partes inclinaret. placuit ergo vt animos Billius exploraret, àliquid fortaſſe viri auctoritate valitura. isque cum curiæ ſenatore Petro Fritema, eo profectus, intromitti poſtulauit; de affectu oppidanorum coniecturam hinc facturus. Et præmiſſus Fritema, vt euentum tentaret. ex quo cum mox Billium adfuturum acciperent, clauſis portis, armati in mœnia prorumpentes, ſaltem cum domeſticis recipi poſtulantem reiecerunt. quin auditæ voces quorundam, qui ſclopeta minarentur. Fritema, vt dimitteretur, vix blanditijs impetrauit. Per id tempus, ambigua etiam Bolſvverdiæ fide, vt experiretur Billius, literis benigne ſcriptis, percunctatur: *an non in tutelam vrbis aliquod præſidium cuperent*. ſed illi eadem humanitate viro reſpondent; *gratam ſibi pro ſalute publica curam, cæterum*

cIↄ Iↄ LXXII.

cIↃ IↃ LXXII. *præſidio opus non eſſe. curaturos, ne quid detrimenti caperent.* hoc reſponſo ſatis manifeſtus affectus. tum de Franekera etiam laboratum; ſed nec quemquam eo mittere, aut literas dare, viſum fuit, antequam ipſorum Leouardienſium ſtudia cognoſcerent. iccirco decretum, vt exquirerent, an in fide erga regem oppidani permanerent. inde in vrbem annona plurima, & commeatus belli illatus: edictûmque, vt quicquid in ſubiectis agris, aut monaſterijs, abbatijſve, eſculentum, id in vrbem comportarent. & conſulibus mandatum, vt quos ciuium minus certa fide ſcirent, eorum nomina exhiberent. tum, repetito ſacramento, arma omnibus imperata; additæque cohortes quinque Germanorum. quibus vt ſtipendium eſſet, ſenatorum collegio, & ditiſſimis aliquot prouinciæ nobilibus, VI florenorum cIↃ indicta: eique continuando conſcripti prouinciæ delegati, indictionem recuſarunt. *nimium hactenus impenſæ fuiſſe; ac ſupra tributum ordinarium, pro quo regis ad prouinciam defendendam obſtricta fides. extra ordinem quinque prius, mox ſex etiam* cIↃ *dediſſe. inde, honorarij vicem,* CXXVIII cIↃ. cumque publica neceſſitas obtenderetur, nihil minus pernegarunt. *neque rem in ſua poteſtate eſſe, plenis comitijs pertractandam. hoc tamen anniti velle, vt, prouinciæ quiete conſtituta, in cohortium quinque ſtipendium, quas paraſſent,* XXIV cIↃ *curarentur.* Porro ciues quinquaginta, obſequij inuitos, aut incertos, eiecerunt; vltimum ſupplicium comminati, ſi redire, præter curiæ voluntatem, vnquam auderent. Snecani, legato excluſo, certi

ſo, certi offenſæ, ne annona deeſſet laborarunt. cIↄ Iↄ LXXII.
itaque è vicinis abbatijs, ac monaſterijs, vi abreptam in vrbem tranſtulerunt. nec multo poſt à fœderatis præſidium admiſerunt. & exemplum mox ſecuti Bolſvverdiani Nedervvormterium aduocarunt. tum Doccomium, auctis per hæc copijs, inuaſerunt. Erant in præſidio vrbis Belgæ aliquot, & hoſtibus facile ſuperiores, niſi ciues conſpiraſſent. ij fortiter repugnantes, è feneſtris ædium ſuarum ſclopis terga ferire aggreſſi, incuſſo metu, in fugam propulerunt. atque ita in victoris poteſtatem vrbs venit. ſed homines militiæ ignari, & qui per tumultum arma ſumpſerant, nec timere hoſtem didicerant, neglectis excubijs, mox iterum à victis per noctem oppreſſi, nullo adhuc victoriæ fructu, vrbem amiſerunt. ac interfecti fere quinquaginta. cæteros tenebræ eripuerunt. Victores irati recentem contumeliam rapina, & incendio, vindicant. &, quia munitionem adiuuare ruſtici pridem recuſaſſent, in pagos quoque proximos ſæuiunt. Adiunxerant ſe fœderatis nobiles eius prouinciæ plurimi. inter eos, Doco Martina, Sidius Botnia, Titius Hottinga, Siffridus Galama, Petrus Camminga, Auguſtinus Oetſina, alijque; quibus cognita locorum regio, & occulta ciuium multorum in nonnullis vrbibus ſtudia. Eorum opera ad auſtrale fretum Stauera, Enchuſam aduerſam ſpectans, occupatur. verum arcem è legione Billij Belgæ tenuerunt. quam obſidentes tormenta admouere, Sneca, Bolſwerdia, & Franekera aduecta. & auxilia à Sonoio miſſa. Dum ita

cIↄ Iↄ LXXII. arcte obſidentur, afflicta valetudine Billius, conuocato ad ſe ſenatu, *momentum loci, & neceſſitatem obſeſſorum*, repræſentat; ſimulque hortatur, *ne tam egregiam militum fortiſſimorum fidem, ac virtutem, deſererent. ſibi auxilia præſto eſſe. ſed, educto per hanc rerum neceſſitatem præſidio, abſente ipſo operam darent, ne quod vrbi incommodum eueniret. tum etiam docerent, qua via tutiſsime militem duceret.* Igitur placuit, *vti copiæ per legatum quidem Coudomam, aut Bolcam, nauigio ſubueherentur; ipſe autem, vrbe ne exiret. id neque morbum eius ferre, nec ciuilis prudentiæ legem. per belli incerta, ſi quid accidat aduerſum, grauius multo periculum fore. in eius capite ſalutis publicæ ſummam verti.* quamobrem miſſæ quinque cohortes Belgarum, duæ Germanorum, aduentu inexſpectato adeo obſeſſores terruerunt, vt majores longe copias aduentaſſe exiſtimantes, turpi fuga arcem ſimul, vrbemque, deſererent. Poſtea cum ſe ad Galedamum collegiſſent, iterum irruentes hoſtes, cæſis centum quinquaginta, reliquos diſſiparunt. Coudomam autem, quo confugerant, populati, idem Staueræ mox fecerunt; ac deinde, igne iniecto, exuſſerunt. machinas captiuas in arcem liberatam tranſtulerunt. atque ita cum ingenti præda læti Leouardiam redierunt. Interim annonæ caritas Leouardienſes premere, coactis ruſticis circumiectis frumentum omne in fœderarorum vrbes conuehere. quamobrem Billius Franekeram inopinato inuadere ſtatuit; aut, ſi conſilium non ſucceſſiſſet, Berlicomium, opportunum ſitu pagum, opere, & præſidio, communire. inde

Biltam

Biltam copias ducere, & quicquid illic frumenti eſſet, Leouardiam deuehendum accurare. Igitur noctu cum cohortibus quinque egreſſus, alias Harlinga accedere iubet, ſtatuta hora ab vna vrbis parte arma concitaturus, vt, ſeductis illuc præſidiarijs, ab altera facilior irruptio eſſet. ſed, obſeptis itineribus, cum conatu excidiſſet, ad Angumam, Berlicomium, & Lidlumam, caſtra metatus, loca opere feſtinato munit. vtque incommodum Franekeranis aliquod daret, opplere foſſam Snecanam iubet. Circa id tempus cum cohortibus VIII Germanicis in Friſiam Iuſtus Schouvvenburgicus venit, ab Auriaco præſes prouinciæ, ac Groningæ, agrique Groningani, deſtinatus. Poſito vero Franekeræ domicilio, multa à Nedervvormterio ſtatuta immutauit. Deinde curiam iuri dicendo nouam inſtituit, ad quam Sneca, Bolſvverdia, aliaque loca, quæ fœderatorum partes amplexa, pertinerent. Varie vtrinque velitatum eſt; & pagi aliquot, monaſteriaque, prædæ obnoxia, armis, & flamma, deleta. Albano autem vndique nuntij minus grati perferuntur; quibus etſi angeretur, egregie tamen curas diſſimulat. Vexabat animum ſucceſſoris cogitatio, cui ſe, vt pridem iactauerat, tranquillam prouinciam tradere poſſe deſperabat. inſuper de Galliarum rege, ac regina matre, querebatur; à quibus Naſſouio clam auxilia deſtinata, aut permiſſa. neque aliunde magis ſibi metuebat. itaq; inprimis obſidere Montes ſtatuit, antequam plures copiæ accederent, aut Auriacus cum exercitu adueniret. tunc enim vires, adhuc integras, varie diſtractum iri.

CIↃ IↃ LXXII.

cIↃ IↃ LXXII. iri. quamobrem, conſcriptis tribus legionibus Belgicis, Fridericum Filium cum I V cIↃ peditum, C C C C equitibus, obſidioni inchoandæ præmittit: ipſe, ſimul res alias ordinaſſet, cum copijs maioribus ſecuturus. & is Iulio deſinente profectus, proximum vrbi monaſterium Bethlehemum ſtatim occupat, atque aduerſus vim communit. oppidani, nihil territi, vrbem ſeque hoſti excipiendo parant. Premebat Albanum ærarij anguſtia. nam & plurimum Hiſpanis debebat, quorum iam militia vti cogebatur. inſuper copijs nouis opus: neque decimæ, aut viceſimæ, ſpes ſupererat. quamobrem, quod temporis ratio poſceret, inuidioſum nimis tributum differre ſtatuit; dum, qui in Hiſpaniam miſſi à prouinciarum Ordinibus, in impetranda indulgentia laborarent. vtque animos alienos demulceret, remittere decimam, ac viceſimam, velle edixit; dum modo alias rationes pecuniæ colligendæ oſtenderent. idque etiam Hollandiæ Ordinibus Boſſuuium præſidem proponere iuſſit. & ſeorſim ad eos quoque literas dedit, quibus in XVIII Kal. Sext. comitia Hagæ habenda indiceret. Sed eo iam illic loco res erant, vt mandatum contemneretur. tamen in præſcriptum diem Dordraci, in primaria Hollandiæ vrbe, conuentum ordinant; vbi de rep. deinceps adminiſtranda decernerent. eius rei Auriacum certiorem faciunt; & legatum, qui interſit, mitti poſtulant. vbi præſcriptus dies illuxit, conuenere ad libertatem vindicandam ex equeſtri ordine Iacobus Wingardus, & Arnoldus Duuenor-

uenuordius, Lumæi legatus. ex vrbibus delegatos miſerunt Dordracum, Harlemum, Leida, Gouda, cIↄ Iↄ LXXII.
Gorcomium, Alcmaria, Oudevvatra, Horna, Enchuſa, Medemlacum, Edamum, & Monachodamum. reliquis voluntas, vel audacia, defuit. Interim in Hiſpania res decreta. & poſt longam ſupplicationem facta tandem indulgentia. Hopperuſque conuocatis regis nomine hæc denuntiat; *ita eum erga Belgium affectum eſſe, vt priuati commodi cauſa nihil vnquam intentauerit. ſed hoc tantum voluiſſe, vt reſp. illis quieta, ac religio ſalua maneret. id perſuaſum omnino habere; ſemper Ordines, fidei atque obſequij præclaros, in rebus omnibus, & conſilijs, Dei gloriam, publicamque vtilitatem, ſpectauiſſe. quamquam autem in reſponſo decimæ, viceſimæque, indulgentia non diſerte exprimeretur, hanc ſententiam eſſe tamen. inuolucro ideo vſum, vt apud ſubditos ipſi maieſtas, legato auctoritas, integra eſſet.* Poſt hæc verba, qui curandæ rei miſſi, pro affectu tam benigno magnas ſeſe regi gratias agere dicunt; idque reduces apud Ordines teſtaturos. Iam Auriacus iuſtas copias comparauerat, in tres menſes auctoratas, aut quam diu vſus foret; ea militiæ conditione, vt, quia pecunia in ſtipendium non ſufficeret, pignoris vicem vrbes acciperent, quibus ſoluenda aſſignaretur. Collegerat peditum millia quindecim, equitum ſeptem. cum his ſe Naſſouio fratri adiungere animus erat. ac quandoquidem Hollandiæ Ordines ad deſtinata in medium Iulium comitia legatum poſtulaſſent, Philippum Marnixium Sancto-Aldegondium mittit, multa rerum peritia vi-

cIↄ Iↄ rum, qui conſilia adiuuaret. is cum xv Kal. Sext:
LXXII. aduenisſet, poſtridie, mandatis exhibitis, ita Ordines alloquutus eſt. *Satis Auriaco, à quo miſſus, cognitum pridem ipſorum affectum; & nunc re manifeſtum eſſe, quando tanta animi conſtantia cum ipſo, legitimo prouinciæ præſide, ſe Albano opponerent, ad vindicandam patriæ libertatem, quæ oppreſſa aliquot iam annos ab Hiſpanis; quorum libidini, aut ſæuitiæ, necdum adhuc factum ſatis. orare vero, tam præclaram voluntatem ne mutarent. egregia ſemper erga Belgium fide fuiſſe, ac Hollandiam potiſſimum, & cæteras curæ ſuæ prouincias. eam ob rem doluiſſe vehementer, tam immania dudum paſſas. neque in votis magis quicquam habuiſſe, quam vt felicitatem antiquam reſtaurare aliquando poſſet. ideoque non labori, aut impenſæ, pepercisſe. quin triennium nunc eſſe, cum, exercitu collecto, meliore animo, quam fortuna, vindicare libertatem publicam tentaſſet. ex qua clade quicquid facultatum reliquum, nunc poſtremum patriæ impendere. nec de libertatis ſtudio quicquam per ſucceſſum aduerſum deceſſiſſe. eundem illi animum manſiſſe, qui huc vſque per conſilia iſta inquies continere ſe non potuerit, quin, paratis denuo copijs, virtute inuicta, iterum euentum tentaret. quando autem, tam diu oppreſſi, reuocaſſent animi antiquum robur, hoſtemque Albanum pronuntiaſſent; nihil prius habuiſſe, quam vt porro ſpiritus tam generoſos incitaret, & auxilium poſtulantibus præſtaret. ac tam bonæ voluntati cum, exhauſto patrimonio, vires minime reſponderent, promiſſumque ab ipſis eſſet, ſi exercitum modo adduceret, ſe ſtipendia curaturos, id nunc tempus eſſe ſcirent, in promptu militem, ſed ea condi-*

conditione lectum, vt, priuſquam moueret, prioris tri- cIↄ Iↄ
meſtris ſtipendium acciperet. aut, ſi fieri id non poſſet, LXXII.
*ſaltem vnius menſis darent, de cætero vel nonnulli prin-
cipes, vel quædam Belgij vrbes, cauerent. Horum prius
impoſſibile; alterum difficile omnino, neque vtile. nam-
que ſi ad Galliæ regem, aut reginam Angliæ irent, pe-
riculum eſse, ne obnoxias iſta ratione prouincias ſibi
ſubijcerent: quippe illos, niſi oppigneratis vrbibus, ne
teruntium expenſuros. itaque apertum aditum iri, ægre
poſtea poſſeſſa dudum loca relicturis. idque exemplis ma-
nifeſtum. igitur aliud nil reſtare, quam vt vrbes aliquot
fidem apud ductores, & turmarchas, interponant: inſu-
per* c *aureorum* cIↄ *ſtatim expediant. hæc ab Auriaco
exponere juſſum; & ſperare, pro affectu in remp. quam
inprimis ſaluam cuperent, non grauate conceſſuros.*
Quamobrem, quia vrgeret neceſſitas, & maturato
opus foret, illico decretum, *vt* c *illa aureorum* cIↄ
*à nonnullis ditioribus, reliquiſque prouincialibus, mu-
tua peterentur: & corrogaretur quicquid auri, argenti-
ue, aut cæteri mundi, quiſque haberet. tum tributa or-
dinaria quæſtores tradere iuberentur, etiam deinceps
continuanda, & inuitis imperanda. item reditus tem-
plorum, monaſteriorum, aut collegiorum; & quæ præte-
rea ornamento magis, quam vſui, occuparentur.* dein-
de, *vt pro ſtipendio cætero vrbes cauerent,* conuene-
runt. Poſthæc Aldegondius alia quoque manda-
ta exhibet; ad quæ Ordines reſpondent: *Auriacum
ſe Hollandiæ, Zelandiæ, VVeſtfriſiæ, & Vltraiectinæ di-
tionis præſidem agnoſcere, qualem olim rex ſtatuiſſet. &
apud Ordines aliarum prouinciarum anniſuros, vt, rege
abſente, præſidem ac patronum acciperent, ceu præci-*

cIↄ Iↄ *puum Belgij principem, atque ad tutelam eius iure, ac*
LXXII. *ſacramento, obſtrictum. vt autem naualis belli ratio corrigeretur, omnis ei poteſtas traderetur; iſque, exauctoratis omnibus, ſummum maris præfectum, poneret, de conſilio vrbium maritimarum centuriones nouos lecturum. cumque in prædam hactenus miles arma ſua habuiſſet, nunc ſtipendium poneretur. ac conſtituerentur item, qui de rebus maritimis cognoſcerent.* Tum ad Lumæum magiſtratus Dordracenus, Leidenſis, & Enchuſanus, ablegantur; qui militiam terrreſtrem ordinarent, & licentiam lege adſtringerent, ne deinceps prouinciales vexarentur. Placuit etiam archiua aperiri, quæ in arce Goudana, & priuilegia inſpici; reliquaque libertatis inſtrumenta, ad Hollandiam pertinentia: & in indicem referri, ac deſcribi, diſtribuique magiſtratibus, vt ſecundum ea deinceps reſpublica adminiſtraretur. Hoc negotium, ſed Auriaco prius conſulto, & permittente, ex ordine equeſtri, Ianus Douſa Nordouicus, vir ingenio & litteris excellens; ex vrbibus, ſinguli deſtinati ſuſcipere iubentur. Viſum & a Lumæo petere, *daret ante omnia operam, ne quid cameræ rationum, commentariorum, ordinum, curiaue actuarij, turbarentur; deinde inſtrumenta omnia, reip. maximopere neceſſaria, ſtudioſe aſſeruarentur.* Inde fœdus mutua fide vtrinque initum: *neque Auriaco inconſulto, aut inuito, Ordines quicquam; neq; Auriacum, præter Ordinum voluntatem, cum ipſo rege, eiuſue legatis, de rep. pacanda acturum.* Eam in rem, fidei ſymbolum, datæ dextræ; & Aldegondius pro Auriaco, à quo legatus, iuramento ſe obſtrinxit. Decretum porro

porro, *vti alias quoque vrbes, ſcriptis literis, ad commune patriæ liberandæ fœdus inuitarent*; quod quia vicini Delphi recuſarent, mandatum Leidenſibus, vrbis ſitu opportunis, vt nauigia Waterlandiâ prohiberent. Amſtelodamum quod attineret, Auriacus à Daniæ rege, vrbibuſque Hanſeaticis, Ordinum Hollandiæ nomine peteret, *quando publicæ libertati aduerſa eſſet, ne quæ ei in poſterum merces ſubueherentur: ac Hornam potius, aut Enchuſam, vrbeſque proximas; vel Dordracum, vbi par commoditas foret, per Moſam flumen, transferrentur*. Porro exponit Aldegondius, *placere Auriaco, vt religio libera eſſet: publiceque in ijs locis, quæ decerneret magiſtratus, ſine turbis exerceretur: clericis autem nemo vim, iniuriamue, vllam faceret, niſi forte contra remp. niterentur*. Inter hæc Lumæus venit, & prouinciæ præfecturam ab Auriaco ſibi mandatam in comitijs exponit. cumque literas protuliſſet, lectis ijs, ex præſcripto obiturum, admittere placuit. CIↃ IↃ LXXII.

GVLIELMI AVRIACI

LIBER. VII.

cIↄ Iↄ LXXII. SIC arma ſub Auriaco præſide pro libertate Hollandia ſumpſit. & Zelandiæ quoque bona pars Albanum pro hoſte habere. iamque audendi initium Fliſſingani fecerant; quibus, miſſo in auxilium Tſerartſio, aucta virtus: adeo, vt, infeſtis ſignis Middelburgum contendentes, hoſtem vltro prouocarent. cumque is prœlium detrectaret, neque tutum obſidere putaretur, retregreſſi, ſe per vicos diſtribuerunt, arcemque Souburgum, non procul Fliſſinga, occuparunt. mox autem Middelburgenſes, ne timuiſſe viderentur, Souburgum verſus nocte intempeſta copias, machinaſque, ducunt. In præſidio Galli erant, qui in hoſtem animoſe erumpentes, fortiterque repulſi, cum ſuppetias Fliſſingani fruſtra duplici velitatione tentaſſent, arcem deſerunt. quam Hiſpanus occupatam, repetentibus Fliſſinganis, cum defendi poſſe deſperaret, iterum dedit. Creſcere illis indies copiæ, &

piæ, & per eas animi robur. itaque mari bellum inſtruunt. & Antuerpiam profectus Theobaldus Worſtius, puluerem tormentarium, quæque præterea bello neceſſaria, clanculum emit. nec multo poſt, cum inſignis è Luſitania claſſis aduceheretur, mercibus plurimis pretioſis auroque onuſta, turbarum ignara, & mutationis, vi aggreſſi naues exonerant; mercibuſque diſtractis, ingentem inde pecuniam contrahunt, atque in ſuos vſus applicant. tum vt Middelburgum ſubigerent, vrbem inſulæ Walacriæ primam, liburnicis extructis, commeatum prohibere conantur. iamque naues centum quinquaginta armauerant, quibus mare obſidebant. & infeſtis valde animis decertabant. vtque Albanus, nullo perſonarum diſcrimine, milites, ciues, mercatores, ceu perduelles, ſupplicio extremo afficiebat: ita illi, quemcumque Hiſpanum capiebant, ſtatim in crucem ſublimem agebant; neque vllum vitæ pretium capiebant. cumq; plures captiui eſſent, binos, colligatis brachijs, in ſubiectū vrbi mare è propugnaculo præcipitabant. indigna quidem illa ſæuitia, ſed exemplo irritata: Veriæ cum poſtridie Non. Iun. epulum magiſtratus haberet, in templum irruentes quidam præſidiarij, imagines ſacras, & altaria, hactenus illæſa, ſubito impetu confregerunt. dein progreſſi in chorum templi, in equitum aurei velleris inſignia, illic ſuſpenſa, idem auſi, cum res ad Tſerartſium deferretur, ille, vt intererat epulo, accendente iram vino, ſtatim ad templum ſe proripiens, ſtricto gladio duos improuiſus occidit; porro alios occiſurus, niſi inter

ↀIↃ Iↄ LXXII.

cIↄ Iↄ intercedentes quidam impetum viri cohibuiſſent.
LXXII. Id vbi cætero præſidio gnarum, adeo omnium animos offendit, vt cum armis ante ædes conuenirent; pontificium, ac latronem, per conuitium appellantes: & facturi erant paria, ni Rollæus, prætor vrbis, Herptiuſque, motum ſedaſſent. ac profecto ex eo tempore inuiſus militibus, tandem quoque per tumultum interficitur. Fliſſingani, diſtractis claſſis Luſitanæ mercibus, Anglicanos ad ſe mercatores plures, militeſque, pertraxerunt; qui militiam, luculenta ſpe ſtipendij, quæritare. itaque, auctis valde copijs, vicinæ Flandriæ arma inferre ſtatuerunt; Oſtburgoque, & Ardemburgo, occupatis, dedere ſe Brugenſes iubent. verum illi, quia nondum ſatis bene res ipſorum conſtitutas, & momenti ad hæc parum in militia tumultuaria exiſtimarent, etſi inclinarent aliqui, tamen motum nullum audebant. quare, fruſtra hic conati, in templa, & monaſteria proxima, arma vertunt. inde Gandauum progreſſi, cum neque illic res felicius ſucceſſiſſet, veriti ne interciperentur, in Walacriam reuertuntur. Ioannes Cerda Medinacælius, Albano à rege ſucceſſor datus, cum bis mille Hiſpanorum nouis copijs jam in Belgium aduentabat. id vbi Fliſſinganis cognitum, Balduinus Eobaldus, Ioannes Morus, alijque, circa Flandriæ oram inuadunt. Necdum Cerda intellexerat, tantam Auriaco claſſem eſſe; ideoque negligentior, hoſti ſe obnoxium fecerat. Naues ipſi quinquaginta quatuor erant. ex his viginti ſex maiores, Belgis ereptæ: minores reliquæ, quas Aſſabres

bres Cantabri dicunt. Has adorti magno impetu, cIↄ Iↄ
facile ſuperant, fugantque. & ex maioribus vix LXXII.
tres ſaluæ. Cerda cum minoribus aliquot, vix e-
lapſus, Sluſam appulit. alij Rammekenum, & inde
Middelburgum, euaſerunt. victoribus ingens præ-
da obtigit; in auro argentoue ſignato, ducenta au-
reorum millia: in mercibus, quingenta millia æ-
ſtimata. Sluſa Cerda Brugas abijt; hinc Bruxel-
las, ad Albanum; infauſto per principia augurio
minus auidus deſtinatæ præfecturæ: quam mox
etiam deprecatus, in Hiſpaniam receſſit. quippe
vir Albano diſſimilis, & prudens rerum æſtimator,
qui turbatis bello prouincijs non ſine opprobrio
deceſſurum animaduertebat, alienæ culpæ, quam
corrigere non poſſet, ſuam exiſtimationem inuol-
uere inconſultum arbitrari. Tamen naues Can-
tabricas xx bello parat; & Machlinia tormenta
ænea XXIII, curruſque aliquot, cum pilis, ac pul-
uere nitrato, mittit: quæ, in Flandria occupata,
Fliſſingani in ſuum armamentarium transferunt.
inde alijs ſubmiſſis inſtructæ naues, ferente vento
Sluſa Rammekenum deuehuntur, tribus ex his in
itinere interceptis. hic cum eſſent, arcis præſidio,
vt putabant, ſatis tutæ; Theobaldus Worſtius, vir
promptæ audaciæ, vi aggreſſus, nequicquam arcis
præſidiarijs propugnantibus, omnes capit, incen-
ditque. milites plurimi trucidati, pauci nantes e-
uaſere. hoc ſucceſſu, vt in rebus lætis ſolet, creuit
animus Fliſſinganis, placuitque porro fortunam
experiri. Eſt in propinquo Zuitbeuelandia, &
Tergoeſa, inſulæ metropolis; inque ea etiam ali-

Hh quot

cIↄ Iↄ quot clam amici. Igitur, cum pridem fruſtra in LXXII. Flandriam conati eſſent, ad hanc occupandam tendunt. Tſerartſius cohortes aliquot, cum duabus machinis bellicis, nauibus imponit. cumque in inſulam appuliſſent, præmiſſis in proximum pagum Gallis, & excubiis oppreſſis, reliquum militem obtruncare deſtinauerat. verum illi, cognito adeſſe hoſtem, per tenebras in vrbem euaſerunt. ad quam cum adductis copijs deditionem poſtularet, ac reijcerent oppidani, vt portam conuelleret, tormenta admouit. ſed, laboris ſui irritus, neque ſatis ad obſidionem inſtructus, ſaucijs paucis, retro ceſsit. diſcedentem erumpentes præſidiarij ſequebantur, vt poſtremum agmen carperent; at, compoſito recte agmine incedentem, nihil lædere potuerunt. Animus Tſerartſio erat, donec neceſſaria mox ſubmitterentur, eminus obſidionem facere. ſed rumore de aduentu Friderici Toletani, qui Antuerpia magnas copias falſo ducere ferebatur, conſternatus; metu potius, quam periculo, inſula exceſsit. Illud vero adeo ingratum Fliſſinganis, vt redeunti portam occluderent, & euentum imputarent. Hinc per vicos circumiectos palans miles licentius agere; donec, re compoſita, & ſtipendio numerato, in vrbem admiſſus, ad tentandam iterum obſidionem emitteretur. tunc, vt certius res ſuccederet, petitis à Lumæo auxilijs, cum tormentis bellicis nouem, alijſque obſidionis inſtrumentis, inſulam repetit. cumque in illam exſcendiſſet, atque ad vrbem adueniſſet, ducto circum caſtra vallo, tormenta collocat. Erat

ea ſitu

ea ſitu magis, quam opere, munita; & præſidiarij cIↄ Iↄ
Galli, Hiſpanique, octingenti tuebantur, ſub præ- LXXII.
fecto Iſidoro Pacieco; qui, virtutis egregius, animum ad defenſionem obfirmabat, & Albanum rerum ſuarum certum fecerat. Obſeſſores, verberatis diu muris, media nocte impetum in ruinam faciunt, fortiterque repelluntur. dumque ab vna parte id fieret, & præſidium diſtraheretur, ab altera, conſcenſo muro, à tergo opprimere propugnantes deſtinatum. ſed hoc, ſcalis breuioribus, fruſtra fuit. ſic fortuna hoſtium virtutem iuuit. Iam ſeptima hebdomas agebatur, & obſeſſis deerant multa, cum de vrbe liberanda mox Antuerpiæ conſultatur. idque per aquas, ſi maturarent, obſeſſa nauibus bellicis inſula, perdifficile cenſebatur: ſi differrent, periculum erat, ne, fractis animis, aut virtute fatigata, præſidiarij ſeſe dederent. Mondragonius, vir animi ingentis, tentare, aqua recedente, liberationem ſtatuit. quippe olim iuncta continenti inſula, cum dirempta inundatione eſſet, vadum reliquerat. id quia exploratum ipſi, etſi magno interuallo, & trium amnium concurrentium profundo alueo, tranſitus periculoſus videretur, tamen diſcrimen contempſit. Igitur gnarus, quantum apud militum animos exemplum ductoris poſſet, ne quid cæteri re inſolita trepidarent, omnium primus vadum ingreditur. & tranſgreſſus, IX tantum deſideratis, quos errantes interiecti amnes hauſerant, excitatis ignibus, Auilæ felicem tranſitum, & obſeſſo Pacieco aduentum indicat. tum madido, & defeſſo, militi dat refici-

 endi

cIↄ Iↄ endi tempus; quo ſi eum obſeſſores inuaſiſſent, in
LXXII. procliui victoria erat;& poſt eam vrbis deditio. ſed id neglectum tanta cum ſecuritate, vt initio ad famam rei ludos facerent. poſtea autem, cognito tranſmiſiſſe hoſtem, & ad quartum tantum miliare abeſſe, derelicta obſidione, in fugam effuſi, adeo trepide naues petunt, vt tormenta vix abducerent. plurimique impedimentis deſertis, dum inconſiderate properãt, fluctibus merſi, indigna viris morte pereunt. ac ſecutus fugientes Paciecus, cum militibus quadringentis, à Mondragonio ſubmiſſis, Porreſio, Balleio, & Saluaterra ducibus, magnam in extremo agmine ſtragem edit. deletique vniuerſim Iↄ ccc. Huius cladis tanta omnium offenſa fuit, vt Tſerartſium paſſim proditorem dicerent, quod conuitium cum non ferret, abdicata præfectura, ad Auriacum ſe recepit. &, vt culpam remoueret, duello, aut iure, decus ſuum tueri velle prę ſe tulit. tum libello quoque edito quoſcunque accuſatores prouocans, ſiſtere ſe intra menſem iubet, coram Auriaco cauſam dicturus. ac quantumuis nemo quidem compareret, tamen odium, aut calumnia, non ceſſare. In Hollandia Hiſpani Roterodamum adhuc tenebant. cumque annonam vrbes vicinæ, Auriaci partes amplexæ, interciperent, penuria preſſi, Amſtelodamo petere ſtatuunt. Igitur Rodericus Sapata, à Ferdinando Toletano Haga miſſus, aſſumpto Ioanne Cepeda, cum delecta ccc manu, & carrorum magno numero, Delphos Hagamque prætergreſſi, Sceuelingam, pagum Oceano adjacentem, acie inſtructa iter capit. inde iuxta

littus ducens, & Harlemum propter tranſiens, occupato Sparnodamo, vbi Robollium ductorem capit, Amſtelodamum peruenit. ibique frumento conquiſito, eadem via retrogreſſus, Roterodamũ illæſus rediit. In reditu pauci, milites pariter atque agricolæ, turba plane tumultuaria, & armorum imperita, prope Catvvicũ, tormentis minoribus duobus adductis, & lorica tenui adeo excitata, temere ſe objicere auſi, turpiter mox, conſpecto hoſte, diffugerunt. Albanus, qui ſuarum rerum omne momentum in Montibus poneret, vrgere valde obſidionem; & ex Hollandia reliquas copias aduocare. Itaque Roterodamo etiam, & Delfshauia, menſe Iulio deducta præſidia. quod Svviteno, vrbis Goudanæ præfecto, Ienninus Riuius, vrbi à ſecretis, ſtatim per literas indicauit; ſimul obteſtans, *daret operam, vt clementer boni ciues, grauia ab Hiſpanis paſſi, haberentur.* Is porro ad Lumæum ſcripſit; qui non multo poſt vrbem vacuã occupauit. Sub hoc tempus parum abfuit, quin Harlemum proderetur, obnoxium inſidijs, propter vicinum Amſtelodamum, quod in fide Albani manſerat. Prætor vrbis epulum aliquod inſtituerat, eoque etiam magiſtratum aduocauerat. & Ioannes Coltermannus, etſi inuitus, intereſſe. dum conuiuium eſt, hora decima veſpertina accenſus quidam eſſe ad portam Grauium nunciat, intromitti cupientem. conſul Theodorus Rampius ire in curiã hominem iubet, ſub puluillo indicato, portæ aperiendæ, claues inuenturũ illud, niſi ſe præſente, factũ iri Coltermannus cum negaret, vix dimiſſus, Grauium, intra vrbem admiſſum, cIↃ IↃ LXXII.

cIↄ Iↄ LXXII. in diuerſorium deducit. inde excubias luſtraturus, in portis Sparvvoudana ſimul & Schalcouicana, qui excubaret, vnum tantum deprehendit. & hæc quidem aperta erat; ac cohortes à Boſſuuio quinque miſſæ aduentabant, vti vrbem occuparent. feciſſentque, ſi ad horam præſtitutam adfuiſſent. qua neglecta, caſus eam, & Coltermanni virtus, ſeruauit. quippe is portam, excitatis ciuium proximis, ſtatim occludere; & cohortem Ruichauerij aduocare. itaq; excluſi Hiſpani Sparnodamum receſſerunt. Poſtridie vero conuocato magiſtratu, Coltermannus cum Berckenrodio & Kieſio collegis interuenit, confirmandis ciuium animis, eo magis perturbatis, quod eodem forte tempore Rodericus Sapata, qui cum cohorte Hiſpanica Haga aduenerat, prope vrbem ad auſtralem portam eſſet. Viſum autem, vt Enchuſan Coltermannus ad Sonoium, auxilij petendi, proficiſceretur; & Svvitenum Berckenrodius, literis datis, cohortem vnam mitti rogaret. Ac Coltermannus, vbi ad Sonoium venit, auxilia obtinuit: miſſique ſuppetias milites Iↄ c, ſub ductoribus Lazaro Mullero, ac Cornelio Euerdingo. hiſque ſe, præclaro in patriam affectu, ciues multi Alcmariani, & Hornani, ſponte ſua adiunxere. qui cum Beuervvicum vſq; perueniſſent, ad ſecundũ Harlemo lapidem, Hiſpanos Haga cum Hollandicis ſenatoribus, & magiſtris rationum, commentarijs, omnibuſq; inſtrumentis, ac ſupellectile, prope vrbem acceſſiſſe nũtiatur. quare ocius à Sonoio copias maiores petunt. iſque, recens è Tranſiſelania acceptas, collectaſque à Zacharia Gliſen-

Gliſenbergio, e veſtigio ſubmittit, datque ruſticis mandatum, vt annonam illuc propere comportarent. Poſtridie Mullerus ſuos ſub auroram ad portam arenariam ducit, nuntiatque oppidanis, vt ſe ipſi quoque jungerent. vix aduenerat, cum cohortes quinq; ab arce Cliuienſi in eum tendunt. quas aggreſſus, nulla fere ſuorum ſtrage, profligauit, ac Sparnodanũ fugere compulit. ſed victoriam iſtam clades mox excepit. quippe qui in ſilua Hiſpani jam prœlio feſſos inuadentes, etſi fortiter pugnantes, vincunt, atque in fugam agunt. cæſi inſtar ſeptingenti. victores Vltraiectum profecti, vbi cohortes aliquot Germanicæ in præſidio. ſed oppidani, acerba pridem ab ijs paſſi, recipere in vrbem noluerũt. id ægerrime ferẽtes, in ſuburbia, & vicinos circum pagos, iram vertunt; igne, & ferro, omnia vaſtantes: donec poſtea, ab Albano in Hannoniam reuocati, diſceſſere. Tum Hollandici ſenatores, & magiſtri rationum, qui cum ijs eo venerant, immigrantes, ibi ſedem poſuere. quanquam illis munus pene ſine functione eſſet; cum præter Amſtelodamum, Mudam, Weſopum, & in Brabantico limite Heuſdam, tota prouincia defeciſſet. Interim Auriacus, accepta è Gallia aliqua pecunia, & ab Haſſiæ Lãdgrauio, pignorato patrimonio, in Germania exercitum ſcripſerat: equitumque ſeptem millia peditum quindecim, ac Belgarum tria habebat. Duces primarij Burchardus Barbius, Erneſtus Mandeſlous, & Henricus frater. hunc, tranſmiſſio in Gelria Rheno, prope Duſburgum, ad Aldekercam, & Eſſenam, luſtrat. In Gallia Ienliſius, de Naſſouij, & cæte-

cIↄ Iↄ LXXII.

cIↄ Iↄ cæterorum ducum ſententia ablegatus, à rege au-
LXXII. xilia,& promiſſa, impetrauit. Colinius copias in limite parauerat, quas ipſe duceret. erant peditum IV cIↄ, ſub Rentio, Iumellio, & Bellingeruillio. equites CC cataphracti, & leuis armaturæ turmæ II. præcurſoribus Petrobuſerius Geniſſacus præerat. reliquum equitatum Philippus Lanoius Bellouacus ducebat. Monitus erat, cum diſcederet, iterumque mox per literas, à Naſſouio Ienliſius, *vt per agrum Cameracenſem facto itinere ad Auriaci fratris copias ſe adiungeret: nam vt recta Montes duceret, periculoſum valde eſſe, neque ſibi expedire.* Sed ille, animi ferocior, cum ſuis ſe copijs liberare obſeſſos poſſe confideret, ne in iſtius gloriæ partem quiſquam veniret, ceu contrario Colinij imperio, vtile admodum conſilium neglexit. Interea temporis leuibus ad vrbem prœlijs certatur; & cum V Eid. Sext. ad meſſem colligendam præſidiarij exijſſent, cum magna ruſticorum manu, pugna ſatis atrox oborta eſt; in qua profligati obſeſſi, incumbente Bernardino Mendoſa, amiſſis plurimis, retro cedere in vrbem coguntur. ex obſeſſoribus cæſi pauci leuis armaturæ equites. Chiapinus Vitellius, & Rodericus Toletanus, leuiter vulnerati. Iam augmentum caſtris acceſſerat, turmæ equitum Arſcotani, Mansfeldij, Boſſuuij, Barlamontij, Noircarmij, & Altabrugij: ac è legione Rutiana cohortes VII. tum exſpectari quoque legio Nicolai Poluillerij; & è Neapolitana, quæ Traiecti, ſigna V. Didacus Zunica, Philippi apud Carolum, Galliæ regem, orator, qui ejus conſilia ignoraret, ſæpius egerat, *ne auxilia per-*

perduellibus Belgis mitteret ; & acrius etiam expo- cIↄ Iↄ
ſtulauerat, *fœdus* obteſtans, *quod violatum ſupremi* LXXII.
numinis vindictam irritaret. nec Philippum ita meritum, qui diſtractum bellis ciuilibus contra ſubditos perduelles adiutaſſet. Carolus factum excuſare, &, *inuito ſe admiſſum: idque minime obſcurum, proſcriptus nuper, qui in Belgium ſuppetias irent. ſed in regno, necdum à turbis ciuilibus quieto, labefactata maieſtate, non omnia poſſe. multa neceſſario diſſimulare, quæ, potentia iterum firmus, prohiberet.* Ita ambiguo reſponſo, gratiæ, & offenſæ medius, Zunicam dimittit. Sed eodem fere tempore nobilis quidam ex aula ad Albanum miſſus, per viam ad Fridericum Toletanum deflectens, eum de Ienliſij conſilio, numeroque copiarum, & itinere toto, inſtruit. iſque equites CCCC, ſclopetarios Iↄ CCC, Cameracum verſus mittit; qui res hoſtium, inter vrbem & Landrecium inſidentes, explorarent. Jenliſius, cum recta Montes ire inſtituiſſet, per Boſſutium iter habuerat; & inde Quieuregium, ſeſquimilliari ab vrbe: non ſine fraude, cum viarum imperiti à ductoribus proderentur. In eo itinere magna paſſim iniuria facta ruſticis Hannonijs: vnde animi, antiquis odijs ſatis infeſti, longe magis acerbati. Delatum ad Toletanum erat, Jenliſium ſecum equitum quatuor, peditum decem millia ducere. illud, ſiue rumor finxerat, in huiuſmodi rebus validus; ſiue aſtu ducis erat diuulgatum, vti hoſtem perterreret; intrepidus tamen Toletanus, qui & optime numerum copiarum ſciret; &, ne ſine vllo prœlio in prouinciam hoſtem admitteret, famæ ſuæ intereſſe exiſtimabat,

cIↄ Iↄ LXXII. bat, aggredi aduenientem omnino ſtatuit. & verebatur, ſi detrectaret, *ne metus, aut deſperationis, manifeſtus, collapſam valde patris Albani auctoritatem porro deſtrueret; Auriaco ſine dubio, qui cum exercitu copioſo imminebat, nutantes paſſim Belgarum animos impulſuro.* itaque, vt periclitantem Bruxellis patrem confirmaret, factu optimum, neceſſariumque, duxit *quamuis cum periculo aliquo, belli aleam experiri.* Hoc conſilio præmiſſis Bingiũ impedimentis, cum iam intra Galliæ limitem auxiliares receſſiſſe nuntiarentur, ad XVI vſque Kal Sext. ſubſiſtit. deinde vbi exploratum, quatuor vix milliaribus ſeparatos, poſitis prope Hanam caſtris, pontem ſtruere; legatum Bernardini Mendoſæ, Antonium Figueroam, cum XX equitibus mittit, & Franciſcum Ferdinandum Auilam, arcis Groninganæ præfectum, cum Garciæ Valdeſij equitum ſclopetariorum turma; qui ſeorſim copias hoſtium, & conſilia, explorantes, è veſtigio ad ipſum referrent. ipſe eos ſubſecutus eſt. Belgarum, & Hiſpanorũ, peditatus omnis promiſcue incedebat, duce Iuliano Romero; cui Licquius, & Cheuerreauxius, additi erant. Vitellius, etſi ex vulnere imbecillis, à foſſoribus in lectica portabatur. pars equitatus tripartita ad dextram ire: reliquum, tribus item agminibus diſtinctum, in extrema acie eſſe. quam claudebant ſclopetarij Hiſpani CCCC, & ala Bernardini Mendoſæ; qui præſidiarios, tergum forte inuaſuros, ſuſtinerent. ita ad vrbem vſque promotum. tum, mutato ordine, eques, qui in vltima acie erat, in primam vocatur. ſic itum ad Giſelini fanum. vbi cognito,

nondum

nondum Gallos Hanam tranſmiſiſſe, confeſtim in cIↄ Iↄ
eos equitatum Toletanus mittit, peditatum ſub- LXXII.
ſequi iubet. Primam aciem Romerus ducebat; qui, ſimul hoſtem conſpicatur, Ioannem Salazarium Sarmientum cum ſclopetarijs grauioribus LX inter ſepem, & ſalicetum, collocat; qui, dum vtrinque veles concurrit, latus infeſtaret. Primo impetu ceſſere Hiſpani. quibus ſubmiſſi è legione Cheuereauxij Belgæ CC; quos ipſe Cheuereauxius, & cum eo Delualius, duceret: & mox totidem, duce Licquio; cui comites Mota, Bergius, & Fremenantius. hos leuis armatura ſubſequi, cum peditibus Hiſpanis CC ſub Franciſco Bouadilla, Ferrandino Agnaſco, & Didaco Caruaiali. poſt eos cum reliquo peditatu ipſe Toletanus agmen claudere. Galli à tergo Alterragium vicum habebāt, cui planities non magna ſubiecta; ſilua, & riuo, vndique cincta. quos à fronte adortæ Hiſpanorum cohortes duæ, Alfonſi Monteri, & Garciæ Valdeſij, leui pugna præludebant. in prima acie cum octo ſignis Rentius erat; totidem medius Iumellius ducebat. poſtremum agmen, quia magis hoſti apertum, cum Rhingrauio, & Geniſſaco, Ienliſius ducebat. interque dumeta itinere valde anguſto incedens, equites centum, duce Rentio, de hoſte cognituros, præmiſit. in hos, ſimul ſilua egreſſi, decliui iam ſole, cum ala ſua Lupus Sapata impetum facit; & poſt eum Philippus Sancto-Aldegondius Noircarmius, cedētibus fortiter incumbens, in fugam propellit. itaque in ſuos verſi pedites, vnde minus periculi Ienliſius putauerat, turbatis ordinibus, exercitum ſoluunt;

 pontem

cIɔ Iɔ lxxii. pontem verſus, quo Hanam tranſmiſerant, fugientes. ſed ne per hunc euadere poſſent, occupata vlteriore ripa, Antonius Figueroa prohibuit. itaque, tranſitu non permiſſo, per Tornacum, Condatum, & Athum, Valentiniana vſque effuſi, dum abiectis armis per ſiluas huc illuc paſſim palantur, infeſtis ruſticis, plurimi ſpoliati, cæſique, miſerrime perierunt. Eo conflictu cecidere amplius cIɔ cc. in quibus Rentius, & Rhingrauius. Jenliſius, Iumellius, & Schonevvallius, capti in cuſtodiam abducuntur; ille Antuerpiam, iſte Tornacum, hic Aldenardam. ac Ienliſius non multo poſt repente exanimis repertus in lecto, nullo morbo præcedente, etiam in funere ignominiam paſſus eſt. Jumellius autem, ac Schonevvallius, diuerſa ſorte liberati. Olhanius ſaucius cum centum circiter in vrbem venit, nec multo poſt è vulnere moritur. Bellouacus, noctis beneficio elapſus, in cœnobio Spineleuienſi à Poieto præfecto excipitur. Ex Hiſpanis cæſi tantum Alfonſus Lombralis, & Antonius Zero, cum vi peditibus, equitibus xii. Lupus Sapata, graui accepto vulnere, euaſit. Duabus horis depugnatum eſt. in conflictu gregarius miles egregium virtutis ſpecimen dedit. nam lancea transfixus, alia è terra arrepta, quæ forte obuia, equitem irruentem excepit, ſtrenuè pugnans, donec, eiecto per vulnus ſanguine, vires animi adhuc integrum, deſtituerent. Toletanus, reuocatis ab hoſte copijs, ſub veſperam ad Giſelini fanum redijt. è pugna Gallicæ cohortes decem ad proximam ſiluam ſe contraxerant, contra quas poſtridie multo mane Cheuereauxium

mittit;

mittit : ſed mox, relatis xxx ſignis, ſuos cohibuit. cIↄ Iↄ
Hac ſuorum clade deiectos oppidanorum animos lxxii.
fore arbitratus, per tubicinem dedi ſibi vrbem poſtulat ; ſed reiectus, demandata Philippo Lalanio obſidione, Bruxellas ad patrem Albanum contendit; cum ſtatim poſt prœlium in caſtra veniſſet Nicolaus Poluillerius, adducens peditum ſigna tredecim, & Hiſpanos quingentos, Vltraiecto euocatos, cohortibus quatuor ex Eberſteinij legione ſuffectis. inſuper tres equitum turmæ, quas Nicolaus Baſta, Aurelius Panormitanus, & Georgius Macuca, pridem in Italia legerant. Albanus iii Non. Sext. indictis Bruxellis comitijs pecuniam ab Ordinibus poſcit. *ex Hiſpania miſiſſe regem* cccc. *aureorum* cIↄ, *nec præter iſta exſpectari quicquam poſſe. quæ cum ſumma ſi militiæ ſuæ onera compararent, nullo modo ſuffecturam deprehenderent. hinc ſtipendium ordinandum* xv *equitum* cIↄ. *peditum autem Germanicorum* xii *legionibus, & cohortibus Hiſpanorum, Belgarumue*, ccl. *huc accedere cæterum belli apparatum, naues plurimas, ac tormenta. Igitur annua vicies centena* cIↄ, *& centeſimam, expedirent. ſe, ita inſtructum, intra bimeſtre Belgio toto hoſtem profligaturum eſſe.* Mox, cum Medinacælio profectus, Montes petiti; ipſe vrbem expugnaturus. & ad conuellenda mœnia tormenta maiora xxiv, minora viii ſecum trahit.. Bruxellas Arſcotano mandat. Ante vrbem cœnobium Spineleuienſe erat, quod cum cc defenſoribus Poietus tenebat. id tentatum acri pugna. atque egreſſæ ex vrbe cohortes à Franciſco Salazario fortiter repulſæ. egregie tamen defenſus à Poieto

Li 3 locus,.

cIↄ Iↄ locus, capi non potuit. itaque rurſum mox adorti
LXXII. Rodericus Sapata, & Alfonſus à Sotomaiore, tormenta admouent. editaque ruina, cum impetum facturi eſſent, præſidiarij, non vltra vires periclitari à Naſſouio iuſſi, in vrbem ſe recipiunt. loco capto Molemius imponitur, cum Belgarum IV ſignis, è Cheuereauxij legione. Eodem die, Eſpernio duce, XIII peditum ſigna venere. ac poſtridie Albanus ipſe cum Medinacælio. moxque Salentinus Iſemburgicus, Archiepiſcopus Colonienſis, cum equitibus cIↄ Iↄ. Ioannes Roda cum CCC. & ab Archiepiſcopo Treuirenſi Iↄ C miſſi. Vt primum aduenit, Valentinianis, Aueniſque, tormenta aduehi; Cheuereauxium, Rutiumque, cum ſuis legionibus vicum Menium inſidere iubet. ipſe vero caſtra vndique communiri curat, vt aduerſus obſeſſorum, & auxiliatorum, vim tuta eſſent. Dum vallum vrgetur, leuiter pugnatum eſt: vulneratique Alfonſus Meſſia, Chriſtophorus Coruerus, & Frãciſcus Valdeſius. nocte proxima XXVI tormenta admota. Interea Auriacus, tranſmiſſo Rheno, Moſam petit; poſitis ad Hellenradium, prope Ruremundam, caſtris. vbi petito commeatu, cum negarent oppidani, incenſis portis, pridie Non. Sext. vrbem expugnat; in qua, indigna militum ſæuitia, plurimi cæſi. inter illos œconomus, & hierophanta, Carthuſianorum; cum preſbyteris aliis duobus, ætate ſenecta venerandis. Paulus Waelvvicenus, qui epiſcopo ſacrorum miniſter, in cœnobio crudeliter occiſus. adeoque in ipſo templo, ſine vlla loci ſacri reuerentia, diaconus quidam trucidatus;

& ante

& ante ſacrarium Reinerus Linterius. Ibi dum paucos dies ſubſiſtit, venere ad eum Hollandiæ Ordines, c c florenorum clↄ adferẽtes, & de aliis item c c c cauere. Cumque nuntiatum eſſet, *in ea prouincia indecore militem graſſari*, *maxime in monaſticum ordinem*, edicto publico vim repreſſit. ſimul ad remp. totam ibi loci conſtituendam animum aduertit, præſcripto edito ad diem VIII Kal. Septembris. inde, aperto in Brabantiam aditu, ineunte Septembri, Louanium verſus copias ducit. portaque incenſa, obuiam ab vrbe legati venere; pecunia oblata, vim, & præſidium, redimentes. inter eos, vir patriæ diligens, Elbertus Leoninus, tunc in Academia illa anteceſſor, poſtea Gelriæ Cancellarius; cuius etiam ante meminimus. Machlinia, neutram partem amplexa, odium inter, & obſequium, miſſum ab Albano præſidium recuſauerat; nec Auriacum admittere audebat. hanc Arnoldus Dorpius capit; & Bernardus Merodius Rumenus, cum VI peditum ſignis, equitibuſque Iↄ, præſidio imponitur. moxque alię vrbes, affectu, aut metu, ſeſe dedunt. In Hornani ditione, ſuffoſſis muris, Weertium occupant; cuius arcem Ioannes Montelius Caias, & Franciſcus Mendoſa, ſeruabant. inde in Flandria Teneramunda, & Aldenarda, Iacobi Blommartij aſtu, in poteſtatem rediguntur. & Teneramunda Dorpio mandata. Aldenardæ grauiter ſæuitum eſt. prætor, Iuſtus Corteuillius, capta vrbe, in arcem fugerat; qua expugnata, hominem, multis vulneribus confectum, per feneſtram in flumen ſubiectum crudeliter præcipitant. clↄ Iↄ LXXII.

tum

cIↄ Iↄ tum quæſiti ad cædem ſacrifici; & paſſim viri, nulla
LXXII. iniuria obnoxi, auitæ religionis odio, indigne interfecti. Ioannes Apoſtolus, Pamelæ curio, qui, periculo euitando, huc confugerat, alijque ex eodem ordine XV, manibuſque pedibuſque colligatis, in flumen proiecti, ſubmerſique; præter vnum, ætate debilem, Iacobum Ambaïnum: qui forte in ripam aduerſam delatus, mortem euaſit. neque templis, aut cœnobijs, parcitum fuit. & vim paſſæ imagines ſanctorum. etiam in ſepulcra ſæuitum, nec quieſcere mortuis datum. Ea res infamem valde militiam fecit; quique prius Albani ſæuitiam deteſtati, nunc Auriacum etiam odiſſe. tamen vrbes multæ in fidem eius ſeſe tradidiſſent, ſi id ei conſilium fuiſſet. ſed, relictis rebus omnibus, hoc præcipue vnum agebat, vt, Albano profligato, Naſſouiū fratrem liberaret. quamobrem iter ſuſceptum vrgens, dum in eo eſt, Dieſtam, & Tielmontium, capit. Niuellę, quia, ſpe ſuppetiarum, tranſitum negauerat, commeatum, & annonam, imperat. Cheuereauxius cum legione ſua, & ſclopetarijs Hiſpanis Iↄ cc, Menium procedere iuſſus erat, vt illic aditum intercluderet. ſed, cum hoſtem iam Peronam adueniſſe accepiſſet, qui vicus duorū milliarium interuallo Montibus abeſt; & vereretur, ne auxilia inde in vrbem per Genapum traiecto Hana mitterentur, reuocato Cheuereauxio, contractiſq; propius copijs, magis obſidioni incumbens, vallum ad marginem foſſæ ducit. & vndique caſtra anxie munit; prœlio omni abſtinere, & ſola mora hoſtem debellare certus. Poſitis in colle VI tormentis ad portam Berte-

Bertemontiam, vrbem ſubiectam grauiter verbe- c I ɔ I ɔ
rat. reliqua binis locis diſtribuit; quæ & portam LXXII.
Bertemontiam, & exterius propugnaculum, infeſtarent. eaque biduum totum exploſa, proximas turres, etſi oppido perforatas, nondum tamen dejicere potuerunt. dein, in ripa collocatis VIII tormentis, murorum minas dextra læuaque dejicit. cætera exterius propugnaculum quatiebant. cuius parte anteriori tandem diruta, in poſteriori, ducta foſſa, aliquot præſidiarij manſere. etiam turris S. Andreæ, crebris ictibus terebrata, defenſores occultare non vltra poterat. contra vrbani editam interdiu ruinam noctu rurſum muniebant. & Lanouius ante murum in munitione CC collocat; tum L alios deſignat, qui reliquam propugnaculi diruti partem tuerentur; ipſe cum C e nobilitate, & delecta haſtatorum ſclopetariorumque manu, ruinam defendendam capit. dein foſſam interiorem ducunt; &, excitatis vtrinq; tumulis, tormenta quinque, ac colubrinas duas, ſtatuunt: quæ exploſa ſine intermiſſione in tentoria, plurimum hoſti incommodi afferrent. inſuper, ſæpe erumpentes, opera quoq; interturbabant. Cum vero Albanus fruſtra aquam è foſſa deriuare tentaſſet, tandem obductas pluteis ſcaphas, quæ contra ſclopeta tutæ eſſent, parari iubet. tum dolijs plurimis aſſeres colligatos inſternit, per quæ pontis inſtar miles è ſcaphis in ruinam exſcenderet. &, ne quem aditum auxiliares haberent, validis ſtationibus vallum firmat; collibuſque geminis, in via quæ Genapum ducit, militem imponit. in altero etiam munitionem

cIↄ Iↄ LXXII. quadrangularem, ad ſtellæ inſtar, ex conſilio Bartholemæi Campocaſſij Medinacælius excitat: in qua poſita ſigna duo Germanorum, & machinæ totidem: datumque præterea Romero negotium, ſi vſus foret, vt cum binis itidem Hiſpanorum ſignis, & cohorte Salazarij, præſto ad ſuppetias eſſet. in ſubiectis vallibus equitatū locat, iuſſo Cheuereauxio foſſam Menio circumducere. Poluillerio, Licquioque, ſtationem defendendam; Eſpernio, cum cohortibus Eberſteinij, tormenta cuſtodienda aſſignat. tum, diſpoſitis ita agminibus, Hiſpanos pedites ſelectos Iↄ c, qui laborantibus opem ferrent, ante ea procurrere iubet. Auriacus, Perona progreſſus, VI Eid. Septembris cum toto exercitu ſub meridiem in conſpectum vrbis venit. ſed tormentis eminus tantum dimicatum, læſo maxime ab vrbanis Albani equitatu. Hoc præludio extractus dies. inſequenti, eodem ordine iterum progreſſi, prœlium tentant. Albanus porro, qui Genapi munitum caſtra Auriacum crediderat, occupando loco Fridericum filium cum Hiſpanis Iↄ c miſerat. quod Auriaco inſperatum, cum non leuiter perturbaret, nec ſat tuta copijs ſuis ſtatio eſſet; peditem Gallicum, qui potiſſimum exercitus robur, in duo agmina diſtributum, præcedere iubet; & Genapum iter capit; quo tunc etiam Sanchius Auila ab Albano miſſus venerat. ibi oborta acris pugna. Prodibant è vico Hiſpani; ducesque erant Franciſcus & Marcus Toletani, Rodericus Sapata, Ioannes Ayala, cum delectis centum. hos Texeda cum cohortibus alijs ſequebatur; & cum eo Iulianus Rome-

Romerus, ac Ferdinandus Toletanus. ſubmiſſi deinde Petrus Taxis, & Salazarius, cum equitibus cataphractis ſexaginta, ac Ioannis Croij Rutij ala. Initio Auila Gallos propulſare; mox, victoria alternante, incumbente cum equitatu Henrico Naſſouio, victi Hiſpani, amiſſo ſigno alæ Taxianæ. inde, reſtaurato prælio, adeo anceps fortuna fuit, vt ipſe Albanus, quique aderat Medinacælius, ſequeſtrata dignitate, ceu gregarij depugnarent. tandem datum receptui ſignum. & Auriacus, cui infeſta valde munitio, rurſus Genapum ire pergit; ſi forte Albanum ad certamen protrahere poſſet. ſed is, auxilia arcere contentus, incertam belli aleam iacere, non conſultum ſibi ducere. itaque Auriacus, fruſtra eſſe hunc conatum animaduertens, eodem die caſtra mouens, Fermeriam abijt, tertio inde lapide ſitam. vbi poſtridie commoratus. quia fanum Floriani Poluillerius tenebat, inde in vrbem auxilia mitti poſſe ſperabat. verum eo ſtatim Albanus Bernardinum Mendoſam mittit, treſque equitum alas addit, & cohortem ſclopetariorum vnam; quos mox Marcus Toletanus, & Rodericus Sapatá, cum ſexcentis ſclopetarijs, equitumque Hiſpanorum alis quinque, inſecuti. Auriacus iam à Floriani fano ſeſquimilliare abierat; cumque occupare Arminium vellet, vbi Mendoſam conſpexit, quoſdam præmiſit velitaturos, dum tentoria ponerentur. & paullo poſt Albanus adfuit cum Medinacælio, Philippo Noirkarmio, & Iuliano Romero. ac, Mendoſa admonente, opportunum inſidijs locum; de inuadendo per noctem hoſte conſilium capit. Igitur cIↃ IↃ LXXII.

c I ɔ Iɔ negotium filio Friderico mandat; qui cIɔ Hiſpa-
LXXII. norum, vt ſe dignoſcerent, interulas albas armis ſuperinducere iuſſos, eo ducit: Cheuereauxium, Licquiumque, cum peditibus ducentis, equitumque turmis ſeptem, in itinere vicum occupare iubet; quo recederent, ſi conſilia hoſti explorata eſſent. ipſe vt cum Noirkermio locum acceſſit, hortatur milites, *meminiſſent priſcæ virtutis, nec occaſionē egregiam deſtituerent.* tum non longo interuallo collocato Friderico Toletano, & Garcia Suareſio, cum CL ſclopetarijs, Iulianum Romerum, Marcum Toletanum, Ioannem Salazarium, Antonium Moxicam, & Rodericum Sapatam cum cccc, in hoſtium tentoria impetum facere iubet. à Friderico Toletano, & Suareſio, ad Iɔ circiter paſſus, cum alijs CL Chriſtophorus Quixada, & Caſparus Vrea, conſtituti. paullo propius Franciſcus Toletanus, & Martinus Eraſtus, cum cc. ante hos Rodericus Pereſius cum haſtatis L. Romerus, alijque, impetum primum facere iuſſi, hoſtem adorti, ſtationarios trucidant. inde exorto tumultu, antequam armati adeſſe ad ſigna poſſent, intra horam plus ccc occiduntur. iniectus quoque tentorijs ignis, tum receptui ſignum datum. Antonius Moxica, cum LX longius progreſſus, quam vt ſe recipere poſſet, interceptus, obtruncatur. Exiſtimauerat Fridericus Toletanus, non temere egreſſuros hoſtes; ratos omnem Hiſpanorum equitatum in ſe duci. quo conſilio à Mendoſa plures tubicines ſimul canere iuſſerant. Verum, vbi per incendium excitatum colluxiſſet, deprehenſo aſtu, audentius in recedentes irru-

irruerunt. inde, poſtquam noctem reliquam in ar- cIↄ Iↄ
mis egiſſent, poſtridie, vaſis conclamatis, Auriacus LXXII.
ſuos Machliniam reducit. moxque ad Rhenum exauctoratis, cum præſenti vitæ periculo, ob ſtipendia non ſoluta, Campos venit; vnde Enchuſam, in Hollandiam, tranſmiſit. Interim fratrem Naſſouiũ monet, quando vrbi, tam arcte obſeſſæ, auxilia nulla inferri poſſent, vti rebus ſuis conſuleret. Is tum æger lecto tenebatur. Igitur Lanouius, cæterique Gallorum duces, conſilia cum illo conferunt. placuitque vniuerſis, vti honeſtis conditionibus vrbem dederent. idque factum XIII Kal. Septembris. nec tam aut diſceſſus Auriaci, aut rerum anguſtia, hominum fortiſſimorum virtutem impulit, quam allatus è Gallia nuntius de laniena Pariſienſi. is Gallorum, quorum potiſſimum in præſidio robur erat, animos dejecit. Interea autem, dum Montes obſidentur, Hollandiæ Ordines, Harlemi congregati, de prouincia contra vim Albani defendenda ſerio deliberant. tum de belli etiam medijs, & Amſtelodami obſidione; quã Lumæus valde vrgebat, ceu multorũ in illa vrbe pronis animis, qui ſe proderent, ſimul hæc tentata foret. Petebat inſuper, promouendæ rei, XL florenorum cIↄ. & promiſſum ab Ordinibus, quantum ſuffecturum eſſe exiſtimarent. Placuit autem, vt obſidio terreſtris eſſet; cum Sonoius, alijque, profligandas freto auſtrali naues putarent. quod quantumuis vtiliſſimum, tamen, ob ærarij anguſtiam, tanquam ſumptuoſum nimis, eſt omiſſum. quamobrem Lumæus cum legione Lazari Mulleri, alijſque copijs, ad vrbem accedens,

cIↄ Iↄ capto Carthuſianorum cœnobio, caſtra munit. id
LXXII. Boſſuuio, qui tunc Vltraiecti, obſeſſi nuntiant, & auxilia etiam petunt. Lumæus literis perbenignis ad deditionem oppidanos ſollicitabat; ſed illi nec accipere eas dignati, inſolenter in tubicinem ſclopum explodunt. tunc Lumæo tormenta maiora XII miſſa. At Boſſuuius, ſuppetias obſeſſis laturus, Vltraiecto cum cohortibus IV venit, Nardeno vnam, tres reſiduas Amſtelodamo impoſiturus. ſed Nardeno iam propinquus, cum intromitti poſtularet, LX ſclopetarij, è Bergenſis legione, qui paullo ante forte aduenerant, excluſerunt. idque eum grauiſſime offendit. cumque vim tentare non poſſet, ſine bellico inſtrumento; ne cunctando tempus perderet, porro copias Mudam ducit, vnde nauibus Amſtelodamum mox deuectæ. His ſubnixi oppidani, porta Vltraiectina erumpunt; ſed repulſi, ac capti XVI. At Lumæus, cum de vrbe expugnanda deſperaret, mox obſidionem ſoluit; de Ordinibus multum queſtus, *quod pecuniam, & promiſſum commeatum, non miſiſſent: nec ſoluendæ obſidionis aliam ipſi cauſam eſſe.* ſed in ipſum, & neglectum diſciplinæ militaris, alij culpam referebant; animis omnium per ſæuitiam alienis, qua in clerum toties vſus, & auitæ religionis ſectatores. Eo ipſo menſe Auguſto, quo hæc geſta, Hadrianus Duyckius, Woerdæ præfectus, quæ vrbs in Hollandiæ limite agro Vltraiectino obiacet, cum vrbano magiſtratu in Auriaci partes tranſit. Montibus captis Vaulxius ab Albano imponitur, cum Belgarum ſignis IV. cæteræ copiæ Rutio ſe coniungere iuſſæ; qui cum ijs Aldenar-

dam,

dam,Flandriæ vrbem,obſideret. & præmiſſus Teneramundam Mondragonius. Bruxellas redux, poſtquam paullum quieuiſſet, eductis IV è legione Sicula cohortibus,Machliniam contendit. &,præmiſſo filio Friderico,in itinere Tilmontium,ac Louaniũ, recipit. Machliniæ IV ſigna peditum,equites CC erant; quos Auriacus diſcedens præſidio reliquerat.primo impetu capta ſuburbia,eoque conflictu vulneratus Ferdinandus Toletanus ; quod Albani iram acuit. &,tormentis aduehi iuſſis,vim parabat;cum dilapſum metu præſidium,nulla liberationis ſpe , vrbe deſerta noctu euadit. Poſtridie Kal. Octobr. clerus vrbis cum ornatu omni ſacro, crucem vexillumque præferens, extra muros procedebat , vti veniam miſeris ciuibus ſuis precibus impetraret. ſed Hiſpani,ſpretis precibus ſacerdotum, infuliſque, pars per portas, pars trans mœnia aſſcendentes,introrumpunt; tanta rabie,vt immania quæque facerent. In introitu cæſi plurimi: imminutæ multæ virgines,etiam ſacræ. neque matrimonijs parcitum. ſub parentum quoque aſpectu,& maritorum, expleta libido. nullus ordo immunis habitus. inſuper direpta omnia; aurum,argentum, monilia,veſtes;denique quælibet ſupellex. neque quicquam miſeris relictum fuit.ac quadragies centum CIↃ florenorum ea præda æſtimata. vtque pœna,non flagitium,putaretur: pridie Nonas publicato Muſæ edicto,cauſam Albanus proponit. & poſtridie *bona eorum,qui præteritis ſeſe turbis miſcuiſſent, intra triduum deferri* iubet. Svveuegemio præfecturam vrbis mandat ; Ioannem Mendoſam cum leui

CIↃ IↃ LXXII.

cIↄ Iↄ lxxii. leui armatura Liram, Germanicos equites Louanium in præſidium mittit. At Mendoſa, vbi Arſcotum adueniſſet, cognito fugiſſe hoſtem, veſtigia premens, in ſiluæ introitu vltimum adhuc agmen carpit: vacuamque, dilapſo præſidio, Dieſtam recipit: cui, aduerſus vim inualidæ, ideoque minus noxiæ, pro ſupplicio mulctam imponit. Teneramunda VIII cIↄ florenorum ſe redemit. Aldenarda Rutium accepit; quique in præſidio fuerant, Oſtendam digreſſi, inde in vicinam Zelandiam, aut oppoſitam illi Angliam, euaſerunt. Embiſius, naui in vadum impacta, cum iam capiendus eſſet, & in mare deſilijſſet, ſuffocatus. Blommartus, Grauius, Riuius, alij, meliore via Zelandiam petentes, noctuque in hoſpitio oppreſſi, cum ſe in vincula dedere nollent, igne iniecto, periere. plures gladio percuſſi, aut ſtrangulati. Antonius Vtenhouius, quia maiorum religionem exuiſſet, ad palum viuus igne circumpoſito exuſtus. ſed Blommartus, ſæuitiæ immanis, & in capta pridem vrbe crudeliſſime graſſatus, Grauiuſque, auaritiæ inexplebilis, nec templorum ſacra reueritus, & ob flagitia carcerem in Hollandia paſſus, non indignum vitæ exitum habuiſſe videri poſſunt. aliorum, niſi aduerſæ militiæ, nulla culpa. His peractis, Albanus Moſæ Traiectum abit; ibique Germanici equitatus maximam partem, ceu vrbibus obſidendis inutilem, quod tunc animo agitabat, exauctorat. tum tormenta Licquius cum cohortibus quinque Moſa deuehit; moxque ipſe ſubſecutus, cum Vahalim attigiſſet, reflexo contra Rhenũ itinere, aduerſo flumine ad Moſam venit.

venit. vbi Grauiæ præfectus, Caſpar Gomeſius, CIↃ IↃ
pontonibus magnis apparatis, pontem ſtruxit. ibique LXXII.
exercitu tranſmiſſo, & tormentis, terreſtri itinere Nouiomagum petit; Friderico filio in Auriacum ducere iuſſo, tormentiſque aduerſo Vahali Arnhemium miſſis. Illic dum eſt, à varijs vrbibus legati ſupplicatum veniunt; *ignoſceret crimini, cui neceſſitas, non voluntas, obnoxios feciſſet. quippe Auriacum vel recipere, vel pecunia, commeatuque, adiuuare, per vim coactos: omnia etiam amiſſuros, ſi cum armis imperanti pauca negaſſent. nunquam animo deſciuiſſe, & fortunæ meliori nunc ſe lætos gratulari.* quibus omnibus, quia necdum tempus pœnæ opportunum, diſſimulata in præſens offenſa, veniam delicti dedit. In Hollandia boreali Franciſcus Boſhuſius nauibus ſuis valde Enchuſam infeſtabat, & extra portam ſeptentrionalem domos incenderat. eratque animus oppidanis infeſtam claſſem ſemel inuadere. ſed repreſſus impetus fuit, cum timerent, ne relicti intra vrbem, qui Albano bene vellent, egreſſos excluderent. quin & operam piſcatores obtulere. ſed Sonoius, cum periculum diſpliceret, Sanredamum Lazarum Mullerum mittere, vt occupato emiſſario id muniret. Dein aggeribus Waterlandiæ, qui oppoſiti Amſtelodamo, milites cuſtodes imponit, emiſſariumque etiam nouum firmat; tum triremes item addit, Horna, Edamo, ac Monachodamo, miſſas; quæ munitionem eam tuerentur. contra illas naues XVI ab Amſtelodamenſibus miſſæ, maiores X, minores VI. & ab vrbe effuſi multi, prœlium, ceu victoria certa, ſpectaturi. ſed euentus

Ll ſpem

CIↃ IↃ ſpem feſellit. ſemelque victi, cum pugnam poſtri-
LXXII. die reſtaurarent, naueſque IV incenſas triremibus exurendis immitterent, peiore exitu, conatus irriti diſceſſere; ac nauium aliquæ perforatæ periere; quædam, ancoris abiectis, tormentiſque, difficulter euaſere. Hinc creuere victoribus animi; & bello naues inſtrui cæptæ: quîs commercia Amſtelodamenſium, occupato freto Auſtrali, infeſtarent. Non multo poſt res fœderatorum retro labi, Albani victorijs, & licentia militari, quam Lumæus non compeſcere. iamque multis ſub Hiſpanis pridem ſeruitus non iniquior videbatur; & tædebat dominum mutaſſe. hanc ob cauſam rogatus Auriacus vt aduentũ maturaret, ac remp. ordinaret. tum vrbani magiſtratus per ſubiectos ſibi vicos ſinguli inquirunt, quidnam quiſque proximis à Maio menſibus tribuiſſet; quidue à ducibus, aut militibus, exactum fuiſſet. porro de templorum theſauris inueſtigant, quibus eos tradidiſſent. VI Eid. Octobris noua repente ſtella exorta eſt, ſub Caſſiopeæ aſteriſmo: quæ nec fixa, nec erratica, creſcere & decreſcere viſa, totos IↃ XXXII dies apparuit. id phænomenon terruit omnes. euocatuſque ab Albano Nouiomagum Gemma Friſius, vir tunc aſtronomiæ clariſſimus, à Chriſto nato nihil tale illuxiſſe affirmabat. alij vero ei ſtellæ comparabant, quæ ex oriente magos Bethlehemum vſque duxerat. nec minus mira in Hiſpania Hieronymus Nunius, linguæ Hebrææ, & matheſeos, Valentiæ profeſſor; & in Auſtria Fabricius Polus, Thaddæuſque Hageſius, Viennæ prodiderunt. Eo tem-

tempore etſi Auriacus in Hollandiam feſtinaret, CIↃ IↃ
varie tamen impeditus, minus voto iter promouet. LXXII.
itaque Sonoio XVII Kal. Nouembris per literas nuntiat, *breui affore; & per Campos Enchuſam venturum. interim vrbibus animum firmaret; ac bene de rep. ſperare iuberet.* etiam ad Ordines ſcribit, *vt cum primum prouinciam attigiſſet, ocius ad ipſum conuenirent, de re ſumma conſulturi.* paullo poſt cum famulitio, & exiguo equitatu, Campos venit. Hinc triremibus Enchuſani accerſitum læti accipiunt. vbi paullum commoratus naues fabricandas ordinat, quibus claſſem hoſtilem freto auſtrali expellerent. tum ad portam item auſtralem excitare propugnaculum nouum iubet; quod à ciuibus tanta alacritate actum, vt, rigida hieme, intra diem decimum ſeptimum totum abſoluerent. Inde luſtratis proximis vrbibus, rebuſque illic conſtitutis, Harlemum abijt. vbi congregati Ordines, aduenientem cum ingenti gratulatione excipiunt. Dein commemorant, *quo affectu animorum, cum ſummo rerum ſuarum diſcrimine, patriæ libertati vitam, ipſi obſequium, deuouiſſent. vix eſſe, vt hoſtem tam potentem, tunc etiam victorem, excipere poſſint: itaque adflictis admodum rebus ſolamen, & conſilium, daret.* iſque adeo animos omnium confirmauit, vt *cum ipſo extrema pati velle* dicerent. Et profecto opportunus aduentus fuit, cum fracta pene cunctorum virtus; quique hactenus pro libertate quiduis auſi, deſerere patriam deſtinauerant. quapropter ſtatim ad remp. animum vertit; & militiam, Lumæi negligentia valde corruptam, inprimis corrigit. Dein literas cum Hiſpanis

cIↄ Iↄ LXXII. mutare, & commeatum efferre, vetat. tum prouinciæ quoque curiam, dilapſis Vltraiectum conſiliarijs, iterum ordinat: jurique dicendo conſtituti, Adrianus Houffius, qui ſolus prouinciam, munuſque priſtinum, non deſeruerat; Nicolaus Valckeſteinius, Petrus Meranus, Theodorus Nieuburgius, Gerardus Wingardus Benthuſius, Cornelius Bronckhorſtius. curia ipſa, quia Hagæ minus tuta, propter ingruentia Hiſpanorum arma, Delphos, vrbem proximam, tranſlata. dicique illic ius cœptum anno ſequente IV Eid. Febr. inde aucta quoque illa; additique Arcturus Brederodius, Hieronymus Borrhæus, Leonartus Caſembrotius. Iuſtus Menenius, fiſci aduocatus; Paulus Houius, cognitor publicus conſtitutus. Tũ rationibus quoque deſertis alij præfecti. & in Zelandiam, ordinandæ ibi prouinciæ, Batenburgicus ablegatur. Interim in Gelria Fridericus Toletanus ſtrenue rem gerere. Ad primum aduentum Lochemum capit, & Duſburgum. inde Zutphaniam arma promouet. ea vrbs ad Iſelam ſita, opere ſatis munita erat. nec præſidium iuſtum deerat, ſed diſcordia inter ciues minus firmum. negata initio deditione, tormenta XIII muris admouet. editaque ruina, præſidiarij, parſque ciuium, noctu diffugiunt. ideo cum dedere vrbem cæteri poſtridie vellent, obſeſſores, rati egregiam prædæ occaſionem eſſe, hi per portas irruentes, illi per ruinam eniſi, cæſis obuijs, varieque iniecto igne, captiuam vrbem miſere diripiunt. ciues crudeliſſime habitos alios ex arboribus ſuſpendunt, alios

in

in profluentem præcipitant. milites è fuga retra- cIↄ I.
ctos prono capite in furcam agunt. trucidati plus LXXII.
Iↄ. reliquis tributum graue imperatum; tanta crudelitate exactum, vt felices illi denique viderentur, quibus occidi contigiſſet. etiam libidine varia virgines violatæ, ac matronæ. Chriſtophorus Vaſquius cum præſidio imponitur. Ea re territus Bergenſis, cum vxore, liberis, ſupellectile, ac præſidio, Campis profugit in Weſtphaliam. pari terrore vicinarum vrbium, munitionumque, præſidia correpta. itaq; homines, non ſua virtute, ſed hoſtiũ abſentia, antea audaces, abiectis armis, animiſque, Gelriæ tota, & Tranſiſelania, profugere. victorq; Fridericus Toletanus, vt priorem infamiam deleret, vrbes dedititias clementer habuit; nec præter mulctam quicquam indixit. Campis quidem tria ſigna Germanorum; Svvollæ, ac Dauentriæ, cum ſuis cohortibus Poluillerium imponit. Vicina Gelriæ Amersfortia, in terræ Vltraiectinæ finibus, etiam ſe Boſſuuio dedidit. cui Vltraiecti agenti per tumultum claues vrbis præſidiarij detulere. Erant præter equites aliquot quinquaginta, peditum in ea duo ſigna, Andreæ Putmanni, & Giſberti Brouckhuſij: pro quibus alia duo Boſſuuius repoſuit. vrbe egreſſi, facto Nardenum verſus itinere, illic intromitti poſtulabant; ſed reiecti à magiſtratu, Vltraiectum diſceſſerunt. Idem in Friſia occidentali terror fuit, quam Iuſtus Schouvvenburgicus tenebat. is, nunciato aduentare Albani copias, cum ſignis aliquot XIV Kal. Decembris Franekeram deſerens Maccumam abijt, vi-

CIↃ IↃ cum in littore freti auſtralis; quem munire opere
LXXII. feſtinato ſtatuerat, vt receſſus inde tutus in Hollandiam aduerſam eſſet. ſed, imperfecta adhuc munitione, à Billio oppreſſus, in vicinos Tencteros fugit. mox quoque Bolſvverdia, & Sneca, deſertæ; captuſque præfectus Nedervvormterius, Leouardiam in arcem abducitur. earumque vrbium magiſtratus, Leouardiam profecti, claues Billio obtulere. qui cum ſingulas mox intraret, ciues vtriuſque ſexus in genua prouoluti, iunctis manibus, veniam ante actorum petiere; quam vir animi benignus conceſſit, militemque Gallicum impoſuit, Germanis vicatim diſtributis. ſed Albanus mœnia deijci, foſſaſque impleri, per literas iuſſit. Ita Friſia, Gelriaque, quaſi Panico metu actæ, ſeſe Albano reddidere. Sed Hollandiæ, ac Zelandiæ, ad tuendam libertatem, plus virtutis, ac conſtantiæ. Inuitauerant Enchuſanos aliaſque in eo tractu vrbes, Campenſes literis valde blandis, vt redire ad Albani obſequium vellent. at illi latoribus, ſi redirent, laqueum minati. Medemlaci leuiter turbatum, hac de cauſa. Iuuenis quidam mœnia tranſſcenderat; idque in vrbe limitanea capitale interpretatus Iacobus Cabeliauius centurio, vincula inijcit; etiam intercedenti patruo, ac dimitti poſtulanti. quod atrocius ciues rati, in arcem captiuos abducere cupienti ſe opponunt. inde concitati milites arma ſumunt: item ciues. qui ſuperiores facti, partim vrbe milites expellunt, partim arma ponere iubent. Cabeliauium, in curiam elapſum, arce præſidium deducere

cere cogunt. Et diſcrimen habitura res videbatur. cIↄ Iↄ
ſed Auriacus, miſſis eo Hermanno Merio, & Ni- LXXII.
colao Ruichauerio, priuſquam ingraueſceret, in principio tumultum compoſuit. Zutphania ſubacta, & cætero illo Gelriæ tractu, Fridericus Toletanus, iam Amersfortia quoque tradita, in Hollandiam copias ducere. in cujus limite Nardenum erat, juxta freti auſtralis littus, oppidulum nec ſitu, nec munitione, firmum. Kal. Decembris equites centum regis nomine deditionem fieri jubent, & Boſſuuij militem admitti. reſponſumque ab oppidanis; *hactenus à ſe regi ſuo ſeruatum oppidum, & ſeruandum etiam deinceps.* Aderat in mœnibus præmiator; vt alij ferunt, homo mentis parum ſanæ: qui tormentum illic poſitum ſua ſponte, non oppidanorum juſſu, in eos exploſit. illud crimen tot mox cædibus vindicatum. Poſtquam equites iſti digreſſi, illico loci magiſtratus quoſdam emittere, qui puluerem tormentarium emerent; item alios ad Sonoium, qui cum claſſe in propinquo freto auſtrali, vt auxilia implorarent. à Bartholemæo Enteſio, Lumæi legato, qui haud longe cum copijs aberat, *cohortes duas mitti* petunt; *& Auriaco, Lumæoque, rerum ſuarum neceſſitatem indicari. nam, ſiquidem longæ obſidioni impares eſſent, maturari auxilia debere. commode vero liberari ſe poſſe, ſi Mudam Sonoius, Enteſius VVeſopum occuparet.* miſſus quoque ad Mullerum nuntius, qui Schellincvvoudam tunc tenebat. ſed promiſſa vbique auxilia, nuſquam prompta. ideo deiectis animis, vbi aduentare hoſtem cum omnibus co-

pijs

cIↄ Iↄ pijs intelligerent, cujus vim ſuſtinere non poſſent,
LXXII. ad Toletanum mittere viſum, qui vrbem dederent, & gratiam præteritorum peterent. Id negotium conſuli, & ſenatori, datum; qui Amersfortiam profecti, vbi tum Toletanus agere, colloquio prohibiti, Buſſemum ire, proximum Nardeno pagum, juſſi ſunt; illic reſponſum accepturi. ſed conſul, dum redit, apparatu viſo territus, rheda deſcendens, ceu onus alui poſiturus, periculo ſe inſtanti ſubduxit. Id ſenator vbi vidit, valde indoluit. veruntamen vir animi præſtans, qui vxorem, & pignora liberorum, ciueſque cariſſimos, deſerere nollet; optimus ciuis, maritus, pater, triſtis rei nuntius perrexit. & Buſſemum, vt iuſſus erat, Toletanum ſecutus, cum interroganti Boſſuuio, an milites oppido exceſſiſsent, affirmaret; alios poſtridie oratores adducere iubetur, atque ita dimittitur. Igitur ipſis Kal. Decembris venere in caſtra Lambertus Hortenſius, rector ſcholæ, vir doctrinæ fama clarus; alijque è ſenatu, populoque. qui cum alloqui Toletanum poſtularent, ad Romerum reijciuntur, cui omnem poteſtatem is dediſſet. cum hoc igitur paciſcuntur, *oppidum ſe Toletano tradituros, ea lege, vt ciuibus vita, fortunæque, ſaluæ eſſent; tantum denuo ſidem iuramento obſtringerent, ſolique ex Hiſpanis centum, quantum ſemel ſumere poſſent, oppido efferrent. vltra nulla præda eſſet.* Hæc, ter porrecta Hortenſio, dextra, rata fore pollicitus Romerus, cum eo, aliquot xx Hiſpanis comitatus, oppidum ingreditur. è veſtigio ad tympani ſonum ciues, iuſiurandum daturi,

curi, in valetudinarij templo conuocantur. & conuenerant pene omnes; cum homines antiquæ ſimplicitatis, innocentia ſua,& fide ab hoſte data, ſecuri, nihil ſibi mali metuerent. pauci quidam, quod euenit præuidentes, inter templi laquearia, lociſque abditis, ſe occultauerant. Interim Hiſpani, deſertis mœnibus, &, conſtricta glacie foſſa, tranſcenſo etiam vallo, frequentes intrauerant. dumque miſeri ciues conueniunt, futuræ lanienæ ignari, vxores eorum militibus aduenis conuiuia curabant. Aliquamdiu ante templum cum Hiſpano ſacerdos quidam inambulabat; qui ad ciues mox conuerſus, illis moriendum edicit. illicoque, apertis foribus, irruentes milites inermes homines pecudum inſtar miſerrime trucidant. Toletanus ipſe, vt exemplo ſuo miles plus auderet, conſulem cædit. Dein, igne iniecto, reliquias comburunt; &, vicatim diſcurrentes, obuios mactant; oppidumque uniuerſum in ſanguinem, cinereſque, vertunt. Quidam, annos LXXII duos natus, qui prætura, & conſulatu, olim functus, diu è morbo decubuerat; alterque, textor, ex hydrope æger, in lecto confoſſi. in xenodochio, præter duos, ſenes omnes annorum erant LXXX, aut XC. nonnulli ſeculum ſuperabant. nec ætatis habita ratio: ſine diſcrimine cæſi omnes. in mendicum quendam ſtultum, & mutos duos, etiam ſæuitum. ægre Hortenſium Boſſuuius ſeruauit. qui tamen filium Auguſtinum, organiſtam, crudeliſſime obtruncari, & occiſo cor euelli, ante oculos vidit. Qui inter templi laquearia ſe abſconderant, illinc

cIↃIↃ LXXII.

Mm quoque

cIↄ Iↄ quoque ad cædem protracti. quamuis facile ipſi
LXXII. quidem euaſiſſent; ſi vel ianuam, per quam aditus, obſerare auſi fuiſſent: ſatis tuti futuri tenebris loci, & anguſtia; quam vnus aliquis contra plures nullo negotio, aut periculo, defendere potuiſſet. ſed homines, triſti ſuorum ſpectaculo conſternati, omnem ſalutis ſpem amiſerant; parſque nolle tot charis nominibus ſupereſſe. Poſtquam viri latrocinio defuere, iram, & libidinem, in fœminas vertunt; quarum plures vario cruciatu enecant. quandam grauidam ſtrangulatam mox in puteum præcipitem agunt. aliam, quæ pepererat pridie, cum partu ſuo oppido expellunt. puellæ XII, aut XIII, annorum conſtupratæ. & in mortuos quoque ſæuitum. nudaque occiſorum cadauera, paſſim per plateas diſiecta, ne humare quiſquam auderet, pœna indicta. itaque per XX dies inſepulta jacuere. inſuper omnia miſerorum bona direpta: nec relictæ ſegetes quidem, nondum excuſſæ; quas Mudam auexere. Narratur etiam aliud quiddam, valde crudele, & miraculo ſane affine. ex oppidanis quidam locupletior putatus, vt celatas opes proderet, crudeliſsime diuexatus, cum ſe occultaſſe quicquam pernegaret; quod cruciatu omni maius, vxor eius ante oculos violatur. quam iniuriam multo maximam vbi conuitijs, quæ ſola miſero arma ſupererant, vindicaret; in conſpectu vxoris occiditur. eamque tunc aggreſſi, ingenio ſexus molliorem, eoque minus tormentis parem, vt, quod ſcire vellent, extorquerent, manibus in tergo vinctis, prono capite, ex pede

pede altero ad palum alligant, coram filio admodum puero. qui cædis paullo ante paternæ, & maternæ iniuriæ, ſpectator, etiam vinctus, nec ſuccurrere illi poterat. ſed cum neque ſic proficerent, & in fœmina ſupra ſexum conſtantiam experirentur, tormentorum feſſi, ceu mox fame morituram, ita ſuſpenſam relinquunt. iamque biduum totum pependerat; & cruciatu, ac inedia, tantum non enecta erat. Puer quoque deficiebat; nec ſpes vitæ vlla reſtabat. cum egregia forma iuuenis, nihil tale exſpectantes ſolatus, vinculis liberat; &, exhibito pane refectos, in Deo confidere jubet: breui ipſis melius fore. Atque hæc talia Toletano nondum ſatis ſupplicij viſa. Boſſuuio imperat mœnia demoliri, & præfecto arcis Mudanæ, Paulo Loo, negotium dare, qui ruſticorum ad hoc opera vteretur. cumque initio differretur, repetitis ter quater literis, tandem extremo Decembri ſcribit; *niſi fieret, cohortes aliquot immiſſurum, quæ pagos circumiectos exurerent.* Itaque, nullo vltra moræ prætextu, diſiecta mœnia, & ſolo æquata. Hoc crudelitatis exemplo, contra quam Albanus putauerat, nihilo magis timeri cœpit. quin effectum, vt Hollandi, Zelandique, obſtinatis deſperatione animis, quod grauiſſimum inter oppreſſos vindictæ genus, iuſta contra eum odia, nec vnquam deponenda, ſumerent. tanta quidem omnium offenſa, vt Turcis quidem, ſi fors ferret, quam Hiſpanis, ſeruire mallent. ipſe clerus, quique maiorum ſacra colerent, cum religionis priſcæ, aut innocentiæ, nullum fuiſſe diſcrimen acciCIↃ IↃ LXXII.

cIↄ Iↄ ciperent, pari adfectu ſæuitiam tantam execrari.
LXXII. Per hoc tempus naues bellicæ, quas Hollandiæ borealis vrbes inſtruxerant, necdum in ſtationes reductę, impediebant, ne exire Amſtelodameſium vllæ poſſent. idque vt magis etiam facerent, quaſdam, longo vſu inutiles, ante vrbem in Ya amne ſaburratas demerſerunt. mox exortum acre gelu ingens ijs periculum attulit. nam & glacie quaſi captiuæ inuaſioni obnoxiæ eſſe, & annonæ egeſtate fremere miles, ac deſerere eas velle. ſed mox ſubmiſſus commeatus; & vocati vndique ruſtici, qui, quod factu vix poſſibile, diffiſſa glacie, educere eas niterentur. tentatum varie, vana opera. aliquando conſilium erat, tormenta educta in aquis mergere, ne in hoſtis poteſtatem ea venirent. jamque fere humanæ opis nulla amplius ſpes reſtabat, cum è machina deus juuit. ortus repente vehemens boreas, auctis ſupra modum aquis, alias certe defecturis, glaciem diremit; viamque aperuit, per quam naues educerentur. quodque magis mirari omnes, è veſtigio, reflante vento, vt præſentem deum agnoſcerent, iterum, ſubſidentibus aquis, glacies coijt. Circa hoc tempus res longe indigniſſima accidit. Cornelius Muſius, cœnobio D. Agathæ apud Delphenſes præpoſitus, vir optimus, innocentiſſimuſque, & literarum laude egregius, annos LXXII natus, dum Hagam proficiſcitur, à militibus Lumæanis interceptus, Leidam abducitur in Cornelij Venij ædes; quas Gulielmus Oldevlietius, tabellio publicus, inhabitabat. eoque duo à Lumæo miſſi, cum

ipſius

ipſius concionatore, quæſitore, & carnifice, torquendo viro locum poſcunt. cumque vxor Oldevlietij ſe opponeret, & huic rei publicum vrbis carcerem eſſe dictitaret; homines ebrij, incitante vino proteruiam, per vim facinori locum capiunt. & tormentis longe plurimis pene enectum, nulla iuris obſeruantia, & cauſa indicta, ad horam quintam veſpertinam introductum ante nonam propere ſtrangulant. inde furca ſtatim deducunt in Lochorſtianas ædes. tum, pudendis amputatis, ventrem diſſecant; &, vt corpore erat obeſo, abdomen eripiunt, ne ad ſæuitiam quicquam deeſſet. id Lumæus, cum iſti ordini maxime infeſtus, tum graui priuatim in eum odio, imperaſſe ferebatur. vtque flagitio culpa aliqua prætenderetur, vulgo iactatum, *veneno Auriacum tollere voluiſſe*. quod crimen tamen inter tormenta exquiſitiſſima conſtanter ipſe pernegauit, neque bonus quiſquam credidit. & ipſe Auriacus, ſimul captum intellexit, Leidamque ad Lumæum abductum, quod euenit veritus, ſtatim ablegare aliquem, qui dimittere virum iuberet. verum ille, vbi ad portam ab Auriaco nuntium adeſſe accepit, vt mandatum anteuerteret, aperiri eam, niſi facinore perpetrato, non permiſit. quod Auriacus, Ordineſque, grauiter ferre. cumque poſtea id captiuo inter cætera obijceretur, *iure factum videri* reſpondit; *hominemque, qui iureiurando ſe obſtrinxerat, nunquam vrbe egreſſurum, nec minus tamen cum theſauro ingenti ad hoſtem tranſire auſus eſſet, ceu periurum, & perduellem, delicto proprio, non ſuo odio, pœnas dediſſe.* cIↃ IↃ LXXII.

GVLIELMI AVRIACI

LIBER VIII.

cIↄ Iↄ LXXII. FRidericus Toletanus, Nardeno capto, Amſtelodami interquieſcens, de Harlemo obſidendo conſilia capit. Ea Caninefatum metropolis, magnitudine nulli cæterarum inferior; templo, curia, foroque inſignis: ſtructuraq; ædium ſatis decora. mediam Sparnus amnis perluit; qui ex Ya profluens, haud longe infra vrbem in lacum vicinum ſe effundit. boream verſus, ad primum lapidem, Oceanus adiacet; vnde abundans piſcium captura magnum ciuibus commodum affert. ad meridiem lacus ingens, qui ab vrbe vulgo Harlemenſis dicitur. in propinquo elegans ſilua. circum ager fertilis pariter & amœnus. Igitur illam Toletanus, vt dixi, obſidere voluit. priuſquam tamen aggrederetur, animos experiri placuit. quocirca quidam ab Amſtelodamenſibus miſſi cum literis, qui pro vicinia, & vetere ſua amicitia, officij eos admonerent; redirent ad obſequium regis. cumque animi magiſtratus angeretur, res ampliſſimo ſenatu III Non. Decembreis acta. & conſilia varia erant,

ria erant, prout ſtudia. Pars *auxilia ab Auriaco ad-* cIↄ Iↄ
uocanda; pars *petendam ab Albano veniam* cenſebant, LXXII.
quando gratiæ ſpem haberent. neque enim Auriaco ju-
ſtas vires eſſe, quas potentiæ Hiſpanicæ opponeret. & per-
uicit hæc ſententia, placuitque; *vt ad Toletanum ali-*
qui legarentur, qui deliberando quatuor quinque dies
peterent: interim rerum ſuarum ſtatum Auriaco expo-
nendum curarent. Legati ergo Chriſtophorus Sca-
gius, vir primariæ nobilitatis; Theodorus Friſius,
conſularis; & Adrianus Aſſendelfius, vrbis ſyndi-
cus: qui clam profecti. id vbi Ripperdæ præfecto
gnarum, eo ipſo die à meridie in hortum ſagitta-
riorum ciues conuocat; quibus adfuere Lancelo-
tus Brederodius, Adrianus Ianſenius, prætor vrbis;
Gerardus Stuuerius; alijque ciuium ductores.
Tum, manu imperato ſilentio, omnes compellare;
adueniſſe Amſtelodamum Fridericum Toletanum, ob-
ſidionemque agitare. ac literas ad magiſtratum dediſſe,
quibus, ſi illico ſeſe dederent, veniæ ſpem ſupereſſe nun-
tiaret. atque illum quidem, etſi iuratum, nihil quicquam
ſe, ac VII *primis ductoribus, ipſiſque omnibus inconſul-*
tis tentaturum, Theodorum Friſium, alioſque, clam le-
gaſſe, qui de vrbis deditione agitarent, ac veniam ſup-
plices impetrarent. quæ quidem qualis futura ipſis eſſet,
facile ſane conſiderarent, ſi Machliniam ſibi propone-
rent, aut Zutphaniam, vel vicinum denique Narde-
num, adhuc fumans: perque triſtes viduarum, ac pupil-
lorum, eiulatus cœlo Deum vltorem inuocans. Hortari
igitur, ne ſe decipi paterentur. nihil aliud agere hoſtem;
quam, quorum virtutem armis vinci poſſe deſperaret,
horum antiquam ſimplicitatem vt compoſitis verbis fal-

cIↄ Iↄ *leret. adhæc memores ſacramenti eſſe vellent, quo Au-*
LXXII. *riaco pridem dixerant. id migrare vti ſemper inhone-*
ſtum: ita ſæpe pernicioſum. ſe pro ipſis, publicaque liberta-
te, guttam ſanguinis vel ſupremam impenſurum. itaque
illud ſuum ſtudium, ſeque ipſos, ne deſererent. poſt quæ
verba à pleriſque alta voce acclamatum; *extrema*
omnia pati malle, quam perfidi hoſtis incertæ clementiæ
ſe permittere. Ita virtute oppidanorum excitata, Au-
riaco per literas præſentem rerum ſtatum indicat.
dein à Mullero petita auxilia; qui pridie Non. è ſua
legione cohortes IV Iacobi Steinbachij, Chriſto-
phori Vaderi, Lamberti Wirtembergenſis, & Mar-
tini Pruſij, in vrbem mittit: cum VI reliquis Lei-
dam profectus. Hoc præſidio confirmati oppida-
ni, quicquid vrbi defendendæ neceſſarium, appa-
rare. quod vbi Amſtelodamenſibus cognitum, de-
ſerta hac occaſione caſtra, & Sanredamum, recu-
perant. tum apertum maius templum, & amotæ
diuorum imagines, religionemque reformatam
amplecti cœperunt. Ipſis Nonis Chriſtophorus
Scagius, Adrianuſque Aſſendelfius, è legatione
rediere. Theodorus Friſius, ſiue reſponſum à col-
legis exſpectaturus, ſiue futurorum metu, apud
Toletanum manſit. ac reduces quidem compre-
henſos Ripperdæ iuſſu, Gulielmus Bardeſius, alii-
que, Leidam primum, inde Delphos ad Auriacum
abducunt. & Leidæ Scagius, negligentiore cuſto-
dia habitus, facile euadere potuiſſet; ſed vir animi
innoxius, quique negotium, à ſenatu demanda-
tum, non ſe detrectare debuiſſe exiſtimabat, eo-
que ſecurus, effugere noluit. verum Auriaco aliter
viſum;

viſum; qui id clanculum, & Ripperda primiſque c I ɔ I ɔ
vii ductoribus ignaris, ac præter iuſiurandum fa- LXXII.
ctum, vehementer indignari. moxque Aſſendelfius ix Kal. Ianuarias gladio percuſſus, ſpiculoque impactum caput per horas duas populo ſpectare datum. Scagius, vti ferebatur, per tormenta expreſſam animam in carcere reddidit. Auriacum, Ordineſque, res Harlemenſium ſollicitos habere. quippe vrbem, qua non alia tota Hollandia magis contra vim inualida, ſuſtinendis Albani copijs, niſi cum ingenti præſidio, imparem norant; & à magni præſidij onere alienos oppidanorum animos fore metuebant. ergo per literas exhortantur, *fortiter hoſti ſe opponerent, ac iuriſiurandi meminiſſent, quo cum ſocijs vrbibus pridem ſe Dordraci obſtrinxiſſent: ipſos viciſſim auxilia omnia, &, quod liberandis opus, curaturos. tum impenſæ quicquid ex illo tempore feciſſent, aut facturi porro eſſent, id omne ex ærario publico reddituros.* Poſtridie Nonas Sparevvoudam hoſtis venit. Non longe ab vrbe, ad Yæ oſtium, vbi Sparnus ſeſe eripit, pagus iacet, inde Sparnodamum dictus; quod aggere obiecto, & emiſſarijs, obruituram alias aquam depreſſioribus campis arceat. is locus adeo opportunus, vt, niſi eo expugnato, vix vrbem obſidere poſſent. quamobrem arduo opere munierant; &, quia præſidium minus firmum, Martinum Pruſium cum ccc propere imponunt. Deinde alios quoque mittunt, qui, vt obſidio difficilior hoſti eſſet, perfoſſo aggere, aquam in campos circumiectos intromitterent. ſed eum, non ſatis perforatum, Hiſpani ſtatim repararunt. vi

Nn Eid.

cIↄ Iↄ Eid. venit legatus ab Auriaco Philippus Marnixius
LXXII. Aldegondius; qui poſtridie magiſtratum mutare aggreſſus eſt, primo teſtatus, *non ſe quicquam contra priuilegia niti; atque hoc tantum propoſitum eſſe, vt præſenti reip. neceſſitati occurreret.* Idcirco datis in cuſtodiam, qui, implorandæ veniæ auctores, ad Toletanum mittendum cenſuerant, magiſtratum vrbis ordinat. Quæ nox ſecuta eſt, ea tam rigidum gelu fuit, vt conſtrictæ aquæ omnes grauiſſima etiam pondera ferrent. itaque Hiſpani, occaſionem optimam nacti, tentatum pluries Sparnodamum, anni hieme cæloq; adiuti, iterum animoſe oppugnant. Fecerat glacies, vt inuadere vndique poſſent; quæ res præſidium, vbique occupatum, tanto magis fatigabat. Videbant eminus oppidani, & laborantibus grauiter ſocijs cohortes duas ſubmittebant. ſed priuſquam ſubuenire illæ poſſent, iam munitionem hoſtis ceperat. In eo certamine Martinus Bruſius, vir belli egregius, fortiter occubuit; & cum eo milites plurimi. multos quoque fugientes aut inſequens hoſtis, aut hians alibi glacies, intercepit. cæteri Beuervvicum, aut Aſſendelfium, alioue euaſere. auxilia ſubmiſſa, in vrbem illæſa receſſere. ex Hiſpanis, quando acriter præſidiarij repugnarent, cæſi non pauci. Rodericus Sapata, cuius ductu captus locus, ſiniſtrum brachium ictu tormenti amiſit. III. Eid. vrbem Hiſpani circumſedere; & à Didaco Caruaiali cum Iↄ ſclopetarijs valetudinarium, Lazaro ſacrum, occupatum eſt. tum deditio poſtulata. ſed oppidani, dubia Hiſpanorum fide, conſenſu vnanimi obſtinati, *potius*

pugnando

pugnando pro aris, fociſque, glorioſe cadere, quam in tur- cIↄIↄ
pem lanienam pecudum inſtar ſeſe dedere. Ergo pro- LXXII.
pius copias mouet, ac caſtra diſponit, tutiore per
nebulam opere. Erant in exercitu toto ſigna pe-
ditum LXXV. Hiſpanorum XXXVII, Belgarum XXII,
Germanorum XVI, quæ ductore Eberſteinio
Hemſtedam, ac ſiluam, tenebant. Toletanus
Cliuiam arcem occupauerat. equites Teutonici
tantum CC, & ſclopetarij alij totidem. euocatæ in-
ſuper alæ Ioannis Pacieci, & Antonij Toletani; quæ
Alcmarienſem viam, ac proximum littus, inſide-
rent. Ad capti Sparnodami nuntium Leida egreſ-
ſus Lumæus, copias aliquot in vrbem ducere, ac
ſiluam occupare voluit; ignarus hoſtem præuet-
tiſſe. qui aduentu eius cognito, peditum aliquot
III cIↄ, equites Iↄ c obuiam mittere. ijque in-
cautum derepentè adorti, in fugam vertunt, & Iↄ
c amplius cædunt. Munitis caſtris, tormenta ad-
ducta XIV. quæ qua parte diſponi deberent, & vbi
pulſanda vrbis mœnia, aliquamdiu conſultatum.
ac peritioribus viſum, *ab ea parte qua ſilua adiacet,
vti decuſſatim fieret; quia & murus ibi infirmior, &
facilior multo aſcenſus. ſed incommodum, quod & tranſ-
ferri tormenta, & mutari hoſpitia deberent. nec ſub
dio, aut tentorijs, tam aſpera hieme, militem haberi poſ-
ſe.* Vtile conſilium Toletanus non tam rei diffi-
cultate, quam contemptu hoſtium, omiſit. quippe
ſic exiſtimabat, homines militiæ rudes per molli-
tiem impares fore obſidioni, & labori militari:
præſidium vero, aliorum exemplo, ſimul tormen-
ta admouiſſet, dilapſurum. ſed vir Hiſpanus, qui

cIↄ Iↄ gentem ſuam nimis æſtimaret, perque tot victo-
LXXII. rias ferox, quam non recte de virtute Batauorum iudicaret, euentus docuit; cum obſidio, quam dierum non multorum fore arbitratus erat, in VIII menſem protracta eſt. Igitur, nulla ducta foſſa, XIV tormentis ad S. Crucis portam, & munitionem obuerſam, verberare mœnia incipit. totoque triduo continuati ictus cIↄ Iↄ XV. Deinde edita ruina, ſedulo eam oppidani, repletis lana ſaccis, lectis, lignis, ſaxiſque aggeſtis reparare. Ante omnes operæ egregius conſul Vlietius, qui cum famulo laborare ipſe maxime, & ciuibus ſuis animum addere. Poſt concuſſa triduo mœnia impetum in illa facere placuit; &, quamuis diſſuadente Romero, nec pilis ferreis, neque puluere tormentario ſat inſtructi, XIII Kal. Ianuarias Hiſpani, ac Belgæ, ducente Franciſco Varga, bis animoſe irruentes, egregia oppidanorum virtute repelluntur. Bartholemæus Campocaſſius pontem artificioſum ſtruxerat, per quem in murum eniſi plures, cum Steinbachio depugnabant, interque eos Alfonſus Galeacius. ex obſeſſoribus cæſi plurimi foſſam vrbis, & pomeria proxima, implebant. & diſperſa paſſim arma, caſſides, gladij, ſclopeta, ſariſſæ, magnam partem in oppidanorum poteſtatem peruenere. interfectus Lucas Soinagus, cum ſignifero Andrea Brotio. Romerus, Varga, Lama, Touilla, Benauides, Galeacius, vulnerati. ac Varga quidem in foſſa relictus, vix poſtridie educi potuit. ex obſeſſis, vix duodecim cecidere, plures ſaucij. & Steinbachius, etſi in manu accepto vulnere, tamen

men ſuos excitare; *vrgerent prælium, ac viri eſſent: ſe quidem, niſi corde perfoſſo, nunquam ipſos deſertu- rum.* Hic ſucceſſus, vt proſpera initia plurimum valent, obſeſſis animos incitauit; & Hiſpani per tres proximas ſeptimanas nullam amplius vim tentarunt: partim ſeſe colligentes, partim vallo, ac cuniculis, intenti. Sub finem menſis Hieronymus Tſerartſius ſclopetarios auxiliares IↄL introduxit; quos Cognatus, Michaelius, Vimiuſque ducebant. Per hoc tempus legati in Angliam abiere, Ianus Douſa Nordouicus, Gulielmus Niueldius Arentſbergius, alijque: qui reginæ Elizabethæ patriæ ærumnas repræſentarent. *Albanum præter ius omne, fasque, Belgium oppreſſum ire; ideoque arma ſumpſiſſe, vt ſe, vxores, liberoſque, contra vim, libidinemque, tutarentur. ac veniſſe ſuplicatum, vti, ſortem tam iniquam commiſerata, milite afflictos, & ſtipendio, adiuuaret.* Anno proximo turbæ datæ à Lumæo, & Bartholemæo Enteſio; qui annonę ab eo pręfectus, Delphis queri; *militi non ſtipendia ſolui, neque annonam procurari.* dein conuitium ad querelam etiam addere, Ordineſque proditores appellare. cuius rei quia Enteſius cauſa fuiſſe cognoſceretur, ne quod grauius malum accideret, placuit Auriaco, vt Lumæum, Enteſiumque, ad ſe vocarent, & modeſtiam imperarent. idque factum. ſed Enteſius, maiore verborum licentia vſus, nulla Ordinum reuerentia, attineri in vrbe iuſſus. quod Lumæus ad ſe reuocans, vi educere eum voluit. Benigne Auriacus rem compoſitam maluiſſet, præſentis temporis, & futuri, prudens arbiter. At Lumæus rationi

cIↄ Iↄ LXXII.

CIↃ IↃ LXXII. tioni conſentaneum nihil velle; nec auctoritatem ſuam, vti par erat, Ordines amittere. ergo Non. Ianuarijs mandato publico armati ciues manum vtrique iniecere. moxque, varia accuſatione Ordinum, in ordinem redactus, dignitate, ac munere ſuo, Lumæus amouetur; & mandata eius omnia edicto publico reuocantur. Menſe Maio, poſtquam è cuſtodia emiſſus, aliquid iterum machinari aduerſus Ordines exploratum eſt; igitur denuo comprehenſus, in arcem Honingam, Roterodamo vicinam, compingitur. è qua elapſus, Roterodamum ſeſe contulit; remque Ordines diſſimularunt. IX Kal. Sext. de iniuria quiritari; *eum ſe nimirum eſſe, qui impenſis ſuis, naues, copiaſque, & reliquum belli apparatum, in Hollandiam intuliſſet. qui Brilam etiam occupaſſet; & , poſt deum, primus libertatis publicæ auctor fuiſſet. cuius exemplo aliæ quoque in Hollandia, & Zelandia, vrbes Albano ſeſe ſubtraxiſſent. quæ de cauſa etſi gratiæ ei immenſæ deberentur, contra tamen euenire; ac turpiſſima ingratitudine contumeliam, carcerem, infamiam denique, pro tantis beneficijs reddi. nec legitimo tamen iudicio crimen vllum pronuntiatum.* Hanc querelam, ſcripto etiam conſignatam, propter curiam, in corona frequentiſſima, recitari per tabellionem iubet; inde magiſtratui offert; qui reſpondens, *nihil ad ſe pertinere*, rei geſtæ Auriacum certiorem facit. isque, ſeditionem veritus, mandat, vt accederent ſtatim; ac ſine armis, & amoto famulitio, in coſtodiam ciuibus quibuſdam traderent: verum & hic recuſare; *nam vix credere, tam alieno à ſe animo Auriacum eſſe. qui id mandaret.*

quando

quando vero non omnino eleuare magiſtratus fidem poſſet, ſummo iure indignari. ſatis hactenus contumeliarum fuiſſe. præterito Ianuario, incognita cauſa, munere, quod gerebat, exutum; & , mutato interdum carcere, ceu nullius loci hominem, ac nefarij criminis reum, in cuſtodia indigne habitum: & nunc etiam in vrbe agere, quæ imperio eius pareret: vbi, ſi quis cuiuſcunſque tandem criminis accuſaret, iure ſecū experiretur. quamuis quidem, adempto iam legati munere, ceu Romani Imperij comes, nulli vltra obnoxius eſſet. At Ordinibus, iure agere neutiquam viſum. non quod necdum ſat nocentem exiſtimarent; ſed quod, tali rerum ſtatu, meritas de eo pœnas ſumere, non conſultum animaduerterent. Culpæ variæ ferebantur. Inprimis contemptus Ordinum, & verborum magna ſuperbia. nam iactauerat, *eſſe militum* cIↄ cIↄ cIↄ *& liburnicas* LXXX, *quibus cogere Ordines poſſet.* tum eoſdem, quia iniqua petentem reiecerant, proditores appellauerat. etiam prouinciales crudeliſſime diuexauerat; ſacerdotes, ſolo ordinis eius odio, hominesque alios innocentes multos, nulla cauſæ cognitione, morte mulctauerat; inter quos Cornelium Muſium, & Iuſtum Tollium: vtrunque virtutis, & fidei in patriam, præclariſſimos. adhæc nefaria militum flagitia nulla pœna coercuerat. Ob hæc talia etſi grauia quæque meritum, Ordines tamen diſcedere impune permiſerunt, interceſſu maxime Auriaci; qui illuſtri viri familiæ parcendum ratus, ac cuſtodiam diuturnam pro ſupplicio imputandam. Itaque abijt, & ſuffectus in locum eius Gulielmus Bronchorſtius Batenburgicus. Dum

cIↄ Iↄ LXXII.

cIↃ IↃ cus. Dum Lumæus remp. turbat, intentus in occaſionem
LXXII. Boſſuuius ad Delphenſem conſulem ſcribit, *lætum de Lumæo capto accepiſſe; itaque petere etiam atque etiam, vti in fide erga regem perſeueraret; daretque operam, qui Auriacum comprehenſum ſub certa cuſtodia in caſtra ad Harlemum mitteret. præmium ipſi, adiuturiſque, magnum fore; & delictorum omnium gratiam.* Literas has captiuo militi curandas tradit; iſque Batenburgico defert. qui apertas, cum legiſſet, recta illico Delphos ad Auriacum mittit. ille ſtatim hominem vocat, literiſque à Boſſuuio prius lectis; *atqui,* inquit, *non te talem ego, conſul, vnquam credidi, qui hoſtem ante patriam poneres.* reſpondenti, *non in ſua manu eſſe, quid Boſſuuius, aut cui ſcriberet, ſibi quidem fidem in ipſum, & remp. ſemper certam. igitur,* ait *operam dato, vt Boſſuuium per inſidias capiamus.* cum negaret, conſcientiam id permittere: iterum Auriacus: *nec Iuditham tamen, vt Holofernem, hoſteſque Dei, perdere poſſet, extremum diſcrimen detrectaſſe.* cumque etiam ſic negaret, domi manere captiuum iubet. Interim cœptam Harlemi obſidionem vrgere hoſtis: cui quo pacto ſuccurrere poſſet, ſerio Auriacus deliberare. vtque obſeſſoribus commeatum prohiberet, miſſas Saxenhemum copias caſtra ibi collocare, & Sonoium ab altera parte cum iuſta manu inſidere viam iubet: ne quid tamen temere tentet, interdicit. Hiſpani, primo impetu fortiter ab obſeſſis repulſi, cum ſpes dedendæ vrbis fefelliſſet, vt operæ pariter ac tempori conſulerent, ſuaſu Campocaſſij architecti foſſam rectam ducere inſtituunt;

&,defixis

&, defixis vtrinque palis, tranſuerſa tigna, ac re- cIↃ IↃ
fertos lana ſaccos, ſuperimponunt; duplici artifi- LXXIII.
cij vſu, vt contra tela defenſorum tutam latebram miles haberet; &, ſi opus, pontis inſtar aliquando eſſe poſſet. ex eadem foſſa aliæ duæ producebantur, vnde machinæ continuatis ictibus exploſæ. Vallo iam ad vrbis vſque foſſam ducto, cum propinqui obſeſſores obſeſſique adeo eſſent, vt rem comminus etiam gererent: propugnaculum, S. Crucis portæ adiectum, de induſtria oppidani deſeruere. Auriacus autem, vt commeatum adiuuaret, primis xv diebus rhedas frumento & puluere tormentario onuſtas CVII ſubmiſit; tum auxiliaria item ſigna duo, ſub ductoribus Mandareſio, & Caſparo. Vltraiectini Toletano pilas ferreas aliquot CCC, & vaſa tormentarij pulueris XXXVI, via Amſtelodamenſi mittebant; ſed Woerdani præſidiarij intercepta, maximam partem Auriaco miſere. Ringi vero Toletanus, victorem ſe hactenus hic ſuſpendi; Friſioque ſuccenſere, qui deditionem promptam, aut expugnationem facilem, promiſiſſet. itaque ille, iram eius pertimeſcens, vt periculo ſe ſubduceret, clanculum conſcenſa naui, Hamburgum abijt. VI Eid. oppidani, vt annonæ ſubuenirent, leges frumentarias condunt, pretiumque pani ſuum, & pondus, ponunt; tum & vetant, *ne quis emeret, ſupra quam neceſſe haberet. qui migraret, ei mors ſupplicium eſſet*. Nocte proxima valde obſcura miſſi auxiliares cIↃ cIↃ, cum denſæ nimium tenebræ eſſent, nec viam tenerent, aberrarunt. parſque ad arcem Cliuiam venere,

cIↃ IↃ LXXIII. pars in propinqua ſabuleta deflexere; plerique ad caſtra retrogreſſi: pauci admodum, igne in turri animaduerſo, auditoque campanæ ſonitu, ægre in vrbem peruenere. tum Scalcouicana porta erumpentes, multos cædunt, vulnerantque. & complures fugientes Sparno merſi. XVII Kal. Febr. caput quoddam, à corpore abſciſſum, in vrbem Hiſpani inſolenter iaciunt, cum elogio; *id Philippi Regij eſſe, qui cum* cIↃ cIↃ *auxiliaribus liberator aduenisſet.* Hoc facinoris alio longe immaniore mox obſeſſi vindicarunt. captiuis XII in furcam actis, XI capita, barba pariter capilloque ad mendicorum modum raſis, (quando ita fœderatos per conuitium appellabant,) in vas compacta, è propugnaculo in Hiſpanorum caſtra deijciunt, cum inſcriptione iſta; *quando ob decimam non ſolutam bellum hoc Albanus gereret, ipſoſque oppugnaret, iſtud illi vaſculum ferrent, in quo* X *capita haberet; & pro vſura, ne de mora quereretur, additum vndecimum.* Tum de rebus ſuis literas, & obſeſſæ vrbis typum, Auriaco mittunt. ac poſtridie aduenere cum frumento rhedæ LXV. quas cũ auxilio Schramus Brunſuicenſis ducebat. quamobrem inſtauratis animis, facta per Scalcouicanam portam eruptione, Ruſtemburgum, quæ munitio Germanorum, inuaſere. & aquatili moletrina occupata, incenſaque, reliquam quoque caſtrorum partem diripuere; cæſis omnibus, aut fugatis. ex obſeſſis ſignifer quidam alteri hoſti ſignum prius de manu extorſit, inde etiam hominem confodit. mox, deſerto propugnaculo, quod ad S. Crucis portam, maiorem molem forma ſemi-

ſemilunari excitant, cuius cornua vetere vrbis cIↄ Iↄ
muro hærerent. idque opus, valde arduum, ſum- LXXIII.
mo ſtudio ocius promotum. nam promiſcue adiuuare conſules, ordinumque ductores; ciues, milites; viri, fœminæ; ſenes, iuuenes; opulenti, egeni. vniuerſim nemo laborem detrectare; neque ætas, ſexus, dignitas, opere quemquam abſtinere. Inde ex ædilium ordine ablegatur ad Auriacum Adrianus Berckenrodius, qui annonam, reſque alias, procuraret. additi comites, qui deducerent, equites aliquot, & Iↄ c ſclopetarij; qui per viam vicis quibuſdam iniecto igne, excubias illic poſitas diſturbarunt. & diuerſa parte egreſſi alij in crepidine lacus domos amplius cc exuſſere. inde in vrbem pluribus diebus ad menſem extremum ccix circiter rhedæ commeatum intulere; quibus additæ cohortes iv Simandi, Balfurij, Margotini, & Verdurij. Magiſtratus vrbanus veritus, ne per longam anni hiemem annona deficeret, auenam ſecalæ, hordeumque, miſcere ſtatuerat; ſed id, indignante populo, intermiſſum. deinde pretium bouillæ carni conſtitutum. mox vicinæ vrbes, Delphi, Leida, Gouda, aliæque, egregio humanitatis exemplo, per literas petunt; ſi qui illis ætate, ſexu, aut morbo, ad bellum inutiles eſſent, eos vt ad ſe tranſmitterent, paratos alere, ac curare. Pridie Kal. ductis cuneis, iterum impetum facere viſum eſt. atque ita quidem inſtructa acies. Ferdinandus & Rodericus Toletani, ſinguli cum cohortibus v, ad dextram, læuamque, muri verberati partem inuaderent; eoſque cæteræ legionum ſuarum cohortes

ↃIↃ IↃ ſequerentur, ac ſupra foſſam, pontis inſtar conſtra-
LXXIII. tam, tranſirent. Dein Braccamontius, & Romerus, ſuas etiam legiones ducere iuſſi. ad S. Ioannis propugnaculum, Caſpar Billius ordinatur. Eberſteinius, cum Germanis, atque Belgis, iuxta ſiluam collocatur. peractis precibus, ſignum datum eſt. & Rodericus Toletanus, ac Laurentius Perea, primi irruunt. iamque in propugnaculum euaſerant; cum id, cuneis ſubter ductis, oppidani igne iniecto euertere. qua ruina plurimi periere. pari ſucceſſu Billius fuit. eoque conflictu cecidere Didacus Pereſius, Alfonſus Magius, Laurentius Perea, Stephanus Illauius, militeſque delecti CCC. Rodericus Toletanus grauiter vulneratus. ex obſeſſis ſauciatus Lambertus Wirtembergenſis, mox è vulnere diem obiit. Et obſeſſis duplex quidem victoria obtigit. nam eo ipſo pugnæ tempore alia parte CLXX rhedæ in vrbem illæſæ peruenere; quas CCC ſclopetarij, equiteſque LXX, deducebant. quæ iuxta ſiluam copiæ Germanorum erant, ad prœlium inſtructæ, oppugnare commeatum; ſed conatus fruſtra fuit. In Brabantia hoc ipſo menſe triſte diluuium Louanio accidit. Dilia fluuius, auctis aquis alueum egreſſus, ſupra muros vrbis excreuit; &, perrupto tandem aggere, ſtragem ſane immenſam edidit. quippe magnum ædium numerum plane euertit: aliæ ad XII vlnas exſtantes aquas difficulter ſuſtinuere. ingens paſſim pauor erat, omneſque in ſumma ædium eniti; muroſque, ac tabulata, perfringere: & ſcalas, naueſque, incondito clamore ſibi poſcere. fœminæ, ac pueri, triſti-

bus

bus lamentis cuncta implere, vbique tectorum,ar- cIↄ Iↄ
borumq;, ruentium horrendi fragores audiri. do- ILXXII.
morũ contignationes totæ, capſæ, menſæ, lecti, culcitæ, aquis ferri. & imagines templis erutæ, ſepulcriſq; effuſa mortuorum oſſa. ac periculum ingens erat, ne vrbs tota abſorberetur; cum, effracta altera porta, magno cum ſtrepitu ſe exonerat. portenti inſtar res hæc habita, vt & micans exhalatio; quæ, ceu chaſma, in cœlo apparuit. Februario toto nihil ab Hiſpanis fere geſtum ad vrbem obſeſſam; &, toties repulſi, non vltra vim tentare ſtatuunt, melius arcta obſidione oppidanos ad deditionem compulſuri. ac pleriſque diſcedendum videbatur. ſed Toletanus, patris monitu, qui famæ intereſſe cenſebat, perſeuerauit. Ideo, vt naues vrbe arcerent, ad VII moletrinas munito loco Sparnum occupant; & tormenta campeſtria duo, excubiaſque, illic ponunt. oppidanique iterum tunc annonam ordinant, panibuſque è ſecale, & hordeo, pretium minus triente ponunt. dein incendio reſtinguendo ſcalas, hamas, cæteraque inſtrumenta parant; & habere lumen pernox ciues iubent. cumque rumor percrebuiſſet, ad cœnobium S. Bernardi, in crepidine lacus poſitum, ab Hiſpanis pontem ſtrui, quo commeatum aduehendum prohiberent; equites ſex & triginta vrbe egreſſi, cum ſexcentis ſclopetatijs, comperto nullum illic hoſtem eſſe, captiuis duobus, ædibuſque aliquot incenſis, receſſere. mox, in cuneos iniecto igne grauiter valde obſeſſores affecere; ipſi autem commeatum centum tredecimq; rhedis accepere. Nec multo

 poſt,

cIↄ Iↄ LXXIII post, vbi gelu remitteret, ſolutis aquis, præmiſſa pridie naui ſingulari, XL duplicarij cIↄ cIↄ CCXL frumenti modios deduxere. iterumque nauis vna è maioribus, & minores viginti octo, annonam aliam aduexere; deducente Chriſtophoro Gunthero, cum militibus duplicarijs CCCC. tum Dordracum tormenta VII; alia XII, pilaſque, & puluerem, Leida ſubmiſit. XII Kal. Mart. triremem, pedes LXXXIV longam, oppidani in lacum ſubiectum produxere; cum de ſucceſſu obſeſſores deſperarent. ſed contra ab Albano ſubmiſſa legio Poluillerij, & è Sicula cohortes IV, quas Toribius Zimbro ducebat. Mondragonius totidem è ſua mittere iuſſus. adhæc Boſſuuio datum negotium, vt, inſtructis bello nauibus, quaſcunque comparare poſſet, lacum inuaderet, eiuſque vſum obſeſſis eriperet. cumque perfodere alibi aggerem tentaſſet, fortiter obſeſſi repulere. IV Kal. acriter pugnatum. quippe miſſæ ab Amſtelodamenſibus XIV naues, in lacum venerant: quod vbi eminus conſpexit Gerardus Iunius, maioris triremis præfectus, nimis temerè ſolus oppugnare auſus, tandemque victus, ac cum paucis, vulnere accepto, ſcaphæ ope vix elapſus, triremen ſuam in hoſtium poteſtate reliquit. Id vbi cæteris ducibus gnarum, ſummo impetu vniuerſi, ac potiſſimum, qui minori triremi præerat, Iacobus Antonius, in hoſtem feruntur. & captiuam duas horas nauem, victoribus victis, fortiter recuperant. inſuper aliam, dum fugientes inſequuntur, ipſis eripiunt. eoque prœlio cæſi plurimi, pauci tantum aliquot capti; in ijs vir nobilis, domo Loua-

Louanienſis, Raueſcotus. victores Fucam conceſ-
ſere; aggeremque, aperiri ab hoſte cœptum, ob-
ſtruxere. Rigida valde hæc hiems fuit, & ab ea
obſeſſoribus multum incommodi: quos & aëris in-
clementia, & labores continuati, fatigare. at hæc
talia Toletanum nil mouere. non diſcedere, niſi
capta vrbe, certum. & vir animi elatioris, hactenus
victor, indignari multo magis; vrbem inualidam,
quam vno octiduo expugnaturum ſe iactauerat,
iam tres menſes reſtitiſſe. ideo rem etiam nauibus,
quod iam dixi, gerere inſtituit: & Auriacus contra
niti; ac Sonoio dare negotium, quando incertus
belli exitus, ſine mora Alcmariam muniret: in
quam hoſtis, ſi Harlemum caperetur, ducturus co-
pias videbatur. tum inſtruere naues iubet, quibus
commeatum arceret. ipſique obſeſsi triremes bi-
nas emiſere. & Sonoius exiſtimabat, perfoſſo ag-
gere, qua Ya amnis per emiſſaria interiecta in la-
cum illabitur, munimentum aliquod ab Auria-
co excitatum iri, ad vrbem liberandam multum
momenti habiturum. ſed id factu impoſsibile,
euentus docuit. Sonoius caſtra Egmondæ habe-
bat, & vicinis aliquot pagis; ſed ſuorum immen-
ſam licentiam vix compeſcere ſatis poterat. vnde
ipſi, & ductoribus quoque cæteris, mandare Au-
riacus, ne diſciplinam militarem profligari pate-
rentur. Inter omnes Michaël Crocus ferocia
alios antecellere. quem, ſæpe monitum, cum præ-
ter verba nil præſtaret, & Scagenſem curionem oc-
cidiſſet, accuſantibus cohortalibus, & ductorem
vltra indignantibus, comprehendere ocius iubet;

inde

cIↃ IↃ LXXIII.

cIↄ Iↄ inde capitis ſupplicio afficit. Per hoc tempus per-
LXXIII. tæſus moræ, & impenſæ, Albanus, quando vi res non
procederet, aliam viam tentare ſtatuit, an blandi-
tijs vrbes quaſdam ad obſequium reducere poſſet.
Igitur ad S. P. Q. Amſtelodamenſem literas mit-
tit. *clementiſſimum regem eſſe, quem calumnia impu-*
denti perduelles traduxiſſent; idq; perſuaſas vrbes pluri-
mas, fidei ſe eius ſubdidiſſe. contrarium tamen ſatis cla-
re apparuiſſe in proximo agro Vltraiectino, tum Friſia,
Gelria, & Tranſiſelania; quæ benignitatem expertæ.
idem illis, ſi exemplum ſequi vellent, certo promittere.
falli autem, ſi eas ſibi vires putarent, quibus regi, om-
nium principum potentiſſimo, reſiſtere poſſent. ac peſſi-
me ſibi conſultum ire, ſi, iniuriæ pertinaces, vltima ex-
ſpectare vellent. Harum literarum exempla ad vi-
cinas vrbes tranſmiſſa; iiſque publico ſcripto re-
ſponſum. *nunquam male de rege ſenſiſſe; ideoque nec*
vim legibus, priuilegijſq́, factam imputaſſe. immo con-
tra exiſtimaſſe, optimum principem, iuriſque & æqui
obſeruantiſſimum, nunquam permiſſurum fuiſſe, multo
minus imperaturum, vti homines peregrini Belgij ſui
felicitatem conculcarent; cuius populum, ſupra cæteros
ſubiectos, fidum eſſe exploraſſet; maxime nupero bello
Gallico, quod quadringenties centum millibus floreno-
rum adiuuiſſet. idcirco credere, regis nomen falſo ab
Albano prætendi. nec verum eſſe, per calumniam eum
peti. quippe in vrbibus vniuerſis, quæ deſciuerint, ne-
minem ſane reperiri, quin pro dignitate eius defenden-
da facultates omnes ſuas, ac vitam denique, impendere
ſit paratus. tantum hoc propoſitum fuiſſe, vt Albani, &
Hiſpanorum, crudelitati ſe opponerent. idque ad extre-

mam vſ-

mam vſque ſanguinis guttam facere certos. tum exempla multa allegant, quæ deterreant. *quod vero certiſſimo promittere videri velit, ludum eſſe, & fraudem meram. neque ipſos adeo fatuos, vt fidem omnino vllam habeant. potentiam regis quod proponeret, eam longe maximam ſcire, nec ſe profecto pares putare: at nec illum tam iniquum, vt clientes, ſubditoſque, obſequij deuotos, perditum ire adeo inclementer velit.* porro ciues exhortantur, *ne remp. ſuam deſerant, immo contra annitantur, vt acceptam à maioribus libertatem poſteris tradant.* Dum hæc ad Harlemum geruntur, ſæpius in Zelandia pugnatum; genſque ad patriæ libertatem aſſerendam animoſa, naualibus prœlijs multa fortiter cum felici exitu auſa eſt. Quadam nocte Antuerpiam deuecti, naues aliquot ad crepidinem fluminis alligatas, catenis diruptis, abduxere. dein Middelburgum, & Rammekenum, obſedere. cumque Albanus liberandis Sanchium Auilam claſſem adornare iuſſiſſet, & is, imperata exequens, cum LVI nauibus deſinente Februario oram ſoluiſſet, aduentantem ingenti prœlio fudefrunt. eaque pugna naues minores fere omnes periere; quæ maiores, ægre Antuerpiam refugere. Tam inſignis victoriæ nuntium, datis VII Kal. Mart. literis, Auriacus Hollandiæ vrbibus mittit, gratum omnibus, & Harlemenſibus opportunum; qui erectiores animis, ineunte menſe Martio rem tormentis agere ſtatuunt. Ante vrbem obſeſſores magnam molem excitauerant, valde ſane obſeſſis infeſtam; ſed Ioannes Cuningamus Scotus, Balfurij legatus, crebris ictibus die non toto vniuerſam diſie-

CIƆ IƆ LXXIII.

cIↄ Iↄ ſam diſiecit. XI Kal. Aprileis inſtar cIↄ cIↄ cIↄ
LXXIII. frumenti modij nauigio in vrbem importati. ac triduo poſt è præſidiarijs erupere Iↄ CCC, & cum ijs egregij adfectus ciues aliquot; qui, hoſtem pluribus locis adorti, magnam ſtragem ediderunt, cæſis amplius Iↄ CCC, & tentorijs incenſis plus CCC. abducta inſuper ingens præda; tormenta bellica minora VII, pulueriſque copia magna. ſigna IX. equi XXX. cæteri pecoris magnus numerus. veſtes plurimæ; & argentea, atque aurea, ſupellex. item arma omnis generis, militibus multis ſuffectura. inter cæſos Caruaialis, & Creſſonerius, rei tormentariæ præpoſitus, cui ſucceſſit Valentinus Pardæus Mota. vulneratus Franciſcus Toletanus. ex oppidanis tantum VIII deſiderati; in his Derdenius, ordinum ductor, manu ſtrenuus: ac biduo poſt legatus Lanceloti Brederodij, Theodorus Braſſemannus. Cum vero iam, ſoluta glacie, ad vicinas vrbes exitus redituſque multo difficilior eſſet, Mutinenſium olim exemplo, columbis vti incœpere; quæ exportatæ, cum literis ſubter alas affixis, reuolarent. Vt autem obſeſſis, ita quoque obſeſſoribus grauis obſidio; & diſcedere caſtris certe voluiſſent. verum Albanus vrgere grauiter, filiumque Toletanum magis etiam confirmare, miſſo Cheuereauxio cum ſua legione; adhæc promittere aliam Lopeſij Figueroæ, & XXV ſigna Hiſpanorum. id enim regem ducatus Mediolanenſis præſidi, Ludouico Requeſenſio, imperaſſe. nec multo poſt Lopeſius Acuna venit, cum legionis Longobardicæ ſignis XII, & alijs XIII Figueroæ. tum etiam

Bernar-

Bernardinus Mendoſa adfuit, ab Albano miſſus, qui eius iuſſu in plena militum corona Toletanum ad cœptam ſemel obſidionem forti animo exequendam concitaret. *nam ſi deſereret, ipſum ſe, quantumuis ægrum, mox in caſtris adfuturum. &, ſi valetudo vetaret, vxorem ſuam, eius matrem, ex Hiſpania euocaturum; potius quam expugnandæ vrbis gloriam amitteret. igitur, virtutis memor, patrem cogitaret, & tot trophæa, quæ ne per ignauiam nunc corruptum iret.* Exin crebræ eruptiones, & euerſi cunei plurimi, cum multa obſidentium ſtrage. ac ſic occiſi Ioannes Verga, primus centurio legionis Neapolitanæ, Sanchins Lodonius Braccamontianæ, Stephanus Quixada, & Bartholemæus Campocaſſius, ingenij clarus, & caſtrorum muniendorum inſignis. vulnerati Goignius, Noircarmius, & Ioannes Ayala. IV. Kal. ab Amſtelodamenſibus inſtructæ naues XLIV lacum occupant, perfoſſo aggere, vbi in eum Ya influit. præterea ad Fucam, vt ſtatio illis tuta eſſet, locum muniunt, ac Guletę nomen faciunt. quamobrem obſeſſi, vt viam aliquam vi aperirent, triremem tertiam, ducibus Binchorſtio & Mauredinaldo, Cagam mittunt. vnde poſtea v. Eid. Aprileis Auriaci naues centum numero Fucam venere. cumque duodecim oppidani emiſiſſent, aduerſo conatu, ægre milite reducto, eas hoſtibus permiſere. Nec magis tamen conſternati quartam mox triremem inſtruunt, CVIII pedes longam, eamque ad diem XVII Kal. Maias produxere. Interim Auriaci claſſis Hemſtedam venit, vbi cum militem exponendum oppidani rati eſſent, miſere, qui ſup-

CIↃ IↃ LXXIII.

cIↄ Iↄ petias ferrent, Iↄ cccl. ſed, hoſte fortiter repellen-
lxxiii. te, cum accedere propius non liceret, receſſere. quo certamine Steinbachius, ac Vaderus, a ſuis vulnerati. nec multo poſt alio loco cIↄ cIↄ expoſiti; ſed cum tardius oppidani erupiſſent, re infecta iterum diſceſſum eſt. ſed hoc egregio Balfurij facinore mox penſatum. is noctu egreſſus cum Scotis ſuis, ciuiumque nonnullis, camiſijs ſupra arma indutis, Ruſtemburgum expugnat, victorque ſigna captiua iv in vrbem refert. & poſtridie anniſi locum recipere Hiſpani, maiore etiam ſuorum ſtrage repelluntur. nec ſucceſſu meliore iterum biduo poſt conantur. Extremo menſe, cum cuneus incenſus obſeſſores aliquot ſuſtuliſſet, exploſis viciſſim tormentis, interfecti Hadrianus Ianſenius, ordinum ductor, & Chriſtophorus Scagius. ac poſtridie, facta eruptione, ſtipatorum Auriaci ductor, Margotinus. Per hoc tempus nummos argenteos obſeſſi cudunt, & inſignia vrbis ſuæ, gladium binis vtrinque ſtellis interſtinctum, in antica parte exprimunt; in poſtica ſymbolum ſuum, VINCIT VIM VIRTVS. In peruigilio Pentecoſtes rurſum obſeſſores caput, à corpore ſeparatum, trans mœnia iaciunt, & inſcribunt: *Antonij Oliuarij eſſe, qui ad Montes inuadendos Ludouicum Naſſouium ſollicitaſſet*. is ab Amſtelodamenſibus interceptus, dum aggerem, qui Nardenum ducit, ne ſubuehi inde commeatus poſſet, perfodere cum delectis aliquot moliretur. & pretium necis ab Albano poſitum fuerat, idque Toletanus ſoluit. Iam anguſta annona erat, intercluſo commeatu. igitur oſtiatim

ſtiatim inquirunt, quid quiſque domi occultaret. cIↄ Iↄ
deinde vero etiam ordinant, ac dictim viris qui- LXXIII.
dem libram panis;fœminis,pueriſque,ſelibram de-
cernunt: ſcortilla, ac lixas, placentas è buna edere
iubent; quibus reliquam quoque famem alii ſatu-
rarent. dein cereuiſiæ pretium ponunt, & floreno
meliorem coqui vetant. Nec propterea tamen
illis animus fatiſcere, donec poſtea Auriaci claſſis
profligata, captæque naues XXI. huc accedere,
quod in Anglia pax firmata inter Philippum & E-
lizabetham, ſpem auxilij in ea inſula impetrandi
perturbaret. Tum in Fucam verſa arma; quam e-
gregie diu defenſam, ter repulſis obſeſſoribus, cum
deficeret commeatus, tormentariuſque puluis, nec
ſuppetiarum ſpes reſtaret, ægre tandem dedide-
runt. Auriacum valde res angebat, & cura aſſidua
de ſoluenda obſidione. Hanc ob rem Ioannem
Cluſium ad Sonoium cum literis mittit, omnem-
que operam nauare iubet. atque is, vt in remp. erat
egregius, parere promptus, cum copijs aliquot, &
foſſoribus, Diemenum aggerem, qui Amſteloda-
mum & Mudam interiacet, improuiſus hoſti oc-
cupat; & conuulſo emiſſario, magnaque vtrinque
ducta foſſa, milites Iↄ CCC imponit. tum foſſores
multos addit, qui locum opere feſtinato commu-
nirent. Deinde, relictis in præſidium triremibus V,
& nauibus alijs, protinus Edamum abit; auxilia
iuſta, foſſoreſque, & commeatum, curaturus. ac
dum id agit, Amſtelodamenſes, qui rei nuntium
iam acceperant, gnari, quantum in eo loco mo-
mentum eſſet, & impeditum obſeſſoribus com-

cIↃ IↃ meatum deinceps fore; cum XXII nauibus hoſtem
LXXIII aggreſſi, triremes duas, naueſque alias quatuor capiunt; reliquis fuga vix elapſis, ac ſub aggere ſe tuentibus, & tormentis auxiliarium. quamuis illi grauiter quoque oppugnati; dum via Amſtelodamenſi ſigna tria, Mudenſi vnum, à fronte & tergo fortiter incumbunt, ac latus vtrunque naues inuadunt. Sed his Sonoius, grauiter eos laborare gnarus, mox cum XL nauibus ſuppetias tulit. & initio victor, in fugam Amſtelodamenſes egit. at, cum ſubmiſſæ naues maiores pugnam inſtaurarent, fractis animis, continere ſuos non potuit, quin victoriam ſatis certam hoſti traderent. ipſe ſolus inter confertos fortiter faciens, ac deſertus, vix euaſit. & indignatus, turpiter ſuos fortunam fauentem deſtituiſſe, vt infamiam repararet, collectis ocius amplius LXXX nauibus, ſubuenire obſeſſis cupiebat. iamque in itinere erat, cum deſertum a ſuis aggerem nuntiatur. inde, vt conſilia cuiuſque ab euentu fere perperam æſtimantur, petitus graui calumnia, ceu parum prudenter, alijſque inconſultis, rem geſſiſſet. & iuuare profugus miles; qui querela publica pro ſe vſus, ſuæ ignauiæ culpam ducis prætexebat. quamobrem ille rem vniuerſam Auriaco indicat; idem Cluſio faciente, quem conſilij conſcium habebat. nec officio Bardeſius defuit. ac petere Sonoius, *mitteret Philippum Marnixium Aldegondium, aut aliquem eius notæ virum, qui inquireret.* Huic vero minus gratum, iſto quidem tempore, diſſidium; quo remp. per ſe imbecillam ſatis, concordia firmare opus. & iniuriam Sonio factam,

ctam, meritorum hactenus præclaro, perdolebat. Igitur ſcriptis ad eum literis, *bene deinceps ſperare* iubet; *gnarum ſibi, quo affectu remp. amplexus eſſet, ac libertatem eius iuuiſſet. idcirco, tam manifeſto diſcrimine, pro egregio affectu ſuo, priuatam offenſam illi condonaret; nec tam alieno tempore laborantem deſertum iret. quod ſi aliqui, per inuidiam male iniurij, innocenti culpam imponerent; ſibi tamen plus cordis eſſe, nec iudicijs aliorum temere ferri.* Iſtis verbis confirmatior paullum Sonoius; ſed non odium tamen eius, aut inuidia, intermittere. ac vulgatum etiam falſo, vincula ei iniecta fuiſſe. hac de cauſa Carolus Boiſotus miſſus, qui de tota re cognoſceret; ac, compoſita ſimultate, in commune conſultaret. iſque mox de expeditione, in Diemenum aggerem facta, anxie inquirere; & conſilia, clam Sonoio, de rep. habere. tum inuito quoque eo captiuum dimittere, quem Edami in cuſtodia attinere ipſe iuſſerat. quod cum multo magis offenderet, ac omnino exiſtimaret, Boiſotum, dignitatis æmulum, hoc vnum agere, vt, populi beniuolentia adiutus, præfectura ipſum euerteret; denuo apud Auriacum queritur: *indignum meritis præmium reddi, & ad omnes exemplum pertinere, quibus muneris deſerendi iuſta cauſa præberetur, metuentibus, ne calumnia ſimili olim obruti, pro gratia offenſam, pro præmio ignominiam referrent.* Dein Aldegondium, & quos æquiores putaret, per literas orat; *darent operam, ne quid homini innocenti fama ſua, qua nil carius haberet, læderetur. paratum plane Auriaco obſequi; & prouincia, ſi publice expediat, etiam diſcedere; quam non, niſi reip. cauſa, ſuſcepiſſet.*

cIↄ Iↄ LXXIII.

CIↃ IↃ LXXIII. *cepiſſet. quamuis quidem alium ſibi in eam dignitatem ſubſtitui, quam labore ſuo maximo, & periculo, peperiſſet, longe iniquiſſimum foret. quicquid tamen huius futurum, id Auriaco totum permittere; in cuius prudentia, & æquitate, acquieſceret.* Sed Auriacus, qui turbari illic nollet, aut occaſionem aliquam hoſti dari, opprimenda initia ratus, Petrum Ryckium illuc miſit; qui, quod facto opus eſſet, exploraret; ac Sonoium admoneret, *publicæ ſecuritatis, & quietis ſuæ cauſſa, vt præfecturam inuidioſam abdicaret; ac cum Veria, quam permittere ipſi vellet, commutaret.* cui Sonoius; *non ſe dignitatis auidum; ac ponere pridem eam voluiſſe; niſi affectus in Auriacum, remque publicam, retinuiſſet. huius rei ipſum ſibi teſtem eſſe, qui pluries dimitti orantem continuare munus iuſſiſſet. nunc autem vt illud faceret, cum non leui famæ ſuæ detrimento, nunquam imperaturum putaſſe. & vero, ſi ſic diſcedat, quam Veriæ dignitatem fore? id iudicare in procliui. quamobrem rogare ipſum, nuntiaret rerum ſtatum, & intercederet, vt exiſtimationis ſuæ rationem habere velit. quod ſi præfectura cedere porro iuberet, paratum obſequi, ſed deinceps aliam nullam admiſſurum. idque animi honeſti, fideique, apud æquos rerum arbitros, clarum ſatis indicium fore.* Ita Ryckius diſcedens, rem Auriaco omnem exponit; iſque redire eum iubet, & Sonoio poteſtatem prorogare: tum collegas tres adiungere, qui cum vrbium Hollandiæ borealis delegatis remp. adminiſtrandam iuuarent. Carolo Boiſoto ſeorſim munus ordinatum. etſi nec ſic tranquilla omnia; cum maneret inter vtrumque æmulatio, quam diuerſus

populi affectus excitabat. Iam autem indies magis premi obſeſſi; & Auriacum, Ordineſque, liberandæ vrbis cura angebat. ac maturandum ſane erat, oppidanis extrema quæque patientibus. ſed tam arcta obſidio erat, vt vix ſperare quicquam liceret. & caſtra hoſtis valide contra vim munierat. intus magna rerum omnium penuria erat; &, quæ illam ſequitur, fames. ac, frumento deficiente, cibus eſſe equorum vaccarumque pelles, carnes felinæ, éque cannabis ſemine panes. his delicijs vitam miſeri tolerare. Igitur vnum hoc reſtabat, obſidere obſeſſores, ac commeatum intercludere. hanc in rem Diemenus agger cum momenti multum haberet, Sonoium iubet iterum eum occupare, ac communire. dein parte ab alia Batenburgicum quoque mittit, qui cum iuſtis copijs Oudekercam, pagum in via Vltraiectina, ad primum Amſtelodamo lapidem, ſtatim inuaderet, ac commeatum prohiberet. isque poſt leuia aliquot prœlia partem vnam occupatam propere munit. ſed cum templum, & cœmeterium, Franciſcus Valdeſius præcepiſſet, locumque ante munijſſet, irritus hic conatus fuit. & delecti item quingenti Schonhouia miſſi, quos cohortes peditum quinque, nauibus vectæ, ſequebantur; in quibus etiam commeatus, & tormenta. hi cum Breukelam veniſſent, in Vectæ ripa poſitum pagum, munire ocius locum incipiunt, arcique oppoſitæ Gunterſteiniæ delectos quadraginta imponunt. ſed conatum anteuertit Ioannes Baptiſta Taxis, qui tum Vltraiecti forte frumentariam rem curabat. is e- cIↃ IↃ LXXIII.

CIↃ IↃ nim, ſimul nuntius venit, vt inualida adhuc initia
LXXIII. perturbaret, aſſumpta Maximiliani Melodunij equitum ala, & duobus peditum ſignis, arciſque aliquot præſidiarijs, quos Ioannes Deça addebat, è veſtigio illuc profectus, nullo negotio hoſtem fudit, opera inchoata deſtruxit, liberamque commeatui ſubuehendo viam fecit. hinc tentata in propinquo munitione iuxta nouum emiſſarium, media inter Vltraiectum & Amſtelodamum via, orta ſeditio militaris, quamuis ſtatim mox compoſita, hoc conſilium impediuit. Sonoius vero, vt iuſſus erat, poſtridie Kal. Iunias media nocte, paucis ſuorum deſideratis, aggerem Diemenum iterum inuaſit; & occupatum, ac caſtellis VI munitum, vſque ad deditionem vrbis tenuit. ſed quia ſubmiſſæ ab Amſtelodamenſibus triremes quinque, magnuſque aliarum nauium numerus, ſuorum ignauia, lacum tamen proximum tenebant, inutilis quoque tam arduus hic conatus fuit. Interim obſeſſis allatæ per columbas literæ ſæpe animos, iam paullatim labaſcentes, confirmarunt; dum & liberationem, & conſtantiæ quoque præmia, pollicentur. ac promiſſis recreati, interdum mora deſperabant, inter ſpem metumque medij. cuncta quidem Auriacus tentare, ac mentem animi in quamcunque rem intendere; ſed conſilio, quam euentu, meliore. & iam paſſim prouinciales quoque ipſi commiſerari; plurimique, vt obſeſſis ſubuenirent, vltro ſeſe offerebant: nullo ſtipendio, ſed in ciues, patriamque, ſolo affectu. Ab oppidanis nihilo ſegnius, factis ſæpe excurſionibus, dimicatum;

tum; ſæpe etiam cunei incenſi multos ſubuertere. cIↄ Iↄ
acciditque aliquando, vti Vemius, Cognatuſque, LXXIII.
in diſcrimen ſane extremum adducerentur; nam ruina inuoluti, ac pene obruti, vix ſuis adiutantibus, terramque iniectam deducentibus, euaſere. Per hoc tempus obſeſſores nouum machinæ genus ſtruunt. ligneum caſtellum ſtatuunt, malis quatuor ſubnixum; quod rudentibus attractis eleuatum, ſupra mœnia militem attolleret, commode inde cum obſeſſis pugnaturum. id dum parant, Marcus Toletanus, parum caute murum inſpectans, ſclopeti ictu interficitur. inde III Non. Iun. Petrus Velaſcus cum CCC aliquot imponitur. ſed vix bis ſclopeta exploſerant, cum obſeſſi contrario ictu funes diſſecant. inde nutans ſtatim machina, Hiſpanos oppugnantes euertit. Poſtridie emiſſæ columbæ, quæ mox literas referrent; & in ſumma rerum inopia rurſum ordinata annona, ac, continuato militibus pane, ciues buna veſci iuſſi. cumque Hiſpani inſultarent; nec panem ipſis, nec cereuiſiam, reſtare: ceu abunde omnia eſſent, ientaculum illis extra portam Ziliam miſere. tum duplices etiam nummos cuſere; denis aſſibus, & vicenis, æſtimatos. dein, cum populus quereretur, literarum, quas columbæ in vrbem afferrent, argumenta occultari; vt animos, vana ſpe lactatos, in longiores ærumnas differrent; permiſſum illi vt ſex eligeret, qui allatas etiam inſpicerent. XVII Kal. Iulias obſeſſores cuneum incendunt, qua ruina ex obſeſſis XL. periere. biduo poſt, deducentibus ſclopetarijs, Tſerartſius, & Gotinus, Fucam e-

 miſſi,

cIↄ Iↄ miſſi, qui Auriaco ſtatum vrbis nutiarent. ac vter-
LXXIII. que mox reſcribunt, *ne quid animum deſponderent; commigraſſe Leidam Auriacum, vti propior liberationem eorum accuraret.* Eo ipſo tempore vallum novum à Margaritæ, vſque ad Ioannis portam, inſtituitur. v Kal. aliquot Iↄc camiſia armis ſuperinducta, Fucam progreſſi, cum auxilium ab Auriaci claſſe exſpectaſſent, conatu irrito, receſſere. ac poſtridie, allatis literis, excitatiore animo, mille viri, itidem inſtructi, denuo vrbe exiere. ſed nec tunc adiuti quicquam, ſpem deinceps amiſere. Jnde colloquia inſtituta Kal. Iulijs; & auſpicati Pelecanus, ac Cornelius Mathæus, ductores. cumque prodire præfectus vrbis iuberetur, ſub horam quintam veſpertinam negotium incœpere, pro Toletano Eberſteinius, cum quatuor alijs; ex oppidanis miſſi conſul Ioannes Vlietius, ductoreſque Steinbachius, Roſonius, & Pelecanus. ſed, re infecta, vtrinque diſceſſum. v. Non. exerto è turri vexillo nigro, anguſtias ſuas claſſiarijs indicarunt. ac poſtridie, tormentis omnibus verberata grauiter vrbe, ſub veſperam iterum de dedenda colloquuntur, nullo ſucceſſu. Pridie Non. rurſum è turri ſignum nigrum oſtenderunt. & tunc literæ aduenere, quæ tentandam ea nocte liberationem ferrent. itaque frequentes etiam egreſſi, vt auxilia adiuuarent, cum diu multumque exſpectaſſent, ſpe deiecti, rediere. tum ad colloquium tertio ventum eſt; rem acturis Eberſteinio, & Boſſuuio, cum IV alijs; quibus oppoſiti ex obſeſſis Vlietius, Steinbachius, Roſonius, Sohæus, Pelecanus, & Cornelius Mat-
thæus.

thæus.ſed neutiquam melior euentus fuit, cum praeſidiarios ſine armis non exituros affirmarent. Ipſis Nonis auxiliares vrbem verſus claſſem ducunt; & egreſſi oppidani, ſuppetias ſuas promoturi. quod vbi Hiſpani conſpexere, concitato ad arma milite, impetum eorum reuocarunt. VII Eid. vexillum è turri album ſuſpendunt, & ductorem Nicolaum Bernardum emittunt, qui oraret; *in ſequentem Martis diem commeatum ad ſpeculam, in faucibus Sparni poſitam, vulgo Tonnam Bataui dicunt, vt deducerent; nec enim famem tolerare vltra poſſe*. ac poſtridie miſſae literae, à Bernardo quoque ipſo ſubſignatae, quibus hortari eos Auriacus; *virtutis hactenus tam inſignes, ſaltem in biduum ſpem proferrent. omnem ſe daturum operam, qua liberare eos poſſet*. itaque, recreatis animis, etſi de vrbe deſerenda iam plerique cogitaſſent, pauliſper tamen ſuſtinuere. Biduo poſt promiſſa iterat, & nocte proxima, ſimulata juxta Fucam impreſsione, alio mox tranſlatis armis, impetum in ſiluam facturum. quamobrem egreſsi cIɔ cIɔ oppidani, ac praeſidiarij, vt à tergo hoſtem inuaderent. ſed hic quoque fruſtra habiti, animum plane deſponderunt. Certe Auriaco animus erat, extrema tentare; & copias ipſe ducere velle, ſi per Ordines licuiſſet. ſed hi gnari, vt fortuna princeps vtitur, ita fere populi virtutem eſſe; metuebant ne, ſi quid aduerſi accideret, in diſcrimen reſp. tota adduceretur. ideoque negotium omne Batenburgico commiſſum. Is, collectis inſtar quater mille armatis, inter quos ciues Leidenſes, Delphenſes, Roterodamen-

cIɔ Iɔ LXXIII.

ↃIↃ IↃ LXXIII. ſes, alijſque ex vrbibus plurimi, qui in militiam hanc vltro venerant, VI Eid. motis Saxenhemo caſtris, in hoſtem tendit. ac in prima quidem acie centum equites antecedere; dein magnum agmen, ex Hollandis, ac Zelandis, conſtitutum, cum minoribus tormentis ſeptem ſubſequi: tum Galli, Angli, Scoti, alijque. inde carri circiter CCC cum annona, & reliquo belli inſtrumento. poſthæc Germanorum equitum ala vna agmen claudere. Vbi ad ſiluam acceſſiſſent, prima munitione vacua, cum, fugiſſe hoſtem rati, porro ducerent; minus cautos ex inſidijs ille adortus, præmiſſum equitem ocius fudit. iſque in pedites ſubſequentes, belli fere inſolentes, actis equis, aciem ſuorum ipſe turbans, facilem Hiſpanis victoriam præbuit. qui fugientibus incumbentes, quoſcunque comprehendere poſſent, obtruncare. eaque pugna cecidere ſeptingenti; atque in iJs è Delphenſi ciuitate centum tredecim. cæſi item Batemburgicus, Cloetingus, & Carlous. Tſerartſius ſaucius, Leidam euaſit. pluribus beneficium noctis profuit. capti currus cum annona vniuerſi, ac tormenta campeſtria VII, in arcem Cliuiam comportata. tum ſigna IX, quæ poſtridie oppidanis obſeſſores oſtentare. Pauci mortem Batemburgici deplorare; qui *temulentum, & auctorem cladis huius*, appellare: alij contra excuſare, & *fortiter ſatis feciſſe ipſum, ſed conſilia hoſti prodita.* Reliquiæ cladis in præſidia diſtributæ, & deſertum Saxenhemum, vbi poſita fuerant caſtra. neque liberandæ vrbis poſthac vlla ſpes ſuperfuit; etſi Auriacus, tentandam iterum fortunam

eſſe,

eſſe, exiſtimaret. Eo nuntio ſerio tandem de dedenda vrbe actum, cum ablata ſpes ſalutis omnis eſſet; & fames maxima, qua enecti longe plurimi, Saguntinam plane conſtantiam oppidanorum impugnaret. Ac initio deſerere vrbem, & obſeſſorum caſtra perrumpere, viſum erat; fœminis, pueriſque relictis: quibus hoſtem, etſi crudelem, parciturum tamen ſperabant. ſed conſilij huius famam imbellis ſexus tanto eiulatu excepit, vt ſpectaculum triſte viros à ſententia dimoueret. inde aliud mox decretum; vt in fronte collocatis ſeptem ſclopetariorum ſignis, viam vi facturis, magiſtratus, & oppidani, qui ſe hoſti credere nollent, cum vxoribus, liberiſque, ſequerentur. poſt hos nouem ſigna incederent, agmen clauſura. & in procinctu omnes eſſe, cum de gratia facienda allatus nuntius cohortes Germanicas aliorſum impellit. ac poſtridie rurſum Gallorum quinque ſigna, quibus mixti oppidani, tentare eruptionem parata, pontis defectu deſtitere. idemque irrito conatu poſtea adhuc ſemel tentatum: Ergo aduerſa omnia experti, IV Eid. Toletani arbitrio vrbem dedunt. eaque ne diriperetur, promiſſa CCXL florenorum CIↃ. è quibus C quidem CIↃ intra diem duodecimum, reliqua CXL intra proximum trimeſtre ſoluerentur. Res tranſacta a binis conſulibus, item Steinbachio, Roſonio, ac Vadero. & Roſonius, futuri prudens, cum conditio diſpliceret, militibus ſuis rem exponit. ijque indignati, clauſis portis, ingredi obſeſſores vetant. qui tamen alia parte admiſſi, vt impetum ſedarent, bene ſperare omnes jubent:

CIↃ IↃ LXXIII

maiore

cIↄ Iↄ *maiore clementia vſurum Toletanum, quam promitte-*
LXXIII *re ſibi auderent.* Id vbi Bordetus intellexit, homo Gallus, ductor militum, animo pariter & manu ſtrenuus, qui in Montibus militauerat, ne ludibrium hoſti daret, ad famulum conuerſus; *hactenus,* inquit, *fidei in herum tam præclarus, extremum infelici obſequere.* ſimul, porrecto ſclopeto, pectus offert; & tranſuerberare iubet. cumque attonitus triſte imperium deprecari conaretur, porro vrget, *ne ſe hoſti inclementi trucidandum prodere vellet.* Igitur ægre tandem obtemperat. alij ferunt, illo obſequium pernegante, ſua manu, verſo in ſemet ſclopeto, cecidiſſe. Laudando ſane virtutis exemplo, ſi priſcis ſeculis obtigiſſet. Ergo III Eid. vrbem dedunt. ilicoque ciues pariter, militeſque, arma in curia ponere iuſſi: & illi quidem, in Ziliæ monaſterium ire, hi, in templum Bakeniſſæ. fœminis templum maius aſſignatnm. Germani, ac Scoti, in mœnibus manere; vnde poſtridie, in vrbem ingreſſo Toletano, ad Catharinæ & Vrſulæ fana ſeuocati. quo ipſo die ad ciues, in monaſterio Ziliæ ſepoſitos, Romerus accedens, bono eſſe animo hortatur; vitam omnibus ſaluam fore. Eid. menſis venit Amſtelodamo Albanus; ſed, luſtrata circum vrbe, è veſtigio retrogreſſus, intrare noluit. Ac tunc initium carnificinæ factum fuit; CCC Belgis gladio, aut laqueo, interfectis. tum præfectus vrbis Ripperda, cum legato, & qui Steinbachio à concionibus, gladio percuſsi. inde CCXLVII merſi. XVI Kal. Sext. redimendæ ciuium vitæ, prima C florenorum CIↄ exhibita; vrgente maxime Philippo

Mar-

Martinio, olim eiuſdem vrbis conſule. & tunc iterum extra portam Scalcouicanam in nonnullos ſæuitum. cIↄ Iↄ LXXIII ac poſtridie c c c percuſſi, in quibus oppidani plures; & concionator, Simon Simonius. dein Lancelotus Brederodius Veenhuſius, Roſonius, & Brilani ærarij quæſtor, Scotæ ad ſupplicium producti. capti item, qui religionis cauſa ſolum verterant; & in ijs Kieſius conſul, Iacobus Gerardus theſaurarius, Arnoldus Coemannus, Florentius Gulielmius, alijque. nec adhuc finis lanienæ. vi Kal. comprehenſi prætor Hadrianus Ianſenius; Ioannes Vlietius, & Gerardus Stuuerius, Coſſ. tum ſenatores, & ductores ciuitatis. qui Fucam tenuerant præſidiarij, ac vitam ſaluam fore pacti, per ludibrium fame enecti. Exortæ quoque inter Hiſpanos ipſos turbæ, dum de præda, & ſtipendio, altercantur; quæ menſe proximo à Vitellio vix compoſitæ. Interim pluries in captiuos milites ſæuitum, occiſique vario ſupplicio plus Iↄ cccc. at Hiſpani, ceu egregio aliquo facinore, augent numerum; & interfecta inſtar cIↄ cIↄ narrant. Balfurio conceſſa vita, ea lege, vt Auriacum interficeret; ſed is, poſtquam euaſiſſet, tanquam turpi iuramento nil obnoxius, re detecta, prioris militiæ ſacramentum non deſeruit. Hic exitus obſidionis fuit, pro libertate tam præclare toleratæ; in qua fortiter extrema omnia paſſi obſeſſi, & tormentorum ccIↄↄ cccLX ictus excepere. qui initio circiter cIↄ cIↄ cIↄ cIↄ, ferro, ac fame, ad cIↄ Iↄ redacti. Sed obſeſſoribus hæc victoria nullo modo incruenta. quippe cæſi præſtantiſſimi belli

cIↄ Iↄ duces numero multi, & gregariæ militiæ ccIↄↄ cIↄ.
LXXIII. cIↄ. Lazari Mulleri legio VII Eid. Sext. eierata Auriaci militia, cum vitæ gratiam impetraſſet, à CLX equitibus in Gelriam deducitur. quod vbi Sonoio exploratum, qui Diemenum aggerem tenebat, duce Gualtero Hegemanno, tribus triremibus ſclopetarios aliquot imponit. iſque ſtatim nil opinantes noctu adortus, antequam ſumere arma poſſent, Hiſpanis omnibus profligatis, liberatos cuſtodia Germanos ad Sonoium protinus duxit; qui armaturus illos erat, valde pronos, & vlciſcendæ, vt præ ſe ferebant, iniuriæ auidos. ſed, captiuis adhuc ductoribus, cum, accepta rei fama, extremum ſupplicium Toletanus minaretur, exorato ægre temporis ſpatio, Iacobus Steinbachius, Chriſtophorus Vaderus, Schramus Brunſuicenſis, & Chriſtophorus Guntherus, ocius ad illos Ioannem Bebecotum, & Alexandrum Murdianum, cum literis mittunt, orantque; *vellent fidei datæ meminiſſe, nec innocentes in periculum vitæ adducerent. cogitarent periurij infamiam, & vltorem noxæ deum.* His impulſi, à militia diſceſſere. Pridie Eid. ſolenni pompa Toletanus vrbem intrat; &, dedicato Bauonis templo, coram ipſo Godefridus Merleus, eius loci epiſcopus, ſacrum peragit, certiſque capitibus ad ſeruandas eccleſiæ immunitates ſacramento obſtringit. Tunc intermiſſa menſem vnum carnificina inſtauratur; ciueſque multi, cum ductoribus Belgarum, magno oppidanorum dolore, Scotam abducti. dein protracti è valetudinario milites, vulnere aut morbo imbelles, in area ſubiecta capitis ſupplicio

ſupplicio afficiuntur. mox, diplomate promulgato, reliquis omnibus præteritorum gratia facta pronuntiatur. tantum quinquaginta ſeptem excepti, eorumque nomina edita. atque ex illis ſex occiſi. tres in cuſtodia exſpirarunt. vnus cum duabus Sebaſtiani Craenhalſij filiabus permutatus; Ioannes Vlietius, molitoris veſte occultatus, deceptis cuſtodibus, clam euaſit. reliqui, in carcere habiti, indies mortem exſpectantes, menſe Nouembri Amſtelodamum ſunt deuecti, illic iuſſu Albani occidendi; niſi Boſſuuij conſanguinei, qui tunc Hornæ in vinculis haberi, liberationem impetraſſent. Vrbi captæ cum præſidio Germanorum Licquius imponitur. Sed hanc cladem mox Gertrudisberga penſauit. quam Poietus, conſcenſo ad portam Bredanam muro, excubiarum raritate, ſine negotio occupauit. In præſidio ſigna duo Belgarum erant; eaque fere obtruncata. ciuem neminem victor læſit; ac data Tzerartſio præfectura. Harlemo capto, caſtra Hiſpanus Alcmariam traſtulit. Monuerat pridem omnes in eo tractu vrbes Auriacus, ſedulo ſeſe communirent; ac maxime illa, quæ tunc prima hoſtem ſuſtinere deberet. muniendarum vrbium curam, Philippo Vander-Ano dederat; Iacobo Cabeliauio, Alcmariæ præfecturam. ſed is, cum intromitti vellet, cum vna ſaltem cohorte ſua, reſtitit pauliſper magiſtratus; ægreque tandem, Auriaci ſuaſu, intromiſit. ac vix id factum, cum ecce Hiſpani pedites cIↄ cIↄ, equites c c c, vrbem cingunt. contra quos erumpentes præſidiarij, leui prœlio mox decertant; & ſuburbio iam cIↄ Iↄ LXXIII.

cIↃ IↃ LXXIII. occupato expellentes, id incendunt. Biduo poſt motis caſtris, exuſta Egmunda, & pecore copioſo abacto, rurſum ſe Harlemum recipient; ac cæteris copijs, illic tumultuantibus, ſe adiungunt. è quibus Hiſpani decem, veſte mercatorum ſumpta, clam Auriacum accedentes, primo gentem ſunt profeſſi; inde Harlemum reddituros promiſere, ſi mercedem quadraginta millia florenorum daret. ſed, ærario tunc anguſto, blande ille excuſare, gratiaſque pro affectu, & officio, ſummas agere. Albanus, tam longa Harlemi obſidione attrito vehementer ærario, ſtipendia ſoluere militi non poterat, cui XXVIII menſes debebantur. ex Hiſpania à multo tempore nil allatum; & exiguum, quod prouinciæ tribuebant. quas ſi paullo magis premeret, periculum erat, ne etiam ad Auriacum deficerent. deinde, vt breui poteſtatem depoſiturus, ne tentare quidem voluit. Igitur publicato Vltraiecti diplomate, iterum regis clementiam prædicat; &, *paratam cunctis veniam, ſi ad antiquum obſequium redirent. quod ſi rebellare pergerent, extrema omnia exſpectarent.* Et quamquam blanditijs iſtis, aut minis, nihil effectum; afflictus tamen tunc Hollandiæ, & potiſſimum borealis, ſtatus erat. tantuſque paſſim metus inuaſerat, vt, rebus ſuis conuaſatis, plurimi fugerent. hoc cum Auriaco Sonoius, reip. cauſa anxius, indicaret, is reſcribit; *nollet animum deſpondere; ac, virtutis ſuæ retinens, porro omnia accuraret. obnoxias caſibus res humanas, nec ideo tamen cuiuſquam conſtantiam impelli debere. multum quidem in Harlemo liberando mo-*

menti

menti fuiſſe, eamque in rem quiduis tentaſſe; ſed, iam eo cIↄ Iↄ
expugnato, de rep. deſperare, neque viri, nec periti re- LXXIII.
rum eſſe. reſtare vrbes adhuc plurimas, longe ſane munitiores, & extrema pati certas. conſideret cælo; ac, ſi ſpes omnes profligatæ plane eſſent, affuturum è machina deum; periurij, & ſæuitiæ, vltorem. quod ſtipendia in menſem quemque curanda putaret, id profecto demirari. quem enim regum, aut imperatorum, vnquam feciſſe? &, nec apud Albanum fieri, exploratum; qui Hiſpanis menſes XXVIII *debeat. porro, quando freto auſtrali occupando claſſem hoſtis appararet, daret operam, ne quid hic reſp. detrimenti caperet. fortiter Zelandos facere, qui Rammekenum expugnâſſent. horum exemplo animum firmaret; nec remp. aut virtutem ſuam, deſereret.* Iam Alcmaria, vti dictum eſt, caſtra ſua Hiſpani mouerant; & oppidanis datum reſpirandi tempus. idcirco, literis alijs datis, Sonoium Auriacus, & borealis Hollandiæ Ordines, ſerio monet; *vterentur occaſione, & Alcmariam, egregium tractus iſtius propugnaculum, annona, ac præſidio, firmarent.* tum ſeorſim magiſtratui quoque ſcribit; *neceſſaria omnia curarent, impenſam ex ærario publico recepturi.* Itaque illico de commeatu ſibi proſpiciunt, & oppidanis quoque ſingulis frumentum comparandum indicunt. itidem Leidani faciunt, ab altera Harlemi parte pari interuallo proximi. Per id tempus Amſtelodami Albanus erat. ac claſſem, qua fretum auſtrale inuaderet, inſtruebat. & Billius quoque, agri Groningenſis præfectus, cum nauibus aliquot, ceſpite inſtratis, qui ſubter militem occultaret, Enchuſam capere conſtituerat. ſed miles quidam,

cIↄ Iↄ Sneca per noctem dilapſus, inſidias Sonoio prodit.
LXXIII atque is comprehendere quidem omnes ſperauerat; ſed, cum tardius, vento exiguo, aduentarent, præcipite impetu effuſis oppidanis, euaſere. & Boſſuuius arcis Medemlacenſis præfectum, Cornelium Riſvvicum, per literas ſollicitat; *ſi dedere arcem vrbemque vellet, præmium beneficij ingens, & veniam præteritorum fore. verum maturandum eſſe; nam iam Leidam obſideri; & decretum, magnis copijs borealem Hollandiam inuadere. igitur ocius, quid facturus, reſponderet.* Et ille tunc Enchuſæ aberat; quique literas has attulerat, ſe ſubduxerat. inde redux, conuocato magiſtratu, eas legit. tum, remouendæ ſuſpicioni, rei geſtæ Sonoium certiorem facit. Interim Zelandi Middelburgum, Arnemudam, & Rammekenum, magnis animis obſidebant. & Albanus, claſſe inſtructa, liberare, commeatumque inferre niſus, vario conatu ſemper tamen fruſtra fuit. Bellouacus, mari in illis inſulis præfectus, cum Mondragonio, paratis LXXX nauibus, menſe Auguſto iterū tentans, à Carolo & Ludouico Boiſotis, fratribus fortiſſimis, impeditus, mutato itinere, ad Weſtcapellam militem exponit, & annonam propere importat: ac Chriſtophorum Mondragonium, inſignem militiæ virum, cum Belgarum XV cohortibus præſidio addit. nihilominus Rammekenum, cum præfectus Arnemudam petijſſet, illic vim hoſtilem metuens, intercipiunt. ita feruere vbique bellum. nam Albanus, ſucceſſorem iam exſpectans, priuſquam decederet, inſigni aliquo facinore claram poteſtatem deponere

deponere cupiebat. itaque extremum contra Hollandiam, ac Zelandiam, omnes vndique copias vertere. deinde ad vim fraudem etiam, ac promiſſa, adhibere; quibus non minore cura vbique ſe Auriacus opponere; clericorum ac profugorum pariter bonis, ac multiplici tributo populi, adiutus. tum IX viri ordinati, qui illi à conſilijs eſſent, Iacobus Douſa, Paulus Buſius, Petrus Waſtelius, Iacobus Muſius, Henricus Duiſtius, Gulielmus Ioannes Reinerius, Ioannes Iacobus Roſendalius, Sebaſtianus Loſenius, & Læuinus Kerſmaeckerus. hisque actuarij additi, Antonius Genitſius, & Henricus Perſinius. Per hæc Boſſuuius claſſem armare, & in Friſia quoque Billius IV triremes. idque Auriacus exploratum Sonoio indicat, vt ſe contra ipſe inſtrueret, & præuerteret. ideoque Doco Martina, Friſico mari ab Auriaco præfectus, cum IV liburnicis Amaſiam flumen occupare; vt triremes, aut Groninga prodituras, aut Delfſilia, prohiberet. ſed excitata mox tempeſtas, flante Coro, præter cæteram hominum, pecorum, ſegetumque, ingentem cladem, omnes tota Friſia naues diſſipauit, ac ſubmerſit. Dum Boſſuuius bello ſe nauali parat, deſtinato Toletano, qui terra copias alias duceret; Tambergius, legatus eius, in Waterlandia Brouckam occupat: inde Lanſmeram, Sanderdorpam, & Zudervvoudam. ac ſecluſi inter ſe prouinciales, terreſtri itinere intercepto, non aduehere commeatum, niſi freto auſtrali, poterant. iamque Harlemi, Chiapini Vitellij opera, compoſitus militaris tumultus. ideo, ad obſidendam

CIↃ IↃ LXXIII.

cIↄ Iↄ dam Alcmariam, denuo copias reducere placuit.
LXXIII. & XIII Kal. Septembr. miſſi à Toletano equites, qui vrbem cingerent. primoque appulſu impoſitas canali domos duas, vbi rhus coriaria parari, vt commeatum interciperet, Mediuilla expugnat. ſed erumpentes oppidani vnam ex ijs recuperatam, cum duabus moletrinis, igne exurunt; alteram, fortiter propugnante Hiſpano, & auxilia ſubmittente, coacti relinquere. In ea pugna Mediuilla cecidit. Milites, qui ad Scermeram poſiti, eo loco, quo ſpecula exſtat, metu omnes diffugere. qua munitione potitus hoſtis, ad extremum canalis clauſtrum merſa naue, commeatui importando aditum obſepſit. Ad rei famam Theodorus Sonoius Ruichauerium cum ſua cohorte in vrbem proficiſci juſſerat; ſed, quia deſertum ad ſpeculam locum Hiſpanus inuaſerat, excluſus fuit. nec multo poſt vniuerſis copijs vrbs obſeſſa quam arctiſſime. & Toletanus ipſe cum Philippo Noircarmio, Iuliano Romero, Conſaluo Braccamontio, Petro Velaſco, Petro Toletano, Goignio, Stephano Ibarra, & Valentino Pardæo Mota, Outdorpij erat; ac cohortes circum quadraginta duæ. quibus additæ octo aliæ, ex Italia pridem in ſupplementum miſſę. tum centum quinquaginta equites. Ferdinandus frater, cum octo cohortibus, Huiſvvertum tenebat; Poluillerius, cum alijs vndecim, pagum Pancratij. ad Koedicam Cheuereaulxius, Licquiuſque, cum viginti; Bergæ decem, ſub Capreſio; vna cum reliquo equitatu. Neoporti viginti duæ, ſub Eberſteinio, ac Fronsbergio. vniuerſim CXXI erant; in quîs militum

militum xvi cIↄ. In vrbe autem, qui tam multis cIↄ Iↄ
repugnarent, valde pauci; & vix vnus contra octo- LXXIII.
nos: oppidani mille trecenti, præſidiarij octingenti. ad hæc inquilini pauci, ruſticique; homines belli imperiti, qui ex agris huc confugerant. Statim obſeſſi ad Sonoium literas mittunt, nuntiantque; *etſi vndique aditu pene intercluſo, & munitione ad ſpeculam amiſſa, hoſtem tamen ſuſtinere, & extrema quæque, paratos. quando autem maiore præſidio, ac puluere nitrato, reliquoque inſtrumento indigerent, vt quam primum ſuppeditaret. tum conſultum arbitrari, ne vlterius hoſtis irrumperet, vt oppoſitum mari aggerem perforarent.* Ad has literas ille reſpondet: *indolere ipſorum caſu, atque ad primum rei nuntium Ruichanerium deſtinaſſe, qui præſidium vrbis firmaret. ſed hunc, relicta ſuorum metu ſpecula, introitu prohibitum fuiſſe. nihilominus non labori, aut ſanguini ſuo, parciturum, vt liberare obſeſſos poſſet: ac iam Auriaco perſcripſiſſe, & conſilium, ac ſuppetias, poſtulaſſe. conſiderent autem, & viri eſſent. quodque de maris aggeribus ſcripſiſſent, ſi res exigeret, factum iri; & iam ante, vt emiſſaria panderentur, vltro mandaſſe.* dein ad præfectum Cabeliauium eiuſdem argumenti literas addit. Etiam vicinæ vrbes hortari, *ne, capto Harlemo, conſternati animum abijcerent; quin cauſam publicam cogitarent, & pro patriæ libertate fortiter facerent, paterenturque. omnino fore, vt iugum Hiſpanicæ ſeruitutis breui excuterent: nam cum copijs longe maximis è Germania Ludouicum Naſſouium aduentare.* ea res animum oppidanis confirmauit. Interim Sonoius nil prætermittere, quod ad Remp. pertineret; & omnibus

CIↃ IↃ LXXIII. nibus modis creditam ſibi borealem Hollandiam communire ſatagebat. vtque arcere hoſtem poſſet, quatuor locis prouinciam munit; & caſtellis Ruſtemburgi, Broucæ, Schoreldami, ac Crabbendami excitatis, qui diu noctuque excubarent, CC, aut CCC, ſingulis impoſuit. dein Oterlicum, ob nauatam Hiſpanis operam, cum ad vrbem obſidendam primum veniſſent, exuri iuſſit. & Auriacus, duce Gardio, auxilia miſit; Germanorum, Gallorumque, cohortes VIII. Hiſpani ſedulo vallum promouent; &, cum foſſores deeſſent, ciues Harlemo euocatos circiter CCC, inclementi per initia ipſa imperio, cum benigne haberi miſeros æquum eſſet, triſti miniſterio deputant. At oppidani, quam nil timerent, crebris eruptionibus ſunt teſtati. inter cætera. XVII Kal. Octobr. proximam vrbi munitionem valide turbant; & egreſſi, Ioannem Hieronymum captum abducunt; qui conſilia Toletani obſeſſis prodidit. *monitum eſſe à patre Albano, niſi vrbem tertia oppugnatione capere poſſet, vt mature ſe reciperet, copiaſque in Brabantiam reduceret. ideoque ſtatuiſſe, impreſſionem quatuor ſimul locis facere. eamque in rem pontes omnes, & apparatum pugnæ reliquum, præſto eſſe. priuſquam autem oppugnationem incipiat, murum vrbis ad portam Friſicam, & turrim rubram, multis tormentorum ictibus deruturum. ad partem auſtralem, pontem foſſæ iniecturum; ad ſalinas, nauibus rem geſturum eſſe: ac quidem, ſi vi expugnet, ad internecionem omnes caſum iri.* & poſtridie viſa initia. poſita contra portam Friſicam tormenta nouem; contra turrim rubram ſeptem. verum terra

ea parte

ea parte argilloſa, & depreſſa, crebriſque pluuijs, cIↄ Iↄ
ac per emiſſaria aperta immiſſis aquis pene ſub- LXXIII.
merſa, multum hic impedimenti habuere. mox pontes quoque, & cætera oppugnationis inſtrumenta, oſtentari. XIV Kal. Octobr. poſt cIↄ cIↄ amplius ictus tormentorum edita ingenti ruina ad portam Friſicam, & turrim rubram, tribus horis poſt meridiem ingens ſane certamen cœpit; vtrinque animis pro victoria, aut libertate, obſtinatis. vtque maiorem oppidanis metum obſeſſores incuterent, & vires diſtraherent, ad portam quoque Caninefatum, & ſalinas, inſtaurare pugnam velle ſimulabant. oppugnare vrbem iuſſæ legiones duæ, quibus Lopeſius Acuna, tunc Harlemi fato functus, pridem præerat. quicunque in ruinam euaſerant, interfecti. quatuor fere horis pugnatum eſt; cum perpauci, multo plurimis oppoſiti, vrbem ſuam intrepide defenderent. nec loco cedere quiſquam viſus; niſi cæſus, aut grauiter ſaucius. in partem pugnæ fœminæ, virgines, pueri denique, pari affectu acceſſere; & arma alacres miniſtrare, ſaxa, vncos, circulos candentes, oleum, picem ardentem, liquidum plumbum, feruentem aquam, & calcem viuam. bis Hiſpani pugnam renouarunt, & fortiſſime toties deiecti. ad turrim rubram maiore incommodo ab defenſoribus pugnabatur. nam ad ſalinas tormenta duo conſtituta terga illorum feriebant. nec quicquam tamen ideo territi, hoſtem, à fronte magna virtute oppugnantem, conſtantiſſime repulerunt. cecidere ex obſeſſoribus cIↄ CCC. interque

cIↄ Iↄ eos Didacus Felix, & Franciſcus Bobadilla. Blaſ-
LXXIII. cus Nonius Caruaialis, cum ſtrenue aliquamdiu pugnaſſet, tandem ſclopeti ictu deiectus, non multo poſt ex vulnere obijt. tanta autem ſtrages erat, vt Manuel Cabeca Vaca, inſtaurare oppugnationem iuſſus, eniti per cadauerum aceruos non potuerit. ex obſeſſis, quod vix quis credat, tam feruente & longo conflictu, XXXVII tantum cæſi. XIII præſidiarij, & oppidani XXIV. plures, vt ex hoſte quoque, vulnerati. Exin de vrbe capienda obſeſſores deſperare; inuito vltra pugnæ milite. cuius virtus neque prœmio, neque minis, excitari deinceps potuit. quin nonnulli, quia ad vrbem oppugnandam iterum perduci non poſſent, à ductoribus interfecti. Sonoius, vt obſeſſis ſuccurreret, emiſſaria aperire Fridericum Seuenderium iuſſerat: iſque id Zipæ, Crabbendami, & Ertſvvoudæ, etſi obnitentibus ruſticis, procurauerat. tum allatæ quoque literæ ab Auriaco, quibus virtutis ergo collaudatos porro ad conſtantiam hortatur, & auxilia certa promittit; aggereſque, ſi neceſſitas ita poſtulet, quod nocturnis ignibus indicarent, perfoſſurum. atque id Sonoio quoque nuntiat. ſed qui has ferret, cum ad vrbem acceſsiſſet, ab excubijs deprehenſus, territuſque, vt ſe eriperet, eas abiecit. itaque in manus Toletani peruenere. & in bonum caſus vertit. nam etſi literas interceptas ægre ſane obſeſsis accideret; tamen hoſtis, qui conſilij pœnitentia iam diſceſſum cogitare, eo magis, immiſsis aquis mergi veritus, cedere compulſus. ideoque tormenta mature deduci cœpta, ac nauibus impoſita.

impoſita. deinde,ineunte Octobri,ſoluta obſidio; cIↄ Iↄ
cum Toletanus,tributis in hiberna copijs,Amſte- LXXIII.
lodamum ad Albanum patrem conceſſit. Oppidani ea ærarij inopia erant, vt pecuniam è ſtanno cuderent; quam,ſoluta obſidione, permutarent. Eo ipſo tempore Ioannes Cerda Medinacœlius, qui, ſucceſſor Albano datus, poteſtatem detrectauerat, rurſum in Hiſpaniam conceſsit. deſtinatuſque Ludouicus Requeſenſius, ordinis Alcantarenſis princeps, Mediolanenſiumque præſes. Dum autem Alcmaria adhuc obſidetur,vt Hollandiam borealem vndique premerent, claſſe inſtructa rem Boſſuuius gerere ſtatuit. &; quantumuis fœderati, demerſis nauibus, ſatis obſeptum exitum putarent; ac pridie quidem Eid. Sept. fruſtra conatus fuiſſet; ipſis tamen Eid. feliciter ceſsit, Yamque ingreſſus eſt. Ducebat liburnicas magnas XIII. quîs cohortes Hiſpanorum VI impoſitæ,ducibus Garſia Suare, Sanctio Auila, Corcuera, Texeda, Alfonſo Aiala, & Martino Oarte. adhæc Germanorum item,Belgarumque, aliæ plures; quibus præfectus Franciſcus Verdugus. Primam aciem Ioannes Simon Rollius ducebat, cum cohorte Corcueræ. cum his copiis Scellincvvoudam acriter oppugnatam capit, & caſtella in illo tractu fere cætera; ac Hiſpanos, Germanoſque.præſidio imponit. Scellincvvoudam Henricus Brouchuſius ſatis ſtrenue propugnabat; ſed, cum naues deſeruiſſent, nudamque ita munitionem hoſtis vndequaque inuaderet, ad deditionem adactus, Monachodamum ſe recepit. Ea clades fœderatos valde an-

CIↃ IↃ xit; nec tamen, ſalua adhuc claſſe, deſperatum.
LXXIII. Igitur, quam feſtine poſſent, naues XXIV armant; ſed tormentis parum inſtructas, quæ in caſtellis expugnatis nuper hoſtis interceperat. quamobrem ad Auriacum ſcribunt, & maturari auxilia rogant. Boſſuuius, tot locis potitus, ea poſtridie colluſtrauit; inde Verdugum ad Albanum miſit, qui regionis ſitum narraret. nec multo poſt ipſe quoque ſubſecutus, iterum Amſtelodamum abijt; collecturus plures naues, vt claſſem fœderatorum ſternere, & fretum auſtrale eripere, poſſet. Boſſuuij claſſem Billius adiuuare iuſſus, decem naues iam parauerat; ſed conantem Doco Martina, Fleuo antea occupato, impediuit. itaque III Non. Octobr. cum triginta circiter nauibus oram ſoluit. Prætoria eius munitiſſimæ, & vi nulla, vt videbatur, expugnabilis. tormenta impoſita grandiora triginta duo. & præter frequentem nobilium comitatum, item nautas, milites ducenti. nomen illi inuiſum pariter, & infelix, Inquiſitio; quam per vim inuectum ibant. itaque contra fœderatos profectus, quatriduum totum leuibus tantũ prœlijs laceſſiuit. & applicare quidem naues, vt comminus pugnarent, fœderati cupiebant. ſed ſubterfugere Boſſuuiani, & pugnam protrahere; tormentiſque inſtructiores, plurimis ictibus eminus debellare malebant. ac quanquam id ſollicite agebant, vnus tamen è fœderatis, Iacobus Tilius, Schulemburgij Boſſuuiani nauem applicans, poſt conflictum ſatis acrem expugnauit; cæſiſque vectoribus quinquaginta, ipſum Schulembur-

lemburgium captum cum ſeptem alijs Hornam ↄIↄ Iↄ
ſub cuſtodia miſit. è ſuis vix duos deſiderauit. tandem ad diem III Eid. menſis eiuſdem vtrinque LXXIII
atrox prœlium fuit. & prętoria fœderatorum, in Boſſuuianam inuecta, telis omnibus, & calce viua, è corbe mali in oculos Hiſpanorum deiecta, vehementer oppugnauit. in principio ad Boſſuuium inclinare victoria viſa: ſed mox, reſtauratis animis, vbi fortius fœderati incubuere, naues eius diſſipatæ, in fugam ſeſe coniecere. vna, qua Texeda vectus, perforata, cum vectoribus cunctis perijt. quinque vadis obhæſere, & interceptæ. ipſe noctem inſecutam, diemq; proximum, fortiter pugnans, cum propugnatores quindecim vix reſtarent, ægre ſe hoſti permiſit. itaque captus Hornam abducitur, & cum eo primarij viri; Cruningus, VVeldamus, Pinſenius, Hardenbroucquius, Numanus, Corcuera, Lopeſius, Weruius, Queſnoius, alij. capti item gregarij milites ad trecentos. è quibus centum Hornã quoq;, ducenti vicinam Enchuſam aucti. vexillum prætoriæ in templo ab Hornanis ſuſpenſum; & Deo publice per prouinciam grates dictæ. Boſſuuius cũ in vrbem adduceretur, per contumeliam occlamare oppidani; *Roterodamenſis lanienæ auctorẽ eſſe: eodem animo contra ipſos nunc profectũ, meritis paria accepturum*. illic in carcere per triennium aſſeruatus, tandẽ pace Gandauenſi conſtituta, liberatur. Qui fuga euaſerant, huic cladem imputare, & apud Albanum accuſare. quod cũ ægre admodũ ferret, à Sonoio, & prouincię Ordinibus, petijt, vti, refutãdę calumnię, ad Albanũ mittere liceręt. & orationem honeſtam facile

cIↃ IↃ facile obtinuit, iſta lege, ne quas literas, niſi prius
LXXIII. inſpectas, daret. Sub hoc fere tempus Albanus in Germania emi puluerem nitratum iuſſerat; iſque ad quinquaginta cIↃ pondo curribus impoſitus, cum in Palatinatum deuectus, à Ioanne Caſimiro, & fratre Chriſtophoro, deprehenſus in via eſſet, illi ignem ſua manu iniecere. dein ſcripto publico factum profeſſi, cauſam quoque addidere: *ne Albanus, etiam Germaniæ hoſtis, eo ad Belgarum cædem vteretur.* Ille autem, vt bello proſequendo neceſſaria curaret, Ordines Belgij conuocauerat. quod Hollandis, ac Zelandis, poſtquam gnarũ, literas ſuas eo deſtinant; hortanturque, *ne Tyrannum contra ſe, amicos, & fratres, adiuuarent. quin reip. laboranti potius ſuccurrerent, Belgijque vniuerſi libertatem, fœde oppreſſam, vindicare fortiter auderent; nec vltra viris, & bonis ciuibus, indigna paterentur.* tum Philippum quoque regem longa epiſtola ſupplices orant; *miſertus populi fideliſſimi, & obſequentiſſimi, vim Albani, ac tyrannidem intolerandam, vnicam belli huius cauſam, ſemel compeſceret. deinde vero conſcientiæ libertatem, & Belgij ſui priuilegia, ne euerteret. militem quoque omnem extraneum, ad ſecuritatem publicam, reuocaret.* tum principes etiam orbis Chriſtiani implorant, *fidei ſuæ, & obſequij, teſtimonium vt perhibeant: ac dent operam, ne, quod ſæpe per fraudem factum, huius epiſtolæ lectione rex prohiberetur.* Extremo Octobri, cum deſerta Alcmaria eſſet, obſideri Leida cœpta. idque Franciſco Valdeſio mandatum; qui cum legionibus II & IV Germanorum cohortibus, equitumque alis VII, iter

capere

capere via Harlemenſi iuſſus. inſuper Iulianus Ro- CIↃ IↃ
merus cum II legionibus, & Germanorum, Bel- LXXIV.
garumque, ſignis aliquot, littus legens Hagam tendit. quam munire fœderati properabant; ſed, opere inchoato oppreſſi, diffugere. tum occupatis circum pagis, Maſelantſluſam etiam capit, & in ea Philippum Marnixium Aldegondium, primariæ nobilitatis virum, ac ſummi in rep. loci; quemque Auriacus tanti ſane æſtimare, vt Sonoium illico iuberet eadem omnia Boſſuuio facere, quæcunque ille pateretur. cum eo Ioannes Pettinus captus. & Vltraiectum vterque abductus, vt in arce aſſeruaretur; annoque proximo, Middelburgo expugnato, pro captiuo Mondragonio permutatur. In Hollandia boreali, poſt victoriam tam inſignem hoſti incumbendum rati, varia animo agitabant. & inprimis, portum Harlingenſem obſtruere; ne educere inde Billius naues ſuas in auſtrale fretum poſſet. ſed ſeditio claſſiariorum orta, conſilia omnia perturbauit. huc accedere Sonoij morbus, adeo grauis, vt & medici deſperarent. ac ſemeſtre claſſiarijs jam deberi. inde turbæ. ad quas componendas miſſi Henricus Meiſterus, Iacobus Taiardus, & Fridericus Otho, vix id tandem effecere. tunc etiam à Gerbrando Verdunio ad Theodorum Elbertum, conſulem Hornanum, literæ Vltraiecto datæ; quibus nuntiat, *à Noircarmio, qui illic ageret, monitum eſſe, vt bona fide pacis conditiones offerret. deceſſurum breui Albanum, nec ab eo vllum vltra metum fore. agerent cum proceribus Belgij, ſubſcripturo pactis rege.* Has ille literas, prius collegis ſuis oſten-

cIↄ Iↄ ſas,inde ad Auriacum mittit;& captiuo illic Boſſu-
LXXIII. uio etiam exhibet:qui, cum ad Noircarmium ſcriberet, *literas has vidiſſe* refert, *& Auriaco miſſas eſse. neque enim, illo inconſulto, quicquam omnino factum iri. gratum quidem pacis nomen vniuerſis; & fortaſſe, ſi conuentus quis daretur, non difficilem. diffidere tantum, cum Hiſpanis certam, ac ſecuram, fore. recentem Gallicanam pacem ob oculos eſſe, cuius etſi longe alia ratio exiſtat, nemo tamen perſuadere contra poſſit.* Dum hæc geruntur, Ludouicus Requeſenſius, qui Albano ſucceſſor datus, xv Kal. Decembres Bruxellas venit; cui prouinciam, & exercitus, ille tradidit; poſt ſexennij, ac trimeſtris, præfecturam. ac poſtridie Kal. Friderico Toletano, equitumque alis quinque comitatus, facto per Lotharingiam, Sequanos, & Allobroges itinere, in Liguriam abijt. & inde, conſcenſis Genuæ triremibus, in Hiſpaniam porro profectus. vbi a rege, contra quam putarant multi, perbenigne ſane acceptus. Ita cum anno Albani in Belgio imperium deſijt. quod Parmenſis moderatione cum pacatum accepiſſet, abrupto rigore valde turbauit. Erat certe vir præclaris animi dotibus, & armorum quidem laude inter magnos belli duces collocandus; niſi ſuperbia, auaritia, ac ſæuitia, gloriam omnem corrupiſſet. Belgium pridem florentiſſimum, eiuſque opes, & libertatem, peſſum dedit; éque bonis prouincialium publicatis florenorum milliones annuos octo in fiſcum redegit. tum & bello ad prouincias opprimendas excitato, & exactionibus varijs iniquiſſimis, vt nonnulli computarunt, milliones quinquagin-

quaginta duos perdidit. Vt vero fortunas hominum pro libidine, ſic & capita eorum habuit. adeoque ipſe ſub diſceſſum, tanquam adminiſtrata egregie prouincia, gloriatus alibi dicitur: *vno illo ſexennio ſuo, lictoris manu*, XVIII CIↃ ac IↃC *mori iuſſiſſe*; *præter eos, quos bella, aut præſidia, hauſiſſent*. & Vergas tamen, ſæuitiæ inſignis adminiſter, è Belgio cum eo diſcedens, dicere auſus; *nimia id miſericordia perditum iſſe*. CIↃ IↃ LXXIII.

GVLIELMI AVRIACI

LIBER IX.

cIↄ'Iↄ LXXIV. POſtquam Albanus de prouincia deceſſiſſet, Requeſenſius, qui ſucceſſor à Philippo illi datus, præfecturam ſtatim adijt; præ ſe ferens, ſine Ordinum conſilio nil geſturum. id, ingenio vir diſſimili, quique ſciret, quam Albani præceps rigor nihil regi profuiſſet, vt Belgarum ſibi animos per initia conciliaret, credi ab ipſis, neceſſarium ſibi omnino arbitrari. nihilominus militem nouum comparare; tum nauales quoque ſocios, & qui vada explorarent, operamque introducendæ ex Hiſpania claſſi darent. Middelburgo liberando, quod mox captum, pecuniam ab Ordinibus petere; illis vero recuſantibus, ex Hiſpania, & Italia, eam accepit. quæ cum non ſufficeret tamen, miles, cui plus ſtipendij deberetur, & militiam detrectare, & tumultum agitare. hunc vt prohibere poſſet, in præſidia diſtributo, vectigalia polliceri, & proſcriptorum, cæſorumque item, bona, fiſco addicta. quin & pignori vrbes dare, Denremondam, Silvam

uam ducis, Neomagum, Ruremondam, & Dauen- CIↃ IↃ
triam, aliaſque. Quidam etiam Hiſpani cum LXXIV.
Auriaco, de prodenda ipſi arce Antuerpienſi, clam conuenerant; ſed, præcipitato opere, res detecta, non ſucceſſit: & puniti coniurati. alibi quoque id tentatum, pari euentu: ac Gertudis-montem aliqui occupare cupientes, profligati. Goudæ duo, ex vrbe profugi, Ioannes Heinius, & Nicolaus Diertius, quibus multi clam addicti, id effecerant, vti quidam, qui auitam religionem ſectarentur, portam ſagittariorum aperirent, militemque intromitterent. eam in rem miſſus ruſticus, qui pecuniæ aliquantum, & epiſtolam, ad Heinij generum deferret. hæc, minutim complicata, arcanis numerorum notis, ordinem rei gerendæ, & conſilia, continebat: atque, ne deprenderetur, convolutis circum filis, glomus potius, quam epiſtola, videbatur. cum ad portam acceſſiſſet, quærerentque excubitores, vnde adeſſet; &, an literas nullas ferret, explorarent; pecuniola eſt deprenſa, item glomus. his ereptis, cum nil plane literarum inuenirent, hominem abire iubent. cumque ille glomum ſibi reddi anxie poſtularet, nulla de pecunia cura, ſuſpicari fraudem aliqui; itaque devolutis filis, literiſque deprehenſis, re detecta, ſtatim in carcerem eſt abductus; etiam Heinius, Diertiuſque, alijque è coniuratis. mox, proditionem faſſus, Heinij gener capite luit; Diertio, diu captiuo, venia data. vrbi Albertus Egmundanus, etſi inuito magiſtratu, cum præſidio impoſitus. In Valacria Middelburgum, vrbs primaria, arxque etiam

cIↄ Iↄ LXXIV. Rammekenum, arcte adhuc obſidebantur; & biennium fere erat, nec reſiſtere defenſores vltra validi. itaque ſemel liberandis Requeſenſius animum aduertit. parata illi duplex claſſis; è maioribus vna nauibus, altera autem è minoribus. &, naualis rei gnarus, magis rebus ſuis fidere. nam Ioanni Auſtriaco additus, in egregia ad Naupactum pridem pugna, gloriam ſane non exiguam reportauerat; & victoriç tam præclaræ magnam partem auctor etiam cenſebatur. eundem animum ad rem Belgicam afferebat, ſed fortuna alia vſus. occaſio autem videbatur, longis media hieme noctibus, & illuni tempeſtate, via duplici Middelburgum aperire. atque hinc Honta flumen erat, inde Scaldis; in vtroque claſſem habebat: cui geminæ impares Zelandos ratus, vna ipſos diſtinente, alteram ſaltem peruaſuram exiſtimabat. nec conſilium fruſtra fuit. idque prouidens Auriacus, in Zelandiam ſe contulerat, vt ſe totum huic opponeret. Requeſenſius, vt præſentia animos faceret, ac conſilio adiuuare è propinquo ſuos poſſet, Bergas venerat, ad Somam ſitas, vbi hoſtium altera claſſis; cum Zelandi circa Romerſualam eſſent, media inter vtroſque Goeſa. hic Boiſotus, qui Zelandicæ claſſi præerat, veritus, ne hoſtis noctu claſſem pone Romerſualam, per ſubmerſum aquis agrum, Lodicenſi oſtio educeret, & Valacriam improuiſo occuparet; devectus paullum, iuxta Wemelingam ſtetit; illic ſeſe, ſi tranſire conaretur, obiecturus: Iuſtum Morum, treſque è velociſſimis naues, inter Romerſualam, & Bergas, excubare porro iubet. is, pro-

pitio

pitio admodum vento, metuens, ne prodiret ho- cIↄ Iↄ
ſtis, impetumque in ſe faceret, nauem actuariam LXXIV.
mittit, quæ in ipſis portus faucibus obſeruaret. ac vix illa horæ ſpatio ibi fuerat, cum prodiri à Bergenſibus in tres excubantes naues animaduertit. vnde retro ſtatim cedens, iſtas monet; illæ claſſem vniuerſam, quæ ad Wemelingam erat. eapropter cum Bergenſes fruſtra id conati eſſent, receſſere. Sed, iam ſumma in anguſtia conſtituto Middelburgo, non differre vltra licuit. tentanda omnino liberatio, ac certamen ineundũ, vincendumque, aut obſeſſi deſerendi, per quos inſula vniuerſa in victoris poteſtatem traderetur. ergo ad diem XXIII Ianuarij Sanctius Auila, Antuerpia profectus, cum XXX magnis nauibus, die poſtero in Valacriæ conſpectum, prono Honta, claſſem ſiſtit; cum Bergenſes, qui in Scaldi, idem facere juſſi eſſent. in illorum claſſe erant naues inſtar LXX, partim bellicæ, partim commeatu onuſtæ: quæ & ipſæ bello inſtructæ. atque in iſtis, præter ſocios nauales, ſigna nouem: ſub quîs milites amplius cIↄ. his Glimeſius, & Romerus, ægrotante Bellouaco, imperabant. qui cum ad XXVIII menſis nominati diem, totam claſſem educturi, ad extremas oſtij Bergenſis fauces proceſſiſſent; miſſi obuiam Iuſtus Morus, Iacobus Chriſtophorus, Vincentius Neuſius, & cum iſtis naues leuiores octo, faciendo pugnæ initio: totidemque à Glimeſio his obiectæ, paribus animis velitantur. tum Boiſotus, qui Zelandicas naues duceret, imminente maris æſtu, & afflante etiam vento, tota claſſe vtendum ratus, ad

Verſi-

cIↄ Iↄ lxxiv. Verſikendamum eam, etſi aduerſo adhuc flumine, mox appellit; vbi Hiſpanos Romerſualam iam progreſſos deprehendit. Naues illi quadraginta; quatuorque ex his maximas, Sanctio Auilæ opponendas, iam Auriacus reuocauerat. In Boiſoti naui ductor Schottus erat; ſed, correptus peſte, pridem ea exceſſerat, reſtaurandæ valetudini. moxque, prœlio inſtante, cum in locum eius alium tunc Boiſotus adſciuiſſet, Nicolaum Nicolaium, is, ad pugnæ famam excitus, etſi necdum confirmata valetudine, biduo ante eam redit. itaque cum ductores duo vna in naui verſarentur, in conſtituendo milite diſſedere. Nicolaius, occultandum omnino cum ſub tranſenna, dum tormenta ab hoſte exploſa, arbitrari; Schottus contra, ſupra illam exponendum, vt in hoſtem expeditus impetum faceret. & obtinuit. Concurrere apud Lodicenſe oſtium, adſpectante è Scakerloënſi aggere Requeſenſio. ac Boiſotus, in Glimeſium inuectus, magnam ſane ſtragem accepit. quippe hoſtis, ſtantem in tranſenna militem, ideoque ſterni facilem, animaduertens, prora obuerſa, duo ex hac tormenta primum, globis glandibuſque onuſta, inde ſclopos fere centum, exonerare. hic Boiſoto excuſſus oculus; Nicolaius crus vtrumque, Schottus brachium, & mox vitam, amiſere. Valentinus, etiam ductor, item brachio mutilatus; alijque aliter cæſi, ſaucijve. poſt exploſa ſic tormenta, naues, manu iniecta ferrea, ne ſpes fugiendi eſſet, coniunxere. Glimeſius, edita tanta ſtrage, iam Boiſoto fere potior. id cum Hadrianus Cornelius aduertiſſet, in Glimeſium

ſium etiam ducens, alterum eius latus occupat. cIↄ Iↄ
alij alias nouem inuadunt. plures prœlio loci angu- LXXIV.
ſtia prohibebat. ante pugnam à Boiſoto conſtitutum, qui vexillum è prætoria detraxiſſet, huic vt prœmium noua veſtis donaretur. itaque in conflictu medio, nec victoria inclinante, è Cornelij naue quidam, in prætoriam hoſtilem inuolans, id è ſumma malo rapit; ſeque inuoluens, per ſcloporum denſam grandinem, ſine vulnere, ad ſuos defert. quod Romerus cum videret, ne, ſublato pugnæ ſigno, animum ſui deſponderent, ſine mora aliud tollit. acriter pugnatum fuit, ſed non diu. cum Romerus, vndique ſe peti videns, ac diffugientes ſuos, adiecto ad cætera vela ſiparo, ipſe etiam fugere cœpit. quo deiecto, cum euadere haud aliter poſſet, ex aduerſo Romerſualæ impacta in vada Tolana naue, enatauit. Glimeſius, refluente aqua, ad fundum obhæſerat; ideoq;, impedito tormentorum majorum uſu, ſclopis tantum, gladijſq;, ſe tueri cogebatur. ac poſtremum, cū fortiſſime dimicaret, gemino vulnere, honeſte cecidit; nauis, igne iniecto, vſta. Oſorius Anculus, cui mandatum vltimum agmen, vento aduerſo, & metu pariter, ne ad fundum, vt Glimeſius, obhæreret, opem ferre, niſi tormentis explodendis, nullam potuit; duplicique accepto vulnere, vix euaſit: cecidere Octauianus Perenottus, Cardinalis Granuellani conſanguineus; Didacus Carillus, & Nietus ſignifer Conſalui Oualis; alijque cIↄ cc. naues interceptæ IX. ac fuiſſent multo plures, ni Romeri, affluente rurſum aqua, forte è vado relata in medium flu-

 men,

cIↃ IↃ LXXIV. men, vbi id anguſtum maxime, inſequentes implicuiſſet. Aſpectabat ſuorum cladem, vt iam dixi, è Scakerloenſi aggere Requeſenſius. & Romerus, illic enatans, cum ad ipſum acceſſiſſet; *ſciebas*, inquit, *terra prœliari gnarum, mari imperitum eſſe. iuſſa ſedulo executus, victus redeo. nec mirari caſum debes; quin ſi claſſes centum dares, omnes perderem.* ad quæ blande Requeſenſius, *ita Deo placuiſſe, cui gratiæ, etiam in aduerſis, agendæ. & peccata meruiſſe; tum arcanas cauſas eſſe. ſat virtutem ipſius cognitam, militumque: ac pugnaſſe pro virili vniuerſos.* Dum ad Bergas dimicatur, Sanchius Auila, cum maiorum nauium claſſe Barlanda ſoluens, Borſelam venit, illic de Glimeſio nuntium accepturus; aut, dum ipſe claſſem in conſpectum duceret, ſubſtiturus. Interea angi valde Auriacus, ne peruaderet Middelburgum; quippe naues, quas obiecerat, repugnare non ſat validæ, exempta magna parte militum, ad Boiſotum adiuuandum: ideoque, in conclaue ſeſe abdens, animum ad preces vertit. cum mox eum in ancoris ſtare nuntiatur. vnde lætus, quando aduerſo deinde fluctu fruſtra id conaturus eſſet, ſurgens, actis deo gratijs, foras prodijt; eminuſque è cothone Vliſſingano ad Breſkenſam ſtantem videns, nihil amplius de victoria, quæ & ſtatim nuntiata, dubitauit. Sanchius autem, de Glimeſio victo certus, metu, ne in ipſum quoque victor hoſtis claſſem verteret, fugam cepit; & Antuerpiam, aliquot amiſſis nauibus, retro ceſſit. Ac naualem quidem hanc pugnam, ſuorumque in ea cladem, Mondragonius, qui obſeſſus Middelburgi: vix quatriduo poſt

duo poſt reſciuit. cum Trenchantum centurionem interea ad Requeſenſium mittit, nuntiatque; *ſe adhuc, cum Arnemudanis, obſidionem tolerare: atque à decima veſpertina ad vndecimam, è Middelburgenſi turre, ignem oſtenſurum eſſe. quem omitti cum videret, ne quid porro in diſcrimen claſſes daret, niſi inſulam vniuerſam occupare ſtatuiſſet. copias attenuatas, indieſque è militibus amplius viginti mori; paſtilloſque è lini ſemine vltra etiam detrectare, vix in diem tamen decimum ſuffecturos. quin & ipſe, ſi contingat liberari, longa fame ſtomacho debilitato, morituros. neque ſpem reſtare vllam, quando claſſes è conſpectu receſſiſſent. quæ ſi ante diem ſolis imminentem non adeſſent, ſaltem, in quemcumque euentum, cymbas aliquot, cum frumento, mittere vellet. tum mandaret, ſi cedendum vrbe foret, quid tot mercibus, quæ in ea abundarent, factum vellet; perdi, an ſeruari, cuperet.* Hic Trenchantus interceptus, literas, plumbo alligato, ne his potiretur hoſtis, in mare abiecit; verum, refluente aqua, in fundo inuentæ, hoc arcanum detexere. ipſe, ad Auriacum ductus, pro duobus mox naucleris, Arnemudæ tunc detentis, libertati reſtituitur; prius tamen Arnemudam prætervectus, vt de claſſe profligata teſtimonium perhiberet. inſuper referre juſſus, vti intra diem quartum ſeſe dederent, aut extrema experturos. Ita emiſſi à Mondragonio quatuor centuriones, Henus, Ægidius, Villanus, Grenetus, de deditione acturi. conuentumque, *vt Middelburgum, & Arnemuda, ſaluo belli inſtrumento, mercibuſque, in Auriaci poteſtatem traderentur.* milites,

cIↄ Iↄ LXXIV.

Vu 2

cIↃ IↃ LXXIV. *tes, cum armis ſuis, & fortunis, inde excederent. etiam monachi, ſacerdotes, cum amictu omni ſacro, ac rebus ſuis. nautæ item, annonarij, tormentarij; & quicumque demum vellent. hiſque in vicinam Flandriam deducendis naues quoque, & commeatus, præberentur. Mondragonius Philippum Marnixium Aldegondium, Iacobum Simonium, Citadellam, Pettimum, & legatum Gulielmi Augerani, intra proximum ſemeſtre reſtitueret; ni præſtaret, vltro in carcerem rediret. denique* ccc *ciues Vliſſingani, Veriani, Zirizeani, vrbi captæ imponerentur.* Hæc ad diem xvi Februarij in arce Rarmekenſi acta; & Valacria vniuerſa Auriaco ceſſit. Magna ſane hic Mondragonij virtus fuit, & extrema tolerauerat, antequam ſe, vrbemque, dederet; fame, non armis, coactus. quippe iam conſumptis pene vaccis, equis, canibus, catis, muribus, gliribus, paſtilliſque è lini ſemine. ordinata initio annona, conſtituerat, vti panis vnciæ xxiv militis diurnum eſſent. eæ ſenſim, ob defectum, imminutæ; & vix duæ tandem datæ. iamque huc redactus erat, vt ne decem quidem dies vltra ſuſtinere poſſet. adeoque attritæ vires, vt à proximo ſemeſtri, necdum toto, homines cIↃ IↃc, fame enecti, interierint. etiam ſtipendium deerat; itaque quadrati nummi ex auro, argentoque cuſi; queis inſcriptum. D. R. F. P. Middelb. neque intus laboratum tantum fuit; ſed tentata etiam foris cuncta Hiſpano. & impenſa hoc biennio, præter ſtipendia, naues, tormenta, ſeptuagies centena millia florenorum. Sic Auriacus jam Valacria potitus, Arnemudam ſtatim munit. Ludouicus Naſſouius,

ſouius, poſt horrendam lanienam Pariſienſem, à cIↄ Iↄ
rege Carolo, ſerio an ſimulato, varie adiutus; con- LXXIV.
firmante Alenconio, cum Henricus in Poloniam
ſe conferret. atque initio, conſcribendo exerci-
tui, Rhcrenſis, centum florenorum millia procura-
re ipſi juſſus; mandatumque Galeacio Fregoſo, vt
Germanicos turmarchas conveniret, & militiæ
eius obſtringeret. additi bis mille Galli, è præſi-
dijs Metenſi, Tullenſi, Verdunenſi. iamque co-
piæ iuſtæ erant, octo fere millia peditum, equitum
tria, cumque his Chriſtophorus Bauarus Friderici
Palatini filius; ac Henricus, fratrum minimus. ita
inſtructus, ad Traiectũ Moſæ tendit, tentaturus, an
opprimere forte poſſet. vrbi tunc Franciſcus Mon-
teſdoca præerat. territoq; propero Naſſouij aduen-
tu, Bernardinus Mendoſa acceſſit ſ alam equitum
ſuam adducens, aliaſque item quinque: & Chri-
ſtophori Mondragonij ſclopetariorum ſextam.
moxque ſubſecutus Auila, cum non parua ſclo-
petariorum peditum manu. Requeſenſius in Ger-
mania VIII. equitum cIↄ legerat, equitumque le-
gionem, ſub Hannibale Altemſio; Heluetiorum è
quinq; pagis IV cIↄ. & Belgarũ XLII ſigna. tum con-
ſaluo Braccamontio imperauerat, vt duo Hiſpano-
rũ millia, è Batauia; Ioanni Baptiſtæ Montio, vt tres
equitum turmas adderet. Cum Mendoſa, exeunte
Februario, adveniſſet, firma adhuc vbique glacie,
communire vrbem inprimis contra vim externam
cœpit. intus quoque, cum in ſocios magna ex par-
te oppidani propendere putarentur, ne mouere
quicquam poſſent, accurauit. inde Auila advenit,
Vu 3 ſigna

cIↄ Iↄ LXXIV. ſigna tria è Sicula legione adducens, ſub Damiano Morale, Alfonſo Galeacio, & Ioanne Aquila, Petri Conſalui Mendozæ, tunc abſentis, vexillario; item ſclopetarios Belgas ſeptingentos, ſub Lopezio Gallo duce. inter eos, tam exiguo interuallo ſeparatos, aliquoties leuibus prœlijs decertatum. donec Auila, gnarus, hoſtes per hoſpitia laxiora diſſipatos, xv Kal. Aprileis cohortes aliquas, quæ ſecuriores paullo, ad Bommeliam, quarto à Traiecto lapide, noctu inuadens, ſeptingentos fere cædit. cumque auxilio equitatus è propinquo adveniret, Petrus Buſtus, & Mutius Paganus, leuis armaturæ duces, occupantes, vniuerſum diſturbare; ignibus interea accenſis, ad quos omnes copiæ in armis accurrere. Naſſouius ipſe cum equitibus circiter mille adeo feſtinato acceſſit, vti, equis anhelantibus, quamlibet ſereno cœlo, vapore denſo aer circũ-nebuloſus appareret. in conſpectum Hiſpanorum cum veniſſet, copiaſq; in agmina quinq; diſparaſſet, Hiſpani, quia pauciores, pugnæ aleam detrectare. ac diuerſi tandem vtrinque receſſere. ac Naſſouius Falcoburgum, & Gulpenum, caſtra mouit; quo ſecutus illum Auila cum quingentis ſclopetarijs, equitumque turmis octo, vltimum tantum agmen carpens, non magnopere lædere recedentem potuit. jamque etiam è Batauia Braccamontius cum viginti quinque ſignis, Montius cum equitatu, Ruremundam, ſicut ambo iuſſi, aduenerant; verituſque Requeſenſius, ne, tranſmiſſo forte Moſa, in vicinos Atuaticos, tunc nutantes, hoſtis duceret; occupandum eum ratus, prius adoriri ſtatuit, quam Auriacus

riacus cum Naſſouij fratris copijs ſuas iungeret. itaque Auila, cum ſuorum lecta manu, propius admotis caſtris, quo facilius, quidnam moliretur hoſtis, exploraret, leui cum aliquoties pugna tentans, nil effecit, niſi vt, de Moſa illic tranſeundo animum abijciens, retro Nouiomagum duceret, Moſamque inter & Vahalim caſtra poneret; vbi Auriacus, qui in inſula Bommeliana copias legere, iamque in promptu peditum ſex millia habere, ſeſe coniuncturus erat. ſuſpicabantur Hiſpani, de capienda aſtu, aut proditione, Ruremunda agitaſſe; ideoque Falcoburgō copias tunc abduxiſſe. eapropter, qui inſtaret abeuntibus, miſſus Ioannes Alcoëta, cum delectis cataphractis, & equitibus ſclopetarijs; huncque Auila, cum exercitu vniuerſo, in vlteriore ripa inſecutus, in Cucanum agrum venit; ac poſtridie Moſam, ad vrbem Grauiā, tranſit: miſſis Hiergio, qui tunc Nouiomagi agere, cum trecentis Siculæ legionis ſclopetarijs; & Capreſio, cum Burgundicorum equitum ſua ala; qui Vahali obiectum aggerem cuſtodirent, Et Auriacus, Ruremundam tentaturus, in qua clam fauentes aliquot, collectis copijs, nauibuſque, Vahali aduerſo cum Varicum deueniſſet, arcem Wardenburgum exuſſit, quam trecenti Hiſpanorum inſidebant. Ludouicus, eius frater, ad xi diem Aprilis, feſto Paſchatis, inſtituto verſus Nouiomagum itinere, ad Mouicum mox ſubſedit. is Cucani agri pagus, à meridie Moſam habet, & aduerſam illic Cucam; à ſeptentrione montem, ad tormenti tantum ictum diſsidentem. medioque ibi ſpatio Ludouicus equitatum,

cIↃ IↃ LXXIV.

cIↄ Iↄ tatum, quadrifariam tributum; in ſummo monte,
LXXIV. equites centum collocauerat. pone, haud magno interuallo, agmine quadrato, peditatum ſuſtituerat, in quo ſigna viginti quinque. juxta pagum decem alia, vallo, ante eum ducto, propugnando deſtinata. Auila contra peditatum Hiſpanum omnem, in agmina quatuor diſtributum, quia loco nimis arcto premebatur, alterum alteri ſubſtituerat; duxq; illis Ferdinandus Toletanus, qui, quantumuis corpore æger, pugnæ intereſſe voluit. Belgas Braccamontius ducebat, & Mondragonius. ad ſiniſtram equitatus pariter ac Naſſouianus, in agmina quatuor diuiſus; ſinguliſque ſclopetarij, qui eorum latera tegerent, attributi. ad dextram alterum equitum agmen, è Ferdinandi Toletani, Ioannis Baptiſtæ Montij, & Camilli Montij, alis comparatum. pone Curtij Martinengi, Bernardini Mendoſæ, & Lupi Sapatæ alæ collocatæ; quarum vltima Ægidium Barlamontium Hiergium ducem habebant. ita inſtructa vtrinque acie, ad diem XIV Aprilis, duabus ante meridiem horis, Mondragonius ſclopetarios quadringentos, partim Hiſpanos, ſub Didaco Monteſdoca; partim Belgas, ſub Rolino, & Hugeno; in hoſtile vallum ducit: ac, poſt acrem diu pugnam, propulſatis defenſoribus, tandem ſuperat. mox viginti quinque ſigna, in planitie, inter vicum & montem media, collocata, eo tendunt: ereptumque ſtatim locum vi recipiunt. eo facto, acrius inſtaurata pugna, ſubmittente pulſis Auila ſclopetarios Hiſpanos ducentos, ſub ductoribus Petro Benanida, & Laurentio

Caua;

Caua; Belgas centum, ſub Octauio Picichello; totidemque ſariſſophoros, ſub Franciſco Salazario. ibi primus Monteſdoca, vir egregius, vallum inſilit; & ad eius mox exemplum plures alij, queis par virtus: rurſumque eo, etſi cæſo Monteſdoca, potiuntur. ac, ordinibus diſſipatis, fugam Naſſouiani capiunt. necdũ tamen, integro adhuc equitatu, debellatum. inſtante Hiſpano, Ludouicus Naſſouius, Bauaruſq;, vt certamen reſtituerent, ocius peditẽ iam turbatum accedentes, partim hortatu, partim precibus, denuo in hoſtem eum ducere conabantur. verum fruſtra; & ſtipendium etiam multi poſtulare. quo Naſſouius conſpecto, cum equitibus ſexcentis pugnam inſtaurans, hoſtem acriter inuadit. iſque inclinabat etiam, vt hinc fama de victoria ſpargeretur. ſed Ioannes Baptiſta Montius, & Bernardinus Mendoſa, impetum excepere primum, inde totum repulere; ita vt agmine bipartito mox recederet. ac Bommeliam pars contendere, pars repetere ſummum montem. vnde, recollectis viribus, in planiciem deſcendentes, cum redire ad pugnam vellent, equitem Hiſpanicum numero longe majorem conſpicantes, conſternati, in fugam ſemet coniecere. Ludouicus Naſſouius, Chriſtophorus Bauarus, & Henricus, Naſſouij frater, poſtquam, diu prœliati, nil virtute ſua dignum omiſiſſent, cecidere, incerto fato. nam poſt prœlium veſtigati, inter viuos, mortuoſque, nuſquam inuenti. equitatu diſſipato, mox Hiſpanus reliquum peditatum inuadens, miſere eum profligauit. parſque in vicinam ſiluam fugientes interfecti, cIↃ IↃ LXXIV.

Xx fecti,

cIↄ Iↄ fecti, pars paludibus ſubmerſi. vniuerſim è pedi-
LXXIV. tibus duo millia, & ſexcenti ex equitibus, periere. impedimenta, & triginta ſigna, capta. Fuit ſane Ludouicus animo, quam fortuna, melior; multaque auſus, pauca fortunate geſſit. Galli, qui in prima acie, cum fortiſſime dimicaſſent, è periculo euaſere; cum Hiſpani in quadratum maius agmen, à quo magis metuebant, ſe conuerterent: vnde illi, poſtquam flumen tranſmiſiſſent, collectis prope Rhenum viribus, ac quibuſdam è nobilitate ſe adiungentibus, Kerpam arcem Auriaci auſpicijs captum eunt; & Traiecti præſidiarijs aſtu eam recuperare ſatagentibus, tamen retinent, ac triginta ex ijs cædunt. inde cum ad Viti fanum Itali aliquot, Hiſpanique, luſtrarentur, impetu in illos facto, partim occidunt; centum etiam, & triginta ſeptem, capiunt. apud Treuiros alij Galli, in ſigna ſedecim diſtributi, cum ſe Ludouico Naſſovio adiungere vellent, mox accepta eius clade, Argentinam iter vertunt; ubi Hannibali Altempſio obuij, duas eius legiones, quas conſcripſerat, improuiſo opprimentes, necdum armatas intercipiunt, diſſipantque. idque ipſi, in Belgium eunti, aliquantum moræ iniecit. Hiſpani, quam virtutis laudem ad Mouicum comparauerant, mox tumultu corruperunt. nam ſtipendium flagitantes menſium ſex & triginta, cum in promptu id non eſſet, raptis ſignis, auulſiſque, & repudiatis ducibus, facto agmine, Antuerpiam ire omnes ſtatuunt. id cum gnarum Friderico Perenotto Campaniaco, qui præfectus vrbi illi

cum

cIↄ Iↄ LXXIV.

cum Belgarum ſignis quatuor, totidemque Germanorum, ſed quîs minus etiam fideret, ob ſtipendia item debita; vt periculo anteuerteret, ciues eſſe in armis iubet, remque omnem Requeſenſio, qui Bruxellis, ſtatim nuntiat; & *auxilia mitti* poſtulat, *præſidiumque, quod in arce, permutari: metuendum enim eſſe, ſi poſtica porta alios intromitterent, quod facturi viderentur, ne, querela eadem vſi, his ſe iungerent. & augere metum iſtum, aſperatum Sanctij Auilæ in Antuerpienſes animum.* hæc monenti primo fidem Requeſenſius denegare; ſed mox certior, ad XXIV Aprilis ipſe in vrbem eſt ingreſſus. vbi ei Campaniacus auctor eſſe, *vti arcem occuparet; aut permitteret, vallo obducto, vim in ciues prohibere: idque regi omnino, & vrbi, expedire.* verum ille, qui Brabantos ad tributum concedendum, paullo ante denegatum, hoc tumultu permouere conſtituerat, neque arcem ipſe intrare, neque vallum ei vllum obductum cupere. nam *periculum in priori ſuum eſſe, in poſteriore probrum: nec decere, vt præfectus viam oſtenderet oppidanis, qua inutilem regi arcem facere poſſent. cæterum ſe curaturum, ne quid vſquam peccaretur.* cum his dictis Auilam mittit, qui vim omnem prohiberet. ſed nil iuſſa, apud tumultus obſtinatos, valuere. quin & comprehenſum ipſum, vt quidem præ ſe ferebat, coëgere, vt ſub arcem eos duceret. idque factum ad XXVI Aprilis, hora vndecima, cum in curia Campaniacus ab vrbano magiſtratu quadringenta florenorum millia peteret. qui id vbi accepiſſet, ſtatim arma capere militem, & ad arcem,

cIↄ Iↄ prohibendæ Hiſpanorum irruptioni, ire jubet; ſi-
LXXIV. mul etiam Requeſenſio nuntium mittit. is præſidiarios quoſdam iam rogare, cur non ſclopos, aut tormenta, in obverſos exonerarent. quo comperto Campaniacus, è ductoribus Verſium, Sterckiumque, iubet in Hiſpanos, ad hiatum muri interciſi ſtantes, ſclopos agere. ſed mandatum Requeſenſius, ſtatim accurrens, inhibere; ipſi inſuper Campaniaco, vehementer admiranti, ſed obnoxio, vt cum ſuis, Germaniſque, retrocederet, ceu tumultu inde in vrbe orituro, imperare. interim in foſſam Hiſpani iam deſcenderant, quam impleuerant: murum etiam demoliti, ſine vllo Requeſenſij reſpectu, qui offenſam ſimulare, coram Chiapino Vitellio. hæc cum geri Campaniacus animaduerteret, quod putaret factu optumum, nouam in vrbem ſe cum ſuis, claſſiariorum ibi ope vſurus, recipiebat. ita area, inter vrbem arcemque media, occupata, acieque ordinata, recta in vrbem Hiſpani tendere; edicente Requeſenſio, *ne Georgij præterire fanum auderent: illic agerent, ſi quid vellent*. erant circiter tria millia; animoſque multitudo faciebat, & arcanus Requeſenſij conſenſus. qui cum nihil, quam promiſſa, expediret; ſummo cum clamore omnes, ſonituque tympanorum, & ſcloporum, plane horrendo, vrbem ingreſſi, ad Meranum pontem tendunt. Campaniacus, cui maxime infeſti erant, in vlteriorē vrbem, vulgo nouam appellatam, inque domum Hanſeaticam, ſe receperat; ſarcinaſque educebat. quarum tamen partem aliquam, ædes eius populati, oppreſſere. circa ve-

ca veſperam, fame vrgente, Mera agmen deducentes, forum petunt; curiaque occupata, lautiores circum ædes, vbi optime inſtructam menſam exiſtimarent, deni aliquot, duodeni, ac viceni, ſine metatore inuadunt. totam noctem proteruiſſime perbacchati, ſummo in metu anxios ciues tenuere; dum fortunis omnes ſuis, quidam vero etiam vitæ, metuebant. quin terrore, expulſo fœtu, fœminæ exanimatæ. ac poſtridie, ſimul portæ aperirentur, multi vrbe, cum vxoribus, liberiſque, rebus cæteris relictis, exceſſere. poſtquam forum, curiamque, inuaſiſſent, aſſignato ibi hoſpitio Electo ſuo, tympanis pulſatis omnibus, mox edicunt, *ut cum ſuis Campaniacus intra viginti quatuor horas vrbe exiret; expellendus, niſi faceret*. deinde certum hominem mittunt, qui in domum Hanſeaticam hoc mandatum ipſi ferret. iſque illis reſpondere; *id mandandum à Requeſenſio. qui ſi faciat, tum deliberandum fore*. quam ob cauſam die poſtero, qui XXVII Aprilis, ſummo mane accitis copijs vniuerſis, pontes omnes, adituſque in nouam vrbem, occupatos, magna cura plauſtris, carris, ſaccis lana plenis, obſtruit; naues quoque bello inſtructas pugnæ parat, tormenta onerat: nihil denique, ad iniuriam propulſandam neceſſarium, prætermittit. adiutabat & Hamſtedius, admiralij legatus, & nauales ſocij omnes, genus manu valde promptum, auidumque confligendi. Hic Vitellius, Mondragonius, alijque, intercedere, & pacare tumultum velle, verum fruſtra; clamore horrendo vociferantibus, *vt ſtipendium ipſis ſuum exhiberetur; mi-*

CIↃ IↃ LXXIV.

CIↃ IↃ *liteſque etiam Belgæ, cum præfecto Campaniaco, vrbe*
LXXIV. *exirent. ſola iſta ratione ſatisfieri ſibi poſſe.* cumque tandem, de mandato Requeſenſij, Campaniacus, tranquillandæ tempeſtati, exijſſet, Eeckeramque, & Wilmerdoncam, milites Belgas eduxiſſet, clauſis portis, obſeſſiſque, claues rapiunt; nihil interim de proteruia, vique alia, remittentes; vt ſtipendium, de quo jam expediendo in curia à magiſtratu agi, extorquerent. cumque Hiſpanus Ieſuita, magnæ exiſtimationis, concionem in foro quandam inſtitueret; &, *tumultum vt omitterent*, hortaretur: *peccatumque non exiguum, matribus cum fœtu enectis, perpetratum prædicaret: futurumque ſine dubio vltorem deum, quem deberent revereri:* eveſtigio obturbantes, *non ſe concionem in præſens, ſed pecuniam, poſtulare*, occlamabant. plura dicere cupienti, ne quis exaudire poſſet, pulſatis inſolenter tympanis, obſtrepebant. dum hæc fiunt, aduocati à magiſtratu ciues opulentiores; queis pecunia, pro ratione facultatum, imperata. nec immunis ſacer ordo, qui cum oppidanis pariter contribuere. inde Electo nuntiatum, *locum aliquem deſignaret, vbi & recenſio fieret, & ſtipendium ſolueretur.* ac præterea Requeſenſius à ſe admonere jubet, *nimis petulanter actum; peccatumque etiam in regem, & exiſtimationis item ſuæ intereſſe. abſtinerent à proteruia, & quietè noctem agerent.* ad quæ miles; *juſta omnia abs ſe peti: ac, ſtipendio perſoluto, ad obſequium rediturum. noctu vero non deinceps turbaturum.* Ad XXXIX diem inſequentem, conuocata in forum concione, Electus acriter omnes increpare;

gra-

grauiter peccatum à cunctis, neque tolerandam audaciã. cIↄ Iↄ LXXIV. *ciuibus vim factam eſſe. quodſi viri, militeſque, haberi vellent, ne antiquum decus nunc corruptum irent.* cumque ad hæc acclamaſſent, *nolle factum, & delicti manifeſtos noxæ dedere;* juſſi binos è cohorte vna quaq; deſignare, qui negotium cum Vitellio pertractarent; quæque peterent, ſcripto comprehenſa oſtenderent. quod mandatum, ſtatim faciunt; & *ſtipendium, ne teruntio deminutum, ſolui* poſcunt: *tum quæ teſtamento etiam, aut legato, defunctorum deberentur.* qua de cauſſa cum Vitellius pro ſtipendio decem menſium pecuniam numerandam offerret; ac pro quinque, pannos laneos, lineoſque, ſericoſque, juſto pretio æſtimatos; non contenti, *ad Dominos Milites rem ſe relaturos eſſe*, reſpondere. vnde cum in forum iterum conveniſſent, & Electus auctor eſſet, *vt oblatis à Vitellio acquieſcerent*; ſublato incondito clamore, vociferari: *totum ſe ſtipendium velle; neque verba vltra danda, ſed pecuniam.* Hic Electus indignatus, *perduelles eos* dicere, *& ſupplicio extremo dignos. nam Antuerpiam, vrbem regiam, ceu hoſtilem ingreſſos eſſe, muroſq; eius violaſſe. tum præfectum, ibi à rege conſtitutum, & præſidiũ, expuliſſe. alia etiam multa auſos, non tã temere condonanda. poſt quæ cuncta offerri à magiſtratu tamen ſupplicante, quæ accipere ipſi debeant, flexis genibus, junctis manibus, gratiaſque deo agentes, tam benigne ſecum agi, qui grauiſſima meruiſſent. quodſi pertinaces eſſent, omnes, prout meriti forent, luituros. ſe deinceps magiſtratu, quem per vim impoſuiſſent, fungi nolle; neue ducem perduellium appellari. itaque abrogarent ipſum, aut occiderent; certũ enim, non in poſterum eo vti.*

Verum

cIↄ Iↄ LXXIV. Verum illi eadem omnia vſque ad rauim occlamare; *ſe ſtipendium, à triginta ſex jam menſibus ſibi debitum, idque totum, poſtulare: vt imminuant, non paſſuros. hac mercede vitam ſeſe regi ſuo mancipaſſe; quam diutius differri, valde iniquum, & indignum etiam, eſſe.* tum clamore, ſtrepituque tympanorum, & ſcloporum, vrbem totam peruagati, noctem illam ciuibus terribilem faciunt. quin modeſtiores quoſdam ſi viderent abſtinere, eadem perpetrare cogunt; vt, quos cauſa coniunxiſſet, hi communi quoque culpa tenerentur. Totus, quem jam dixi, dies viceſimus nonus in pecunia expedienda occupatus. ac Requeſenſius poſtulare ab vrbano magiſtratu, *quadringenta florenorum millia vt ſuppeditaret; ſe, quod deſit, curaturum: paratumque pignori dari ſupellectilem vniuerſam argentariam, & gemmariam: ac jam, vt Bruxellis ea deferretur, imperaſſe.* ita à ciuibus, qui ſummopere ab hoſpitibus tam proteruis liberari cupiebant, ſumma iſta procurata; eo promptius, quod & gratia in ſtipendij parte fieri putaretur. nam, ſi totum exegiſſet, decies amplius centenis millibus opus fore. Trigeſimo die, pulſato tympano, vndique milite convenire in forum juſſo, iterum è feneſtra curiæ verbis blandis admonere illum Electus, *tandem vt turbare deſineret, ac pecuniam impetratam in ſoluti partem acciperet.* tum ad literas, quas è ſinu protrahebat, reſpondere. in his poſtulati ſumma; & adiunctæ in ipſum *minæ, ſi faueret parti adverſæ, ſe præcipitem è feneſtra deiecturos. neque aliud quicquam velle, quam ſtipendium: & id quidem vniuerſum. igitur iſtud procuraret.*

ret. Poſt Electum Sanctius Auila perſuadere rem inſtituit; hortarique, *pro ſtipendio quinque menſium pannos caperent laneos, lineos, ſericoſque, pretio ſuo æſtimatos: cæterum omne in pecunia numerata habituri.* hic cum recuſarent alij, alij contra inclinarent, iterum Electus; *ſi Hiſpani, & ſubiecti rege ſuo digni eſſent, oblata ſumerent. ac tantillum in neceſſitate ſumma darent regi, qui tam diu aluiſſet, amaretque plurimum omnes, & virtutem adeo ipſorum faceret maximi.* quibus verbis deliniti, acclamare; *daret ergo, quod promitteret. non ſe quidem pannis vllis indigere, ſed hanc regi gratiam facere, cuius nunc neceſſitati ſubueniendum animaduerterent.* tū Fregoſus, è ſocietatate Ieſu, etiam ipſe gente Hiſpanus, ciſta quadam forte aſſcenſa, adhortari in concione; *reputare admiſſum facinus apud animum ſuum vellent; quaque ſe inuria ipſi, & Hiſpanienſe nomen, affeciſſent. neque facile ignominiam eluendam. itaque, quod vnum poſſent, pœnitentia emendarent: &, peccatum confitentes, porro ſeſe ritu ſacro expiarent, prius quam ex vrbe exirent.* ſic pacati, ad ſonum tympani mox edicunt; *ne quis cui vim deinceps vllam inferat; neue hoſpitium, niſi aſſignatum, capiat: quique præberetur victus, eo vt contenti eſſent.* ſed non diu quieuere. nam ad diem VIII Maij, dictitante Requeſenſio, *mitigandam ſibi videri ſolutionem, & commodius tempus dandum,* ad ingenium, clamoreſque vſitatos, rediere. ac tribunos, ductoreſque omnes alios, ne hi cætero etiam militi perſuaderent, intra horam vnam, aut alteram, tota vrbe exire jubent. niſi facerent, per ſariſſas, quod ſupplicium militare, tranſcurſarent.

cIↃ IↃ LXXIV.

CIↃ IↃ maxime autem Iuliano Romero infeſti; quem,
LXXIV. cum decem, aut duodecim, centurionibus, dedi ſibi poſtulabant. jamque ædes effracturi videbantur, cum mox, ira reſidente, ipſum, illoſque, ſine vlla cibi copia, vrbe emittunt; vexillarios tantum ſuos, qui conſcriberent rationes, retinentes. per has turbas acto hoc octauo die, haud pacatior nonus fuit; cum turbare etiam arcis præſidiarij inſtituerent; &, Electo conſtituto, ac majore teſſerario, præfectum eius, Sanctium Auilam, claues prius tradere juſſum, exigere vellent. verum ille, animi melior; & nec claues ipſis tradere, neque arce, quam ad mortem ſeruaturum ſacramento ſe obſtrinxerat, exire velle. ac Vitellius, vt compeſceret, mane accedens, poſtquam in pontem perveniſſet, euocato ad ſe Electo, & teſſerario, poſt ſermonem commutatum, cum ſe in arcem contuliſſet, illo vtroq; à Franciſco Saluaterra interfecto, atque in foſſam deturbato, vti ſolet, ereptis iam facinoris ducibus, pauidi cęteri, ab incœpto deſtitere. undecimo Maij acrius turbatum fuit; cùm in quinque menſes panni præberentur, mitteretque Requeſenſius typis editum libellum, ac teſtaretur, *non promiſſam iam pecuniam ſolui poſſe. & obſtare ſibi ipſos, qui commercia, collybumque, perturbarent. octo, aut decem, menſium ſtipendio contenti eſſent. nam reſtare, ſub Erico Brunſuicenſi, octo amplius equitum millia; & Helueticas legiones duas, treſve: ad hæc copias ex Italia advenire.* inde, niſi precibus cederent, comminari; tum & aſtu agitare, vt diuideret. ſed blanditię, minæ, aſtus, juxta fuere. ac Franciſcus Bobadilla male acceptus;

Electuſ-

Electuſque, tanquam fidei parum certus, loco mo- cIↄ Iↄ
tus; altero illi ſubſtituto, quem mox tamen fuſtua- LXXIV.
rio affecere. cum poſtridie illuxiſſet, ſtructo è congeſtis ciſtis ante curiam altari, & peractis rite ſacris, omnes ſeſe ad mutuam fidem obſtrinxere; coniurantes, *& Electo parituros; & ſtipendium, niſi totum, haud ſumpturos: tum excubias, & concordiam, ne diſſidio deſtruerentur, habituros.* inde id, ſcripto conſignatum, ante curiam proponunt; deliċtiſq;, puniendis furcam ſtatuunt. tandē, ipſo Pentecoſtes feſto die, res compoſita. celebratis in majori templo ſacris, & ſtipendio numerato, ante actorū venia à Requeſenſio data eſt. hinc magnifici in Merano ponte ludi, in honorem Requeſenſij, inſtituti. Hic ſeditionis finis; cujus duces, data oportunitate, caſtigati: cætero milite in Hollandiam, Leidæ illic obſidendæ, ablegato. quæ dum fiunt, conſilium Requeſenſio erat, Hollandiam auſtralem, borealem, & Zelandiam, occupare. atque in promptu in rem iſtam gemina claſſis; vna Hiſpanica, ad Sanct-Andreanum fanum: altera Belgica, ad Antuerpiam comparata. vtraque ad Vliſſingam vrbem in Zelandia conveniret; vnde, Brila occupata, Amſtelodamum, & Hollandiam borealem, mox invaderet. qua ſubacta, ad Zelandiam ſe converteret, nunc facilius ſubjugandam. poſt quæ, libero maris imperio, fluminumque, bellum ex voto finiretur. ſed hæc animo agitantem longe eventus fruſtra habuit. nam quæ in Hiſpania claſſis, ſub Petro Malenda duce, expræfecto Floridano, parabatur, morte ejus impedita; Belgica au-

cIↄ Iↄ tem, profligata. In hac triginta naues erant, bene
LXXIV. inſtructæ, ſub ductore Adolpho Hamſtedio, qui vicariam maris præfecturam gerere. ac ne ea tunc tumultuans Hiſpanus vteretur, ad Lilloum caſtrum deuehi juſſa erat. quod Zelandis vt compertum, viſum Auriaco, & Ludouico Boiſoto, hanc inuadere. dux Boiſotus, ac cum eo, Cornelius Nicolaus, Iuſtus Motus, Martinus Drogus, Vincentius Sebaſtianus, Eueraedus Henricus, aliique. hi cum Brouvveram attigiſſent, naues aliquot leuiores, quæque velis meliores, ſpeculatum ad hoſtilem claſſem mittunt; è qua duas ſuperatas ad Boiſotum ſtatim abducunt. quarum indicio cum acciperent, cæteram claſſem Ordami ſtare, oppugnare eam ſtatuunt. nec conſilium dilatum; recta in aduerſam tendunt. illa autem, advenientes conſpicata, ſtatim retrò fugam capere. ſed Boiſotus tardiores magnitudine ſua naues, levioribus ipſe vectus, ſupra Calloum aſſecutus, facile vincit. & ex iis tres exuſtæ; merſæ quinque, vehementi tormentorum exploſione: captæ quindecim, cum tormentis æneis pariter, ferreiſque, amplius centum. vna præfectus Hamſtedius, cum domeſtico inſtrumento vniuerſo; quod in navem, Hiſpanici tumultus metuens, ante abdiderat. Sic deleta iſta claſſe, alteraque impedita, de Hollandia auſtrali, ac Zelandia, occupanda, Requeſenſius ſpe deiectus. In Hollandia boreali eadem fortuna fuit. huc ſub hiemis finem miſſus Cheuereaulxius, tria millia Germanorum ſecum ducens, Egmunda, & aliis partim locis, tripartito

juxta

juxta Aſſendelſum agmine, dum conſtrictæ adhuc ſummo gelu aquæ, Giſpam, Wormeramque, ceperat: mox receptas, ſimul gelu remiſiſſet. ac Hiſpani cum recuperare vellent, hoc ipſo Pentecoſtes tempore, ſuccurrentes Alcmariani diſſiparunt; ita vt pars Purmerendam, alij Monachodamum peterent: vbi à ruſticis intercepti, multi occiſi, multi in aquis periere. præmiatores aliquot octuaginta octo conto longiore inſtructi, cum acuta è ferro cuſpide, quo & foſſas tranſilire, & pugnare in hoſtem poſſent, ad ſexcentos cecîdere, Hornam captos nonaginta abduxere: quadringenti juxta Monachodamum cæſi. pauci Ilpendamum elapſi, non multo poſt expugnatum. Philippus, vt præfectum nouum Belgis gratiorem faceret, ac tributa, quæ petierat, obtinere facilius poſſet, ad VIII diem Martij Mantuæ Carpetanorum iterum veniam dare velle ſe pronuntiat; idque in urbe Bruxellenſi ad XI diem Iunij promulgatum. ergo ignotum delictis omnibus, quæ ab anno vſque LXVI admiſſa eſſent; *modo vera pænitentia, animoq; non fucato, & propoſito conſtanti, in eccleſiæ Romanæ ſinum peccata ipſi ſua effunderent, veniamq; poſtularent.* pauci exempti, quorum nomina mox edenda. atque id datum non his tantum, qui in regis ſui fide, & obſequio, permanſiſſent; ſed qui etiam exuiſſent, ſi ad proximum bimeſtre iterum ſe ſubmiſiſſent. quin ſi aliqui jam damnati in judicio, tamen iſto beneficio fruerentur; reſtitutis item bonis, etſi fiſco adjudicatis, niſi ea jam in uſum regis applicata eſſent. quæ & ipſa redderen- CIƆ IƆ LXXIV.

CIↄ Iↄ tut, ſi probare certo teſtimonio poſſent, vitam ſibi
LXXIV. in religione auita vbique, & conſtanter, actam. inter hos cenſeri Ordines prouinciarum, ciuitates, & collegia; ea lege, vt deinceps ad præſcriptum regis agant: quod ad rationem pariter, & neceſſitatem rerum, temperatum, tale foret, vt ex eo beneuolentia in ſubjectos, & affectus, ſatis clare apparerent. ſed conceſſio iſta veniæ, etſi magna ſane pompa promulgata, nullum fere fructum habuit. & hoc tempore Requeſenſius porro tributum vrgere, vicies centena millia, ſingulis annis exhibenda; inde geminam centeſimam, iam promiſſam. verum refragari Ordines, *militumque non ferendam inſolentiam* accuſare; *quæ commercia, ſolum reip. neruum, perturbaret. multa hactenus, & promptiſſime, tribuiſſe; ſed remp. nil adiutam, quin afflictam magis eſſe. ideoque iam exhauſtos, nec impenſæ vltra pares. certiorem de miſerrimo Belgij ſui ſtatu regem faciendum; orandumque, vt venire, & inſpicere ipſe, vellet. id neceſſe, aut mox nullum habiturum.* Poſt hæc animum ad Hollandiam armis ſubiugandam vertit, & Lugdunum obſidere iterum viſum. ea inter vrbes grandiores quarta, exiſtimationem ſuam, ac prouinciæ libertatem, præclariſſime eſt tutata. Quadrifariam aggredi placuit. ac Harlemo pars per mari oppoſitos colles, per canales pars incumbere; alii rurſum Vltrajecto, alii Sconhovia ducere. Qui Harlemo adueniebant, Nordovicum, & Valckenburgum, in itinere objectos pagos, munitoſque, diffugientibus præſidiariis, occupare. Vltrajecto venientes, & Goudanum emiſſa-

rium,

rium, & Alfenum, prohibebant. ſed vtrumque cIↄ Iↄ
expugnatum, liberam inde viam fecit. cæteris lo- LXXIV.
cis nullum impedimentum erat. itaque vndique vrbs obſeſſa. Auriacus ſtatim datis literis adhortari, *vti vrbem ordinarent; ac, annona conſtituta, mendicantes, & invalidos, remouerent: tum Anglorum ſigna decem, duce Eduardo Cheſtrio, in præſidium intromitterent; & trimeſtre ſaltem vnum obſidionem tolerarent. ſe interea liberandis, quæ neceſſe, paraturum. quod ſi fortè longius etiam differrentur, nollent animum deſpondere. quippe, ſi perſeverarent, et ſi poſt ærumnas quaſdam, certam liberationem; ſi fatiſcerent, ſeruitutem ſempiternam ipſis fore.* Præfectus ab Auriaco datus Theodorus Bronchorſtius, vir egregio in patriam affectu; ſed præſididium nullum erat. itaque è civitate lecta ſigna quinque, ſub Ioanne Duuenuordio, Iano Douſa Nordouico, Andrea Schotto, Bartholemæo Hauicio, & Nicolao Theodoro Montfortano. Bronchorſtius inter primas curas vrbem, & annonam, ordinat. cenſu habito, amotiſque, qui obſidioni inutiles, capita quatuordecies mille ſunt reperta; & frumenti, his alendis, modij vix quater mille. Hinc diurnum vnicuique in bimeſtre panis ſelibra conſtituta. lacque vetitum, niſi preſſum, venum dari. equi, circiter nonaginta; bubuli pecoris, ſupra mille. illi, in ſtabulis retenti; hoc, in paſcua dimiſſum: vnde identidem, imminentibus obſeſſoribus, quod mirandum, ſonitu aliquo, quem dignoſceret, revocatum. neque, præter vaccam vnam, & tres vitulos, quicquam abactum

nummi facti, cum inſcriptione iſta. NVMMVS OBSESSÆ VRBIS LVGDVNI SVB GVBERNATIONE ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS AVRIACI CVSVS. parte aduerſa inſignia vrbis, claues duæ decuſſatæ, apparebant. item alij, cum iiſdem illis inſignibus, addita inſcriptione; PVGNO PRO PATRIA. Inter iſta cum obſeſſi premerentur, & Auriacum, Ordineſque, ſæpe orarent, dare omnem liberandis operam vellent; viſum tandem, fœno, ſtramine, frumentoque paſſim ex agris ſubducto, Moſam atque Iſelam, perforatis eorum aggeribus, denique Oceanum, intromittere; ac reipſa hoſti oſtendere, *nihil ſibi ante libertatem poni. & iacturam, quamuis magnam, ac ſexcentis circiter millibus florenorum æſtimatam, contra vitam, fortunaſque, inde corporis, conſcientiæque ſuæ, deteſtandam ſeruitutem, parui facere.* Id negotij Gulielmus Palenſtenius, Daniel Wingardus, Paulus Buſius, ſatis gnauiter perfecere; aggereſque locis ſedecim perfodere. Hinc Tempelius, qui auxilium poſtularet, in Zelandiam ablegatus. vnde miſſus Iuſtus Morus, cum tormentis aliquot bellicis, cæteroque inſtrumento. hunc ſecutus, mari præfectus à Zelandis; Ludouicus Boiſotus Ruartus; & Adrianus Gulielmius, à Ziriczæis. qui cum nautis octingentis advenientes, machinas æneas, ferreaſque, plures centum attulere. tum triremium inſtar etiam cum carinis planis naues circiter ducentæ factæ; remis decem, aut duodecim, quatuordecim, ſedecimue commouendæ. quarum maximis æneum tormen-

cIↃ IↃ LXXIV.

cIↄ Iↄ tum grandius vnum, alterumue, in prora; in la-
LXXIV. teribus, ſex minora. his impoſiti nautæ illi octingenti, è Zelandia aducti; homines animi præferoces, ac vulneribus multis truces; brachio quoque pars, aut crure, per priores pugnas mutili. & nonnulli pileis nexas ex argento lunulas ferre, quibus literæ iſtæ attextæ; POTIVS TVRCÆ, QVAM PONTIFICI. quippe ita exiſtimabant; illum corpori duntaxat, iſtum etiam conſcientiæ imperare. A Goudanis ſex triremes, ſub Wingardo, apparatæ. à Delphenſibus arca inſtructa, è coniunctis binis nauibus; quæ non remo vllo, aut velo, promoueri: ſed conſtructis intus rotis, quas è nautis duodeni circumagerent. vndique latera contra ſclopos communita. & tormenta multa impoſita, ſocijque quinquaginta. ad hæc grandiores aliæ, denſa aſſerum compage, retibuſque interpactis, fabricatæ. tota claſsis naues centum ſexaginta numerabat. in his ſub præfecto vtroque, Ludouico Boiſoto, Hadriano Guljelmio, & Cornelio Nicolaio, ſuppræfecto Vliſſingano, Noiellius, Carneſsius, Bouchautius, Iacobus Egmundus, Gardius, Durantus, Cattevillius, Guillereſsius, Padrierius, Creitus, Grenutus, Outranus, Citadellius, Herrius, Morus, alij: militeſque ſclopetarij mille ducenti. bellici inſtrumenti cura Philippo Aſſelerio data. additi Ordinum delegati, qui rem ſummam accurarent, Petrus Waſtelius, curiæ Machlinienſis conſiliarius; Cornelius Bouchorſtius, Henricus Duyſtius, alijque. qui cum Delphis diſceſſiſſent, ad

vnde-

vndecimum Septembris Rota amne in aggerem cIↄ Iↄ
limitaneum vecti, cum perfoſſum muniјſſent, LXXIV.
Soetermeram, quam Martinus Aiala tenebat, contendere. vbi Hiſpani, vtrunque latus leui prœlio vellicantes, propulſati. & inſignis in hanc gentem odij ſignum nauta dedit; cum euulſum cor occiſo, commorſumque, canibus devorandum obiecit. poſtquam aggerem tranſijſſent, per Soetermeranum pontem claſſis deducenda erat. hic triginta Hiſpanorum ſigna poſita, ſub Ludouico Pimentello, acriter valde propugnabant. ac quantumuis magnam ſtragem Bataui ederent, tamen, quia nauis vna è maioribus, tormentorum exploſorum vi diſrupta, mergebatur, recedendum à pugna fuit: ac deſiderati illic Cattevillius, Guillereſſius, centuriones; & gregarij milites ſeptem. Ad diem decimum octauum, decimum nonum, & viceſimum, flante Cauro, cum non parum aucta aqua, Petrus Waſtelius, vir induſtrius, deprehendit, non iam amplius neceſſarium, ſubter pontem vt tranſirent; verum Segvvartenſi via, Soetermeram & Benthuſam inter media, duci poſſe. itaque, relicto Boiſoto, qui cum alijs pontem porro obſideret, ipſe, nauibus quinquaginta clam aſſumptis, & delecta etiam manu, iſtuc tendit. Soetermeram, ac Benthuſam, miles Germanus ſeruabat; ſed is territus è præſidio cum diffugeret, Ladrierius ſtatim occupat. eadem via Creitus cum Delfenſi arca ſubſequutus. præfectique tunc Benthuſam ad lapidem vnum præteruecti, in canali am-

 pliore,

cIↄ Iↄ pliore, cui Nortæ vulgo nomen, qua Svvietenum
LXXIV. via ducit, totam claſſem obſeſſis conſpicandam exponunt. & tormenta, quod aduentus ſignum eſſet, cuncta explodunt; reſpondentibus pari modo oppidanis. qui iam huc redacti erant, vt equina, vaccinaque, diſtributa in diurnum vnicuique ſemilibra, victitarent. panis nihil reliqui factum. neque eum quadraginta iam diebus quiſquam ederat. canes, feles, glires, in delicijs eſſe. nec matronæ melitæis ſuis parcere. radiceſque, & caules braſſicæ comminuti, lacte coqui. pampinis vitium, arborumque aliarum item folijs, ſale & amylo conditis, paſſim vita tolerari. corticeſque, & putamina, ſquamæ piſcium, è fimetis conquiſitæ. è vaccarum, equorumque, & canum oſſibus, aqua coctis, ſuccus elici: ægrotantibus, & puerperis, quæ lactarent, in dies ſingulos buccellatum ad quadrantem libræ appenſum. nonnulliſque in ipſo vtero fœtus pæne inedia exſtinctus; & abortum multæ facere. radix aliqua àſſe vno; pomum, aut pirum, duobus: quindecim butyri libra æſtimata. modius tritici; centum florenis; hordei, toto agro venditus: cui etiam in hunc diem ex re iſta nomen manſit. potus, coqui è folliculis hordeaceis. alij ſiliquas adhibere; ac pro lupulo rutam, & abſynthium, indere. quidam acetum, aqua temperatum, ſumere. itaque videre erat homines diſlutis genis, facie cadaueroſa, corpus macie confectum, tremulis genibus, & lapſantibus fere veſtigijs, ægre admodum ſuſtinentes. neque pauci fame mori; ad quam pe-

ſtis

ſtis accedebat. & vtraque ad ſex millia intercepti. cIↄ Iↄ
ſæpe viri in excubijs ipſis ſtantes animam defi- LXXIV.
cientem exhalarunt. alij, ab illis redeuntes, domi vxores, liberoſque, exſpirantes repperere. ac, ſepeliendi merces, ab hominibus ærumnoſis, fruſtum panis poſcebatur. ad hæc mala & diſcordia, quæque comitari huic ſeditio ſolet, diuexare; ſed repreſſa per Bronchorſtium præfectum, qui ſeuere in quoſcunque animaduertere. quo defuncto, mox audacia ijs creuit. quidam, in platea mortuus, poſtquam membra obriguiſſent, rectus ante conſulis fores à nonnullis collocatus; ceu conuitio occulto, *tanquam ſua pertinacia ciues miſeros in ærumnas tam ingentes perduxiſſet.* aliquando & quindeni, à trecentis, vt aiebant, delegati, cibum in curia à conſulibus petere auſi; adiutique à quodam conſulum, qui negaret, *civibus ſuis mortis cauſam ſe futurum.* & conſilia arcana erant, vt in armis magiſtratum ad deditionem cogerent. qui præmonitus, vt vetaret, prior ſemper arma capere. denique ad conſulem, Petrum Adrianum Wervium, quidam accedere; & orare, *cum Hiſpanis de tradenda vrbe ageret: neque enim famem tantam tolerare vltra poſſe. ſat perpeſſos ærumnarum, quibus ſemel finem daret. penuria cibi, quod miſerrimum mortis genus, tot jam millia obÿſſe. vel reliquias ſeruaret; & obſtringeret ſibi cives, gratiamque apud regem ſummam iniret.* quibus ille reſpondere, *jusjurandum ſe dediſſe, quod præſtare certus eſſet. nullum in promptu cibum habere, neque tamen cum Hiſpano agere velle. quod ſi ita videretur, ſe conciderent, & viritim carnes*

cIↄ Iↄ lxxiv. *ſuas diſtribuerent, ederentque. mortem à natura lege indictam ſcire; quam ſiue hoſtes, ſiue ciues, intentarent, planè nihil intereſſe. bonam ſibi in bona cauſa conſcientiam hanc fiduciam comparare, & paratum extrema pati. quod ſi illi ſecum fecerint, gloriam æternam fore; ſi turbarent etiam porro, pœnam minime defuturam.* qua conſtantia conſternati, cum facinoris pudore receſſere. Hic obſeſſæ vrbis ſtatus; & nec caro jam reſtabat. idque Auriaco, qui à morbo conualuerat, poſtquam nuntiatum eſſet, quatuor ipſe nauibus frumentarijs vectus, caſtra acceſſit. vbi omnia, cum luſtraſſet, placuere. verum adhuc aqua deerat, quæ vix nouem pollices alta. cum & quindecim, & octodecim, naues quædam poſtularent. quin &, flante aquilone, retro fluere, vſque ad viceſimum octauum Septembris diem. itaque viſum, quæ templaris via dicta, cum hæc nimis emineret, vt perfoderetur ſtatim. ac ni, æſtuante Oceano, ſatis aquæ augerentur, operam dandum; clam triginta, aut quadraginta, nauibus illic tranſmittendis, quæ obſeſſis panem ferrent. cui rei & Grenutus ſe offerre. Hoc conſilium per columbam ſignificatum; monitique, ne ab hoſte per inſidias, miſſa annona, capi ſeſe paterentur. inde erectiores animis, etiam magis confirmati, flante Cauro; cum, in æſtu plenilunij, vndas ſuas magna copia mare infunderet; quas mox aquilo Leidam verſus compellebat. idque ſignum maniſeſtum adjuuantis Dei habitum. quam ob cauſam, cum viceſimum jam octauum pollicem aqua ſuperaret, claſſem immittere per templarem viam

placuit;

placuit; ac, ſi alibi obhærerent, decem quidam, cIↄ Iↄ
aut duodecim, exilientes, naues ita leuiores pro- LXXIV.
moverent. id tentatum ad ſecundum Octobris diem; cum viginti quinque naues præfectorum quiſque duceret. ac Boiſotus, Gardiuſque, ſiniſtroſum Soetervvoudam; Gulielmius, Citadellius, & Outranus, cum Duranto, iter dextram verſus capere. Nicolaius ſupppræfectus, cum Nojellio, Carneſſio, Bouchautio, Herrio, Grenuto, Svvietam tendere. Aſſelerius, cum triremibus octo, aut decem, commeatum cuſtodire in canali Norta iuſſus. Boiſotus, media fere nocte ad templarem viam aductus, inſidentem vtrinque hoſtem poſtquam fortiter depuliſſet, ocius ſe communire; muriceſque, ne inuadere quiſquam poſſet, paſſim ſpargere. inde tribus eam locis perforare; frumentariaſque naues plures centum, intromittere: quarum duas, quæ à cæteris aberrarunt, hoſtis capere. inde recta ad Meranum pontem itum; vbi interdum, non profunda ſatis aqua, nautæ quidam exſilientes ſubleuatas humeris naues prouehebant. interim acriter oppugnata Soetervvouda, & incenſæ ædes aliquot. qui præſidium tenebant, imminere ſibi claſſem cum viderent, metu ne includerentur, tum maiore aquæ incremento territi, non deductis inde machinis, Leiderdorpium diffugere. inter hos Valdeſius ipſe, qui mandare etiam Borgiæ, quando nulla ſpes auxilij ſupereſſet, Lammam item vt deſereret, ac periculo ſe eriperet. id ad Fleuum excitatum, qua tranſire naues Delphis venientes neceſſarium, omnium

muni-

cIↄ Iↄ munitionum, quotquot circum vrbem erant, vt
LXXIV. momenti longe maximi, ita quoque validiſsimum;
& vel ſolum prohibere liberationem poterat. Borgiam Alphonſus Lopeſius Gallus ſequi; & Vorſcotam vterque fugere: ita ſine vllo ordine, vt ſubmerſi aquis multi, alij contis interfecti, miſere plane vitam amiſerint. Hic laudanda Petri Ciaconi virtus; qui cohortis è legione Borgiæ ductor, cum & ipſe grauiter ſaucius, & attractus, pro ſeminece in hoſtili cymba iacens haberetur: dum ſecuri attrahendis alijs nautæ occupantur, derepente ſemet erigens, pilo arrepto, nihil tale exſpectantes pone inuadit, tres occidit, cæteroſque deſilire in aquam cogit. inde cymbam, commeatu, & præda onuſtam, in ſuorum manum ducit. Præfecti juxta Soetervvoudam in Papemeram tormenta adduci, Lammo oppugnando, iuſſerant. illud neque capi facile, nec tranſmitti claſſis poterat, ſine magna quadam ſtrage. eius rei nuntium Auriaco mittunt, & ſignificant, *oppugnare tamen certos, ſed, ruina quamuis data, cum non ſuffecturus miles videretur, excuſandos, ſi virtuti euentus minime reſponderet.* inter iſta Iuſtus Morus à præfectis ablegatus, vt tribunos, ductoreſque, Soetervvoudam conuocaret; cumque his deliberaret, *num, relicta oppugnatione Lammi, ſeorſim, extra ſclopi ictum, foſſam ducere expediret: quod facilius, & periculoſum minus.* ſed, dum hoc conſilium capiunt, *aufugiſſe inde hoſtem, & tormenta in canalem ſubiacentem deieciſſe*, nuntiatur. Cauſa deſerendi Lammi, quod Valdeſius, ſi

oppug-

oppugnaretur forſan, medio hoſte ſeparatus, ſe CIↃ IↃ
ſuppetijs prohiberi animaduerteret. tum colum- LXXIV.
ba intercepta, cui literæ ad Leidenſes alligatæ,
cum mandato, vt, ex vrbe facto impetu, illa quoque parte inuaderent. hinc obſeſsis aucti animi; idque magis, cum, ardere Soetervvoudam conſpicati, in propinquo liberationem cernerent. gaudiumque tota vrbe ſummum erat; & decedere vallo fœminæ, puerique; viri, quotquot arma ferre, ſtationem quiſque ſuam capere iuſsi. ſubductæque è canali naues omnes. tum affari ciues ſuos magiſtratus; *iam in promptu panem eſſe, ac ſolo Lammo diſtineri: an relinquere eum illic, & inedia ipſi miſere interire, an petitum armata manu ire vellent.* ad quæ alacres acclamare; *ſibi Lammum oppugnare potius certum; &, ſi arma non ſufficiant, vnguibus omnes, dentibuſque, diſcerpturos illud eſſe. igitur aperiret portas, & in hoſtem ire ſineret; ſe virtutem antiquam animi, licet fracto pene corpore, integram adhuc ſerare.* Hæc ſecundo Octobris geſta; cum ſequente ſtatim nocte Lammum Hiſpani, metu magis, quam periculo, reliquere. id obſeſſis ignoratum, & qui eos liberatum veniebant. noctu quidem, cum tormenta ſua mergerent, exauditus ingens clamor; ſed ſperare quod vix poterant, neque credere audebant. tandem indicium puer facere, qui ellychnia ſclopetaria inde exire, nec redire, obſeruarat. ac cum veniam explorandi dari ſibi petijſſet, dimiſſuſque, ſicut opinatus fuerat, locum vacuum inueniſſet, ſigno dato, ad Boiſotum, rei tam optatæ nuntius, vltra

cIↄ Iↄ pergere. verum neque ſic credentes, & hic dolum
LXXIV. eſſe veriti, ſubmiſere, qui mox plenam fidem faceret. iſque cum & ipſe Lammum præteriret, læti omnes exultare, liberatorique Deo grates agere. & Gerardus Vanderlanius, præmiatoreſque aliquot, illico Boiſoto occurrere; ac triremibus duabus, quas præmiſerat, ſuum aduentum gratulari. Palis, in canalem impactis, viam hoſtis intercluſerat, ne tranſire nauis illic vlla poſſet. quibus ocius euulſis, tota ſub Boiſoto claſsis in obſeſſam hactenus vrbem introducta, ſubſequente Gulielmio. & Boiſotus, tertio Octobris die liberatam vrbem ingreſſus, incredibili cum lætitia ciuibuſque, & magiſtratui, acceptus fuit. illud inter læta iſta triſte viſu, cum extenuati ſumma fame homines in canalis ripa vtraque cum vociferatione magna cibum flagitarent, & obiectos ſibi panes, haleceſque, adhuc crudas, ita auide deuorarent, vt, debilitato ſtomacho, ilijſque coarctatis, multi inde morerentur; cum qui bene inediam tulerant, cibũ ferre, jam deſuetum, minus poſſent. præfecti claſſis, magiſtratus, ciuitaſque vniuerſa, cum ſe paullum refeciſſent, templum petere; & pro liberata vrbe, grates Deo ſummas agere: tanto animorum affectu, vt, cum Pſalmi canerentur, incertum eſſet, plures cantu, an effuſis gaudio lacrymis, cœtum implerent. tum Auriaco nuntium mittunt. quem cum ille accepiſſet, vt ſacræ concioni intererat, hac finita, mox miniſtrum coram toto auditorio literas eas recitare, & Deo gratias agere, jubet: vrbibuſque fœderatis idem

mandat.

mandat. Importato in hunc modum commeatu, gratijſque Deo actis, vt victoria vterentur, hoſti porro incumbere placuit. iſque, tanquam Panico terrore actus, omnibus relictis locis, liberam vndique vrbem fecit. dux Valdeſius, Leiderdorpio cum diſcederet, tabulæ, in qua picta obſidio, ſubſcribebat; VALE CIVITAS, VALETE CASTELLI PARVI; QVI RELICTI ESTIS PROPTER AQVAM, ET NON PROPTER VIM INIMICORVM. Ejus pertinacia factum dictitabant, vt obſeſſi conditiones non acciperent; qui colloquia, à Lanoio inſtituta, perturbaſſet: ægre ferens, expugnatæ vrbis laudem, de qua minime dubitabat, ſibi eripi. idque à Romero etiam, cum ad eum, recenſendis Hiſpanorum legionibus, à prorege Requeſenſio miſſus eſſet, exprobatum. Erant illi in exercitu militum ſupra vndecim millia, & caſtella ad hæc ſexaginta duo; quique vrbem liberarent, vix bis mille, ac quingenti, cenſebantur. atq; in fuga, prœliiſue anteactis, ex Hiſpanis inſtar mille intercepti; cum vix quadraginta è ſuis Batavi deſiderarent. neque illud reticendum. nocte eadem, qua deſertum ab Hiſpanis Lammum fuit, murus, à vaccaria porta ad Burgundicam turrim ducens, cum fragore longe maximo, ad viginti ſex decempedarum ſpatium, vna cum pomerio ſuo ſponte cecidit; & apertam, per ruinam iſtam vrbem facile hoſti intrare erat: ſed hoc ipſum fugienti, tanquam obſeſſis magno impetu erumpentibus, metum auxit. ac poſtridie, vt præſentem opem ſuam Deus ⅭIↃ IↃ LXXIV.

CIↃ IↃ LXXIV. manifeſtam faceret, flans Vulturnus, aquas, ceu perfecto opere, rurſum vrbe ſummouebat: & excipiens illum aquilo, cum ingenti tempeſtate, in Oceanum repellebat. tum Auriacus, vrbem ingreſſus, blande ciues, pro conſtanter tolerata obſidione, collaudauit; & egenis eleemoſynam procurauit. dein, mutato magiſtratu, Kagam, in faucibus lacus Harlemenſis ſitam, & Goudanum emiſſarium, communiuit. hinc Boiſoto, Gulielmio, Nicolaio, & ductoribus claſſis cæteris, torques aureos, ac numiſmata, ad memoriam rei cuſa, magiſtratus primum vrbanus, inde Ordines, donauere, vrbem vero ipſam Auriacus, Ordineſque, Academia ornauere; quæ octauo Februarij, anni proxime inſequentis, conſtituta. quibus ita ordinatis, Goudam Auriacus ſe recepit: vbi ad illum Aldegondius, anno poſtquam captus fuerat, libertati reſtitutus, mox acceſſit.

IOANNIS MEVRSI

GVLIELMI AVRIACI

LIBER X.

DVM ad Leidam hæc geruntur, parte alia Requeſenſius ad Bommeliam, tum Gorcomium, & Loueſteinium, cum exercitu ſuo eſſe; ſi forſaſſe opprimere alibi incautos poſſet. ſed Balfurius, cum Scotorum ſeptem ſignis, cum hæc loca inſideret, aggereſque perforaret, fruſtra hic conatus fuit. quam ob rem Worcomium aggreſſus, paruum è Gorcomij regione oppidum, in quo ſigna quinque erant, ter repreſſo prius impetu, cum defendi haud vltra poſſet, per deditionem capit. Vitellius quoque, ſigna Germanorum quindecim, & Hiſpanos item aliquos, ac duodecim tormenta, contra Lederdamum ducere. id exiguum etiam oppidulum; & cohortes duæ impoſitæ, quę defenderent. ſed continuis horis vndecim multis tormentorum ictibus verberatum, cum deiectum arcis propugnaculum eſſet, ad deditionem actum. hinc munire Werckendamum, & aduerſam Moſæ ripam; ac, catena interjecta, flumen claudere. illum ab Au- cIↄ Iↄ LXXIV.

cIↄ Iↄ riaco miſſi milites, cum munitionem vtramque
LXXIV. expugnaſſent, mox Dordracum abduxere; & victoriæ Seuenbergam addidere. tum tentati per proditionem Delphi ab Hiſpanis, ſed nequicquam. in præſidio ſignifer Gallus, qui pollicitus operam erat, rem detegere. itaque inſidiatoribus ipſis ſtructæ inſidiæ; & cuniculus ad Waterſlotanam portam, per quam intromitterentur, clanculum ductus. ſed cum inter demittendum pons hæreret, fœminæque in feneſtris prope vallum ſpectarentur, ſuſpicati dolum Hiſpani, vti erat, retro pedem retulere. nec proditio illis ſua, nec inſidiæ oppidanis ſucceſſere. inde Antuerpia, arte pari, & euentu, ab Auriaco petita. Hadrianus Gulielmius, is qui nobis ſupra quoque in Leidenſi obſidione memoratus, claſſem nauium ſexaginta, bene inſtructam, ad Ordamum, ab Hiſpano communitum, prætervectus, ſubter ipſam vrbem ducere. intus militum aliquot ſigna, clanculum à Ioanne Voſſio introducta, opportunum capiendæ vrbis tempus exſpectabant. & in arce ex Hiſpanis plus triginta coniurati. ſed conſilium cum reſciſſet è centurione Scoto, hîc captiuo, Requeſenſius; vt auerteret, ire illuc Mondragonium, & cum eo legionem vniuerſam, ſexque Hiſpanorum ſigna, ocius jubet. tum tempeſtas illa nocte, qua tentari res deberet, adeo ingens excitata; vt ad ripam, exponendo militi ſuo; nullo modo applicare naues poſſent. quæ cum, irritæ conatus, receſſiſſent; miles quoq;, qui in vrbe, clam dilabi. ſed in arce comprehenſi Ioannes Alphonſus, item Petrus Maldonatus,

donatus, capite pœnas dedere. mox ſeditio in Hiſpanis ingens orta. nam Valdeſius cum, Leidenſi obſidione derelicta, Hagam comitis petijſſet, poſtulare ſtipendium miles; quo negato, cum Valdeſio ipſi vincla inieciſſet, arma, & Electum, capere. illicoque Maſelantſluſa, Leitſendamo, Vorſcota, & Valckenburgo, ſeptem millia convenire. inde Leidam prætergreſſi, cum Harlemum, & Amſtelodamum, petijſſent, ac prohiberentur portis, Vltraiectum porro ire. vbi iterum excluſi, poſtquam moniti non deſiſterent, ab Hiergio, Floiono que, & Valdeſio, qui, amicis adjutantibus, forte euaſerat, perduelles proclamantur; ac poteſtas cædendorum paſſim datur. illi vero nihil territi, cæſo Electo, quod ad Hiergium ipſis inſcijs literas dare auſus eſſet, Ioannem Blancum in occiſi locum ſtatuunt. inde per vim capere Vltraiectum niſi, ad Werdenſem portam ligna, ſtramen, picem, puluerem que tormentarium admouentes, cum conatus fruſtra eſſent, mox in Catharinæ portam impetum vertunt. ad hanc Vredenburgum erat, quod præſidiarij centum, ac viginti, ſub Franciſco Ferdinando Auila duce, tuebantur. vnde auxilium exſpectantes, cum ſpes illa fefelliſſet, propulſati eadem virtute, receſſere; centum amplius, & in his Ioanne Blanco, interfectis. ac futura longe major ſtrages erat; niſi Auila, qui ſuppetias perduellibus, dum pugnarent, denegaſſet; poſtquam victi, prono in gentem ſuam animo, incumbentes magno impetu oppidanos, verberato per tormenta exploſa tergo, retraxiſſet. tum Ioannes Oſorius Vlloa à prorege ƐIↃ IↃ LXXIV.

rege

cIↄ Iↄ rege Requeſenſio ablegatus, qui, viritim aureis
lxxiv. quatuor numeratis, & deduceret Vltraiecto, & Herentalio, ac Teneramundæ, in hiberna diſtribueret. Inter bella hæc & de pace agitatum. ac negotium à Noircarmio, qui è vulnere ad Harlemum vrbem accepto Vltraiecti decumbebat, inchoatum. is cum Aldegondio agere, tunc captiuo; qui de hac re, ejus juſſu, ad Auriacum literas dare. ſed, Naſſouio ad Mouicum profligato, non pro dignitate regis arbitratus Requeſenſius, cum ſubiectis perduellibus de conſtituenda pace conuenire, ſupplicare eos voluit. Menſe Iunio Campaniacus ad Boiſotum, vetere amicitia iunctum, datis literis, reſtaurare poſtulauit; effecitque, vt, obſidibus conſtitutis, ad Auriacum Aldegondius mitteretur: qui negotium de captiuis commutandis pertractaret; Ordineſque item Hollandiæ, & Zelandiæ, quo in pacem animo eſſent, exploraret. hi cum ſcriptum à ſe quoddam Campaniaco tranſmiſſent, idque ipſi non placeret, porro inſtare apud Ordines Aldegondius, vti ſupplices apud regem eſſe vellent. illi, qui auctoritate viri facile mouerentur, & redire ad obſequium, modo tuto illud poſſent, plane vellent, obſecuti; equitum nomine, & vrbium, Hollandiæ, ac Zelandiæ; quæque fœderatæ iſtis, Buræ item, & Bommeliæ; nulla Ordinum vtriuſque eius prouinciæ, aut religionis etiam, mentione, ſupplicare animum inducunt; *vti militem externum, adeo damnoſum Belgio, remoueret; & conſilia de rep. ordinanda cum Ordinibus generalibus communicaret.* hunc libellum cum Monfortij, in Vltraie-

Vltraiectino agro, Campaniaco Aldegondius tradidiſſet; ille, poſtquam inſpexiſſet, menſe Auguſto ad præfectum Verianum, Ioannem Iunium, Antuerpia ſcribere: *certum ſibi, minime placiturum regi; cui militem, & comitia, ſuo arbitrio indicenda, præſtituerent.* Menſe Octobri Aldegondius, pro captiuo Mondragonio libertati reſtitutus, id effecit, vt Elberto Leonino commeatus ab Auriaco daretur. iſque Delphos, inclinante jam Decembri, mox aduenit. Agere etiam hoc negotium Maximilianus Cæſar; à quo miſſi, Guntherus Zwartzenburgicus, & Wolfgangus Hohenlous, anni proximi Ianuario cum Dordracum appuliſſent, coram Auriaco, & Ordinibus, cauſam aduentus ſui exponunt; *cupere Cæſarem, Belgio, tam valde afflicto, pacem reddi. ideo ſe, Auriaco affines, amicos ipſis, ablegaſſe; qui, negotij hujus medij, partis vtriuſque animos conciliarent. tum VVolfgangum quoque Rumfium, Rudolpho filio, Hungariæ regi, à cubiculo, ad Philippum in Hiſpaniam miſiſſe, qui hoc ipſum adiutaret.* ad quæ Auriacus, Ordineſque, reſpondere; *anno ſe ſuperiore Campaniaco mentem ſuam explicaſſe; nempe velle, vt externum militem omnem euocaret, & comitia Ordinum generalium redderet. qui quæcunque de republica, & in ea religione, decreuiſſent, ijs ſeſe parituros.* Poſt quæ, cum ad Requeſenſium, tunc Antuerpiæ commorantem, acceſſiſſent, tandem actum, vti Bredam menſe Martio conuenirent; quo legati à Requeſenſio, Ferdinandus Lanoius Rochenſis, Raſſingemus, Arnoldus Sasboutius, Cornelius Suſius, Elbertus Leoninus; ab Auriaco, & Ordinibus, tum

cIↃ. IↃ LXXV.

cIↃ IↃ LXXV.

cIɔ Iɔ Bommelia quoque, & Bura, fæderatis; Philippus
LXXV. Marnixius Aldegondius, Carolus Boiſotus, Arnoldus Dorpius, Gulielmus Zulenus Niueldius, Iacobus Douſa, Ioannes Iunius, Adrianus Vander-Mylius, & Paulus Buſius. ac Dordracum obſides miſſi à Requeſenſio, Chriſtophorus Mondragonius, Iulianus Romerus, Michael Alenturius, Gulielmus San-Clementius. delegatis ab Auriaco, & Ordinibus, imperatum; *illud vt conſiderarent, quod Ordinibus generalibus, ſi Hiſpani, alijque peregrini, amouerentur, ſeſe totos ſubmiſiſſent. quam ſi illi conditionem non detrectent, nec ſe aliud quicquam honeſte obtendere poſſe. quam ob rem examinarent, vtrum magis expediret; Ordinum generalium arbitrio ſe permittere, an ſeorſim nouas conditiones ponere. ac videri ſic futurum, vt comitia denegentur; maxime ſi ſuffragium illic ſuum populo, cujus multum id interſit, etiam petant. neque exſpectandum eſſe, vt Hiſpanum, aut externum alium militem, ante conſtitutam pacem, remouere à ſe velint. ante omnia, vt quid velint cognoſcatur, incitandos, ad libellum vt reſpondeant. quod ni ſatis clare faciant, aut ſi inſuper etiam habeant, noua capita proponendi occaſionem, ſibi dari. idque ita illos velle, ex Elberto Leonino colligi poſſe, capitumque nonnullorum, qua adijcere decreuiſſent, parua appendice. ac deliberarent ſerio, an in ipſo ſtatim initio de religione agerent. nam omnino hoc videri. tum & ſcripto cuncta agerent, & Hollandica quidem lingua, prout priuilegio ſuo tenerentur. inſtrumenta quoque omnia, ſubſignata à ſe, traderent parti aduerſæ; cui viciſſim ſcripto, itidem ſubſignato, declarandum; quis mandata huic dediſſet.*

diſſet. & an rex exiſtimaret, agere ipſos ſecum poſſe; dein quacumque agerentur, ea vti approbaret; vtque rata ſe habere declararet. ac tractatus conditiones tales eſſe oportere; ne vi vlla, ſiue dolo, indirecte, aut directe, vſquam circumveniantur. ita autem relinquendam religionem, vti eam poſſiderent; neque alterius exercitium permittendum. ad ſecuritatem vero concedendum, vt Auriacus, Ordineſque, militem præſidiarium, quibus vellent locis, ponerent; cui ſtipendium, ſub Auriaci præfectura, pro arbitrio procurarent. porro Auriaco præfecturam Hollandiæ, Zelandiæ, & Vltraiecti, continuandam; bonaque omnia, & in his Burgundiam maxime, redhibenda: item munera, quibus ante turbas iſtas functus eſſet. ad quæ addi oportere maris Belgici vniuerſi præfecturam. quando vero à magiſtratu pars præcipua reipublicæ, & ſecuritatis eius, dependeret; ita is ſtatueretur, vt durante bello ſolitum: tum confirmaretur etiam ab Hollandiæ, & Zelandiæ, præfecto, iuxta vrbium ſingularum priuilegia. quod ſi forte eueniret, vt Auriacus mortem obiret, ne præfectum in Hollandia, ac Zelandia, vrbibuſque fœderatis, rex ſtatueret, niſi in quem conſenſiſſent; ac ſi contra is tentaret, integrum tum ipſis forte, hoc reiecto, alium quemuis ſubſtituere. tum comitia item habere, quoties illud è rep. iudicabunt; ſiue Auriaco, ſiue eius ſucceſſore, indicente. ordines quoque, neu ſubiectos qualeſcunque, neue cauſas, extra Hollandiam, aut Zelandiam, aut confœderatas vrbes, præter voluntatem eorum, euocare ne liceret; quod Hollandiæ aduocato, Iacobo Endio, pridem factum. conſiliarios, in provinciali curia ab Auriaco conſtitutos, munere ſuo perfuncturos; neque vnquam deinceps alios CIↃ IↃ LXXV.

cIↄ Iↄ *datum iri, quam quos ipſe, Ordineſque, nuncupaſſent.*
LXXV. *idemque in muneribus cæteris ius futurum. Bommelia,*
Bura, vrbeſque aliæ fœderatæ, ſub Auriaci præfectura
permanerent, & Hollandiæ, ac Zelandiæ, porro nexæ ad-
hærerent. quicquid ab Albano actum, aut ſenatu, qui
turbarum appellatus, ceu contrarium iuri omni, & æqui-
tati, aboleretur: ac ſententiæ, aut decreta, contra ipſos
promulgata, à quocunque tandem iudice, irrita eſſent.
arces quoque, ceu tyrannidis, potius quam iuſti imperij,
& legitimi, firmamenta, illico deſtruerentur. Ieſuitæ,
iuxta Hiſpanos, Belgio vniuerſo exirent; & epiſcopi, no-
uo more inſtituti, vnde turbæ omnes ortæ, tollerentur.
de religione edicta delerentur; cui, ſi libertas obtineri
haud poſſet, darent operam, vti ſaltem conſcien-
tijs impetrarent. ne contrahere matrimonia, aut bap-
tiſmum celebrare, coram ſacerdote aliquo cogerentur;
vtque intra ædes ſuas preces ſacras frequentare, & de-
functos ſuo ritu, ac quocunque vellent loco, ſepelire ſine-
rentur. in prouincijs item alijs, ſiue regnis, de religione
ſua vti ne inquirerentur: neue in corpore, aut fortunis,
vexarentur. vtque poni arma poſſent, rex, aut Bel-
gium, ſexcentena florenorum millia daret, quæ mi-
litibus Mandeſloi deberentur; & Antuerpiani
deinceps, quod pro commeatu exigere inſtituiſſent,
id omittere iuberentur. tum vtrinque fœdera nulla
haberentur, & inprimis Baionenſi rex decederet. A-
cademia, pridem Leidæ conſtituta, firmaretur; quæque
Hollandiæ aduocato, Iacobo Endio, chartæ ereptæ, red-
derentur. priuilegia, quæ quibuſdam ciuitatibus ab
Auriaco data eſſent, ſalua forent; quæque is in prio-
rem expeditionem impendiſſet, aut à rege, aut à Bel-

gio vniuerſo, ipſi reſtituerentur: ac turbarum toto tempore non præſcribi quicquam poſſet, actioque in fiſcum eſſet. bona, munera, dignitates, redderentur; reliqua, vſuræ, redituſque, ſoluerentur. & Culemburgenſis domus iterum exſtrueretur; monumentaque, in opprobrium Proteſtantium excitata, tollerentur. teſtamenta, codicilli, aut legata, aut donationes etiam, item ſubſtitutiones, quæque fidei commiſſa, odio profugorum facta, nil valerent. tum Buranus patri Auriaco redderetur; & vrbs VVoerda in Hollandiæ poteſtate permaneret. tormenta, quæ cepiſſent bello, ad ſecuritatem Hollandiæ, ac Zelandiæ, fœderatarumque vrbium, ea ne eriperentur. ſententia, in Nardenum lata, irrita eſſet; & exuſtæ illic ædes, regis ſumptu, aut Albani, inſtaurarentur. tum pecuniæ, quæ in bellum hoc impenſæ, ſiue ex ærario regis, ſiue aliunde acceptæ, nullæ repetundæ eſſent. neque qualiſcunque rei, inde ab anno eius ſeculi ſexageſimo quinto geſtæ, vlla deinceps actio foret. denique rex ſe, quicquid à quocunque factum, condonare; ſubditoſque omnes fidos arbitrari, teſtaretur. ac contractus huius ſui beneficio cum Harlemum, tum Nardenum, & Lederdamum, fruerentur. Ad ſecundum Martij diem poſtquam Bredam conueniſſent, & vtrinque in pacem affectum oſtendiſſent, delegati ab Auriaco, atque Ordinibus, poſtulare; *ad libellum, quem ſuperiore anno Campaniaco obtuliſſent, vt reſponſum Requeſenſiani darent.* qui cum hic interrogarent, *quoſnam illi peregrinos, quæ comitia, intelligerent*; ipſi dicere, *& Hiſpanos, & qui extra Belgium nati, peregrinos, vti eſſent, ſe cenſere: ac comitia ea velle, quæ ſub Caroli*

cIↃ IↃ LXXV.

cIↄ Iↄ LXXV. *rolo Quinto Cæſare, cum is in Philippi manus Belgium iſthoc reſignaret.* inde Requeſenſiani, *periniquum hoc videri, vt Hiſpani, quorum clara pro Philippo rege opera, & maioribus quoque eius, in hoc ipſo Belgio eſſet, pro externis haberentur. quin Germanos, Gallos, Anglos, qui Auriaco, & Ordinibus, militarent, tales potius cenſendos. tamen, quando hoc vrgerent, ſcirent regem, pace ſemel conſtituta, non diutius, quam neceſſitas poſtularet, eos iſthic relicturum. ante autem vt deduceret, non ipſius maieſtati, cuius ſummam rationem habituros ſe polliciti, conuenire. quod comitia attineret, non conſilium à prouinciarum ordinibus recuſare, in illis rebus, quæ ad ipſos pertinerent, & communicari etiam aſſolerent. ſed quæ à ſuprema eius poteſtate, aut voluntate, dependerent; hæc referre ad ſecretius conſiſtorium, tum prouinciarum curias, vrbiumque, & municipiorum item, magiſtratus, vbi opus, promptum eſſe. quando vero hæc comitia conuocare non tam facile, niſi poſitis prius armis, polliceri regem Hollandis, ac Zelandis, vrbibuſque fœderatis, priuilegiorum omnium, legum, conſuetudinumque, quales ea ante turbas iſtas eſſent, plenam reſtitutionem. tum delictis quibuſcunque certam veniam. ac placere, vt erepta vtrinque bona, qualia in præſens eſſent; captiuique, & in his Boſſuuius maxime, ſine pretio redderentur. ita tamen, vt Auriacus, Ordineſque, vrbes, arces, munitiones, naues, machinas, bellicumque inſtrumentum vniuerſum, bona fide reſtituerent; & majorum religionem locis omnibus per prouincias inſtaurarent. quam ſi qui deſerere vellent, iis Belgio ſuo excedere, bonaque intra tempus præſtitutum vendere, verum ſemel,*

ſemel, & duntaxat iſta vice, integrum fore. quam in cIɔ Iɔ
rem ni fide ejus, literarum teſtimonio communita, ſatis LXXV.
cautum exiſtimarent, vt ſecuri eſſe poſſent, ipſi aliquam rationem, de qua conſulturus eſſet, inuenirent. Ad hæc ſcripto, ab Auriaco, Culenburgico, Othone Egmundo, alijſque fœderatorum delegatis ſubſignato, ad viceſimum diem Martij ſic reſponſum; *ſe libello ſuo inſiſtere, vtque miles peregrinus euocetur, ac comitia reſtituantur, poſtulare. & conceſſum prius eſſe, multo leuiore cauſa, cum Gandaui congregati Ordines anno* cIɔ Iɔ LIX *illud peterent. non negare, quin Hiſpani regis in Hiſpania ſua ſubditi eſſent; ſed, in Belgio vniuerſo peregrinos recte dici, neminem non arbitrari. & id ipſos oſtendiſſe; cum à primo ſtatim aduentu, perduelles, & hæreticos, Belgas omnes dictitantes, crudeliſſime diuexarint. quod ſi negent, id Gandauum, Tornacum, Antuerpiam, Machliniam, Liram, Siluam ducis, Dauentriam, Vltrajectum, & Roterodamum, ſine negotio conuicturas. ac nunc verum à maioribus vaticinium comperiri, Hiſpanicam affinitatem Belgio luctuoſam fore. itaque tales retinere iſthic velle, nihil ſane aliud eſſe, quam affectum ſubditorum, ſine quo conſtare imperia nulla poſſint, regi eripere. nam quod merita Hiſpanorum in hoc Belgio de Philippo, ac majoribus item ejus, prædicentur; minus recte illos facere. quippe ſi, quæ contra admiſerint, comparentur, multo grauius nocuiſſe, quam profuerint, certum fore; nec conferri vllo modo cum his poſſe, quæ à Belgis ſint patrata. claram illorum operam eſſe bellis pridem contra Gallos; vt Hiſpanis Mediolanum, ac Neapolim, vindicarent. tum ad San-Quintini famum,*

&

cIↄ Iↄ *& Greuelingam. Carolum quoque, regis Philippi*
LXXV. *parentem, valde adiutum in Italia, Africa, & alibi. nec propterea tamen Hiſpanos anno* cIↄ Iↄ XX *præfectum in Hiſpania ſua Belgam admittere voluiſſe. quod Germanis, Gallis, Anglis, Scotis vſi, huc neceſſitate impulſos, vt vim à ſe Hiſpanorum propulſarent. nec auctoritatem illos, neue præfecturam vllam, affectaſſe. deinde in his Germanos certe pro externis non habendos; cum Hollandia, & Zelandia, ad Imperium pertinere cenſeantur. nihilominus etiam illos, vbi opus, dimiſſuros. quod comitia generalia attineret, quæ differre quidem in præſens, poſtea autem circumſcribere, & in ordinem cogere, velle rex Philippus videretur; non perſuaſum ſe habere, antequam dimiſſi Hiſpani, facile Ordines generales ad comitia iſtiuſmodi conuenturos. cætera capita, ſi interpretatio quædam neceſſaria adderetur, pacis obtinendæ cauſa, ſatis tolerari poſſe. ſed quod vrbes, arces, naues, ac munitiones belli, dedi poſtulent, jure fraudem ſuſpicari: neque aliud quicquam agere, quam ut blande imprudentes circumueniant. ita nempe olim in fabula ouibus lupos perſuaſiſſe, vti canes defenſores remouerent. temere Auriacum, Hollandoſque, & Zelandos, perduelles appellari; quando nunquam majeſtatem regis læſerint: verum potius, vt tueri ipſam poſſent, prouincias, vrbes, aras, focos, contra vim Albani ducis defendiſſe. idque ſemper ſibi certum, declaraſſe. neque enim arma vnquam contra regem induiſſe, neque ab eo deſciuiſſe; cui porro adhærere conſtituerint. de Catholica, & Romana, religione quod præſcriberent; aut ſequendam eam iſſe, aut è Belgio diſcedendum; illud vero tolerare minime poſſe. ſe non*

aliam religionem, quam Catholicam, Apoſtolicam, & diuino Euangelio conuenientem, exercere; atque in illa acquieſcere. tantum errores craſſiores rejeciſſe; vt, quæ dei eſſent, deo; quæque regis, regi darent. ea propter libere pronuntiare; ſe, quæ obtuliſſent capita, iſtis quidem conditionibus circumſcripta, nullo modo admittere poſſe: & exemplis Egmundani, Hornanique, ac Montinij, deterreri. neque æquum arbitrari, vt eorum, qui addicti religioni reformatæ, ingens adeo multitudo patria eijceretur. idque longe durius eſſe, quam ſi quater mille Hiſpani, ſatis jam locupletati, in Hiſpaniam, patriam ſuam, ſe recipere juberentur. porro vaſtum breui totum Belgium fore; ac commercia, & opificia, quibus opes ejus ſtarent, alio tranſlatum iri. quando id compertum eſſet, nimiam crudelitatem in edictis exequendis, cum exacti paſſim incolæ diffugiſſent, magnum omnino ærario regis detrimentum attuliſſe. nam bonorum venditionem quod permitteret; quis ignoret, etſi emptores minime ſint defuturi, ſummum tamen miſerorum damnum fore. & quod adderet, ſemel tantum, atque iſta vice, hanc ſe illis indulgere; hinc colligere in procliui, mox horrenda de religione edicta reuocare, denuoque, quicquid reliquum Belgarum, perturbare ſtatuiſſe. quæ conſilia cum refugerent toto animo, non ſe poſſe in conditiones iſtas conſentire. interim orare regem, quæ propoſuiſſent ipſi, vt in bonam partem capiat: ſupplices que numen ſummum venerari, vti regi, & legatis, mentem meliorem inſpiret. Huic ſcripto aliud Requeſenſiani die Kalendarum Aprilium mox reponunt. *nimis acriter ſecum agi, qui nil ſupra pacem cupiant. velle regem, vbi primum* CIↃ IↃ LXXV.

cIↄ Iↄ LXXV. *conueniſſent, militem Hiſpanum educere: & comitia, quæ vrgerent, reſtituere. inhumanum, quod de lupis, ouibuſque, allegarent; ceu in dubium regis fides vocaretur: qui non aliter vrbes, arces, quæque alia, dedi ſibi poſtularet, quam ſi plene præcauiſſet. de religione vero, nihil ſibi concedendum arbitrari. qui mutare ſolum vellent, his ſemeſtre: ac, vendendis bonis ſuis, annos decem indulgere. in diſceſſu ſubditorum, indolere; ſed ipſorum culpam eſſe, qui conjungere ſeſe cæteris detrectarent. ſemel autem hunc permittere, ne, religione incerta, turbæ ſemper aliæ, atque aliæ, oriantur. neque autem dubitare, ſi doctrinæ iſtius nouæ profeſſores exigantur, melius populo futurum; quem ſervatum ipſe cuperet, liberumque ab inquiſitione Hiſpanica: quam inuehere, nunquam animum induxiſſet.* Iſto ſcripto cũ particulatim quidam impetiti viderentur, delegati amplius deliberandum, ac petendam plenam ſubſignationem, exiſtimantes, quarto April. *ut colloquium differretur,* poſtulare; *ſimul, quando diſceſſurus Swartzenburgicus, & iam in procinctu eſſet, vt daretur commeatus vna ad Cæſarem ablegandis: obſideſque interea temporis redderentur.* Hic dilatio quidem data, ſed non item commeatus; arbitrante Requeſenſio, *tranſeunda terra regia beneficium perduellibus nullo modo permittendum; cum inprimis alia ire via poſſent.* Svvartzenburgicus, cum iam abitum pararet, inſtitutum pacis negotium ſupremo alloquio parti vtrique commendare. *ſe non operæ vlli ſuæ peperciſſe, igni huic reſtinguendo. ac quantumuis, ne quid ageret, differentia religionis hactenus prohibuiſſet: tamen porro vrgen-*

dum eſſe, & ponenda vtrinque arma in ſemeſtre. quando vero reformata hæc religio alte adeo animis hominum inſideret, vt tam cito inde euelli minime poſſe videretur, arbitrari, dum vtrinque induciæ eſſent, eam Hollandis, Zelandiſque, concedendam; neque cauſæ ſatis eſſe, cur induciæ negarentur. quæ ni conſtituerentur, certam Belgij vniuerſi mox perniciem imminere. ac verendum, ne prouinciæ ſeparatæ in alterius poteſtatem ſe permittant. id ſe animo prouidere; &, pro ſummo in regem affectu, impeditum omnino velle. Ad hæc Requeſenſium rogat, *intra biduum vt reſpondeat, & diſceſſum boni conſulat. ſedulo quiduis à ſe factum; tamen, quod doleret maxime, accepiſſe, quam nonnullos offendiſſet. igitur, cum de fide ſua dubitari intelligeret, à legatione abire, Cæſarique eam reddere, ſtatuiſſe. qui, induciæ ſi quæ fierent, operam adderet, & conſilium, vt, optata tandem pace conſtitutà, Belgæ omnes in obſequio regis ſui permanerent. huc ſe quoque, quicquid poſſet, collaturum.* Reſponſumque à Requeſenſio ad octauum diem Aprilis; *pro nauata in negotio iſthoc opera, gratias agere, neque dubitare quicquam, quin & grata regi eſſet. ſed inducias cur negaret, cauſam antea indicaſſe; nec videre, cur diſcedere à ſententia iſta debeat. velle tamen, vt de armis in bimeſtre deponendis ageretur; dum interea religionis exercitia omittantur, &, qui eam profitentur, ſolum vertant.* Inter iſta Svvartzenburgicus, & cum eo delegati, ab Auriaco, atque Ordinibus, diſceſſere; qui reuerſi extremo Maio, pridie Kal. Iul. retulere: *quæ offerrent priuilegia, perlibenter ea accipere. verum nihil profutura exiſtimare,*

cIↄ Iↄ LXXV.

cIↄ Iↄ LXXV. *mare, ſi vertendum ſolum eſſet. quando autem diſcedere patria, aut mutare religionem, necdum poſſent; orare quam demiſſe regem, ne vim vllam ſubditorum longe fideliſſimorum conſcientijs factum iret. quod ſi deinceps ferrum, ac flammam, prohiberet: tum obſequio ſe, & fide, nulli quicquam conceſſuros. quo ſecuritati oblatæ minus fidant, tot exemplis, nimis certe luctuoſis, impediri. maxime ſi vrbes, arces, naues, & munitiones omnes belli, regi traderent, antequam ille militem Hiſpanum euocaret, ac comitia generalia reſtitueret. quis negatis, nullo modo diffidentiam tolli poſſe. nihil ſibi inimicitiæ cum prouincijs cæteris eſſe, quibus dudum fœderatis, & amicis, vterentur. qua de cauſa hoſtile nihil, cur detrectent, metuendum. quanquam vero hæc ſufficere ipſis debeant, tamen, vt cuiuis conſtet, non ſe aliquid præter pacem, & tranquillitatem publicam, flagitare; etſi vitam, fortunaſque, poſt religionem ponant, nihilominus placere, ſi rex libertatem eius porro neget, vt de iſta, ac ſecuritate ſua, cæteriſque rebus omnibus, ab Ordinibus generalibus, more maiorum convocatis, ſtatuatur.* Ad quæ poſtquam ſtatim ſibi, & ſine ambage, reſponderi poſtularent, Requeſenſius rem extrahere; ac, *negotium in Hiſpania diſceptandum: itaque ad Philippum regem ablegandum. cui rei quadrimeſtre opus eſſe. quo elapſo, quod mandati accepiſſet, relaturum.* Dum negotium pacis agitur, Requeſenſius conuenire ad ſe iuſſis ſanctioris conſiſtorij ſenatoribus; illis quoque, quis ærarium, & reſp. denique ſumma, curæ eſſet: tum & alijs, per prouinciarum curias dignitate, ac prudentia, celebratis; ſuper pace, & reſponſo ab

ſo ab Auriaci, Ordinumque, delegatis, quid ſentirent, dicere mandat. qui, conſilia poſtquam diu contuliſſent, edixere; *vt religionem auitam, quique eam in prouincijs iam turbatis profitentur, tum prouincias quoque ipſas in obſequio regis ſui conſeruare porro queant, quæ de milite peregrino euocando promiſiſſet, ea vt exſequeretur. id ſecure facere poſſe: cum, ad maieſtatem regis toto Belgio aſſerendam, ſat indigenarum eſſet. ſic Parmenſem, ad pacandos pridem motus, milite nullo externo vſam. quam virtutem ſub Albano iterum comprobaſſe Belgas, cum Auriacum ingruentem propulſarent. dein comitia, quibus ipſi ſe ſubmitterent, concedenda; & religionis item reformatæ exercitia: dum modeſte, & ſine offenſa, hæc haberent. denique etiam habitationem illis permittendam: quam externis mercatoribus, Anglis pariter ac Germanis, alijſque, idem de religione ſentientibus, indulgeret. interim fortaſſe deum meliorem cunctis mentem iniecturum; concionibuſque egregijs, & exemplis, ad virtutem, & antiquam pietatem, reducturum. quæ ſi neget, metuendum, ne provinciæ, hactenus ad obſequium prompta, cæteram regis reuerentiam exuentes, dominum ſibi, facile iſta conceſſurum, alibi quærant. quin Auriacum præ ſe ferre, & pronuntiare palam, ſi rex inclementer agat, non deeſſe candidatos.* Hoc conſilium, quanquam rectum, non Hiſpanis tamen placuit. quod pœnituiſſe ſæpe Requeſenſium, idque ab ipſo aliquoties ante mortem exauditum, ſunt qui ferant. Delegati ab Auriaco, & Ordinibus, die decimo quarto Iulij, cum de pace fruſtra ſeſe agitare animaduerterent, diſcedendum tandem rati, ſcripto

cIↃ IↃ LXXV.

cIↄ Iↄ lxxv. poſtremum oblato, conqueruntur; *nunquam Requeſenſianos bona fide quicquam egiſſe. ſe vocare teſtem deum, homineſque, quam ſincere, finiendo ſemel bello, quiduis fecerint*. inde, ante acta omnia repetentes, palam faciunt, *nihil aliud his propoſitum, quam reſponſis plane dubÿs, & dilatione callida, tempus ipſis interuertere. nihil æquius peti abs ſe potuiſſe; neque illos, ſi quid ſine dolo agerent, negaturos. itaque, etſi conſiliorum integritatem præ ſe ferrent, tamen fraudis manifeſtos. quæ cum ita ſe haberent, decreuiſſe libertatem, aras, focos, ſumma ope propugnare. nihilominus, vt oſtenderent, quam ad pacem inclinarent, cum reſponſum, quod prætendant, ex Hiſpania accepiſſent, non inuitos ad negotium redituros, ſi conſultum videatur, & ſperare certò poſſint, meliore deinceps fide acturos eſſe.* Hic cum ſeſe accuſari ægre ferrent, eo ipſo die referunt; *ſumma cum iniuria queri. nec quæſitam ſibi moram, niſi, pro momento rei, quicquid actum, vti regi nuntiarent; ac, quid fieri ipſe vellet, intelligerent. neque ſcriptum hoc poſtremum alia lege velle accipere, quam vt mox, reſponſo allato, ad colloquium inſtaurandum reuertantur. interim teſtari deum, homineſque; promptos ſemper, facileſque, ſe fuiſſe: nec diſceſſus, aut colloquÿ dirimendi, cauſam vllam præbuiſſe. contra Auriacum, Ordineſque fœderatos, huius culpæ reos eſſe; qui tantillum ipſis tempus indulgere recuſarent. nam, cum plena poteſtate adueniſſe quod obÿcerent, ſane ignarum nulli eſſe, id in rebus adeo magnis vſitatum.* Sic colloquium hoc diremptum. è quo cum vtrinque præualere cuperent, potior tamen cauſa Auriaci iudicata. quippe qui, quæ

tacite

tacite alij, palam peteret; *libertatem, immunitates, & antiqua priuilegia; inde militis peregrini miſſionem, & comitia generalia, prout olim vſitata*. quibus cum religionis cauſam ſubderet, nihil æquius poſtulare potuiſſe viſus fuit. nihilominus inter pacis hoc negotium bello Hiſpani profecere; &, dum illic negligentiores cæteri, Neuſam in Flandria, Oudenboſcam in Brabantia, muniere. In memoriam rei geſtæ cuſus ab Hollandis nummus, cuius parte ab vna ſeptum; in quo leo, enſem ſtrictum vnguibus tenens: circum ſcriptum, SECVRIVS BELLVM PACE DVBIA. in aduerſa, libertatis ſignum, pileus; cum inſcriptione iſta: LIBERTAS AVREA CVIVS MODERATVR HABENAS RATIO. Inter iſta Fridericus Cæriolanus de conſtituenda pace formulam edit, cuius capita. *vti omnes, bene erga pacem affecti, magis publicæ, quam priuatæ, rei ſtudeant; ſtatuantque, dum ſe mutuo, ſubditoſue, principes Chriſtiani oppugnent, omnes ſimul, vna cum religione, ac fortunis, intercidere. ita Africam, Palæſtinam, Aſiam, Græciam, & Pannoniam, perijſſe. idem ſibi, ni prouideant, & concordes eſſe velint, imminere. ne jus ſummum, quæ iniuria ſæpe ſumma, conſectari vtrinque cupiant. rex honorem, nomen, bona, cunctis reddat; ſubditique ad obſequium priſcum redeant. quæ promiſſa, ac conuenta, bona fide teneantur. ſi neceſſe arctius aſtringi regem, proceres Hiſpani omnes, ſacri ordinis, aut profani, quod cum Africanis olim inſtitutum, ſubſignare iubeantur. idem &, volente rege, principes Germani faciant; Belgijque vrbes aliquot, è primarijs: at, cum tres ſint motus cauſæ, Inquiſitio; mandatumque* CIↃ IↃ LXXV.

de

cIↃ IↃ LXXV. *de edictis Caroli Quincti, & Philippi, ſeueriſſime exſequendis; item decima imperata; Inquiſitio, decimaque, nondum adhuc inſtitutæ, omittantur: in edictis, cogitetur moderatio; quæ conſilio, & conſenſu, omnium fiat. quæ qui non contenti erunt, aut maiorum ſe religioni aptent; aut, vt in Imperio ſuetum, conſtitutis illic legibus, alio migrent: ſaluis bonis, quæ aut vendere, aut locare alijs, poſſint. quod de milite peregrino conquerantur, ſi hoc vrgeant, dimittatur: data prius ſatis firma cautione, nil prouinciales vnquam contra regem molituros: ad quem & de pace Auriacus ſumma cum modeſtia ſcribat. hoc momentum non exiguum habiturum. idem quoque ad Meliti principem, & Chinconium comitem faciat; qui conſiliarij regis, dignitate, & auctoritate, primi: tum Auriaco ambo iuncti. quippe illum, Menciæ Mendozæ, quæ Henrici Naſſouij patrui vxor tertia patruelem; hunc, ſorore eius ducta, affinem eſſe. quæ ſi placeant, Furium ſtatim citis equis in Hiſpaniam excurſurum; ac reſponſum, quale optarent, mandatumque item plenum de religionis pace, & militibus peregrinis euocandis, allaturum.* His reſponſum ab Auriaco; *quas propoſuiſſet ipſe de promiſſis exhibendis cautiones, in quîs cardo rei omnis verteretur, illas neminem prudentem adeo tutas arbitrari, quin & diſpenſare eas, & abſoluere tranſgreſſores, pontifex Romanus poſſet. diffidentia iſta fieri, vti ipſe, meliori ſpe abiecta, bellum certum, etſi dubij euentus, paci incertæ, adeoque inſidioſæ, præferendum exiſtimaret. deinde ſero, neque integro negotio, formulam hanc tranſmiſſam eſſe.* Eodem tempore, inter belli apparatus, Brilæ Auriacus tertiam vxorem duxit, Carlotam Borboniam, ducis Mon-

pen-

penſerij filiam. Requeſenſius, vt jam dixi, dum de pace Bredæ agitur, Neuſam interim, & Oudenboſcam, communierat; & Valdeſiæ legionis ſigna tria impoſuerat. inde Hollandiæ præfecto, Ægidio Barlamontio Hiergio, mandat; vt, munitionibus captis, viam ſibi ad exercitum in prouinciam adducendum aperiret. addit ei Ferdinandi Toletani ſigna nouem, ac Franciſci Valdeſij totidem; Belgarumq;, & Germanorum, alia quædam. illa poſtquam ad viginti quinque dies Beuervvici, in Hollandia boreali, ſubſtitiſſent, vt vicinis metum injicerent, Vltraiectum mox procedunt. vbi cum ſe Hiergii copiis adjunxiſſent, Buram verſus perrexere. oppidum iſtud perexiguum, priſco more communitum, muris, turribus, & profunda circum foſſa. arx præterea, turribus ſatis validis quatuor, foſſa triplici; inſuper, qua oppidum ſpectat, vallo lato. intus Vogelſangus erat, cum præſidiariorum ſignis quatuor, machinis viginti quatuor, cæteroque inſtrumento, quod ſufficeret. obſidebant peditum inſtar ſeptem millia; in quîs legio Lanceloti Barlamontii Megenſis, & Florentij Flojoni, qui vterque Hiergij frater: ad hæc equitum alæ quatuor. Vallo ducto, cui præerant Manuel Cabeca Vaca, & Salazarius, naues grandiores duæ ab Hiſpanis intra foſſam demittuntur. quibus ſuperſtrato ponte, cum tormenta quatuordecim Ludouicus Bloſius Treſlongus binis locis ordinaſſet, inſtituta verberatio, & continuata biduum. jamque edita ruina; quam inuadere Manuel Cabeca Vaca, & Caſpar Oartiſius, juſſi.

cIↃ IↃ LXXV.

ɔIↄ Iↄ LXXV. nec negotii multum erat; cum præfectus, ſeu ignauia, ſeu proditione aliqua, hac deſerta, intra arcem ſe recepit. quæ res bene Hiſpanis vertit; quippe, fracto forte ponte, per quem in ruinam tenderent, facile erat jam tranſmiſſos profligare, cæteros foſſa prohibente. ita ſine vlla pugna captum oppidum, direptumque. neque fortius arx defenſa, etiam ipſa in hoſtis poteſtatem venit; militique ſine armis, ſignis, tympanis, gratia diſcedendi facta. Vogelſangus, proditionis ab Ordinibus accuſatus, & Gorcomij comprehenſus, in Gaudanam arcem abducitur; ſed, expoſita facti ſui ratione, mox dimittitur. Parte alia Mondragonius, vti aditum in Zelandiam ſibi ſterneret, milites è legione ſua mille, inſuper cohortes duas, Damiani Moralis, & Alfonſi à Soto-maiore, in Finartum obiectum ducit; ac tentatum prius vadum, poſtquam receſſiſſet mare, cum egregia virtute tranſmiſiſſet, locum capit. naues nouem, alueo cuſtodiendo, appoſitæ erant; quæ, ſclopetis retro actæ, tranſitum illi permiſere. ac victoriæ mox Clunderta, & Roggenhillum, acceſſere. nec ceſſare, Bura expugnata, Hiergius. quin, accepto ſupplemento peditum ad tria millia, ſub ductoribus Carolo Fuggero, Franciſco Verdugo, & Alphonſo Lopeſio Gallo; cum equitibus quadringentis, ac foſſorum ex Eburonibus ſignis quindecim: tripartito ſtatim exercitu, vt conſilij ſui incertum hoſtem haberet, in Worcomium, ac Sconhouiam, Gallum, & Verdugum, ducere cum iuſſiſſet,

ſet, ipſe Audevvatram tendit. quo mox ipſi de compacto, decimo nono Iulij die, convenere. ea, ambitu non magna, ſitu longa, & quadrata, ſuper aggerem porrecta; foſſa, vallo, turribuſque, ſat munita: agro circum ſubpaluſtri. latus Iſula flumen alluit. in præſidio ſigna quatuor. ex his vnum Germanorum, ſub Muntero; alterum Scotorum erat, ſub Dincvvercio: cætera duo Gallorum; ſub San-Mariano vnum, ac ſecundum ſub Marcaultio. ab his cuncta ad defenſionem prompta. ædes noxiæ deiectæ, ſaxa è plateis eruta, & in vallum comportata, vt in hoſtem ea iacerent. tum imagines ſanctorum, vt pugnarent obſtinatius, ceu ſpe veniæ per offenſam tantam adempta, iuxta poſitæ. & parata inſtrumenta, quibus in ruinam muri inuadentes propulſarent: ac ſuffoſſa turris templi, ſic ſuffulta, ne deiecta, intro cadens, foſſam impleret. ſed præfectus loco deerat. quem cum ſorte petijſſent, in Munterum illa cadere, virum animi intrepidum; ſed audacia, quam conſilio, meliorem. eo factum, vt defenſio imprudentius inſtituta, præter mentem San-Mariani, qui peritia militari excellebat, vrbem perderet. obſeſſores ita diſtributi erant, vt Valdeſius aggerem Sconhouienſem, ac Monfortienſem item, qui cum eo rurſum iungitur; & Verdugus, Fuggeruſque, vt Woerdenſem occuparent. ipſe Hiergius, cum Megenſi, & Floiono, paullo inferius inſidebat. qui, cum flumen, quo inferri annona poſſet, obſepſiſſet, cæteras aquas diuertebat. hinc tormenta aduerſus turrim,

cIↄ Iↄ LXXV.

cIↄ Iↄ è qua caſtra vniuerſa ſclopetarij infeſtabant, duo
LXXV. locat. inde in aggere cataractæ, viginti tria; in Monfortienſi, quinque. hinc, negata deditione, quam petebat, ſeptimo Auguſti die verberare muros incipit. id quatriduum cum feciſſet, Franciſcum Aquilarium Aluaratum, & Sanctium Beltramum Pennam, explorare ruinam iubet. quam cum terra, ligno, lino, ſaxis, culcitis, dolijſque, & materia omni obuia, oppidani reparaſſent, oppugnationem imperat. acriter certatum vtrinque; adeoque obſeſſores exarſere, vt, Hiſpanis tantum oppugnare juſſis, totis caſtris vrbem inuaderent. nec obſeſsis virtus defuit. ſed cum diu hoſtilem impetum ſuſtinuiſſent, ferro, plumbo, pice, oleo, artificioſis ignibus, & ardentibus item circulis repugnantes, victi numero, obrutique. magnam ibi victor miles ſtragem dedit; & è victis vix viginti euaſere. varia cæde in oppidanos, militeſque, nulla ſexus, aut ætatis, ratione, deſæuitum. concionator in crucem actus; paucique adeo vitam pretio redemere. vrbs direpta; ac, ne cladi quid deeſſet, etiam poſt prædam incenſa, pene tota conflagrauit. ex Hiſpanis inſtar centum cecidere; inter quos & Aluaratus. Penna, alijque plures, vulnerati. Auriacus iam Goudam venerat, vt, perfoſſo illic aggere, aqua immiſſa obſidionem diſſiparet; ſed, poſt expugnatam vrbem, fruſtra id conſilium fuit. Hiergius, cum præſidium illic poſuiſſet, Fuggerum, Oartiſiumque, cum Germanis, Hiſpaniſque, ſine ſignis, Lederdamum; ac Megenſem, & Treſlongum cum tor-

tormentis, Vltraiectum verſus iter ſimulare: ſed poſtridie ad Sconhouiam reflectentes conuenire omnes jubet. ea ad Leccam flumen ſita; non tam opere, quam ingenio loci, firma. nec præſidium vllum erat. verum Gardius, rupto ponte, quem Megenſis è nauigijs iunctis ſtruxerat, mox auxilium introduxit. olim in aduerſa ripa locū Hiſpani communierant; quem deſertum occupare denuo Borgiam Hiergius iubet. inde murum, debilem ab ea parte, illinc verberare inſtituit. jamque edita ruina, Gardius, poſtquam primum impetum repreſſiſſet, alienis à defenſione ciuibus, ſaluis bonis, armis, ſignis, vrbem dedit. cum Sconhouia mox Viana deſtituta. hinc exercitu deducto, Crimpam tendit, qua in Moſam Lecca influit. hic munitiones duæ. vna, in concurſu fluuiorum poſita; altera, in oppoſita ripa. in vtraque milites trecenti circiter præſidebant; ſed, adueniente hoſte, diffugere. Loco gemino, magis opere, & præſidio, confirmato, ob momentum, ſtatim tertium Hiergius addit. tum Megenſi, ac Fuggero, dat negotium, vti Woerdam obſiderent; ipſe in Alblaſſanam inſulam, ex aduerſo Crimpæ ſitam, copias ducit. & munitionem impoſitam ſtatim capit. cui Auriacus vt occurreret, cum equitibus trecentis, ac peditibus octingentis, Riderkercam contra munit. quo obſeſſa quaſi Crimpa, anno proximo, deſinente Februario, ſeſe reddidit. Dum hæc fiunt in Hollandia, naues circiter duodecim, bello inſtructæ, ad Roſendaliam à Zelandis exuruntur. his ducenti Mondragoniani appoſiti, qui ↄIↄ Iↄ LXXV.

cIↄ Iↄ ſeruarent; ſed, dum negligentius agunt, in uadun-
lxxv. tur, ac fugantur. irritatus Requeſenſius, relicto in Hollandia Hiergio, in Zelandiam, in qua magnum fœderatis robur eſſe animaduerteret, arma vertit. igitur triginta jam triremibus ſtructis, nauibus minoribus alijs, cum maiores alueo prohiberentur, Antuerpia Bergas, inde Tolam, & Annelandiam, mox peruenit; quo præmiſſæ Hiſpanorum è Romeri legione ſex cohortes, quinque item è Valdeſij, ex Hollandia euocatæ. ipſe vero ſingulas Rutij, Mondragonij, Pacieci, Verdugique, & Altempſij, cum foſſoribus mille ducentis, equitumque turmis quatuor, ſecum duxerat. juſſus vadum explorare Ruiſius Duranda, cum militibus quatuordecim; quibus comites ſponte ſua ſeſe dabant Franciſcus Marcadus, Sanchijque Auilæ puer. duces famulus Serooskerckij, & Tolanus quidam ruſticus. qui cum, recedente mari, poſſe in inſulas tranſiri nuntiarent, quamquam multis id negantibus, rem periculi plenam aggreditur. ac, prenſatis prius ducibus, cum ſeorſim milites quoque compellaſſet, die viceſimo octauo Sept. ſingulos peram, pulueremque tormentarium, & viaticum in tres dies, capere jubet; ac triremibus in Philippolandiam trajicit. ibi vado tranſeundo deſtinati, Ioannes Oſorius Vlloa, Iſidorus Paciecus, Ludouicus Querallus, Hieronymus Serooskerckius, cum militibus mille quingentis, & foſſoribus ducentis, veſte poſita, mare intrant; dato Auilæ negotio, vti ſtatim cum triremibus, quibus Mondragonius vehi, ſequeretur: caue-

ret-

retque, ne in claſſem hoſtilem incideret, in propinquo excubantem. neque enim dubitandum, ſi triremes, admodum humiles, conſecuta ipſa eſſet, quæ conſtaret magnis nauibus, quin, ſecundiore vento, eas demerſura eſſet. id cum fieret, cœlum, etſi multa nocte, ignibus coruſcantibus clarum apparere; arbitrantibus Hiſpanis, omen ſibi fauſtum dari, ceu inuſitata illa luce deus viam per incerta aquarum præmonſtraret. ita autem incedebant, vt Vlloa primum agmen cum Hiſpanis, Germaniſque, & Belgis, duceret; ac poſtremum Gabriel Peraltus clauderet: qui nec viam rectam tenuit, neque ſuos etiam aſſequi, luceſcente die, potuit. quare, reuocante eum Requeſenſio, qui, ex aggere circumſpiciens, in euentum intentus erat, cum Chriſtophoro Mondragonio, & Sanchio Auila, mox in Duuelandiam tranſijt. Vlloa, quanquam claſſe hoſtili è longinquo infeſtante, tamen, ante acceſſum maris, terram attigit. Paciecus interceptus; & vix decem è foſſoribus euaſere. qui per tenebras cum effugium quæritarent, ad hoſtilis claſſis ſtrepitum diſpalati, ſalo abrepti. Belgæ autem, ac Germani, cum tranſirent, claſſiarij, qui & contis, & demiſſis per oblongos funes vncis, eminus eos vulnerare conabantur, voces etiam, tanquam miſerantes, addere; *quorſum infelices tenderent, quibus, qui imperitarent, canum aquaticorum inſtar vterentur. tum quis illos furor ageret, vti corpora, tanquam vallum, pluteoſue, ictibus obiectum irent.* quibus ipſi nihil moti, porro eniti; &, per ſeſquemilliare contendentes, in oppoſi- cIↃ IↃ LXXV.

cIↄ Iↄ LXXV. poſitam Duuelandiam tandem euadere. ubi, quanquam aqua madidi, & reciprocante fluctu fatigati, ſine mora hoſtem aggere, quem ſeruabat, depullere; ac Vianam fugienti inſtitere. hoc conflictu Carolus Boiſotus cecidit, Zelandiæ præfectus; imprudenter, nocte obſcura, ſociorum, vti creditum, ferro ictus. cujus morte conſternati animis cæteri, ſe in fugam coniecere. mox cum claſſe Auila aduenit, & cum eo Mondragonius. miſſi etiam cum auxilio Aluaradus, & Hortenſius Armengolius. quorum aduentu, qui cuſtodiebant inſulam, deſerunt munitiones, & Vianam ſe recipiunt. quam cum dedere recuſarent, juſſo locum obſidere Ioanne Caſtello, Mondragonius, cæteriq;, amnem inter Duuelandiam Scaldiamque tranſmiſere. maior illic, quam ſuperiore die, difficultas; quando vadum, limo quoque impeditum, magnis ſæpe voraginibus incedentes moraretur. tandem tamen, Mondragonio præeunte, Sanchius Auila, & Vlloa, æmulatione quadam, ſubſecuti, in vlteriorem ripam peruaſere. ac, deiectis etiam illinc, qui introitum defendebant, ſtatim Dreiſcheram, vbi ſe reficere poſſent, contendere. inde porro Brouvvershauiam, municipium in ſuperiore ejus inſulæ parte verſus Aquilonem ſitum, portu inſigne; qui, multarum nauium capax, palis magnis, trabibuſque, permunitus. paullo ante Ioannes Caſtellus, qui Vianæ obſidendæ relictus erat, ea capta, ac præſidio firmata, in Scaldiam tranſierat. qui cum inde redijſſet, deſtinatus Aluaradus, qui præſidiario milite deſtitutam, vt

putabant,

putabant, Bommenedam occuparet. ſed negotij, quam exiſtimatum fuit, plus exhibitum; loco valide communito, & præſidio propere impoſito. inter hæc per aggerem Bornedamenſem, fruſtra inciſum à fœderatis, chela quoque occupata, infra Ziriczeam itum. & hinc Gabriel Peraltus, inde Ioannes Caſtellus, cum trecentis quiſque peditum, diuerſo itinere contendentes, dato ſigno, eodem tempore munimentum aggredi juſſi. ſed Peraltus, cum, nec ſigno, vt conuentum erat, dato, neque loco explorato, impreſſiſſet, claſſe valide, quæ canalem inſidebat, & præſidio, repugnante, ipſe cecidit, & cum eo amplius quinquaginta alii. nihilominus tamen Auila, qui ſuppetias laborantibus, etſi ſero, afferebat, cum poſtridie iterum locum oppugnare inſtitueret, & Caſtellum, ſigno dato, aduocaret, vacuum à præſidio locum, & incenſum; occupauit; &, exſtincto ſtatim igne, communiuit. multum hic momenti erat ad futuram obſidionem. tum fiducia inde ſumpta, naues hoſtium, æſtu maris aquis ſuis deſtitutas, poſſe exuri. ac mandatum id Durandæ. verum ille, ab Aluarado, & Armingolio, retardatus, cum interea in altum claſſis ſe ſubduceret, non perfecit. dum hoc agunt, tres, egreſſi ciuitate, aſtu Hiſpanos circumueniunt. cumque de dedenda vrbe, & claſſe etiam, ſpem feciſſent, aliquodque à Requeſenſio operæ pretium accepiſſent, ceu acturi cum nauarchis, vt liceret claſſem adire, impetrarunt. ad quam vbi acceſſiſſent, alia omnia agitarunt; de rumpendo

cIↃ IↃ LXXV.

Eee cata-

CIↄ Iↄ catarađa in Dreiſcherienſi aggere, & qui ad ſali-
LXXV. nas duceret : dein quo pacto aquam immittere,
quibus ſignis cum obſeſſi, tum qui aggeres ſer-
uarent, ſe commonefacere poſſent. hinc reuer-
ſi, cum peractam rem promitterent, rurſum tem-
pus, quo cum præſidiarijs agerent, poſtulantes,
ita in ciuitatem redeunt, ſero fraude ab Hiſpa-
nis intellecta. qui interea conſultant, quid agen-
dum primo eſſet. ac ſalinas Mondragonius, ciui-
tati imminentes, quæ, præſidio iuſto impoſito, ad
deditionem obſeſſos breui coacturæ eſſent, ante
omnia occupandas contendebat. contra Vlloa,
Bommenedam expugnandam; quod ni facerent,
metuendum, ne auxilia, quanta vellet, claſſis per
hunc portum exponeret. quæ ſententia, Requeſen-
ſio, & Vitellio, approbata, cum teneret, totis viri-
bus Bommenedam adoriri viſum fuit. Eſt hæc ſita
in confinio trium aggerum, ſeſe ibi contingen-
tium; quorum ſinguli propugnaculo communiti.
foſſa circum, aqua plena, emiſſarij beneficio, niſi
qua alluitur mari; quod recedens, nudum latus,
& acceſſum non difficilem, hoſti dabat. in princi-
pio vix præſidium vllum inerat; ſed è claſſe, quæ
propinqua, mox ſexcenti Belgæ, Galli, & Germa-
ni, introducti. quis præfectus Nououillius, acer,
& militiæ vetus. oppugnatio demandata Mon-
dragonio, Aluarato, & Vlloæ. hique cum tormen-
ta duodecim admouiſſent, toto triduo verberatio-
ne facta, & ruina etiam edita, Nououillius, qui
diffideret cum tam paucis ſuſtineri impetum poſſe,
de deditione colloqui poſtulabat. ſed, ſuperbe

Hiſpano quodam dictitante, nullam omnino per duellibus, quos gallinas per conuitium appellabat, gratiam fore; ni de vallo, abiectis armis, ſe præcipites in ſubiectam foſſam darent; mox colloquium diremptum. inde rurſum Mondragonius, qui non ſine magna cæde expugnari locum poſſe animaduerteret, vt ſuorum ſanguini parceret, Aluaratum illuc mittit, qui & militis petulantiam excuſaret, & conditione honeſta agere ſe paratum oſtenderet. qui dum hoc negotium tractat, iterum caſus perturbauit. quippe Pacieci ſignifer, dum colloquium inſtauratur, obſeruato loco quodam, minus firmo, per quem facile cum cohorte ſua ſola eniſurus videbatur, vim iniuſſus ſtatim facit. ſed repreſſus, & occiſus, cum triginta item è ſuis, facti adeo temerarij pœnas luit. ea propter Nououillius denuo ſermonem abrumpit. *ſat enim perſpectum ſibi, quali fide Hiſpani agerent. quod gallinas appellaſſent, id conuitium mox virtute eluſuros. nam ſe viris imperare, qui, ad pugnam multo vſu comparati, dudum animum in quemcumque belli euentum obfirmaſſent*, cum hoc dicto retro cedens, ne ſpem ſuis vllam fugiendi daret, naues adiacentes remouet. hinc poſtridie, qui XXIII Octobris, cum quingentis Hiſpanorum, totidemque è Germanis, oppugnatio inchoata. æſtus maris latus vnum deſtituerat; idque inuadunt magno impetu. ſed, obſeſſis multo acrius repugnantibus, cum per duas amplius horas concertaſſent, iam cedentibus Germanis, reuocati. & occiſi hoc conflictu plus ducenti; plures etiam ſauciati. quorum CIↃ IↃ LXXV.

cIↄ Iↄ rum magnam quoque partem, dum, vulneribus
LXXV. ſuis tardi, minus properant, mare intumeſcens hauſit. qua repulſa irritati obſeſſores, quam deiecti, biduo vno interiecto, totis viribus oppugnationem repetunt. vtque obſeſſis metum grauiorem injicerent, ceu auxilijs nouis aucti, lixas, caculas, cæterumque famulitium, cum vtrinque pugnaretur, procul apparere jubent. itaque acriter illi inuadunt, hi repellunt; ampliuſque horas quinque, ſumma vtrinque animorum obſtinatione, pugnant. cum poſtremo, vt iuſſi erant, lixæ quoque, & calones, procul ſeſe oſtendentes, adiuuare pugnam velle viderentur: armis bene inſtructi erant, & pulſabant Hiſpanorum more tympana; ita vt conditionem, imbellemque alias animum, occultarent. ac momentum dolus habuit. quippe feſſi jam obſeſsi, qui cum multis adeo pauci tanto tempore depugnaſſent, noua auxilia, vt putabant, conſpicati, animos etiam deſpondere. neque tormentorum amplius, quæ continuata illa exploſione inferbuerant, vllus vſus; & præſidium fere ſolum in ſariſsis Germanorum. itaque tandem vallum ſuperant. quo potiti, cum nec intro tamen quiſquam ſe demittere inde auderet, increpante eos Aquila, & ignauiam exprobante, ſclopetarius quidam Hiſpanus, cui Toletano nomen, ſumpto clypeo, primus ſaltu ſe deijcere. quem ſecuti deinde alij, locum porro expugnare. obuij quique, vt in talibus vſitatum, trucidati. vix viginti è ſexcentis euaſere. Ita capta Bommeneda, Requeſenſius

Ziric-

Ziriczeam caſtra ducit. ea vrbs Zelandia tota antiquiſſima, &, cum pagus antea eſſet, poſt in ciuitatem exſtructa à Lothario Imp. anno Iↄ ccc xlix. ſæpe bello à comitibus Flandrorum, ob commoditatem loci, impetita. & inprimis infeliciter à Guidone Dampetræo; cum adiuti opibus Philippi Pulcri opidani, capto ipſo, & pleriſque è proceribus, plurimiſque interfectis, victoriam illam, tota hiſtoria ejus gentis celeberrimam, reportarunt. ac poſtremum ex incendio Romerſualæ ingens incrementum cepit. Erat illic cum præſidio inſtar mille ducentorum Arnoldus Dorpius, ſub ductoribus, Iuſto Endio, Ioanne Crommio, Nicolao Bernardo, Adriano Portio, Ambroſio Ducæo, Antonio Bommelio, Nicolao Plucketo, Eligio Rudamo, Nicolao Ruichauerio, Boiſioque. Dorpius ſtatim omnia vrbi defendendæ præparare. ante eam, ad auſtralem portus partem, tumulus quidam, ex congeſto è ſalinis ibi cinere, eminebat; ad ſeptentrionem vero, ager jugerum quinquaginta adiacebat. hunc, & illum, communire. quod reſtabat, interciſis circum aggeribus, aqua merſum. commeatus, & præſidij, ſatis erat; ſed initio conſternatiores ciues. quos vt mora quadam erigeret, primo ad dies quatuordecim inducias pactus, inde protulit. interim foris inchoata pridem opera ſedulo perficiebat; intus omnia vrbis loca, minus firma, accurabat; &, quod maius munimentum, tandem ciues confirmabat. Requeſenſius, qui vim quicquam profuturam deſperabat, fame premere de- cIↄ Iↄ lxxv.

cIↄ Iↄ lxxv. creuit. itaque palos, ſublicaſque, ferreis catenis nectens, emdium inter Duuelandiam, Scaldiamque, fretum claudere; ac, profundum ſi vetaret, naues ponere, ancoris ſuis fundatas, tum conſtratas tabulatis, & militibus, machiniſque, communitas. portum quoque, & ſubmerſos aquis campos, ne inferri annona poſſet, obſidere. deinde, cura diſtributa, poſtquam copijs terreſtribus Mondragonium, ac nauali rei Auilam, præfeciſſet, Tolam primum, inde Antuerpiam, ſe recepit; abducto Vlloa, quicum minus Mondragonio conveniret. Interea Hiſpanica claſſis, quæ præfecti ſui morte, Petri Melandæ, impedita, vti ſupra memoratum, tandem in Angliam applicuit. cui vt Elizabetha portum daret, cum Mendoſa anno ablegatus eſſet, nunc Ioannes Boiſotus miſſus, fiſci patronus; qui cum alia, tum & hoc, reginam oraret, *vti perduelles Belgas regno ſuo prohiberet*. quod cum illa durum valde, & inhumanum, exiſtimaret, tamen fœdere teneretur, vt nec miſeros magis premeret, neque regem fœderatum irritaret, admonere potius viſum, *vt momentum rei expenderet; &, an profutura peteret. periniquum enim eſſe, homines afflictos adeo, quique præter conſcientiæ libertatem nihil quærerent, è perfugio ſuo eijcere. deinde meminiſſet etiam, cum iam ante quinque annos idem poſtulanti Albano obſecuta ipſa eſſet, quam Philippo id perniciosum fuerit. ac Lumæum, alioſque è nobilitate Belgica, Brilam vrbem occupaſſe, Belgiumque ſat pacatum perturbaſſe. qua de cauſa, ſi eadem nunc ſeueritate agat, metuendum, ne conſilia æque Belgio damnoſa ipſi capiant.*

nihil-

nihilominus, cum Boiſotus porro vrgeret, ad præfectos limitum maritimorum literas mittit, interdicens, ne in regnum ſuum admitterent exules Belgas, quique arma contra regem Hiſpaniarum induiſſent; & in iſtis nominatim, Auriacum, Culemburgenſem, Bergenſem, Lumæum, Eſquerdium, Lumbreſium, Rumenum, Merodium, Carniſſium, Noiellium, Blijoulium, Bredamum; Boiſotum, Aldegondium, Manſartum, Dorpium, Vander-Anum, Haultainum, Tempelium, Mateneſium, Iſelſteinium, Bronchorſtium, Wingardum, Niueltium, Bellemam, Iunium, Hagam, alioſque, numero circiter quinquaginta. id regina ideo facere, vt ſe fœderis rationem habere oſtenderet; tum quod ipſa ſimili pridem beneficio obſtricta eſſet. nam per Wilſonum legatum obtinuerat, vti perduelles Angli, & in ijs Weſtmerlandius, é Philippi item prouincijs pellerentur. inſuper conceſſum illi, vt, permiſſu Zelandorum, naues Anglicanæ quatuor libero Scaldi Antuerpiam vſque merces veherent, & reueherent. his de cauſis gratiam debere viſa eſt. Per hoc tempus cum Auriacus, Ordineſque fœderati, nullam pacis ſpem reſtare; neque etiam libertatem conſcientijs, aut ſecuritatem ſibi, exſpectandam animaduerterent: neque vires deinde eſſe, quas Philippo opponere poſſent: de patrono, cui tuto ſe permitterent, conſultare. nec ſententia vna fuit. quippe illi in Imperium Principeſque; iſti in Galliam, hi in Angliam inclinare. ſed, cum rationes penderent, ab Imperio, etſi olim huic annexi, parum ſibi polliceri.

cIɔ Iɔ LXXV.

CIƆ IƆ LXXV. ceri. *nam Auſtriacam illic domum, cuius princeps rex Philippus, prævalere. Principes autem, vniuerſim quidem validos, ſingillatim imbecilles: idque magis, qui a fere, religione diſſidentes, etiam inter ſe diffiderent. itaque ſatis, quod curarent, domi habere; nec negotium aliunde arceſſendum. deinde neque permiſſuros, vt ſeorſim quiſquam, Belgij principatu confirmatus, alios omnes poteſtate antecellat. & vt quidam forte velint, non auſurum tamen vllum, propter Cæſarem; qui, ſororius Philippi, contra anniſurus eſſet, ne deficientis Belgij patrocinium ab Imperio, aut Imperij quoquam principe, capiatur: idque ad maieſtatem ſuam, & familiæ, toto orbe potentiſſimæ, dignitatem pertinere. Vtque vniuerſim fiat, quando in hanc rem comitia prius convocanda eſſent, longam nimis moram fore. Quod ad Galliam, neque ſpem in hac ponendam. Vetus gentis odium eſſe, nuperamque lanienam deterrere. ac diſtare nimium portus; quod commercijs, quibus Belgium cenſeretur, valde incommodum. tum exhauſtas bellis inteſtinis opes; per quæ regem, etiam compoſitis illis, non magnopere adiuturum. & diſcrimen ſummum eſſe, ne Brabantos, Flandros, Arteſios, atque Hannonios, irritarent; qui cum ipſis ſempiternum potius bellum, quam cum Gallis fœdus, vellent. deinde, vt ſe hi ſubmittant, metuendum, ne Philippus, qui vlciſci ſeſe poſſit, permutatione facta, pro Hollandia, ac Zelandia, & prouincijs fœderatis, Mediolanum, ac Neapolim, illi reddat. neque enim hac de re ſecuritatem dari ſibi vllo ſacramento poſſe; quod plerumque pro libidine ſua reges violare minime dubitent: magis autem in hoc negotio, quando ipſi pro ſectarijs, quibus fidem non ſeruare ſit permiſſum, habean-*

beantur. denique, vt nil horum obſtet, quid ſuppetia- CIↃ IↃ
rum à rege, animo tam alieno à religione ſua, polliceri LXXVI.
ſibi debeant? ergo fruſtra etiam illuc itum iri. At in Anglia, etſi linguam differentem, religionem, quæ iungendis hominum animis multum valeat, eandem eſſe. tum commercijs etiam aptiorem illam, & accedere huc reginæ Elizabethæ poteſtatem, vti ſummam terra, ac mari, ita imperium moderatum, procul graui tributorum exactione. à qua, ſi protectionem impetrarent, tum Oceanum vtrinque liberum habituros; & commercia cæterarum Belgij prouinciarum intercepturos, ac Hiſpanis ſpem recuperandi maris in perpetuum erepturos. deinde Daniam, Sueciam, Embdam, & Vandalicas vrbes alias, iam reginæ fœderatas, ſocietatem petituras. hanc ſententiam, cum excluſum ſe commercijs animaduertet, cætero item Belgio fore. denique ipſam etiam Galliam, fœderis partem ambituram. atque ſic futurum eſſe, vt, auxilia ſemper prompta, ac coniungi faciles copias, propter maris beneficium, habituri, hoſtibus vbique ſuis formidentur. & reginam, confirmandæ huic potentiæ, religionem, libertatem, priuilegia, & immunitates omnes, non conſeruaturam tantum, verum etiam aucturam. dein pecunia, neceſſarijſque rebus, adiuturam. ac poſtremum, in magna opum abundantia, & armorum ſumma gloria, pace vtrinque fruituros. quas ob cauſas expedire, vti ſemel tandem ſtatuant; prius quam aut vrbes aliquas è maioribus, aut inſigniores portus, aut munitiora loca, hoſtis caperet. nec conſultum enim eſſe, vt diutius, à pecunia, & exercitu, imparati, dubiæ ſe fortunæ exponant; quæ res animos populares, per aduerſa inclinare ſeſe faciles, ne in præceps forte impellat, metuendum. Itaque

F ff hæc

cIↃ IↃ hæc decreta legatio: placuitque vt mitterentur,
LXXV. Philippus Marnixius Aldegondius, Ianus Douſa
Nordouicus, Gulielmus Niueldius Arentſber-
gius, Paulus Buſius, Franciſcus Maelſonius.
qui, in Angliam cum veniſſent, circa diem Chri-
ſto nato conſecratum, mox Elizabethæ expo-
nunt, *quo in ſtatu res ipſorum conſtitutæ, & quid*
Bredæ actum eſſet. ſe negotium, reſque ſuas vniuerſas,
æquitati, ac conſcientiæ, ejus permittere. & orare, vt
auxilium, aut conſilium, adeo per vim oppreſſis dare
vellet. vetus ipſi cum prouinciis ſuis fœdus; tum & ge-
nus inde eſſe. nam Philippam, Gulielmi, Hannoniæ,
Hollandiæ, & Zelandiæ, olim comitis, cognomento Bo-
ni, filiam, Eduardo III *nuptam; à quo ſtemma compu-*
taret. nunc, ſi adiuuare velit, & protegere contra vim
Philippi regis, ſummam quoque poteſtatem oblaturos.
Requeſenſius, poſtquam de legatione hac accepiſ-
ſet, Fredericum Perenottum Campaniacum
cIↃ IↃ contra mittit, qui ſucceſſum perturbaret. Iſ-
LXXVI. que ad diem XII Februarij anni proximi in hunc
modum verba facere; *non ignotum veterem Phi-*
lippi affectum: & orare eum valde, ne audire per-
duelles, aut iuuare certe vellet. ita antiquis tot fœderi-
bus conſtitutum, quæ & pridem cum Boiſoto renouata.
eo tempore Aldegondium, qui legationis caput, per-
duellem declaratum; & expelli jure poſſe. Ad quæ illa
reſpondere, *perduelles adjuuare, aut defendere, nun-*
quam honeſtum ſe putaſſe. verum ſat conſtare ſibi, quam
in omnibus regi ſuo, & Ordinibus generalibus, cauſam
ſuam arbitrandam permiſiſſent. ac, cum æque inclemen-
ter haberentur, Gallicanum patrocinium implorare
decreuiſſe-

decreuiſſe.id cum neque ſibi omnino, nec Philippo, expediret; prouidendum exiſtimaſſe. quod ſi vero, ſub prætextu perduelles caſtigandi, rex præſidium illis locis, ſiue Hiſpanicum, ſiue externum, qualecunque, collocare ſtatuiſſet; æque id periculoſum regno ſuo arbitrari, ac ſi Galli occupaſſent. Nondum quicquam in negotio legatorum conſtituerat, ſed differre propoſuerat; facta interim poteſtate, vt tormenta, arma, militem, commeatum, comparare, & auehere, tuto poſſent. verum hi reſponſum vrgere; & *ſuppetias, aut tutelam,* poſtulare; *donec, pacem conſecuti, juxta normam verbi dei, in tranquilla conſcientia, viuere poſſint. nam hoc vnum in votis eſſe, idque ipſum ad quietem item Angliæ pertinere. ſi, quæ peterent, improbaret: aut, non expedire ſibi, exiſtimaret; ſaltem ne ſuſpendere vellet, & cunctando in diſcrimen ſummum adducere. beneficii inſtar fore, ſi quamprimum mentem exponat; &, fortaſſe negatura, ſtatim neget. ita ſibi libertatem pro rep. conſultandi permanſuram; & mature decreturos, quæ ex vſu ejus putent: quæque jure, tam diuino, quam humano, permittantur.* Dum in Anglia à legatis tanta animi magnitudine hæc geruntur, in Hollandia ipſa Auriacus, Ordineſque, qui vix ſpiritum ſub ingentis belli mole trahere poſſe crederentur, adeo ſe non premi tantum, aut laborare, oſtenderunt; vt decretam pridem in vrbe Lugdunenſi Academiam die octauo Februarij palam nunc erectum irent. quæ in eam famam excreuit, vt celebritate nominis, & ingeniorum gloria, nulli hodie toto orbe Chriſtiano Academiarum cedat. Requeſenſius, incli-

cIↃ IↃ LXXVI.

cIↄ Iↄ nante in ſeditionem milite, vt præuerteret, à
LXXVI. prouinciis ſingillatim magnam vim pecuniæ petere; vrbibus quoque, vti pagis, ſi conceſſum id fuiſſet quod volebant, ſuam cuique ſummam indicere: ac viginti octo millia florenorum, quæ Altempſiano militi ſoluerentur, in menſes ſingulos, ab Antuerpia poſtulare. & hoc tempore quatuordecim aureorum milliones cum ſemiſſe rex debere dicebatur; jamque impenſi bello Belgico amplius quadraginta duo computari. ea res auctoritatem Requeſenſij valde fregit; & querelam pro pecunia, quam poſcebat, plurimæ prouinciarum obtulere. ac nonnullæ, *priuilegia reddi ſibi* cupiebant, aliæ, quod promiſiſſet, *vt præſidia reuocaret:* Flandria, *vti rationes putarentur*. hæc pollicita pridem erat centum millia florenorum; verum ea tantum lege, *vt deducerent, quicquid ab Hiſpanis damni accepiſſent, aut militibus impendiſſent: tum præſidium vt prouincia vniuerſa euocaret, & delicta caſtigaret. vt vſuras etiam ſolueret, quæ è regis vectigalibus deberentur. porro addicta fiſco bona, juxta priuilegia ſua, & corruptam diſciplinam militarem, reſtitueret. denique vt ſenatum illum ſanguinarium aboleret; & prouinciarum curijs cauſas qualeſcumque redderet.* vniuerſim vero omnes poſtulare, *vt à decima exigenda in perpetuum abſtineret*. Hinc tributa intermitti, neque quicquam in ærarium referri, neque à præfectis ſolui. qua de cauſa cum comitia generalia Requeſenſius indixiſſet, & Bruxellas Ordines prouinciarum, aut eorum delegati, conueniſſent, per libellum, à Francſco Richardoto, epiſ-

copo

copo Atrebatenſi, ſcriptum petere; *vt, amoto ex-* cIↄ Iↄ
terno milite, Belgis deinceps uti vellet; diſciplinam mi- LXXVI.
litarem emendaret; & prouinciarum cenſum ijs rebus, ad quas deſtinatus eſſet, applicaret. ne migraret leges populi, & cuiuſque priuilegia ſarta tecta conſeruaret. tum ad regem, quicquid paſsim gereretur, bona fide vt referret; iſque in rebus, quæ ad Belgium pertinerent, Belgas quoque conſiliarios adhiberet. denique vt tumultuatos pridem Hiſpanos caſtigaret, & cohortes ordinarias inſtauraret. ſibi quidem in obſequio, & religione auita, permanere omnino certum ſed ſine iſtis nullo modo ſaluum eſſe Belgium poſſe. Tum adhuc in Duuelandia morabatur; vbi cum libellum iſtum accepiſſet, indignatus, *deus*, inquit, *me ab his Ordinibus liberet.* mox Antuerpiam, & Bruxellas, cum veniſſet, cur comitia indixiſſet, coram exponit; *cauſam ſolam habuiſſe, vt pecuniam, belli neruum, expedirent. ea ſibi, ſi in Belgio reſtitutam maieſtatem regis cuperent, opus eſſe. de libello, quem offerrent, eum ſeſe, quantum poſſet, apud regem adiuturum.* Iam Hiſpanicus equitatus propalam tumultuari; itaque, vt fauorem ſibi nunc obſtringeret, promulgato ſtatim edicto, poteſtatem ruſticis facit, qui ſe contra communirent. iſte autem, cum per agrum Inſulanum, & Arteſiam, in Hannoniam penetraſſet, à Lalanio vix repreſſus, à Romero apud Mollam in Brabantia mox ſedatur. Ob id factum irritati, odium in Lalanium capere, & vindictam minitari; Requeſenſium vero ipſum ſuggillare, *qui, coërcuiſſet motum, non pacaſſet: deinde arma auctoraſſet, nunquam poſtea deponenda.* Requeſen-

ſius,

cIↃ IↃ ſius, qui pecunia ſe deſtitui ringebatur, eo ma-
LXXVI. gis ægre ferre, quod hæc illo maxime tempore negaretur, quo dedendam Ziriczeam exiſtimaret. qua victoria tam inſigni & Hollandiam, & Zelandiam, diſtenturus, gloriam multo maiorem, quam Albano obtigiſſet, relaturus videbatur. itaque, cum rurſum Hiſpanos in tumultum propendentes animaduerteret, neque ſibi firmam ſatis valetudinem, aduocato ſanctiore conſiſtorio, & præfectis prouinciarum, quoſdam item epiſcoporum adeſſe jubet: inter quos Yprenſis erat, & Brugenſis. Atrebatenſis paullo ante, fato ſuo, aut veneno, vt ferebant, ob libellum à ſe ſcriptum procurato, diem obierat. aderant quoque Arſcotanus, Barlaimontius, Rochenſis, Mansfeldenſis; qui, Albani præfectura, aula fere abſtinuerat. ad hos Hiergius, Campaniacus, Raſſingemus, alijque. horum auctoritate vſurus, Flandriæ delegatos vocat, & oratione acri mox caſtigat; *pronos eſſe in perduelles, & conſilia clam conferre. ni pecuniam procurarent, detrimentum, quod reſp. hic acciperet, ipſis imputatum iri.* ad quæ ipſi cum obnixe poſtularent, *vt putaret rationes, militemq́ peregrinum, quod pollicitus, euocaret*; ille contra obſtinatior, & iam ira exardeſcens, *ſolos adeo, modo ſerio ad exemplum regis agerent, ad Hollandos, Zelandoſque, compeſcendos ſat valere. & ærarium valde locuples ſupra cæteros Belgarum poſſidere. regem bello iſto ſuo & Hiſpaniam, & Italiam, exhauſiſſe; iamque amplius quadraginta milliones impendiſſe. periniquum, vt cum alio-*

aliorum inopia ipſos ditet. quod deduci militem vellent, eum regi, tanquam viro nobili gladium, ad tutelam maieſtatis neceſſarium. verum tamen curaturum, ne moleſtus porro equitatus eſſet. Poſt hæc in triginta millia florenorum conſenſere; quæ Germanis abducendis, etſi neque illud factum, impendenda. Sub hoc tempus Chiappinus Vitellius, Cetonæ marchio, vir militiæ laude clarus, infelici caſu obijt. Hic Philippo, cum Albanus Belgium peteret, ab Hetruriæ duce Coſmo attributus, iſto bello bonam operam nauauit. cumque in Scaldiæ quodam aggere curru penſili veheretur, eo euerſo, vt obeſo corpore erat, cum ſe grauiter afflixiſſet, & Antuerpiam properaret, in itinere exſpirauit. aiunt quidam, à maleuolis, data opera impellentibus, deturbatum; quod arcana quædam Coſmo, in Philippi præjudicium, detexiſſet. neque diu Requeſenſius ſupervixit; qui Bruxellis, die quinto menſis Martij, febre acuta, ac peſtilenti, impetitus, diem clauſit. erat vir ingenio moderatiore, & prudentia, multo rerum vſu parta; ideo Albano à Philippo ſucceſſor datus, vt, cum Belgis mitius agens, hac contraria ratione ad obſequium eos reduceret: quæque ille per rigorem deliquiſſet, noua imperij æquitate emendaret. atque ita arma ſua temperaret, vt reducere potius populum ad obſequium priſcum velle, quam affligere, videretur; ac, cum primum perfeciſſet, ponere ea, ↄIↄ Iↄ LXXVI.

re ea,

CIↃ IↃ LXXVI. re ea, &, ſancita ante actorum obliuione, bona fi-
de in gratiam recipere vniuerſos, promptum o-
ſtenderet. &, conſilium hoc fuiſſe, credi pote-
rat; niſi fraudem occultatam, in tumultu Ant-
uerpiano, & conuentu de conſtituenda pace,
Bredæ habito, prodidiſſet.

FINIS.

RERVM

RERVM

In hac

GVLIELMI AVRIACI

PARTE PRIMA

Maxime Memorabilium

INDEX.

A.

Academia Lugduni in Batauis conſtituitur. 374. *inauguratur.* 413. 414.
Adolphus Naſſouius ad Heiligerleum cæſus. 121. *VVeddæ ſepelitur.* 122.
Alcmaria à Sonoio capta. 216. *à Toletano obſidetur.* 315. *egregie oppugnatur, & defenditur.* 323. *obſidione liberatur.* 325.
Amſtelodami turbatur. 86. *& deinceps. conciones prohibentur.* 93.
Amſtelodamenſes ab Albano in jus vocantur, & mulctantur. 193. *à Lumæo obſidentur.* 261
Antuerpia ab Auriaco aſtu tentata. 376.
Antuerpiæ imagines in templis deiectæ. 35. *& deinceps. turbatum ab Hiſpanis.* 346. *& deinceps.*

Antuerpienſes libellum Parmenſi offerunt. 12. *eam orant, vt venire in vrbem vellet, prohibendis ibi turbis.* 26. *à regionariis ſuis libellum oblatum accipiunt. ibid. & mox ad Parmenſem mittunt.* 27. *iterum orantes, vt venire in vrbem vellet. ibid. edictum proponunt.* 38. *Parmenſem, & Auriacum, de rebus ſuis certiorem faciunt.* 40. *Proteſtantes illic libellum Hochſtratano offerunt.* 52. 63. *delegatos ad Brabantiæ Ordines mittunt.* 58. *turbant.* 85. *cum Parmenſi tranſigunt.* 90. *conciones prohibent, & concionatores vrbe excedere iubent.* 90. *arcem ab Albano accipiunt.* 107

Arenbergicus ad Tranſiſelaniam pacandam à Parmenſi miſſus. 51. *eam ordinat, vt & Friſiam.* 74. *Groninganos per blanditias tentat, capitque.* 75. 76. *ad Galliæ regem cum ſuppetiis mittitur.* 108. *inde contra Ludouicum Naſſouium.* 120. *in prælio cadit.* 121. *Heiligerſlei ſepelitur.* 12[illegible]

Audevvatra in Auriaci partes tranſit. 222. *ab Hier[illegible] gio obſidetur, & expugnatur.* 396. 397. 398

B.

Barlaimontius fœderatos per contemptum Geuſio[illegible] appellat. 1[illegible]

Batenburgici duo, cum aliis nobilibus, per proditionem capti 94. *gladio feriuntur.* 12[illegible]

Bergenſis cum aliis fœderatis libellum Parmenſi offert 15. *in ius vocatur ab Albano.* 109. *militem colligit* 117. *Gelriam, & Tranſiſelaniam, in Auriaci parte[illegible] reducit*

reducit. 225. *inde mox in VVeſtphaliam fugere cogitur.* 269

Bommeneda oppugnatur, & capitur. 404. 405. 406.

Boſſuuius Iacobum Endium, Hollandiæ aduocatum, Bruxellas captiuum mittit. 112. *Roterodamum capit, & in ciues fœde graſſatur.* 207. 208. *ad conſulem Delfenſem ſcribit, de comprehendendo Auriaco.* 288. *in Hollandia boreali varijs locis potitur.* 325. *eius claſſis, & nauis prætoria.* 326. *oppugnatur, vinciturque.* 327. *& captiuus Hornam abducitur. ibid.*

Brabantiæ Ordinum apud Parmenſem querela. 63. *de repub. ordinanda ſententia.* 64. 65. 66.

Bredæ colloquium de pace inſtitutum. 379. *& deinceps.*

Brederodius, fœderatorum princeps. 15. *Bruxellis Parmenſi libellum offert.* 16. *Antuerpiam venit.* 27. *veniam accedendi ad aulam à Parmenſi per literas petit,* 77. 78. *reſponſum accipit.* 80. *arma capit.* 81. *& Vianam ſuam munit. ibid. Antonium Bombergum Siluamducis mittit, qui contra Megenſem eam tueatur.* 82. *Amſtelodamum clam venit.* 88. *Torræo, à Parmenſi miſſo, non obſequitur.* 89. *nouum juſiurandum detrectat. ibid. Hollandia excedit.* 94. *in judicium vocatur ab Albano.* 109. *moritur.* 94.

Brila capta à Gulielmo Marcano Lumæo, 202. 203.

Bura expugnata ab Hiergio. 395.

C.

CAmeracenſis Archiepiſcopus reformationem cler agre obtinet. 12
Carolomontium ab Auriaco communitur. 3
Carolus V Cæſar Gulielmum Auriacum educat. 2. 3. ac honores promouet. 3. Sabaudo ſubſtituit in exercitu ibid. Bruxellas reuocat. 4. & , humeris Auriaci in nixus, regnum Philippo F. tradit. ibid. prudentian eiuſdem commendat. ibid
Carolus Mansfeldius periculo ſe ſubducit. 10
Carolus, Philippi F. in Belgium benignus, a quibuſdan ei ad obſequium reducendo deſtinatus. 95. in cuſto diam à patre datus. 108
Cliuienſis, petente Albano, profugos Belgas eijcere pa rat. 106
Conciones palam cœptæ. 25. 26. permittuntur. 47
Culemburgicus vna cum alijs fœderatis Parmenſi libe lum exhibet. 15. in judicium ab Albano vocatur. 10 proſcribitur. 122. 123. eius ædes Bruxellis diruun tur. 12

D.

DEcretum de ſectarijs inquirendis, & puniendi 10. eius mitigati formula. 2
Delphi ab Hiſpanis per proditionem tentati. 37
Dordracum in Auriaci partes tranſit. 22

Egmun

E.

EGmundanus ad fœderatos delegatur. 29. iterum. 43. ad Flandriam pacandam à Parmenſi mittitur. 51. contra Auriacum ſententiam dicit. 60. 76. Albano, in Belgium aduenienti, obuiam profectus, dicto ambiguo percutitur. 101. capitur. 104. Gandauum in cuſtodiam abducitur. 107. gladio percutitur. 124. elogium in eum Mondolceti; & populi, militumque, amor. 127.

Enchuſa Auriaco deditur. 214. 215.

F.

FErdinandus Albanus Belgio coërcendo deſtinatur. 95. iter in Belgium capit. 99. ſenatum ſanguinarium inſtituit. 103. proceres Belgij Bruxellas conuocat. 104. Egmundanum, & Hornanum, capit. ibid. ad Cliuienſem ſcribit, vt profugos eijciat. 106. arcem Antuerpiæ imponit. 107. auxilium Galliæ regi mittit. 108. in Galliam profugos edicto retrahit. 108. proceres Belgij in judicium vocat. 109. per inſidias fere intercipitur. 115. Vltrajectinis inſtat, vt Concilij Tridentini decreta recipiant. 116. Arenbergicum mittit contra Lud. Naſſouium. 120. nobilitatem Belgicam, & proceres duos, gladio ferit. 123. & deinceps. in Friſiam proficiſci ſtatuit. 128. Lud. Naſſouium aſſequitur apud Gemingam. 130. ac cadit. 131. Delfſiliam in vrbem mutare ſtatuit. 133. ſed conſi-

lium id mox omittit. 134. *Groningam in ordinem co-
git. ibid. in reditu inde quæ Amſtelodami, & Vl-
traiecti, egerit.* 135. *caſtra ad Traiectum Moſæ mu-
nit.* 140. *pugnam detrectat. ibid. Leodienſes, ne
Auriacum adiuvarent, minis deterret. ibid. Auria-
cum cadit.* 143. *& mox viciſſim ab eo caditur.* 144.
militem in hiberna dimittit. 146. *inde, ceu victor,
ſtatuam ſibi ipſe ponit.* 146. 147. *quæ ſublata à Re-
queſenſio.* 148. *varie in Belgas graſſatur.* 149.
150. 151. 152. *regi Galliarum ſuppetias mittit.*
155. *Spellæum laqueo punit. ibid. à Pio V. mu-
neribus ornatur. ibid. mercatores Anglos compre-
hendit.* 156. *legatum ad reginam Elizabetham
mittit.* 157. *Ordines Bruxellas convocat.* 158.
decimam, viceſimam, & centeſimam, petit. 159
Vltraiectinos vrget. 163. *ac vexat.* 164. 168.
ad remp. ordinandam animum vertit. 170. *ſen-
tentiam in Vltraiectinos fert.* 171. *diploma regis,
de venia turbarum Belgis facta, Antuerpiæ pro-
mulgat.* 173. *edictum in ſpeciem mitius proponit.*
192. *Amſtelodamenſes in ius vocat.* 193. *Vliſſingæ
arcem imponere ſtatuit.* 209. *Montium Hannoniæ
amiſſione valde commouetur.* 220. *itaque recuperare
eos inprimis ſtudet.* 222. 232. *comitia Bruxellis in-
dicit, inde Montes petit.* 253. *cum Auriaco con-
fligit.* 258. *tam ancipiti euentu, vt gregarij militi
inſtar depugnare cogeretur.* 259. *Louanium, &
Tielmontium, recipit.* 263. *item Machliniam
quam miſerrime etiam diripit. ibid. Dieſtam quoqu
Teneramundam, & Aldenardam, recuperat.* 26
*Nouiomagi variarum vrbium legatos ſupplicant
accip*

accipit. 265. *ad Amſtelodamenſes literas blandiſſimas ſcribit.* 296. *è Belgio diſcedit.* 330.

Florentius Mommorantius Montinius ad regem ablegatur. 21. *in carcerem abductus, deinde gladio percutitur.* 96.

Fœderati ſeſe mutuo in certa quædam capita obſtringunt. 15. *Bruxellas eunt, & libellum ſupplicem Parmenſi offerunt.* 16. *ad Trudonis fanum conueniunt.* 29. *Arſcoti, & Duffla, cum Parmenſis delegatis agunt. ibid. per Auriaci & Egmundani diſſidium diuiduntur.* 77. *arma capiunt.* 80. 81.

Friſiæ Ordines Arembergico, prouinciam contra priuilegia ordinare cupienti, ſe opponunt. 75.

G.

Gertrudisberga occupata. 315.

Geuſij à Barlaimontio appellati fœderati, id nomen porro retinent. 18.

Gorcomium in Auriaci partes tranſit. 225.

Gouda ſe Auriaci partibus addit. 222. 223. *de ea prodenda conſilium quorundam detectum.* 333.

Granuellanus à rep. diſcedere juſſus. 10.

Groninga ab Arembergico per blanditias tentata, & capta. 75. 76. *præſidio munita.* 122. *ſignum ſubſidiarium legit.* 127. *ab Albano in ordinem coacta.* 134.

Gulielmus Auriacus quando, & vbi, natus. 2. *à Carolo V. Cæſare educatus. ibid. vxorem primam quam, & quando, duxerit.* 3. *Sabaudo ſucceſſor in exercitu datus. ibid. in eo munere quomodo ſe geſſerit. ibid. Carolomontium munit. ibid. Fagnolium expugnat.*

expugnat. 4. turrim ad Conuinium diruit. ibid. Bruxellas à Cæſare reuocatur; qui, humeris eius innixus, regna Philippo filio tradit. ibid. à Philippo in ordinem equitum aurei velleris cooptatur. 5. in Germaniam deferre coronam Imperij Ferdinando iubetur. ibid. uxorem amittit. ibid. Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ, & Vltrajecto, præficitur. 6. coronam Ferdinando Cæſari defert. ibid. pacem inter Galliæ & Hiſpaniæ reges procurat, & adjuuat. ibid. intellecto è Galliæ rege conſilio de tollendis vbique Proteſtantibus, de Hiſpanis Belgio eijciendis cogitare incipit. 7. Margaretæ Parmenſi, Belgio præfectæ, à conſilijs datur. ibid. præfectura turmæ ordinariæ, & Hiſpanici militis tribunatu, ornatur. ibid. equites aurei velleris quoſdam, & è Senatu, Hoochſtratam conuocat, conſilia ſua de Repub. expoſiturus. 8. vt externus miles remoueatur, vrget; cum offenſa ſumma regis. ibid. quam induſtria ſua detegit. ibid. ſecundam vxorem ducit. 9. Granuellano ſe opponit. 10. diſcedendi à Rep. veniam petit. 22. 23. ad componendos motus à Parmenſi Antuerpiam mittitur. 27. quæ illic ab eo geſta. 27. 28. ad fœderatos delegatus, Arſcoti primum, inde Duffla, cum ijs agit. 29. Parmenſem conſternatam, & Bruxellis abire cupientem, retinet; ac Bruxellanos ad quietem cohortatur. 42. à Parmenſi per literas apud regem accuſatur. 43. ad fœderatos iterum ablegatur. ibid. Antuerpiam abit, eamq; ordinat. 47. 48. inde ab Hollandiæ Ordin. prouinciæ itidem ordinandæ, poſtulatur. 48. itaque Antuerpia cum mandato à Parmenſi diſcedit. 50. Ord. Hollandiæ Sconhouiam conuocat. 51. inde Vltraiectum abit. ib. Maximiliani ad eum literæ à Par-

à Parmenſi ſuppreſſæ. 54. 55. *eius querelæ à quibuſdam è ſenatu Hiſpanienſi proterue reſpondetur.* 55. *cum alijs proceribus Teneramundæ congregatus.* 59. *literas legati Hiſpanici illic profert. ibid. quomodo libertatem defendendam ſuaſerit.* 60. *quid de Belgij turbis ſenſerit.* 68. 69. 70. 71. *Hellegati, & VVillebroci, Egmundanum permouere ad tutandam libertatem conatur.* 76. *cur ſe initio ad vim opponendam ducem dare non conſultum exiſtimauerit.* 77. *turbantes Antuerpiæ Proteſtantes cum periculo vitæ ſuæ componit,* 85. 86. *Amſtelodamenſium delegatos ad Parmenſem remittit.* 88. *ad Brederodium ſe ſcripturum pollicetur.* 89. *nouum iuſiurandum, à Parmenſi delatum, detrectat. ibid. Antuerpia, & deinde Belgio, excedit.* 91. *ante abitum quid conſilij Proteſtantibus dederit.* 92. *ab Albano in iudicium vocatur.* 109. *ſcripto ſe purgat.* 111. *apud Cæſarem, Electores, & Imperij principes, querelam inſtituit.* 114. *exercitum in Germania parat.* 116. *ab Albano proſcribitur.* 122. 123. *copijs comparatis, oratores ad Cæſarem mittit.* 136. *belli contra Albanum ſuſcepti cauſas ſcripto publico exponit.* 138. *exercitum luſtrat in Treueris.* 139. *Albanum in prælium pertrahere conatur.* 140. *turbante exercitu, in diſcrimen ſummum venit.* 140. 141. *in Eburones caſtra mouet.* 141. *Moſam inſigni ſolertia copias tranſmittit. ibid. cum Albano pugnans vincitur.* 143. *inde auxilijs Gallicis ſe iungit. ibid. Albani copias cædit.* 144. *ſupra Quintini fanum Somonam tranſmittit, & regi Galliarum reſpondet. ibid. obluctantem militem in Germaniam*

 reducit,

reducit, & dimittit. 145. *Bipontino, in Galliam eunti, ſe adiungit,* 146. 155. *de deploratis Belgij rebus à Paulo Buſio accipit.* 166. *iterum de Belgio liberando conſilium capit.* 166. 169. 170. 174. *claſſem parat.* 184. *in Gallia per fratrem, Lud. Naſſouium, auxilia à rege petit. ibid. in Daniam, & Sueciam, legatos mittit. ibid. quæque ab ijs illic geſta.* 185. 186. 187. 188. 189. 190. *Colinium, alioſque Galliæ proceres, religioni reformatæ addictos, in ſuas partes pertrahit.* 195. *à Galliæ rege* CC *aureorum* CIↃ *accipit.* 200. *quale cum eo fœdus inierit.* 216. 217. *Philippum Marnixium ad Hollandiæ Ordines in comitia Dordracena mittit, qui cum illis ſuo nomine agat.* 233. *exercitum comparatum luſtrat.* 247. *Ruremundam capit.* 254. *ab Hollandiæ Ordinibus pecuniam accipit.* 255. *Louanium, & Machliniam capit. ibid. Dieſtam quoque, & Tielmontium.* 256. *Niuellæ commeatum, & annonam imperat. ibid. cum Albano confligit.* 258. 259. *Fermeriam abit.* 259. *inde Machliniam ſuos reducit,* 261. *mox ad Rhenum, cum periculo vitæ ſuæ, auctoramento illos ſoluit. ibid. Hollandiam petit. ibid. Enchuſam venit; ibique, & in proximis vrbibus, rebus omnibus conſtitutis, Harlemum abit; vbi ab Ordinibus congregatis exceptus.* 267. *rempub. ordinat.* 267. 268. *in Zelandiam abit, vt Requeſenſio ſe opponat.* 334. *Valacria potitus Arnemudam munit.* 340. *delegatos cum Ordinibus Bredam mittit, ad colloquium de pace.* 379. *tertiam vxorem ducit.* 394. *Riderkercam munit.* 399 *Crimpam recipit. ibid. de patrocinio foris quærend*

cum Ordinibus deliberat. 409. & legationem in Angliam decernit. 412.
Gulielmus Marcanus cum ſuis copÿs ſe Auriaco adiungit. 139. Brilam capit. 202. 203. turbas dat, & capitur; ac mox dimittitur. 285. 286. 287.

H.

HArlemum in Auriaci partes tranſit. 224. fere proditum. 245. 246. obſidetur à Frid. Toletano. 208. & deinceps. deditur. 311.
Henricus Naſſouius cadit. 345.
Hochſtratanus Antuerpiæ præficitur. 49. motum illic reprimit. 51. 52. 86. nouum iuſiurandum, à Parmenſi delatum, recuſat 89. caſu ſeruatur, ne caperetur. 105. ab Albano in iudicium vocatur. 109. ſcripto ſe purgat. 111. præſcribitur. 122. 123.
Hollandiæ Ordines de vindicanda patriæ libertate comitia Dordraci habent. 232. cum Philippo Marnixio Sancto-Aldegondio nomine Auriaci agunt. 234. 235. 236. Harlemi iterum congregati. 261. libellum Campaniaco offerunt. 378. Bredam legatos de pace conſtituenda mittunt. 379. nummum cudunt, in rei illic geſtæ memoriam. 393.
Horna à Sonoio capta. 216.
Hornanus Albani iuſſu capitur. 104. Gandauum ſub cuſtodia abducitur. 107. gladio percutitur. 126.

I.

Ienliſius profligatus. 247. & deinceps.
Imaginum dejectiones. 34. & deinceps.
Inundatio grauiſſima. 175. & deinceps.
Ioannes Bergenſis ad regem ablegatur. 21. in carcerem abductus, illic moritur. 96.

L.

Leidenſes miſſo ab Albano Saſboutio ſe opponunt. 152. in Auriaci partes tranſeunt. 224. obſidentur. 328. iterum. 358. fortiter obſidionem tolerant. ibid. & deinceps. liberantur. 372. Academia ornantur. 373. qua inauguratur. 413. 414
Louanium ab Auriaco capitur. 255. ab Albano recuperatur. 263. inundatione Diliæ pene abſorbetur. 292
Ludouicus Naſſouius inter fœderatos libellum offert Parmenſi. 15. ab ijs delegatur. 43. confeſſionem Auguſtanam illis ſuadet. 61, 62. ab Albano in judicium vocatur. 109. varia conſilia habet. 117. Friſiæ incumbit, & VVeddam capit. 119. Ordinibus Friſiæ arma, & pecuniam, imperat. 121. copias Groningam ducit. 122. ab Albano proſcribitur. 122. 123. Gemingam verſus caſtra mouet. 129. ab Albano profligatur. 130. 131. 132. recollectis copijs, Auriaco fratri ſe coniungit. 137. & cum eo in Galliam abit. 155. mutata veſte, in aulam regis venit, cum quo clam colloquium habet. 196. Montes Han-

tes Hannoniæ aſtu capit. 217.218.219. *rurſum dedit.* 261. *Traiectum Moſæ tentat.* 341. *Falcoburgum, & Gulpenum, caſtra mouet.* 342. *inde Mouicum.* 343. *ubi pugnat, vinciturque; & ignota morte occumbit.* 344. 345.

Ludouicus Requeſenſius, Albano ſucceſſor datus, Bruxellas venit. 330. *imperio moderatiore vſurus, tamen arma parat, liberando Middelburgo.* 332.334. *Bergas abit, vt è propinquo omnia curet.* 334. *ejus claſſis apud Bergas ad Somam profligatur.* 336.337. *tumultuantes Antuerpiæ Hiſpanos fouet.* 347.348. *Hollandiam, & Zelandiam, occupare ſtatuit.* 355. *eius claſſis à Ludouico Boiſoto profligatur.* 356. *Gorcomio, & Loueſtenio, imminet.* 375. *VVerckendamum, & aduerſam Moſæ ripam, munit.* 375. *in Zelandiam arma vertit.* 399. *Antuerpiam repetit,* 407. *Ioannem Boiſotum in Angliam mittit.* 408. *& Fredericum Perenottum Campaniacum.* 412. *pecuniam à prouincijs petit.* 414. *moritur.* 417

M.

Achlinia ab Auriaco capta. 255. *ab Albano recepta, & direpta.* 263

Machlinienſis Archiepiſcopus cleri reformationem fruſtra vrget. 12

Margareta Parmenſis edicta regis vt exequantur omnes, per literas mandat. 10. *edictum ipſa ſuum proponit.* 12. *fœderatorum libello reſpondet.* 18. *de legatione ad regem mittenda deliberat.* 20. 21. *ad regem ſcribit.*

ſcribit. 22. ab eo reſponſum accipit. 24. & alias literas. 29. Bruxellis Montes abire cupiens, vix retinetur. 42. Petro Erneſto Mansfeldio præfecturam vrbis mandat. ibid. apud regem per literas accuſat Auriacum, Egmundanum, Hochſtratanum, & Hornanum. 43. fœderatos per blanditias diuidit. 56. inde, copiis collectis, cæteros terrere incipit. 56. 57. Valentinianis imperat, vt præſidium admittant. 57. edictum proponit examinandum Brabantiæ Ordinibus. 65. Brederodium, admitti cupientem, aula prohibet. 78. eiuſque literis reſpondet. 80. Petershemium, & Scheiffium, Silvam ducis mittit; qui eam vrbem in poteſtatem redigerent. 81. Torræum Amſtelodamum mittit, ad Brederodium. 88. equitibus aurei velleris, & præfectis prouinciarum, nouum juſiurandum defert. 89. cum Antuerpienſibus tranſigit 90. inde ad illos ſeſe transfert. 93. Bruxellas redit; &, commerciis confirmandis, edictum proponit. 95. per literas Ordinibus Belgii vale dicit, & in Italiam abit. 109.

Mauritii Electoris filia nupta Gul. Auriaco. 9.

Maximiliani Burani filia Gul. Auriaco nupta. 3.

Maximiliani Cæſaris ad Philippi regis literas reſponſum. 54. ad eundem pro Auriaco legati. 114. etiam Carolus frater miſſus. 137

Medemlacum Auriaco deditur. 215. 216. leuiter turbat. 270. ſed pacatur, Auriaci cura. 271

Medinacælius à quibuſdam Belgio ad obſequium reducendo deſtinatur. 95. cum Albano inſtar gregarii militis ad Montes Hannoniæ pugnat. 259

Megenſis Gelriam ad obſequium reducit. 74. à Parmenſi ad

ad Siluam ducis in poteſtatem redigendam mittitur. 82. eandem capit. 83. in Hollandiam copias ducit. ibid. ex vulnere obit. 122

Middelburgum obſidetur. 297. *& ſe dedit.* 339.340.

Montes Hannoniæ à Ludouico Naſſouio aſtu capiuntur. 217. 218. 219. *ab Albano recipiuntur.* 261

N.

NArdenum capitur, & diripitur. 271.272.273. 274.275.

Naſſouiæ gentis antiquitas. 2.

Noircarmius cum Valentinianis de præſidio admittendo agit. 57. *mox ea obſidet.* 72. *& capit.* 73. *Tornacum capit: & in Proteſtantes, illic captos, varie ſæuit.* 72. 73. *negotium de pace conſtituenda inchoat.* 378.

P.

PAx inter Galliæ & Hiſpaniæ reges, Auriaco procurante, & adiuuante, conſtituta. 6. *inter Philippum, & fœderatos, Bredæ agitari cœpta.* 397. *& deinceps.*

Philippopolis ab Auriaco communita. 4.

Philippus Gulielmus Buranus à patre Gulielmo Auriaco in Academia Louanienſi relictus. 91. *inde in Hiſpaniam abducitur.* 111.

Phi-

Philippus, Hiſpaniarum rex, cum Galliæ rege, Auriaco procurante, & adjuuante, pacem facit. 6. Margaretæ Parmenſi Belgium regendum tradit. 7. & conſiliarios ei certos adiungit. ibid. militem extraneum ſe remoturum promittit, ſed valde iratus. 8. 9. decreta de hæreticis inquirendis vrget. 10. Auriaco, diſcedere à rep. cupienti, blande reſcribit. 23. 24. item Parmenſi. 24. ad quam binas literas dat. 53. & ad Maximilianum Cæſarem. 54. de re Belgica Madriti, & Segouiæ, conſultat. 95. bellum decernit. 96. de itinere in Belgium deliberat. ibid. ad Sabaudum, & Lotharingum, eo nomine legatos mittit. ibid. rem Belgicam ad Inquiſitores defert. 112. edictum de rerum ante actarum venia promulgat. 172. idque iterum facit. 357

Proteſtantium libellus ad fœderatos per Brederodium Parmenſi miſſus. 79

S.

Sabina Bauara pro Egmundano marito liberando ſatagit. 110

Sconhouia in Auriaci partes tranſit. 225. ab Hiergio recuperatur. 399

Silua ducis à Parmenſi fruſtra aſtu tentata, mox à Megenſi obſeſſa capitur. 83

Sparnodamum expugnatur. 282

Tergoeſa

T.

Tergoeſa fruſtra obſeſſa. 214. *& deinceps.*
Toloſanus arma capit. 81. *fruſtra Vliſſingam in poteſtatem redigere tentat.* 83. *Oſteruelæ caſtra ponit* 84. *vbi oppreſſus, & profligatus.* 85

V.

Valentiniani præſidium admittere à Parmenſi jubentur. 57. *& recuſant. ibid. obſidentur.* 72. *auxilium à principe Portiano non admittunt.* 73. *libellum equitibus aurei velleris porrigunt. ibid. ſeſe dedunt. ibi. à Lanouio, & Famarſio, recepta.* 219. *mox redduntur.* 220
Veria Albani jugum excutit, & Auriaci in partes tranſit. 213. 214
Viana, Brederodij vrbs, ab ipſo munita. 81. *ab Erico Brunſuicenſi occupata, & in pagum redacta.* 94
Viglius literas Philippi regis de edictis vrgendis ſupprimendas aliquantiſper cenſet. 10. *ad regem ſcribit, & reſponſum accipit.* 55. *prouincialium cauſam prudenti moderatione tuetur.* 160. *Vltrajectinis indicat, datum Albano ſucceſſorem.* 209
Vliſſinga à Toloſano fruſtra tentata. 83. *præſidium Hiſpanicum eijcit, arcetque.* 209. 210
Vltrajectinus archiepiſcopus cleri reformationem fruſtra tentat. 12. *clerus Concilij Tridentini decreta non recipit.*

cipit. 116. Bruxellas ad Albanum deprecatum mittit. ibid. poſtulata Albani recuſat. 162
Vltraiectini ab Albano, lata ſententia, valde mulctantur. 171. in Hiſpaniam ad regem mittunt Veuſelium. 172. valde vexantur. 198

W.

WOerda in Auriaci partes tranſit. 262

Z.

ZElandiæ bona pars Albanum pro hoſte habet. 238.
Ziericzea obſidetur. 406
Zutphania à Bergenſi capta. 225. à Friderico Toletano recepta, & direpta. 268.

FINIS.

ERRATA.

PAg. 152. lin. 7. ſcrib. *contraria: vnum, datum à Gul.* pag. 162. lin. 23. *æſtimari.* pag. 207. lin. 22. *ſi è tractu illo.* pag. 211. lin. 3. *de aſſerenda libertate.* pag. 340. lin. 11. *arce Rammekenſi.* pag. 341. lin. 5. *Rhetienſis.* lin. 12. *Friderici Palatini.* pag. 344. lin. 5. *propugnando.* lin. 20. *habebat.* pag. 352. lin. 15. *dare.* pag. 355. lin. 17. *quæ dum fiunt.* pag. 371. lin. 20. *adhuc ſeruare.* pag. 375. lin. vlt. *illam.*

LVGDVNI BATAVORVM,

Excudebat ISAACVS ELZEVIRIVS,

Iuratus Academiæ Typographus.

Anno à Chriſto nato

cIɔ Iɔ cxxi.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by G